

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**І. В. ЄНА
К. О. ПАНКРАТОВА**

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА
Навчальний посібник у схематичних діаграмах
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право»
Частина 2

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол №
від грудня 2024 р.

Запоріжжя
2024

УДК : 343.2(075.8)

Є 61

Єна І. В. Панкратова К. О. Кримінальне право. Загальна частина : навчальний посібник у схематичних діаграмах для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право» : в 2 частинах. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. Ч.2. 286 с.

У виданні в систематизованому вигляді та відповідно до змісту силабуса дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина» подано виклад теоретичного матеріалу у вигляді схематичних діаграм і таблиць. Для успішного засвоєння навчального курсу запропоновано практичні завдання, контрольні питання, перелік додаткової літератури до всіх тем.

Для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Право».

Рецензент

Плутницька К. М., канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Запорізького національного університету

Відповідальний за випуск

Єна І. В., канд. юрид. наук, доцент, в.о. завідувачки кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Запорізького національного університету

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Змістовий модуль 1 Співучасть та множинність кримінальних правопорушень...	8
Тема 1 Співучасть у кримінальному правопорушенні	8
Тема 2 Множинність кримінальних правопорушень	34
Змістовий модуль 2 Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння. звільнення від кримінальної відповідальності.....	57
Тема 3 Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.....	57
Тема 4 Звільнення від кримінальної відповідальності	101
Змістовий модуль 3 Поняття та призначення покарання. звільнення від покарання.....	124
Тема 5 Поняття та види покарань	124
Тема 6 Призначення покарання	158
Тема 7 Звільнення від покарання та його відбування. Погашення та зняття судимості	181
Тема 8 Судимість	217
Змістовий модуль 4 Заходи кримінально-правового характеру. особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.....	234
Тема 9 Обмежувальні заходи. Інші заходи кримінально-правового характеру. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб	234
Тема 10 Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх	259
Рекомендована література	280
Перелік використаних джерел.....	285

ВСТУП

Конституція України проголосила, що найвищою цінністю в Україні визнається людина – її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека, та поклала на державу відповідальність перед людиною за утвердження і забезпечення її прав і свобод.

Важлива роль у дотриманні зазначених конституційних положень, спрямованих на охорону прав і законних інтересів держави, громадян і юридичних осіб, належить кримінальному законодавству, призначенням якого є охорона важливих соціальних цінностей, зміцнення законності та правопорядку в державі.

Кримінальне право займає особливе місце серед галузей правової системи, оскільки його норми спрямовані на захист суспільних відносин, які забезпечують безпеку особистості, суспільства та держави. Воно покликане встановити чіткі межі між дозволеними й забороненими, визначити, які дії є кримінальними правопорушеннями, та забезпечити справедливу відповідальність за їх вчинення.

У сучасних умовах, коли Україна протистоїть російській військовій агресії, з'являються нові виклики і значення кримінального права значно зростає, оскільки забезпечення правопорядку, притягнення до відповідальності за воєнні злочини, колабораційну діяльність, мародерство та інші тяжкі правопорушення є вагомими складовими державної безпеки.

Кримінальне право є однією з провідних галузей правової науки, що забезпечує реалізацію ключової функції держави – боротьбу зі злочинністю. Воно визначає основні принципи, поняття та інститути, які спрямовані на запобігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення, розслідування та притягнення винних осіб до відповідальності.

Викладання дисципліни «Кримінальне право. Особлива частина» має важливе значення для формування професійних знань і навичок у здобувачів

ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 081 «Право», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Право».

Метою вивчення дисципліни «Кримінальне право. Особлива частина» є: систематизоване засвоєння загальних засад кримінального права, особливостей застосування норм Особливої частини Кримінального кодексу України при кваліфікації кримінально караних діянь, набуття вміння застосовувати отримані знання при провадженні по кримінальній справі.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни є:

- ✓ систематизоване засвоєння здобувачами теоретичних знань про головні принципи, категорії, положення та інститути кримінального права;
- ✓ набуття вміння правильно орієнтуватися в нормах Особливої частини чинного кримінального законодавства;
- ✓ набуття навичок застосування норм Кримінального кодексу України при вирішенні ситуативних задач;

У результаті вивчення курсу здобувач ступеня вищої освіти повинен набути таких результатів навчання та компетентностей:

- ✓ здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання у галузі правничої діяльності;
- ✓ здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ✓ здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ✓ знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- ✓ здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;
- ✓ здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- ✓ здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- ✓ прагнення до збереження навколишнього середовища;

- ✓ повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи;
- ✓ здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини;
- ✓ здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право;
- ✓ здатність застосовувати правові принципи та доктрини;
- ✓ здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології, необхідні під час здійснення юридичної діяльності;
- ✓ здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти;
- ✓ здатність до критичного та системного аналізу правових явищ;
- ✓ здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації;
- ✓ здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення;
- ✓ пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів;
- ✓ виокремлювати й аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки;
- ✓ готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку, зробленого у різних правових ситуаціях;
- ✓ надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Отримані знання та вміння необхідні для успішного опанування Особливої частини кримінального права.

Мета цього навчального посібника – надати здобувачам та всім зацікавленим особам систематизовані знання з кримінального права, які базуються на сучасному законодавстві та кращих практиках його застосування.

Навчальний посібник розкриває основні положення Особливої частини кримінального права, акцентуючи увагу на проблемних аспектах і можливих підходах до їх вирішення.

Усі схеми, таблиці та ілюстративний матеріал розроблені авторами навчального посібника.

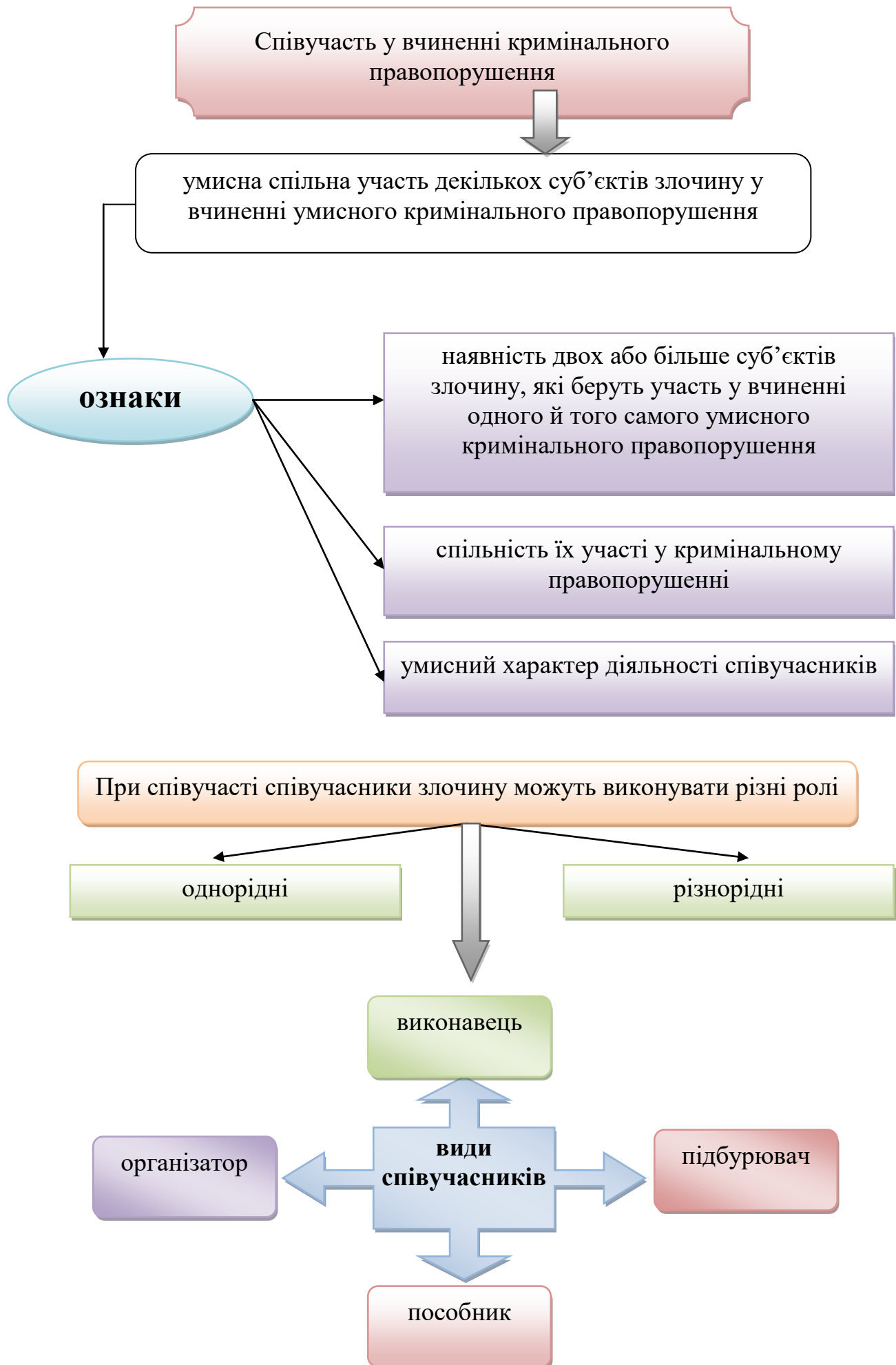
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 СПІВУЧАСТЬ ТА МНОЖИННІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Тема 1 Співучасть у кримінальному правопорушенні

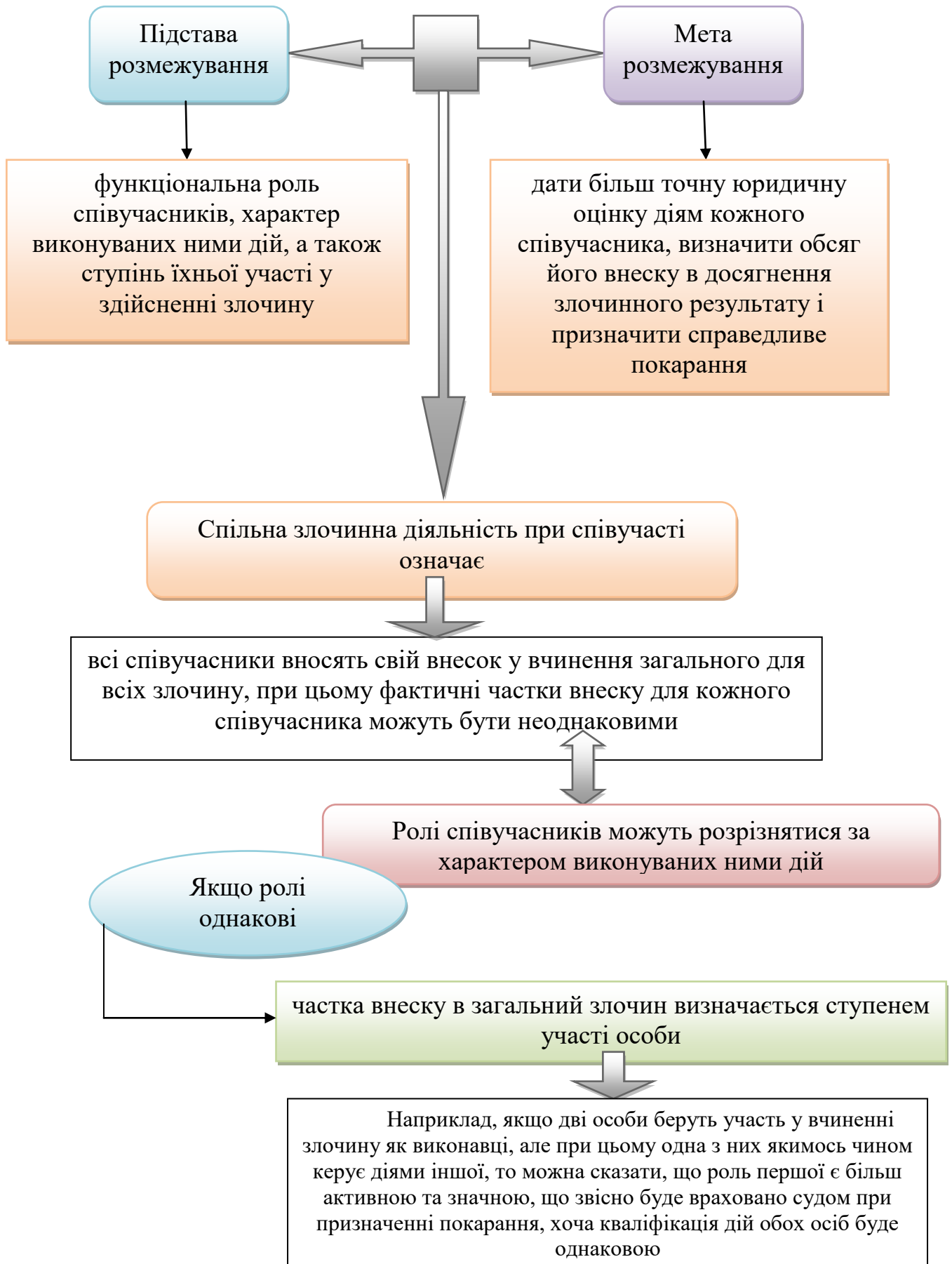
1. Поняття співучасті, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки.
2. Види співучасників, їх характеристика.
3. Форми співучасті, їх характеристика.
4. Підстави й межі кримінальної відповідальності співучасників.

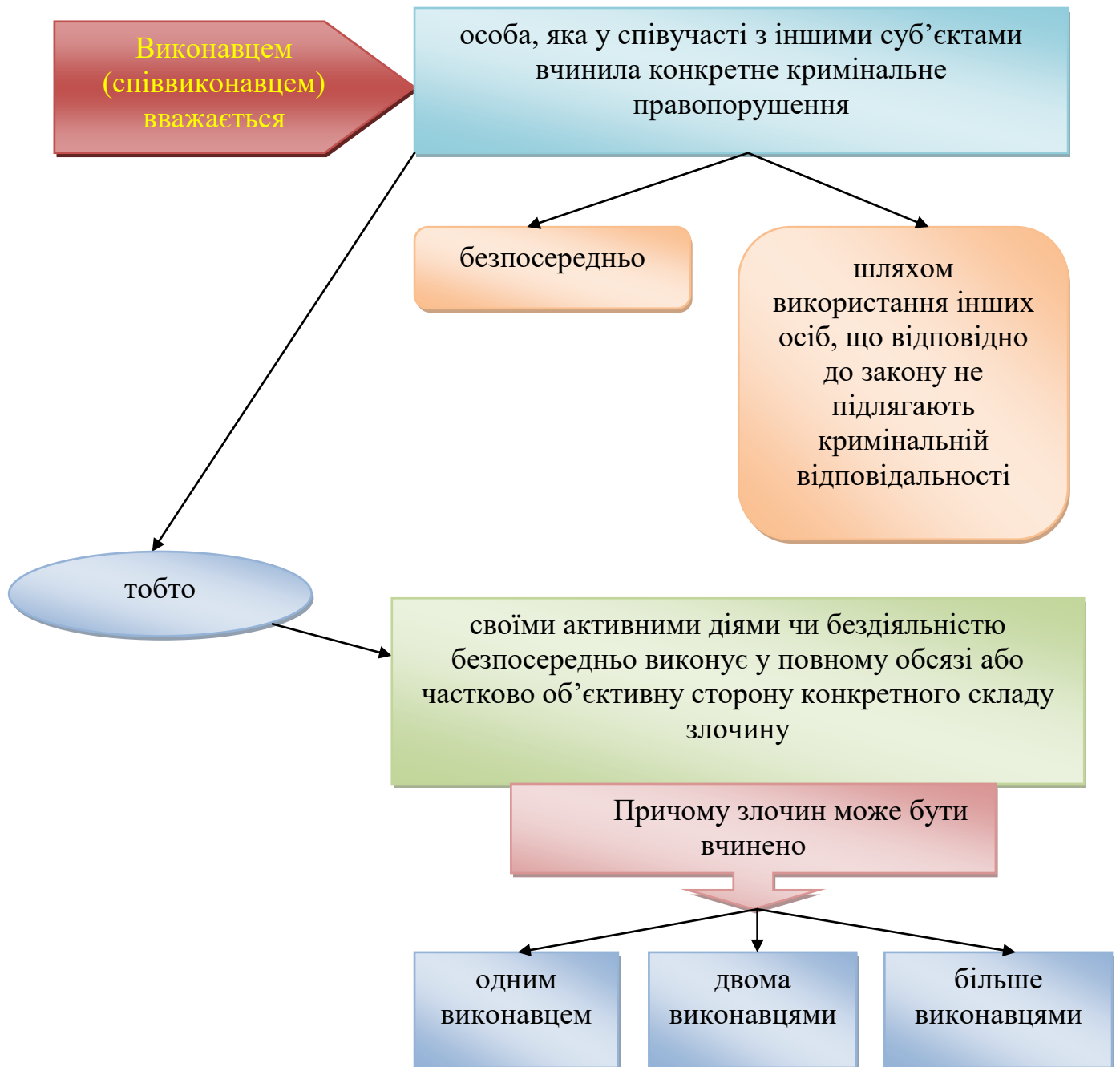
Поняття співучасті

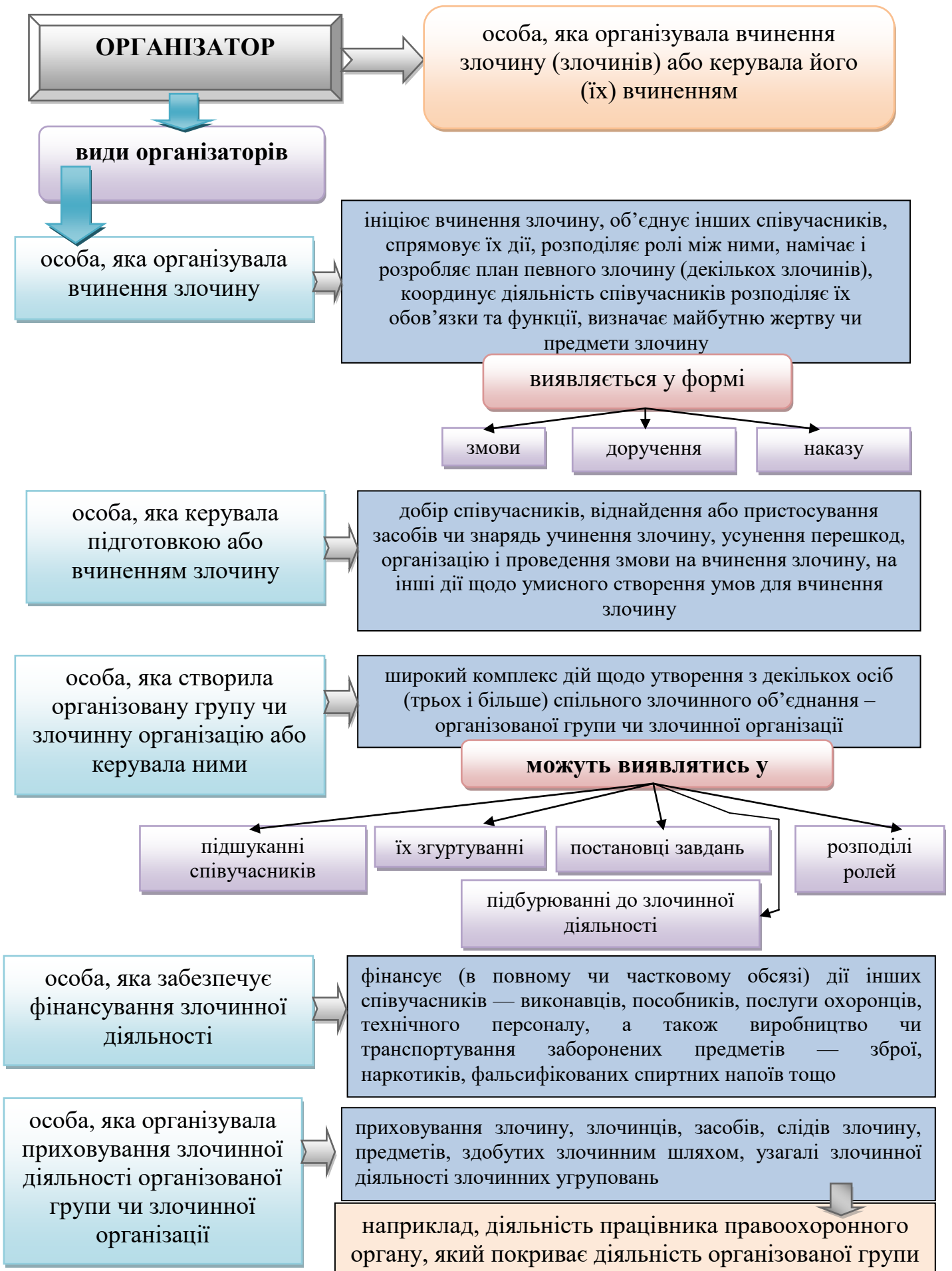

Підстави та мета розмежування співучасників

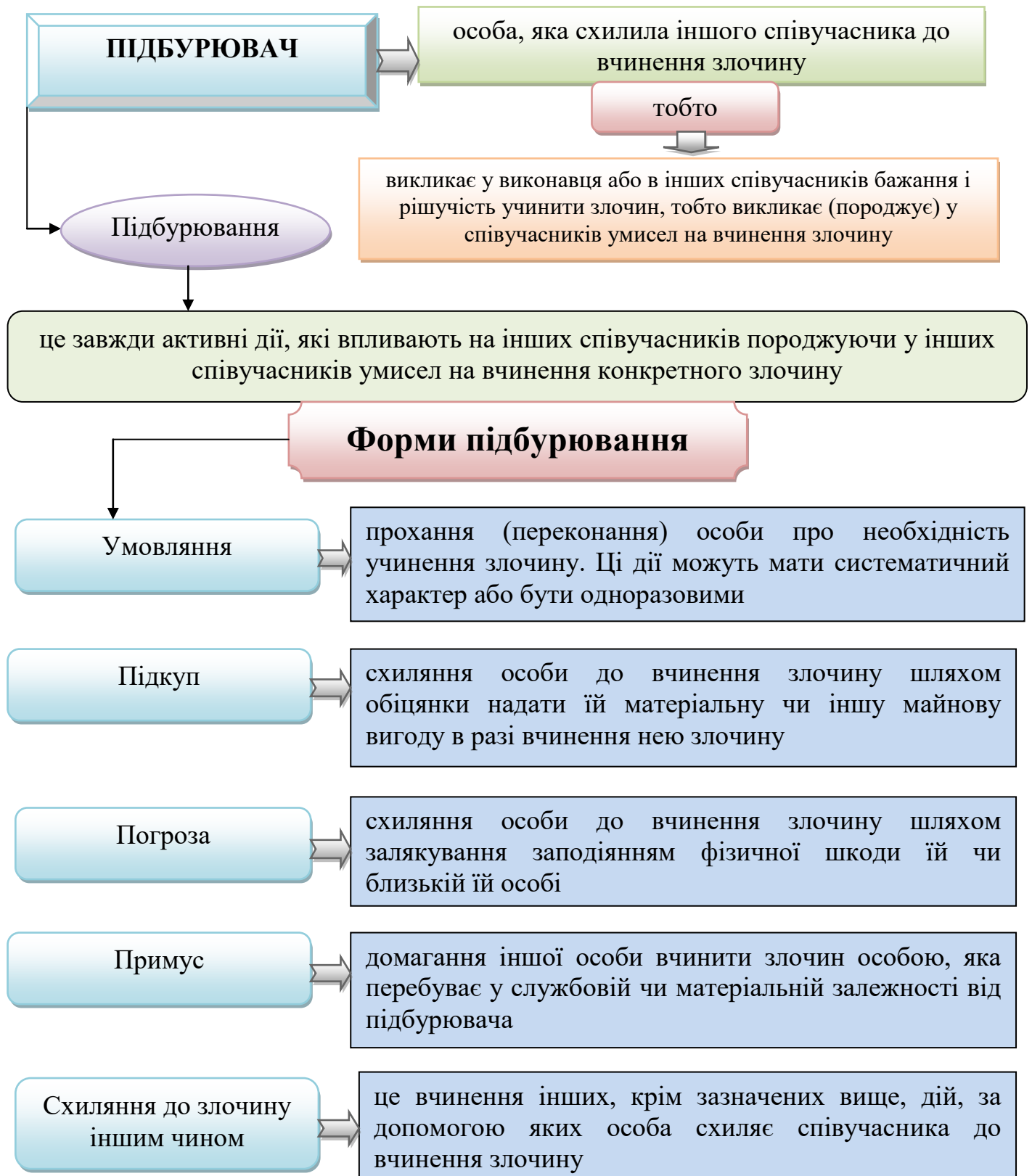

Виконавець (співвиконавець)

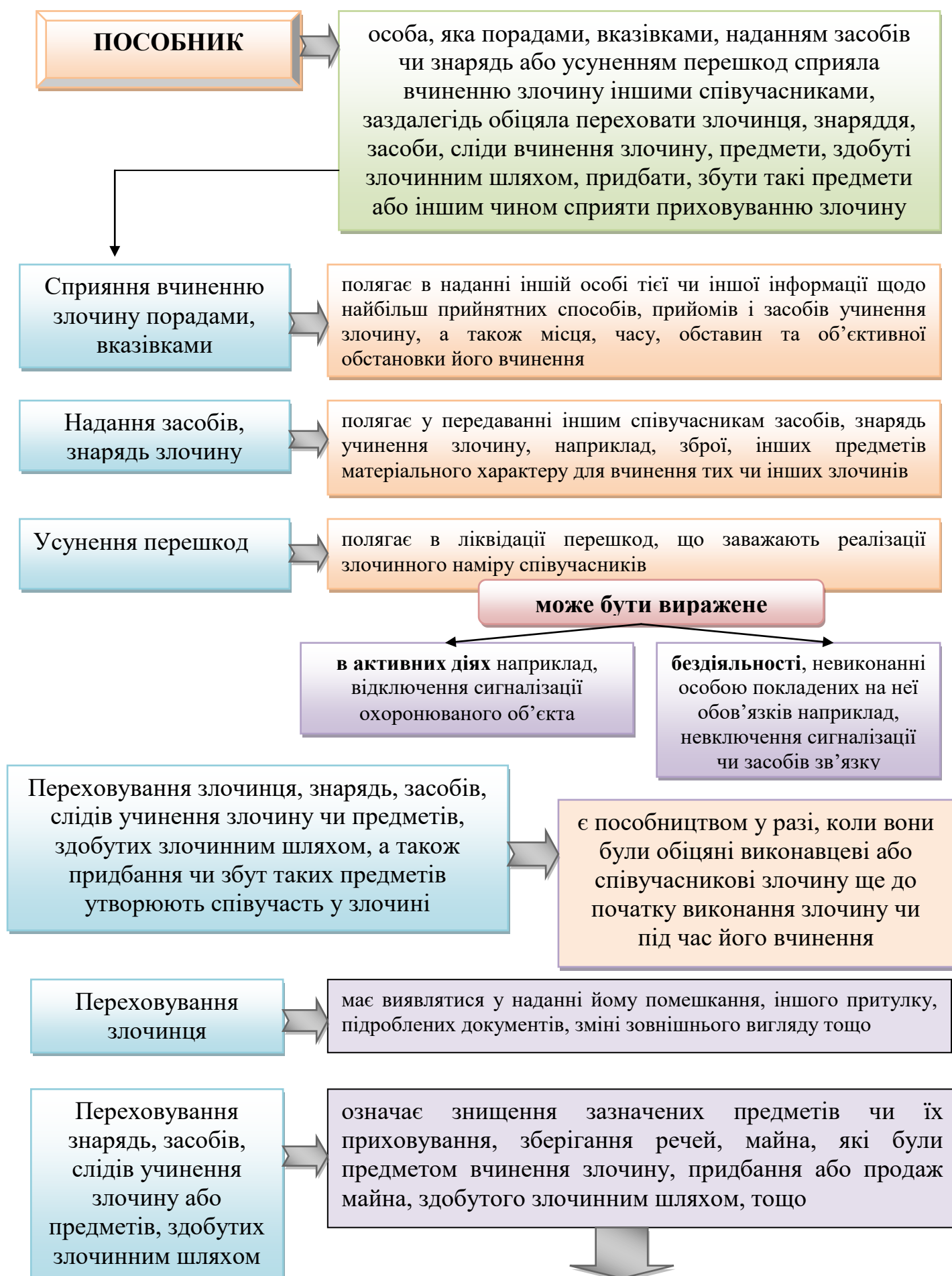
Організатор

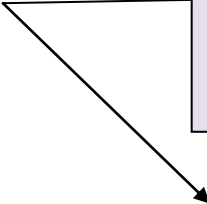

Підбурювач

Пособник

Якщо зазначені дії відбулися за відсутності обіцянки до початку злочину (чи на момент його вчинення), вони можуть розглядатися як пособництво (співучасть у злочині) лише у випадках, коли ці дії вчиняються систематично (наприклад, систематичне придбання або продаж майна, здобутого злочинним шляхом, систематичне зберігання грошей, майна, які були предметом злочину, тощо)

У таких випадках унаслідок систематичного вчинення перелічених дій виконавець має підстави розраховувати на подібне сприяння з боку пособника й у майбутньому

Способи пособництва

Форми співучасті

Форми співучасті

це об'єднання співучасників, які різняться між собою за характером виконуваних ними ролей і за ступенем стійкості суб'єктивних зв'язків між ними

Виходячи із змісту ч. 1 ст. 27, яка визначає, що співучасниками є виконавець, організатор, підбурювач та пособник, а в ч. 2 цієї статті названо і співвиконавця, можна зробити висновок про те, що

співучасть з точки зору ролей, які виконують співучасники, можна поділити на **дві форми**

просту

без розподілу ролей

передбачає таке об'єднання зусиль співучасників, при якому кожен з них вчинює тотожні або однорідні за їх юридичною характеристикою діяння, і розглядається як виконавець вчиненого злочину

всі співучасники безпосередньо беруть участь у виконанні діяння, передбаченого об'єктивною

При цьому можливі такі ситуації

кожен із співучасників виконує всю об'єктивну сторону злочину

окремі співучасники, діючи за розподілом ролей, виконують лише певну частину об'єктивної сторони злочину

наслідки настають в результаті сукупної діяльності співвиконавців і є спільними для них

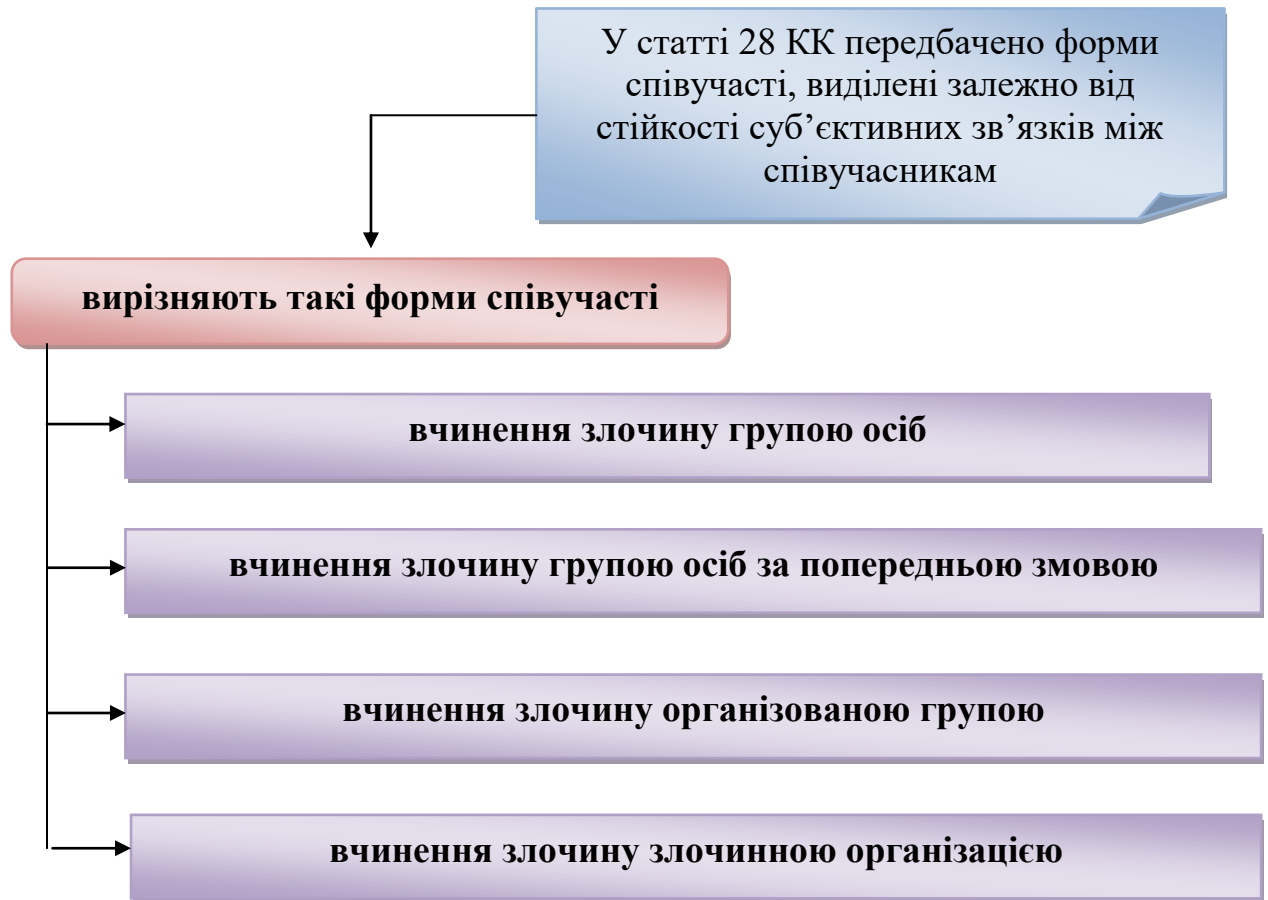
складну

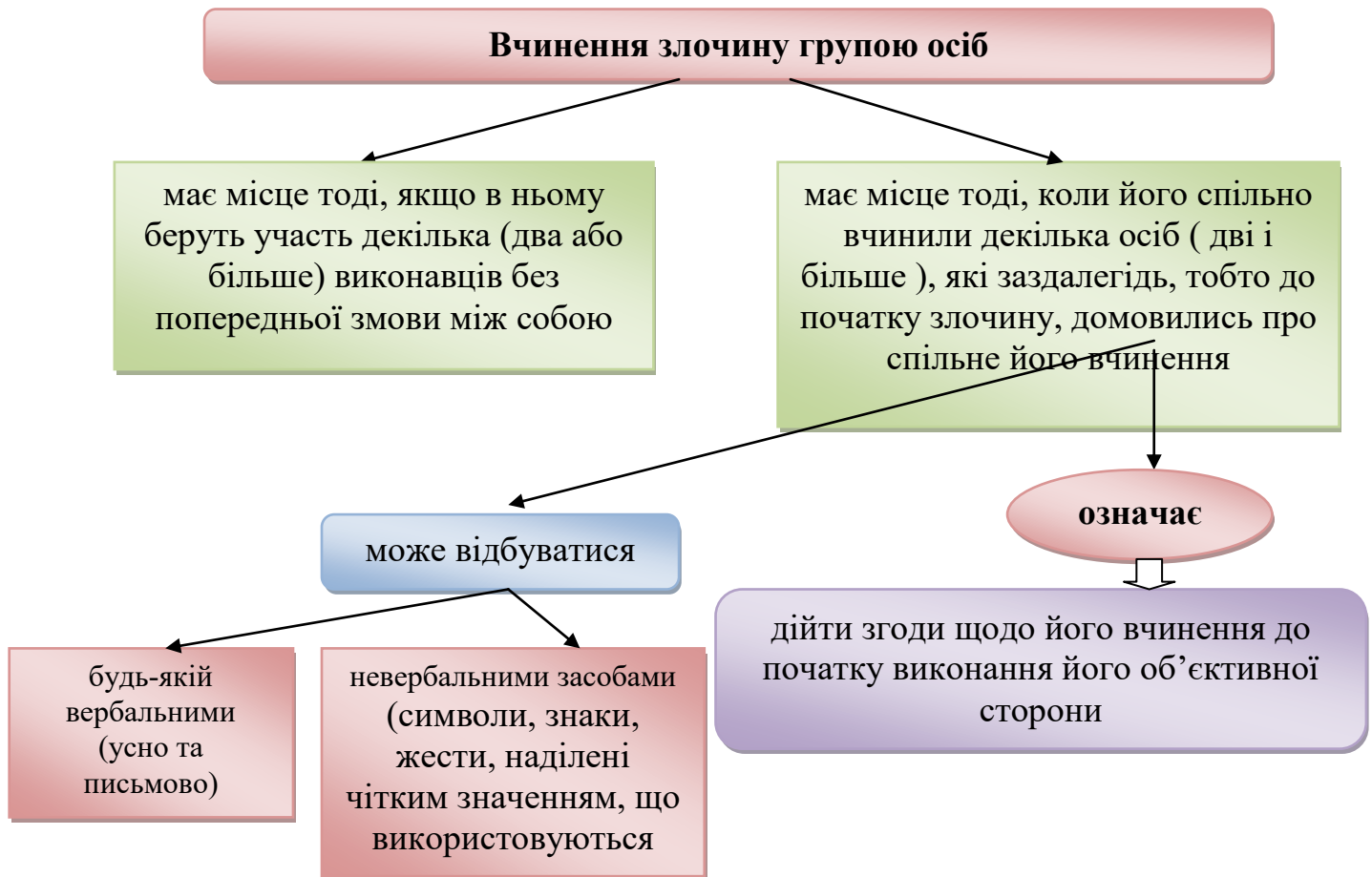
з розподілом ролей

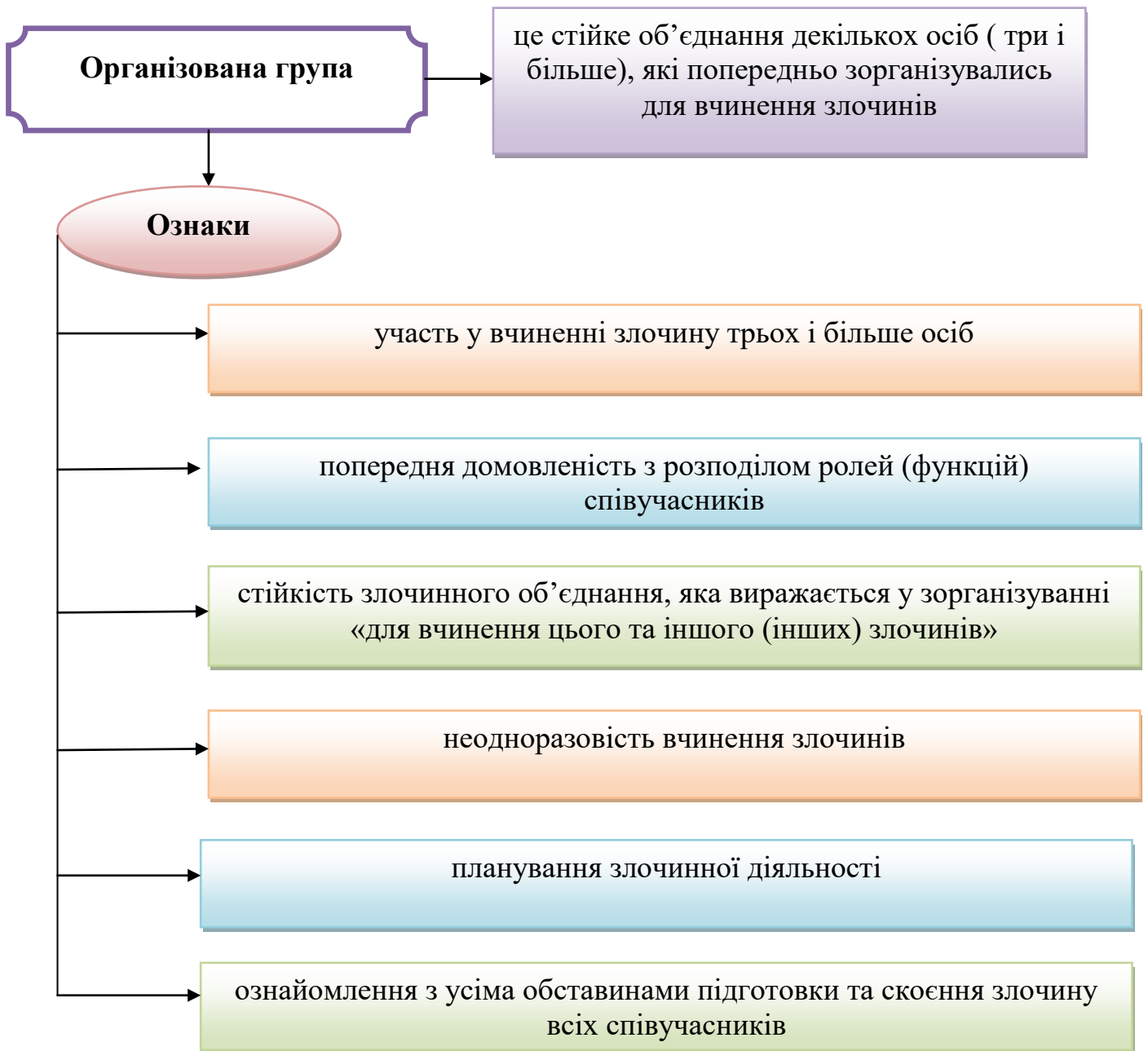
учасники виконують різні ролі

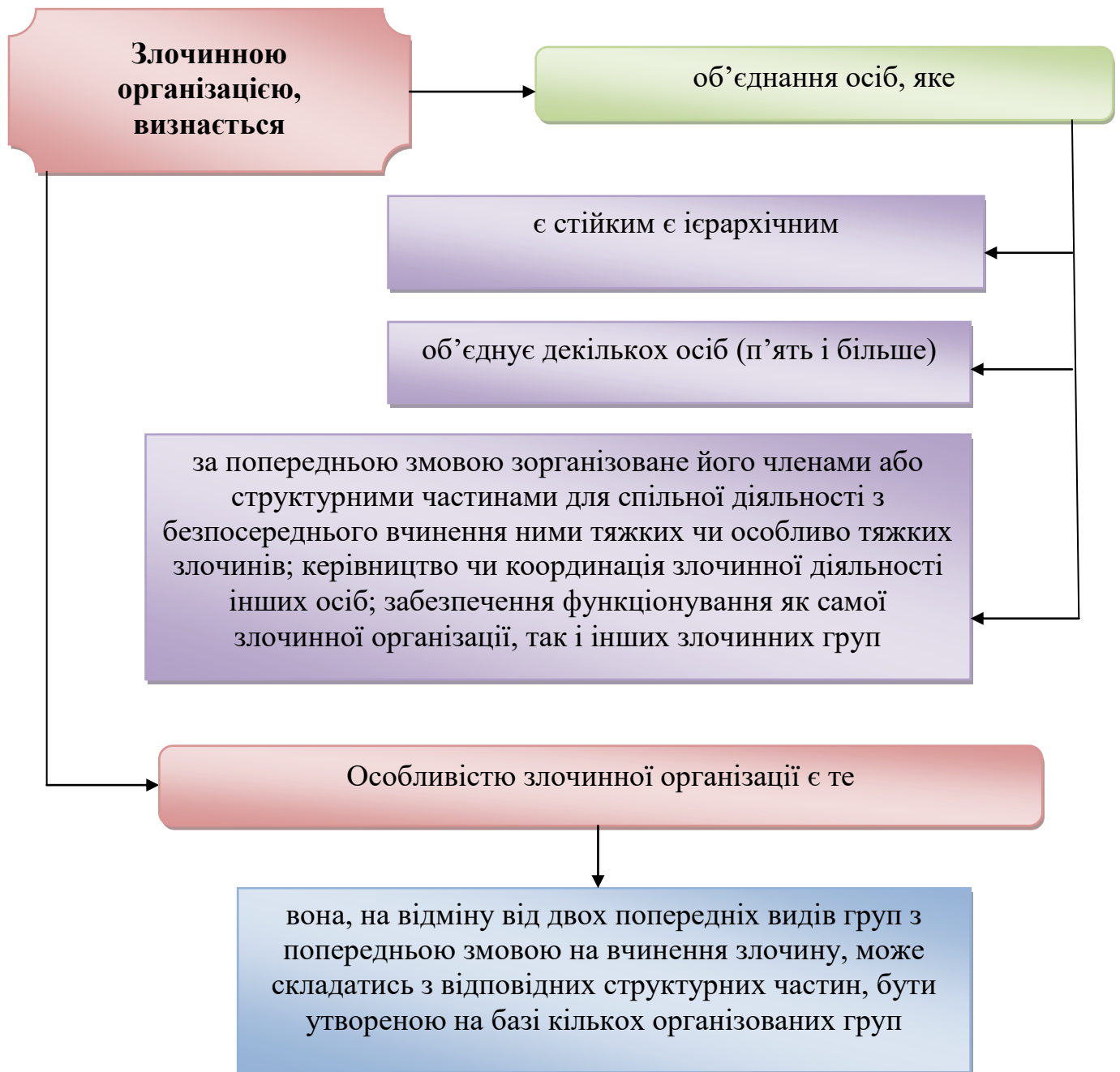
має місце розподіл ролей — один (чи декілька) виконавець, інші — організатор, підбурювач, пособник

Форми співучасті. Вчинення злочину групою осіб

Форми співучасті. Організована група

Форми співучасті. Злочинна організація

Форми співучасті

Основні поняття та терміни: співучасть у кримінальному правопорушенні; виконавець (співвиконавець); організатор; підбурювач; пособник; фізичне пособництво; інтелектуальне пособництво; форми співучасті; проста співучасть (співвиконавство); складна співучасть (співучасть з розподілом ролей); група осіб; попередня змова; організована група; злочинна організація; причетність до кримінального правопорушення; потурання кримінальному правопорушенню; ексцес виконавця.

1 ЗАДАЧІ:

* КП – кримінальне правопорушення

1. Двоє друзів, 17-річний Тихон та 13-річний Тимофій вчинили крадіжку.

Вкажіть, чи будуть друзі співучасниками КП. Відповідь обґрунтуйте.

2. Солодов заплатив Дуку за нанесення тяжких тілесних ушкоджень Горбатюку. Дук не розрахував свої сили і наніс Горбатюку два смертельних удари.

Поясніть, чи буде Солодов за тих обставин підлягати кримінальній відповідальності за умисне вбивство.

3. Троє студентів Аркадій, Родіон та Михайло, об'єднавшись в групу, здійснювали крадіжки автомобільних магнітол з машин. Аркадій підшукував машини, Родіон – вимикав сигналізацію, а Михайло безпосередньо вчиняв крадіжку магнітол.

Вкажіть на особливості кримінальної відповідальності кожного із учасників цієї групи.

4. Ветров погодився надати свій автомобіль Жахову для перевезення крадених речей із однієї схованки в іншу. Але в обумовлений день Ветров злякавшись осуду суспільства та родини, відмовився надавати автомобіль Жахову.

Укажіть, чи буде це добровільною відмовою Ветрова від скоєння КП. Відповідь обґрунтуйте.

5. Рябченка і Сухова затримали за крадіжку будівельних матеріалів та інструменту з подвір'я приватного будинку загальною вартістю 7 тис. грн. Під час слідства було встановлено, що Сухов хворіє на шизофренію. Дії Рябченка суд кваліфікував за ч. 2 ст. 185 КК як крадіжку, вчинену за попередньою змовою групою осіб.

Чи є в діях осіб ознаки співучасті? У разі позитивної відповіді визначте форму і вид співучасті.

6. У нічному клубі між громадянами Мірко та Волошко виникла суперечка; для подальшого з'ясування стосунків вони вийшли на подвір'я.

Свідками цієї ситуації були друзі з компанії Волошка. Бажаючи допомогти, вони також вийшли на подвір'я і приєдналися до вже розпочатої бійки. Разом вони завдали Мірку тяжких тілесних ушкоджень.

Чи є в діях Волошка та його друзів ознаки співучасті? У разі позитивної відповіді визначте форму і вид співучасті.

7. Дізнавшись, що громадянка Клименко виграла у лотерею 1 млн грн, Федько підмовив своїх друзів Козака і Мовчана викрасти її чоловіка та вимагати викуп за його звільнення. Аби реалізувати задумане, вони розробили детальний план, згідно з яким Козак мав забезпечити місце для тримання заручника, а Мовчан - знайти поліцейську форму і транспорт для перевезення заручника.

Увечері Федько і Мовчан у формі працівників поліції прийшли до квартири Клименків й інсценували арешт останнього. Після того, як злочинці доправили заручника до приміського будинку Козака, вони зателефонували дружині потерпілого і почали вимагати викуп, погрожуючи смертю чоловіка.

Вкажіть форму і види співучасті. Який різновид пособництва мав місце? Кваліфікуйте вчинене кожним співучасником.

8. Бакаєв і ще п'ятеро осіб створили ієрархічну озброєну групу. Протягом року вони нападали на банки та ювелірні магазини.

Чи можна визнати таку групу злочинною організацією? Порівняйте ознаки організованої групи і злочинної організації.

9. Григоренко підмовив Євсеєнка і Любченка вчинити крадіжку будівельних матеріалів зі складу. Носов пообіцяв надати в розпорядження Євсеєнка і Любченка автомашину, однак в останню мить, злякавшись відповідальності, відмовився це зробити.

Про які форми співучасті та види співучасників ідеться в задачі? Чи можна вважати, що Носов добровільно відмовився від вчинення КП? Як у такому разі будуть кваліфікуватися дії інших співучасників?

10. Студенти політехнічного університету В., С. та Р. домовились про викрадення грошових коштів із рахунків громадян із використанням

електронно- обчислювальних машин. Із цією метою В . та Р . співпрацювали з працівниками кількох банків К . і Ч ., які надавали їм інформацію, що стосувалася рахунків вкладників банку . Після цього, С., користуючись своїми знаннями у сфері комп'ютерних технологій, переводив грошові кошти з таких рахунків на власний рахунок та рахунки В. та Р.

Які ознаки співучасті характеризують кримінально протиправну діяльність згаданих осіб?

11. Маючи не зняту та не погашену судимість за вчинення крадіжок, А. і Л. знову вчинили чотири крадіжки з проникненням у житло, в ході яких заволоділи грошима у розмірі понад 390 тис. гривень, коштовностями та цінними речами.

Про яку форму співучасті у кримінальному правопорушенні йдеться?

12. В. запропонував неповнолітнім К. (14 років) та І. (15 років) вчинити крадіжку з магазину електронної техніки . Вночі, під'їхавши до магазину , В. залишився на вулиці біля автомобіля, а К. та І. розбили скло у вікні, проникли в приміщення магазину, звідки винесли два телевізори та десять мобільних телефонів і віддали їх В. Після цього В. продав викрадене на ринку за 130 тис. грн, і через декілька днів віддав К. та І. по 10 тис. грн кожному.

Визначте форму співучасті у кримінальному правопорушенні та види співучасників.

13. М., знаючи, що його знайомі П . та О . займаються викраденням автомобілів, при зустрічі пообіцяв , що придбає у них викрадений автомобіль марки «Лексус». Через тиждень П. запропонував М. придбати в нього за ціною значно нижчу за ринкову викрадений автомобіль марки «Лексус».

Визначте форму співучасті у кримінальному правопорушенні та види співучасників.

Чи можна говорити про те , що у даному випадку йдеться про причетність до кримінального правопорушення?

14. Б. домовився з громадянином іноземної держави П. про збут в Україні наркотичних засобів. Отримавши від останнього 70 г героїну, Б. передав його

студентам одного із закладів вищої освіти К., В. та А. для подальшої реалізації серед знайомих. Ці троє студентів, розділивши героїн на однакові дози, почали продавали його студентам закладів освіти міста.

Визначте форму співучасті у кримінальному правопорушенні та види співучасників.

15. Л. запропонувала раніше судимому за вимагання У. вчинити викрадення ювелірних виробів із квартири її колеги по роботі Ф., на що той погодився. Вони разом прийшли до квартири Ф., потім Л. подзвонила у двері, а У. сховався. Коли Ф. відчинила двері, У. заскочив у квартиру, а Л. залишилася у під'їзді будинку. У. декілька разів вдарив Ф. по голові кастетом, потім, долаючи опір потерпілої, зґвалтував її та, взявши з квартири гроші й ювелірні вироби, залишив помешкання. Про те, що він заподіяв тілесні ушкодження Ф. та зґвалтував її, У. нічого не сказав Л. Унаслідок удару по голові Ф. втратила велику кількість крові та померла за годину.

Визначте форму співучасті у кримінальному правопорушенні та види співучасників.

16. Ш. підбурих неповнолітніх К. та Г. вчиняти крадіжки з квартир громадян на перших поверхах будинків. При цьому К. або Г. проникали до квартир через кватирки вікон і потім передавали викрадені речі Ш. На час вчинення крадіжок К. і Г. не виповнилося 14 років.

Чи можна за таких умов говорити про співучасть у кримінальному правопорушенні?

Ким у даному випадку є Ш.?

17. До О., який ремонтував власний автомобіль, підійшли троє підлітків і запитали чи не купить він у них за зниженими цінами колеса до автомобіля. О. погодився. Після цього підлітки вночі зняли колеса з чужого автомобіля, а наступного дня принесли їх О., одержавши за це обумовлену суму грошей.

Чи можна за таких умов говорити про співучасть у кримінальному правопорушенні?

Якщо «так», то визначте форму співучасті у кримінальному правопорушенні та види співучасників.

2 ТЕМИ ЕСЕ-РОЗДУМІВ

✚ Співучасть як прояв колективної відповідальності: етичні та правові аспекти.

✚ Пособник чи співучасник: як розмежувати роль у злочині?

✚ Екссес виконавця: межі відповідальності інших співучасників.

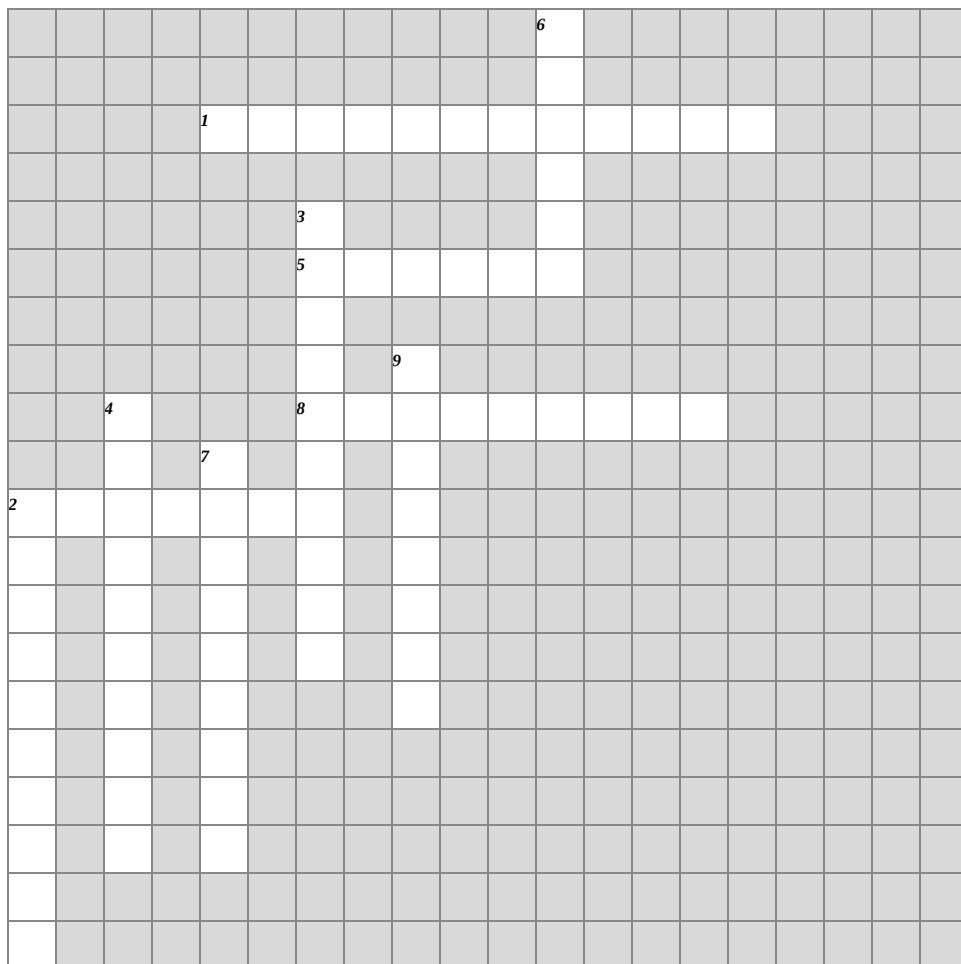
✚ Співучасть у злочинах проти людяності: уроки історії.

3 ВСТАНОВІТЬ ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖ ПОНЯТТЯМИ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯМИ

№	Термін	Правильна відповідь	Тлумачення	Код
1	Співучасть у КП		Кілька виконавців, які утворили групу для спільного, без попередньої змови між собою вчинення КП	А
2	Виконавець (співвиконавець) КП		Два або більше суб'єктів КП, які заздалегідь домовилися про спільне вчинення КП	Б
3	Організатор КП		Стійке ієрархічне об'єднання п'яти і більше суб'єктів КП, члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільного вчинення тяжких чи особливо тяжких злочинів	В
4	Підбурювач		Особа, котра організувала вчинення КП або керувала його вчиненням	Г
5	Пособник		Особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами КП безпосередньо або шляхом використання інших осіб, що не є суб'єктами КП, вчинила передбачене КК суспільно небезпечне діяння	Д
6	Форми співучасті		Умисна спільна участь кількох суб'єктів КП у вчиненні умисного КП	Е
7	Проста співучасть		Умисна дія чи бездія, що пов'язана із вчиненням КП іншою особою, але не є співучастю в ньому через відсутність об'єктивної й суб'єктивної спільності з кримінально протиправною діяльністю такої особи	Є
8	Складна співучасть		Вчинення виконавцем більш тяжкого, ніж було домовлено з іншими співучасниками, або зовсім іншого КП	Ж
9	Група осіб		Особа, яка сприяла вчиненню КП іншими	З

			співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла сприяти приховуванню КП	
10	Група осіб за попередньою змовою		Співучасник, який схилив інших учасників КП до вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого КК	И
11	Організована група		Об'єднання співучасників, що різняться між собою характером виконуваних ролей та стійкістю суб'єктивних зв'язків	І
12	Злочинна організація		Стійке об'єднання трьох і більше суб'єктів, які заздалегідь зорганізувалися для вчинення цього та іншого (інших) КП	Ї
13	Експес виконавця		Співвиконавство (співвинність), коли всі співучасники є виконавцями об'єктивної сторони КП	Й
14	Причетність до КП		Співучасть, яка передбачає вчинення кожним з учасників КП різних за характером та юридичною оцінкою дій (бездіяльності)	К

4 РОЗГАДАЙТЕ КРОСВОРД

По горизонталі:

1. Дві або більше особи, які діють у співучасті.
2. Добровільне та остаточне припинення особою розпочатої кримінально протиправної діяльності при усвідомленні можливості її успішного завершення
5. Вплив на психіку особи, щоби змусити її всупереч власній волі вчинити КП.
8. Систематичне або одноразове наполегливе прохання (переконання) особи у необхідності вчинити КП.

По вертикалі:

2. Співучасник, який своїми діями безпосередньо виконав об'єктивну сторону КП.
3. Умисна спільна участь двох або більше суб'єктів КП у вчиненні умисного КП.
4. Особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення КП.
6. Вчинення виконавцем самостійного КП, що виходить за межі умислу інших співучасників.
7. Неперешкоджання вчиненню КП особою, яка була зобов'язана і мала можливість відвернути КП.
9. Особа, яка сприяла вчиненню КП порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод.

5 ВИКОНАЙТЕ ЗАВДАННЯ «ЗНАЙТИ СЛОВА»

Т	Б	Е	К	С	Ц	Е	С	Щ	Я	В	Ш	Ш	Н	Т
Й	Г	Б	Н	Ф	Т	Ш	П	О	С	О	Б	Н	И	К
Г	К	О	Р	Г	А	Н	І	З	А	Т	О	Р	Є	Н
Й	В	И	К	О	Н	А	В	Е	Ц	Ь	Ч	З	Б	Л
Г	К	М	И	Ж	Г	Р	У	П	А	Т	Ь	Т	Ч	Х
П	Т	З	О	Е	К	Р	Ч	З	П	В	У	У	Н	З
О	Р	Г	А	Н	І	З	А	Ц	І	Я	Н	П	Ь	А
Т	Л	Й	Щ	Л	Б	Ч	С	Х	П	Ц	О	Є	Т	Ю
У	Ї	П	Р	И	Ч	Е	Т	Н	І	С	Т	Ь	Ш	Ї
Р	Г	Ц	А	Ж	Л	И	Ь	У	Д	Я	Д	Я	Т	У
А	Л	П	Ч	И	Ю	Ю	Ж	Є	Б	І	Я	Я	У	І
Н	Х	Є	А	У	Н	Щ	Ц	И	У	Ь	Ш	И	Ж	Г
Н	Ц	Ц	В	Ч	И	И	Ш	М	Р	Ш	Ї	В	Д	Й
Я	М	Р	Ф	Й	В	Г	К	В	Ю	Л	Й	И	Ю	Е
В	Г	А	Т	Щ	Т	Ь	Й	И	В	Х	Ї	И	Ц	Т
В	Б	У	Ж	Г	Я	Ї	Ш	Ї	А	С	С	Л	К	Т
М	Г	Г	Ч	Є	І	Г	Й	Ц	Ч	Г	О	Ж	Р	Б

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Тестові завдання:

1. *Співучастю у КП є:*

- а) умисна спільна участь декількох суб'єктів КП у вчиненні умисного КП;
- б) спільна участь декількох суб'єктів КП у вчиненні КП;
- в) умисна спільна участь декількох суб'єктів КП у вчиненні КП.
- г) умисна спільна участь декількох осіб у вчиненні КП.

2. *Співучасниками КП, поряд із виконавцем, є:*

- а) організатор;
- б) підбурювач;
- в) пособник;
- г) сукупність попередніх трьох варіантів.

3. *КП визнається таким, що вчинений групою осіб, якщо у ньому брали участь:*

- а) декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови між собою;
- б) декілька (два або більше) організаторів без попередньої змови між собою;
- в) декілька (два або більше) пособників без попередньої змови між собою;
- г) декілька (два або більше) підбурювачів без попередньої змови між собою.

4. *КП визнається вчиненням за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили:*

- а) декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку КП, домовилися про спільне його вчинення;
- б) декілька осіб (три або більше), які заздалегідь, тобто до початку КП, домовилися про спільне його вчинення;
- в) декілька осіб (дві або більше), які в момент вчинення КП домовилися про спільне його вчинення;

г) декілька осіб (три або більше), які в момент вчинення КП домовилися про спільне його вчинення.

5. За характером дій пособництво поділяється на:

- а) активне та пасивне;
- б) інтелектуальне та фізичне;
- в) обіцяне та необіцяне;
- г) таємне та відкрите.

6. Законодавче визначення поняття «співучасть» включає в себе такі ознаки:

- а) наявність двох чи більше суб'єктів КП, які беруть участь у вчиненні одного і того ж умисного КП;
- б) спільність участі двох чи більше суб'єктів КП у КП;
- в) умисний характер діяльності співучасників;
- г) сукупність попередніх трьох варіантів.

7. За характером участі окремих співучасників у вчиненні КП, співучасть буває:

- а) проста та складна;
- б) за попередньою змовою та без попередньої змови;
- в) таємна та відкрита;
- г) активна та пасивна.

8. Екссес виконавця – це:

- а) вчинення виконавцем діяння, яке не охоплюється умислом інших співучасників.
- б) відхилення виконавця від досягнутої з іншими співучасниками домовленості;
- в) добровільна відмова виконавця від скоєння КП;
- г) відвернення вчинення КП виконавцем.

9. Екссес виконавця буває двох видів:

- а) юридичний та фактичний;
- б) кількісний та якісний;

- в) одноразовий та багаторазовий;
- г) таємний та відкритий.

10. Потурання КП – це:

- а) умисна дія або бездіяльність, яка пов'язана зі здійсненням кримінально протиправної діяльності іншою особою;
- б) невиконання особою покладених на неї юридичних обов'язків по запобіганню чи припиненню КП;
- в) неповідомлення про КП;
- г) умисна не обіцяна діяльність особи по приховуванню особи, яка вчинила КП, знарядь і засобів вчинення КП, слідів КП чи предметів, здобутих кримінально протиправним шляхом, або сприянню іншим чином приховуванню КП.

Контрольні питання

1. Що таке співучасть у кримінальному правопорушенні? Яке її значення в кримінальному праві?
2. Які ознаки характеризують співучасть?
3. Які форми співучасті виокремлюють у кримінальному праві?
4. Хто є суб'єктами співучасті? Які вимоги висуваються до їхньої осудності та віку?
5. У чому відмінність між виконавцем, організатором, підбурювачем та пособником?
6. Як кримінальне законодавство регулює відповідальність співучасників?
7. Що таке ексцес виконавця?
8. Які особливості кваліфікації дій співучасників злочину?
9. Як співучасть працює на обрання виду та розмірі покарання?
10. Чим співучасть відрізняється від групового злочину?
11. Що таке співучасть із попередньою змовою?
12. Які особливості відповідальності співучасників у злочинах, вчинених організованою групою чи злочинною організацією?

13. Які особливості притягнення до відповідальності пособника, який добровільно відмовився від участі у злочині?

14. Як міжнародне право регулює співучасть у злочинах, зокрема у воєнних злочинах або злочинах проти людяності?

15. Яка роль співучасті в правопорушеннях, що вчиняються через необережність?

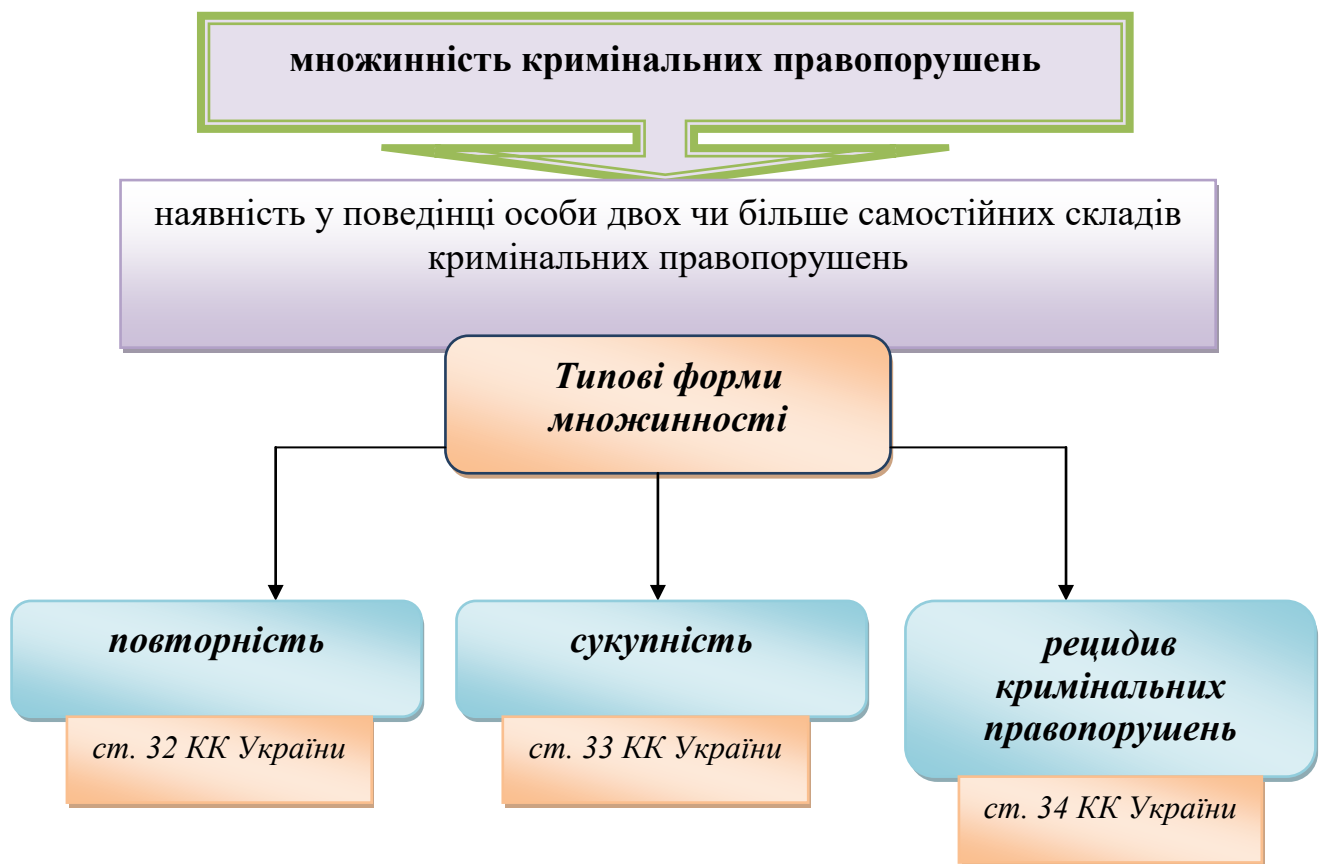
16. Як впливає конфлікт між співучасниками на їхню відповідальність?

17. Які можна виділити проблемні аспекти регулювання співучасті в кримінальному законодавстві України?

Тема 2 Множинність кримінальних правопорушень

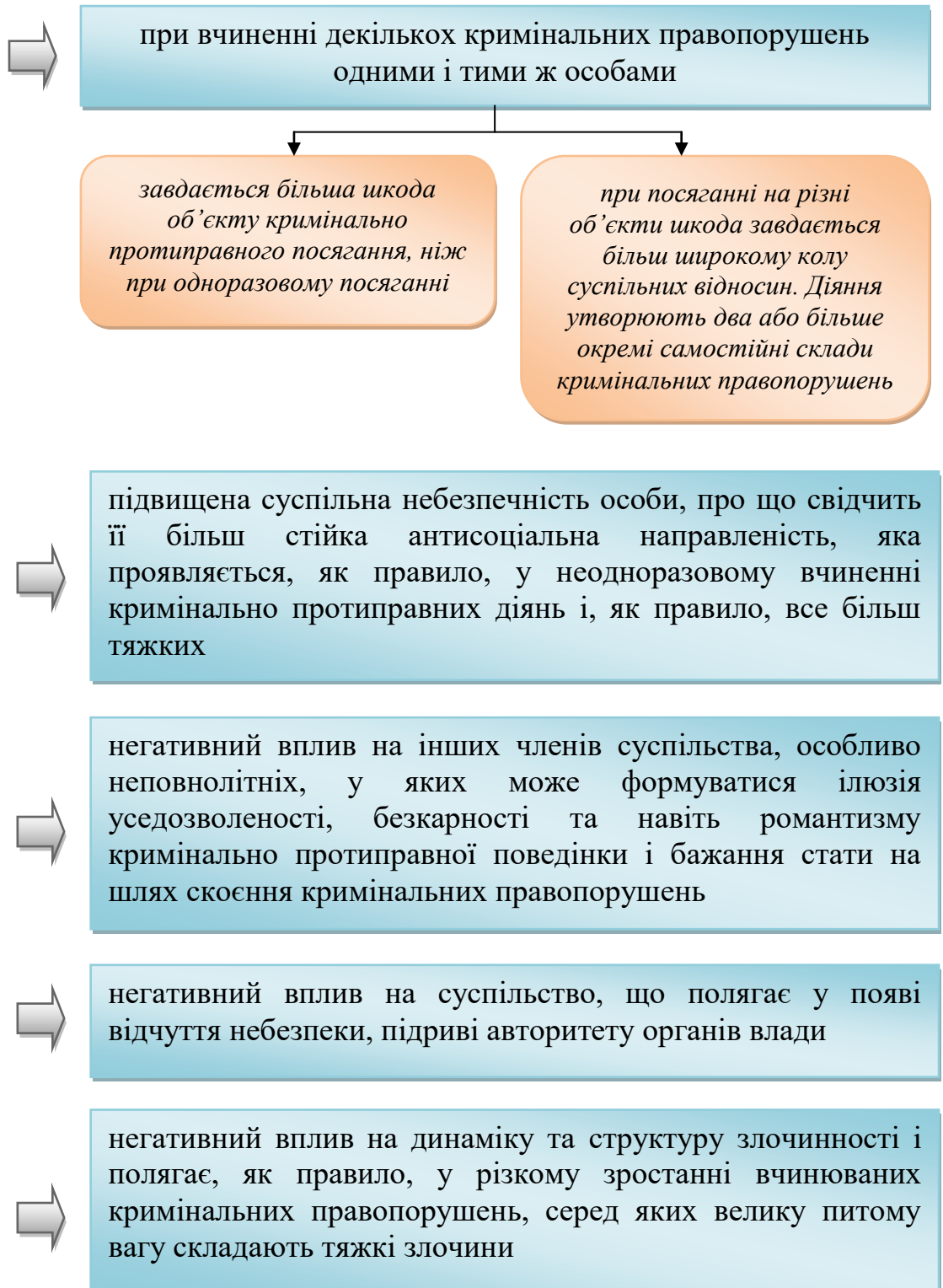
1. Одиначне кримінальне правопорушення як складовий елемент множинності кримінальних правопорушень. Види одиначних кримінальних правопорушень.
2. Повторність кримінальних правопорушень.
3. Сукупність кримінальних правопорушень.
4. Рецидив кримінального правопорушення.

Поняття множинності кримінальних правопорушень

Властивості множинності

Множинність має наступні властивості

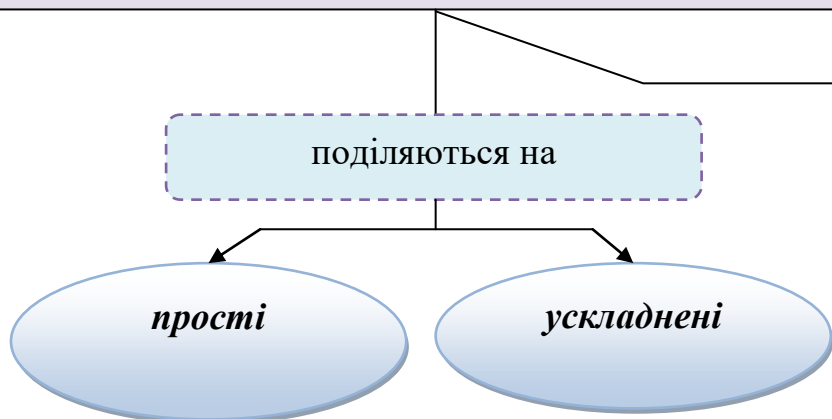
Не утворюють множинності

Одиничне кримінальне правопорушення

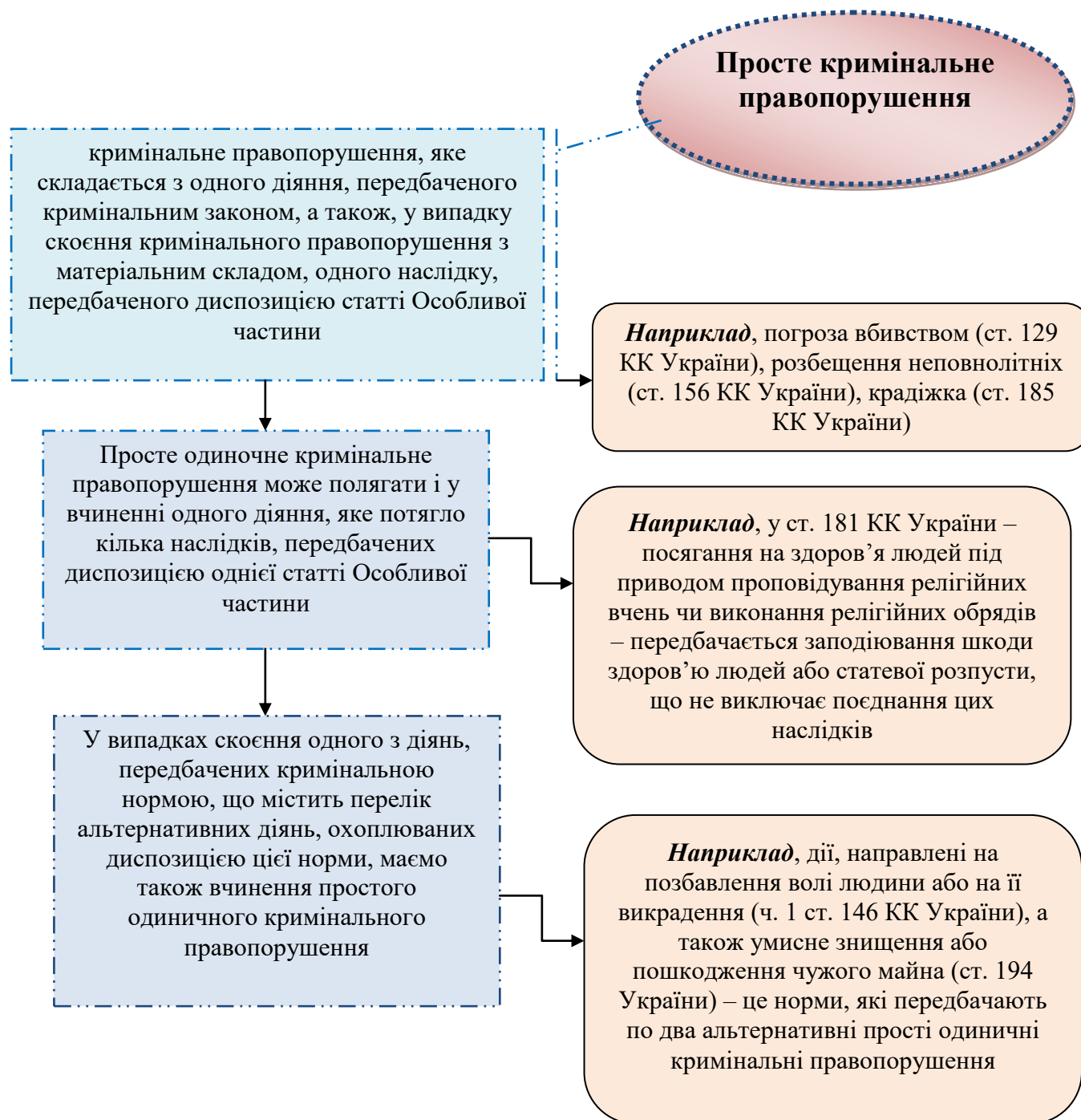
Одиничне кримінальне правопорушення

вчинення особою суспільно небезпечного діяння (одиничного або декількох тотожних, охоплених одним умислом), що підлягає кваліфікації як склад одного, передбаченого Кримінальним кодексом кримінального правопорушення

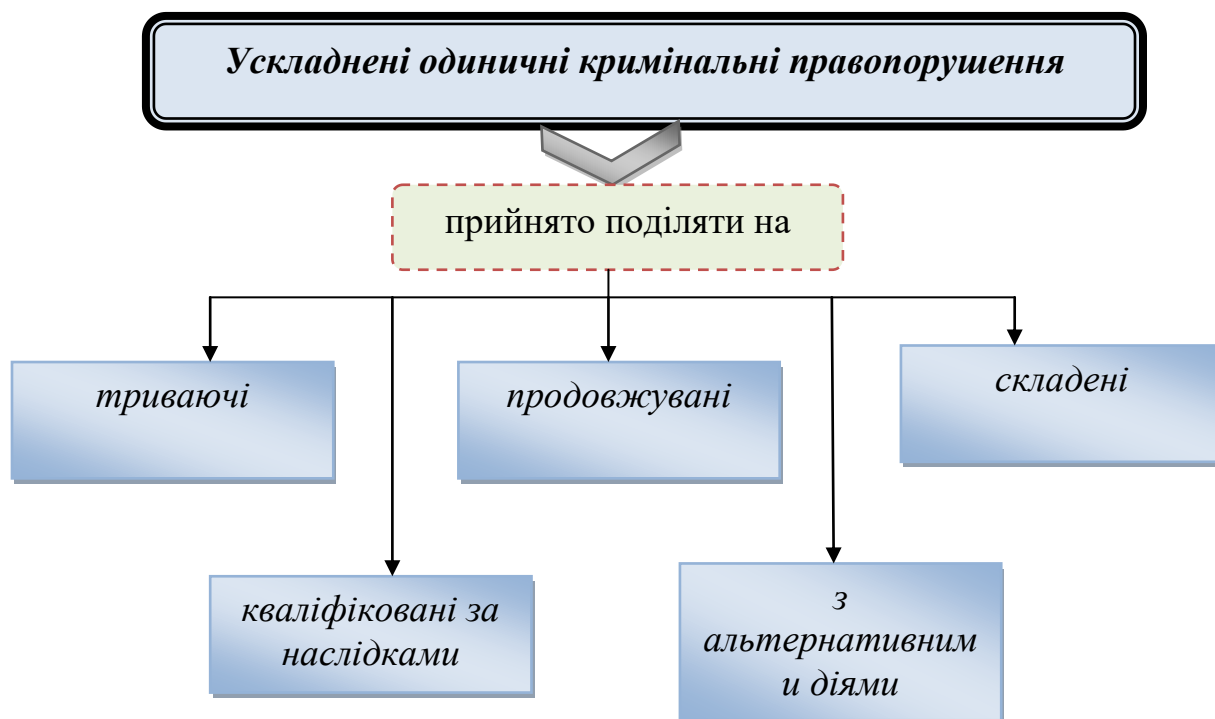

Під одиничним суспільно небезпечним діянням слід розуміти і випадки вчинення так званих продовжуваних кримінальних правопорушень, коли суспільно небезпечне діяння направлене на досягнення певних суспільно небезпечних наслідків складається з декількох тотожних діянь

Просте кримінальне правопорушення

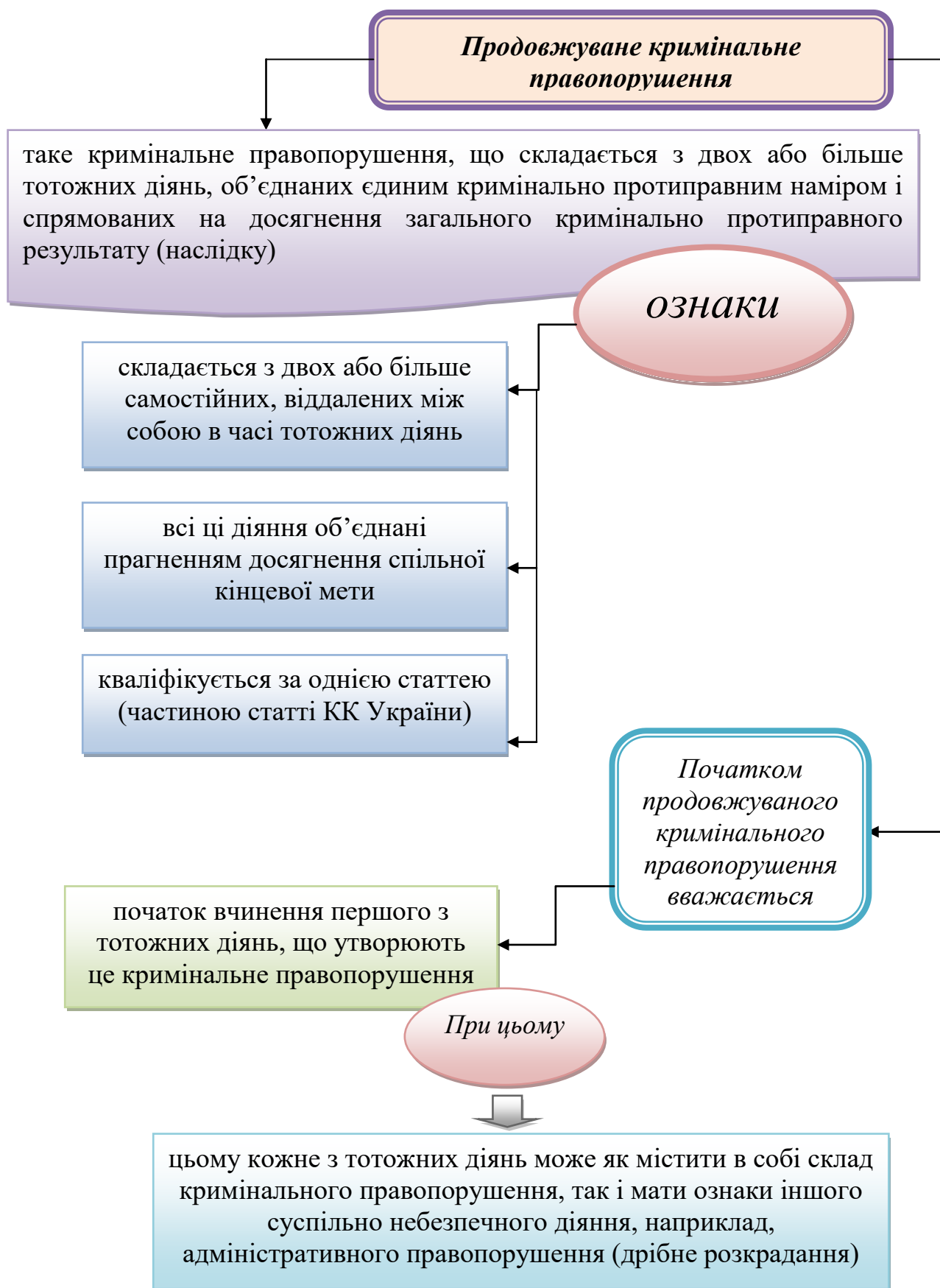
Ускладнені одиничні кримінальні правопорушення

Триваюче кримінальне правопорушення

Продовжуване кримінальне правопорушення

Повторність кримінальних правопорушень

Повторність кримінальних правопорушень

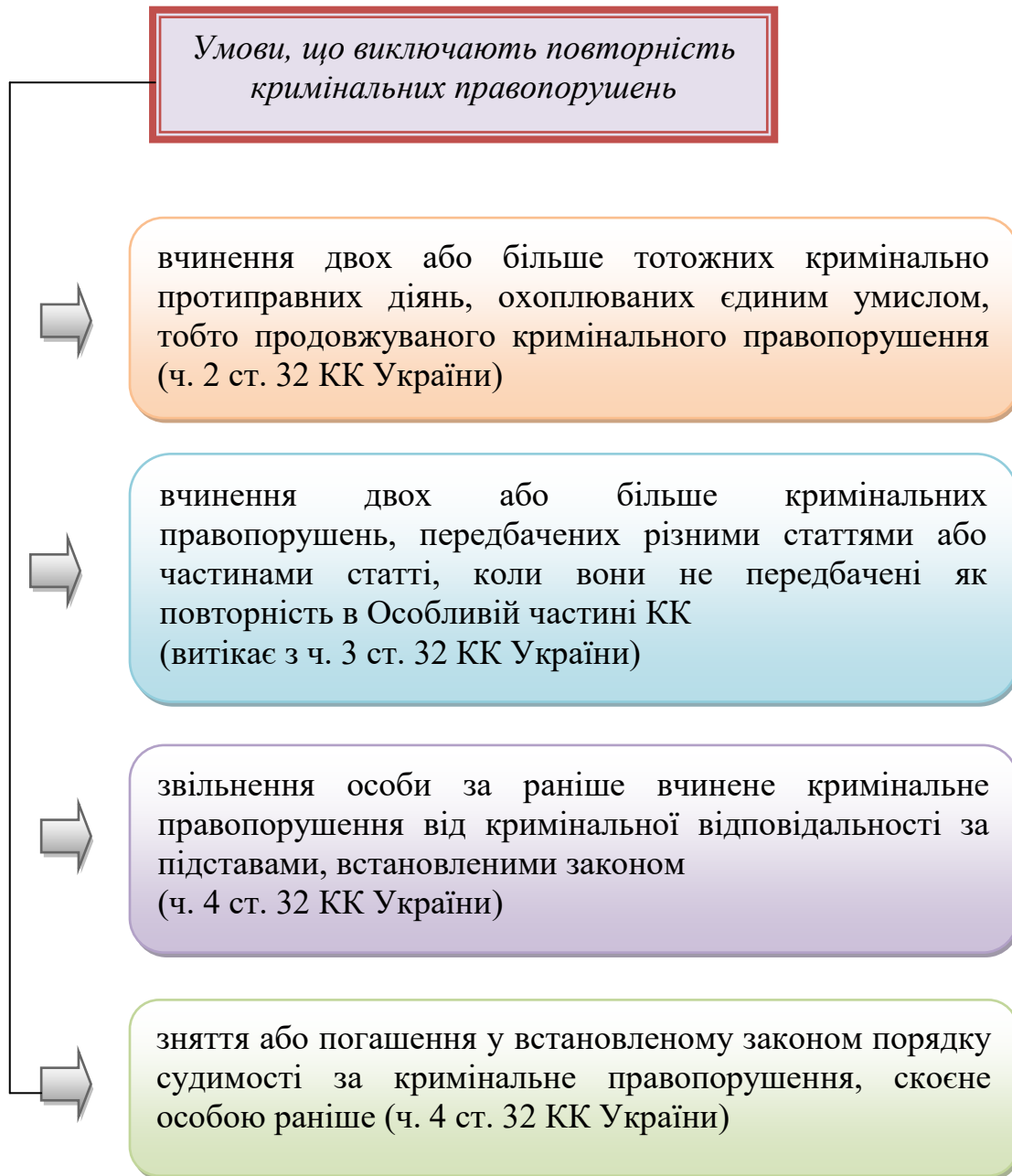

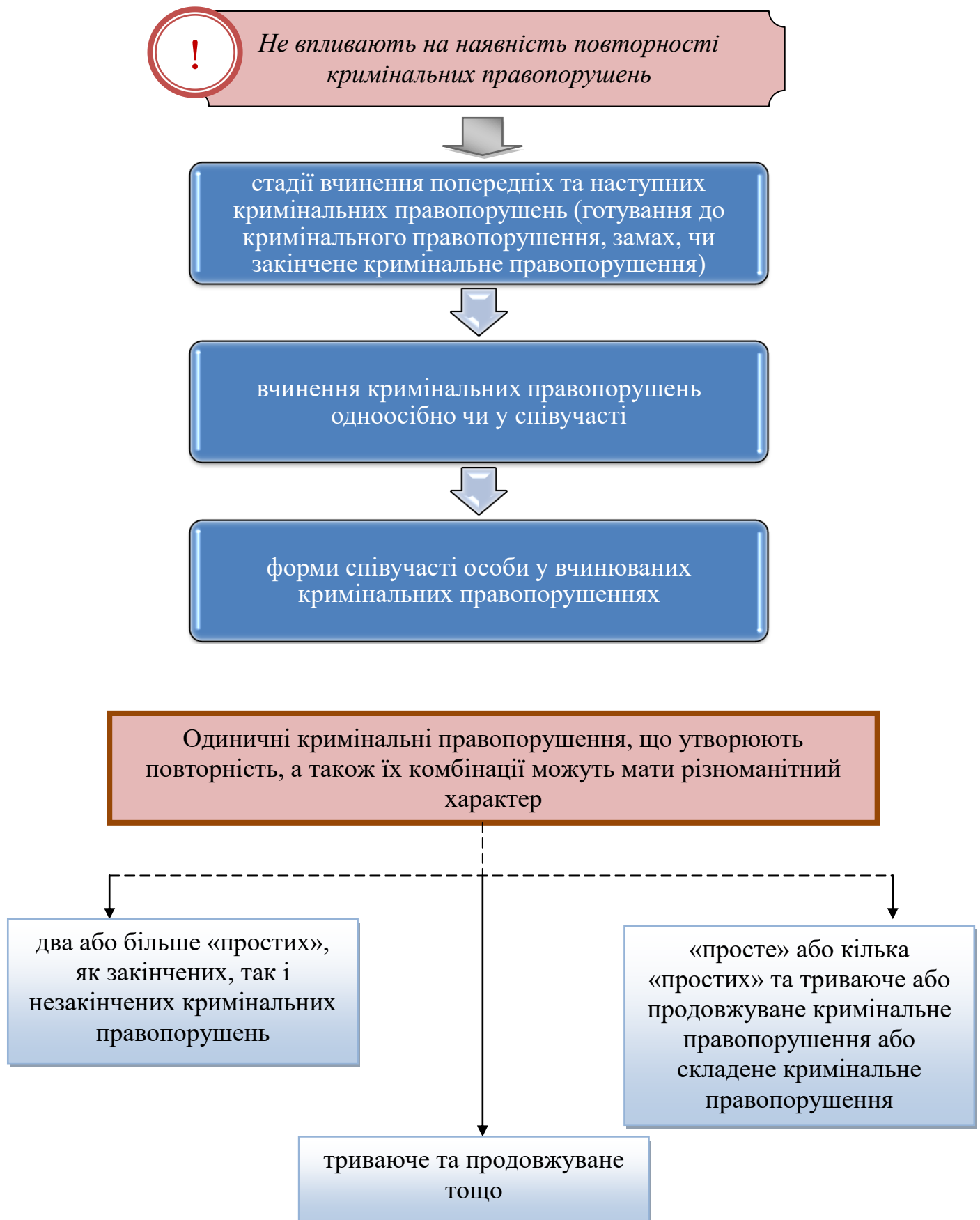
вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК України (ч. 1), а також двох і більше кримінальних правопорушень, передбачених різними статтями КК України у випадках, передбачених в Особливій частині КК України (ч. 3)

Ознаки

вчинення особою (групою осіб) двох або більше самостійних одиничних кримінальних правопорушень, передбачених однією статтею або однією частиною статті, а також, у випадках спеціально передбачених в Особливій частині КК України, різними статтями

віддаленість між собою у часі вчинених особою одиничних кримінальних правопорушень

Умови, що виключають повторність кримінальних правопорушень

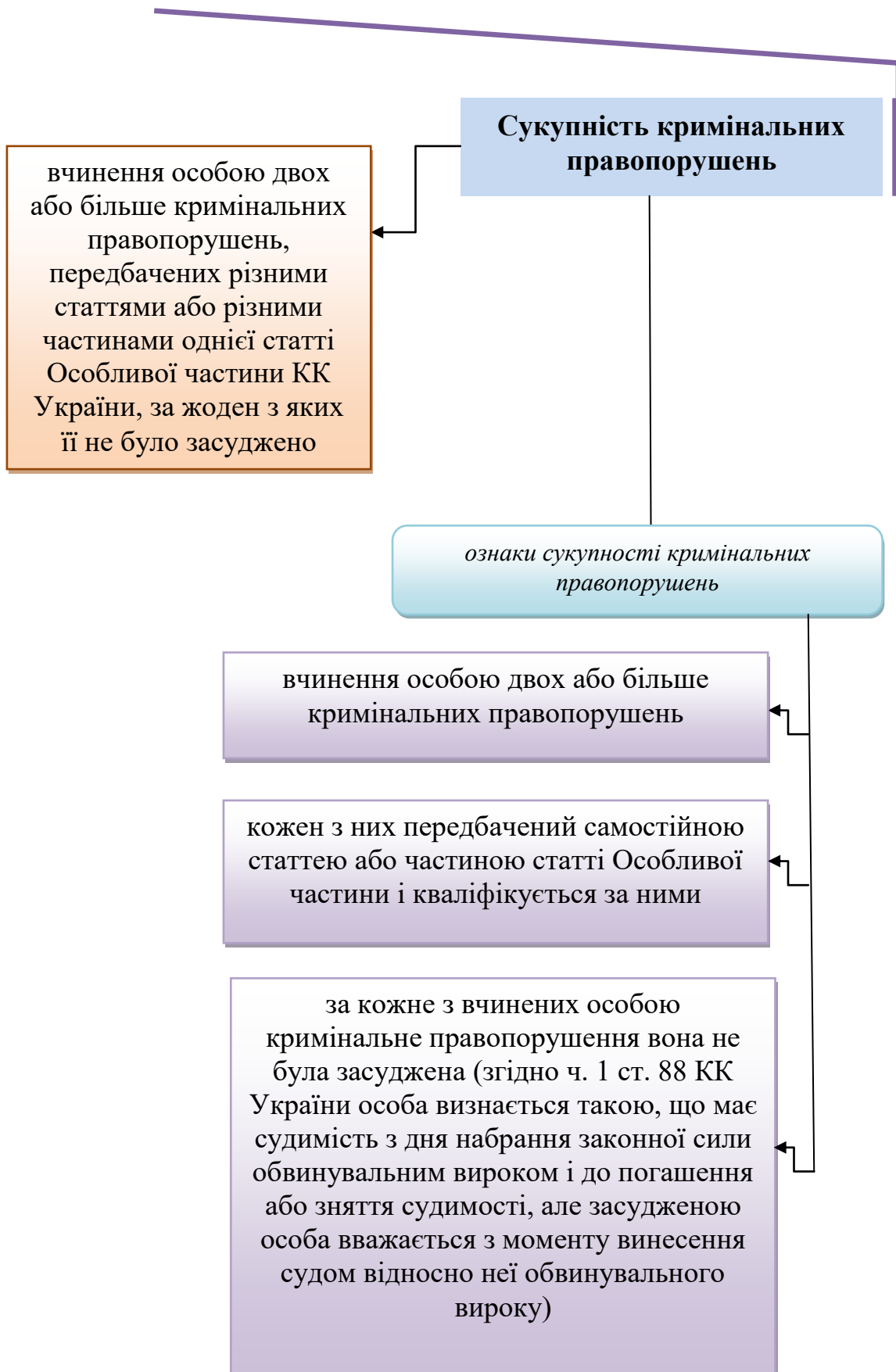
Не впливають на наявність повторності кримінальних правопорушень

Види повторності кримінальних правопорушень

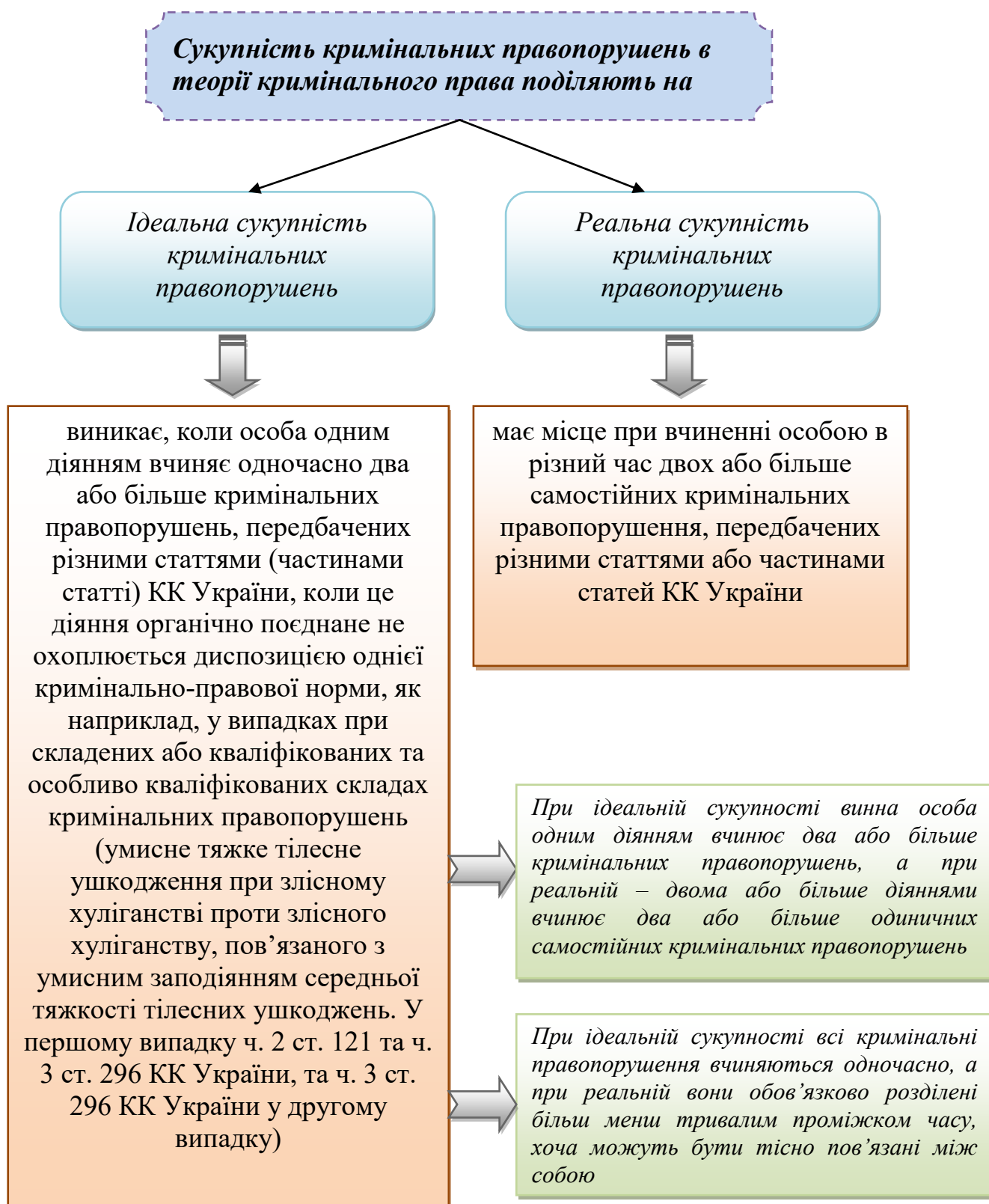

Повторність тотожних кримінальних правопорушень у багатьох випадках прямо передбачена в диспозиціях статей Особливої частини і виступає кваліфікуючою ознакою, наприклад, у статтях 185 (крадіжка), 186 (грабіж), 190 (шахрайство) та в інших прямо передбачається повторність як кваліфікуюча ознака

Сукупність кримінальних правопорушень

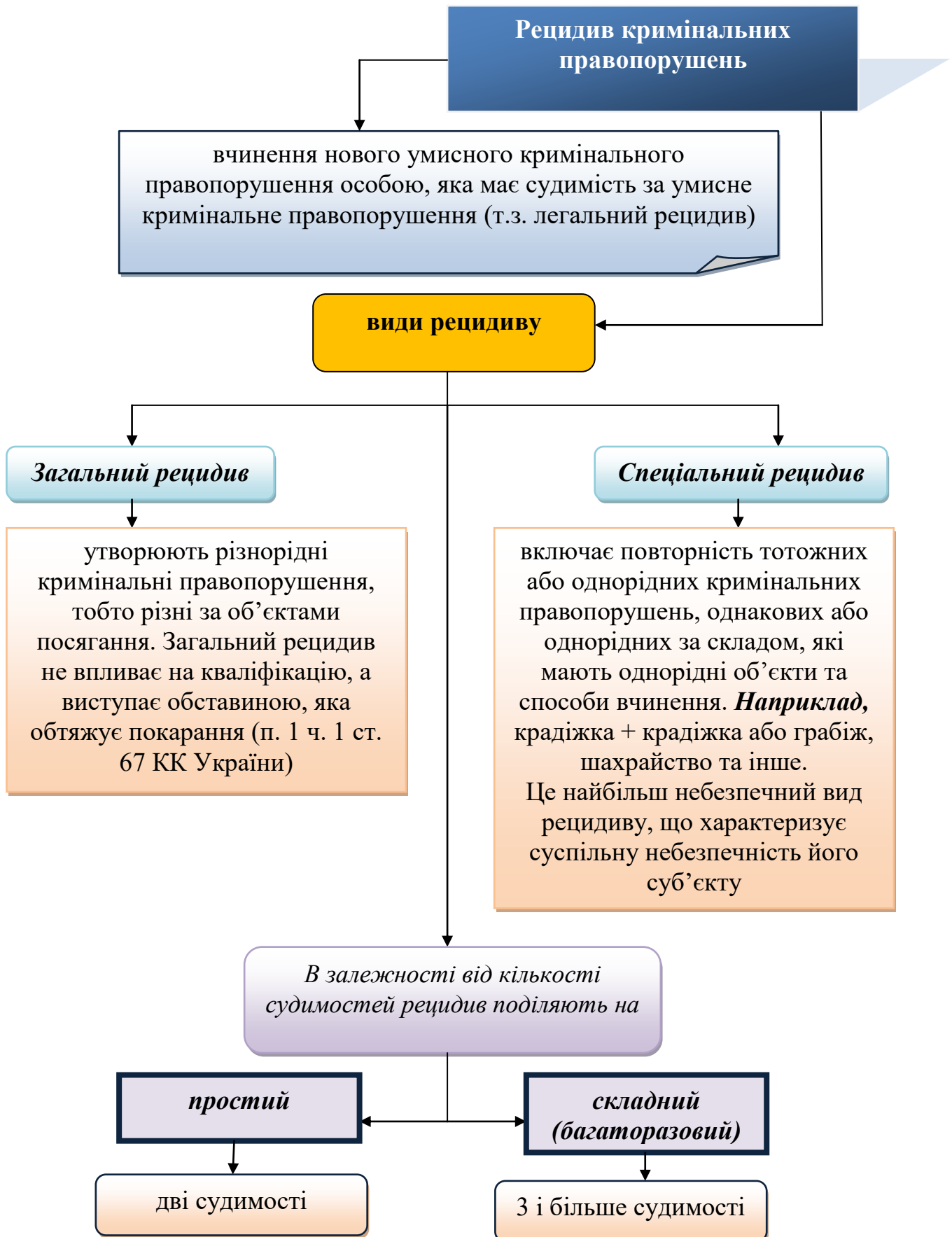
Види сукупності

Реальна сукупність і повторність кримінальних правопорушень

<i>Реальна сукупність і повторність кримінальних правопорушень</i>	
<i>Загальні риси</i>	<i>Відмінності</i>
в обох випадках вчинюється два або більше самостійних кримінальних правопорушення	повторність тотожних кримінальних правопорушень однієї стадії вчинення завжди кваліфікується за однією статтею КК України, а при реальній сукупності – кожне діяння кваліфікується за іншою нормою
всі кримінальні правопорушення вчинюються послідовно з певним проміжком у часі	повторність тотожних кримінальних правопорушень в різних стадіях вчинення, а також таких, що містяться в різних частинах однієї статті, кваліфікуються за правилами сукупності, т.з. «повторність-сукупність»
всі кримінальні правопорушення, що утворюють реальну сукупність або входять до повторності, вчинюються до засудження особи за будь-який з них	

Рецидив кримінальних правопорушень

Основні поняття та терміни: множинність кримінальних правопорушень; повторність; сукупність; рецидив; прості кримінальні правопорушення; ускладнені кримінальні правопорушення; кримінальне правопорушення, що триває; продовжуване кримінальне правопорушення; складене кримінальне правопорушення; повторність тотожних кримінальних правопорушень; повторність однорідних кримінальних правопорушень; ідеальна сукупність; реальна сукупність; загальний рецидив; спеціальний рецидив; простий рецидив; складний рецидив; пенітенціарний рецидив.

1 ЗАДАЧІ:

* КП – кримінальне правопорушення

1. Для того, щоб викрасти автомобільну магнітолу «Маяк», Анкерів протягом 20 днів виносив складові частини до неї зі складу, де працював.

Чи маємо сукупність КП у діях Анкерова? Відповідь поясніть.

2. 18-річна Юлія незаконно зберігала вогнепальну зброю (пістолет ТТ) свого дідуся. Кожного року вона чистила його, так як її навчив дідусь. В 2020 році під час такої чистки вона випадково зламала бойову пружину, внаслідок чого пістолет перестав бути придатним до стрільби. В 2021 році Юлія придбала пружину. А в квітні 2022 року нарешті самостійно полагодила його.

Чи має місце в діях Юлії множинність КП? Відповідь поясніть.

3. Пачков за вчинення хуліганства був звільнений від кримінальної відповідальності на підставі Закону України «Про амністію». Через шість місяців Пачков знову вчинив хуліганство.

Чи має місце повторність КП? Відповідь поясніть.

4. В заповіднику «Асканія-Нова» 16-річний хлопець два дні поспіль здійснював полювання на тварин. Першого дня йому вдалося вбити дикого кабана, а другого дня не вбив нікого. При спробі винести кабана з території заповідника був затриманий охороною.

Чи має місце в діях 16-річного хлопця множинність КП? Відповідь поясніть.

5. Захарченко проник у сусідський гараж і викрав звідти акумулятор від машини. Наступного дня він виніс з гаража два колеса. Суд кваліфікував дії Захарченка як повторне КП.

Чи обґрунтоване рішення суду? Яка різниця між повторністю КП та продовжуванним КП?

6. Черкасов за вчинення шахрайства (ч. 1 ст. 190 КК) був звільнений від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Через місяць він знову вчинив шахрайство.

Чи має місце в такому випадку множинність КП?

7. Хілько з метою вбивства Тихонова вночі підпалив його будинок і замкнув ззовні двері, аби останній не зміг врятуватися. У результаті пожежі загинули Тихонов і його дружина.

Чи вбачається у вчиненому Хільком сукупність КП? У разі позитивної відповіді визначте її вид. Кваліфікуйте ситуацію. Чи зміниться кримінально-правова оцінка дій Хілька, якщо достовірно встановлено, що винний планував вчинити КП у період відрядження дружини Тихонова і не знав про її присутність у будинку у ніч пожежі?

8. Самсонова, раніше судимого за умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК), знову було засуджено за порушення правил безпеки дорожнього руху, що спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 286 КК).

Чи є в діях Самсонова рецидив КП? Відповідь поясніть.

2 ТЕМИ ЕСЕ-РОЗДУМІВ

 Сукупність злочинів: чи завжди множинність посилює суспільну небезпеку?

 Ідеальна сукупність злочинів: межі законодавчого регулювання.

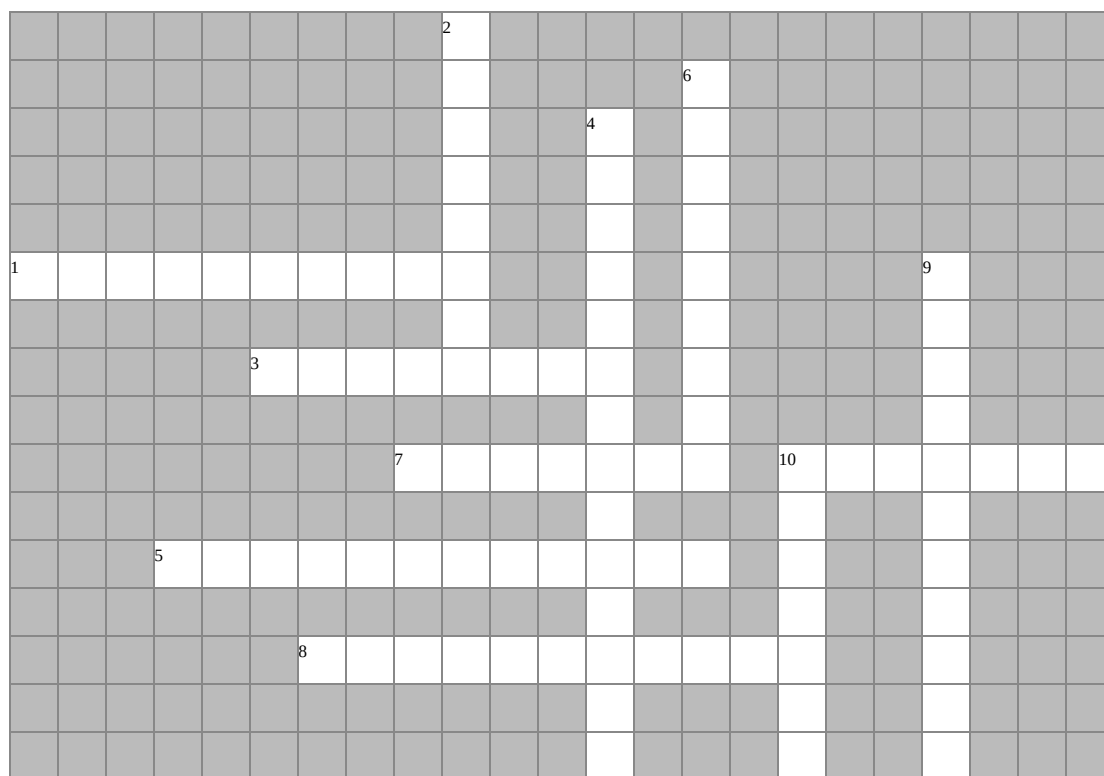
 Сукупність чи повторність: як розмежувати поняття.

 Проблема строків давності у множинності злочинів.

З ВСТАНОВІТЬ ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖ ПОНЯТТЯМИ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯМИ

№	Термін	Правильна відповідь	Тлумачення	Код
1	Множинність КП		Передбачення певного діяння двома або більше кримінально-правовими нормами одночасно	А
2	Одиничне КП		Одиничне КП, що характеризується безперервним здійсненням протягом певного проміжку часу протиправного посягання	Б
3	Продовжуване КП		Передбачене КК суспільно небезпечне діяння, яке містить ознаки єдиного складу КП	В
4	Триваюче КП		КП, що складається з двох або більше вчинених у різний час тотожних (однакових) діянь, об'єднаних єдиним кримінально протиправним наміром	Г
5	Складене КП		Вчинення особою двох чи більше КП, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини КК, за жодне з яких її не було засуджено	Д
6	Повторність КП		Вчинення особою одноособово чи у співучасті кількох самостійних КП, кожен з яких має кримінально-правове значення	Е
7	Сукупність КП		Вчинення двох або більше КП, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК	Є
8	Конкуренція кримінально-правових норм		Вчинення нового умисного КП особою, яка має судимість за умисне КП	Ж
9	Рецидив КП		КП, який складається з кількох діянь, кожне з яких передбачене в інших статтях КК як самостійне посягання	З

4 РОЗГАДАЙТЕ КРОСВОРД

По горизонталі:

1. Учинення особою двох або більше КП, передбачених різними статтями (частинами однієї статті) Особливої частини КК , за кожне з яких не було винесено вироку.

3. Одиначне КП, яке, розпочавшись дією або бездією особи, далі вчиняється безперервно протягом тривалого часу.

5. Одиначне КП, що складається із низки тотожних діянь , віддалених одне від одного в часі, але спрямованих на досягнення єдиної мети.

7. Частина статті Особливої частини КК , яка встановлює вид і міру покарання.

8. Форма множинності , яку утворюють тотожні або , в разі особливої вказівки законодавця, однорідні чи схожі за своїми ознаками КП.

10. Вчинення особою нового умисного КП після засудження принаймні за одне умисне КП.

По вертикалі:

2. Сукупність, за якої винний вчиняє два або більше КП одним діянням.

4. Вид рецидиву, який має місце при вчиненні особою , засудженої до позбавлення волі, нового КП, за яке вона теж засуджується до позбавлення волі.

6. Особлива форма державного примусу, що призначається судом від імені держави в обвинувальному вирокі особі, визнаній винною у вчиненні КП, і полягає в передбачених КК обмеженнях її прав та свобод.

9. Вчинення однією особою декількох КП, кожен з яких ще зберіг свою юридичну значущість.

10. Сукупність, за якої суб'єкт вчиняє кілька КП різними діями (бездіяльністю).

5 ВИКОНАЙТЕ ЗАВДАННЯ «ЗНАЙТИ СЛОВА»

Р	Ш	М	С	Й	Ь	П	Е	Ф	П	Ж	В	Г	С	У	Ч	С
І	А	Щ	У	Т	П	Р	О	Д	О	В	Ж	У	В	А	Н	Е
И	И	У	К	Й	П	О	В	Т	О	Р	Н	І	С	Т	Ь	З
С	І	Г	А	Б	П	Д	Ї	Ч	Р	К	Щ	Н	А	Ж	Х	І
Ь	Ц	С	А	З	Ц	О	Д	И	Н	И	Ч	Н	Е	С	Щ	И
В	Ь	Г	У	Ь	Р	В	Е	А	Ю	О	Ц	А	Ц	К	Ц	У
Р	К	Ю	М	Н	О	Ж	И	Н	Н	І	С	Т	Ь	Ч	Ф	Ь
Д	К	Г	П	І	С	У	К	У	П	Н	І	С	Т	Ь	О	Ь
Ь	О	З	Ж	Ж	Ц	В	І	Р	Ш	Б	Ї	Т	П	Р	Ш	Е
Ї	Н	Т	Р	И	В	А	Ю	Ч	Е	Й	Ш	Г	В	Ж	Д	Н
С	К	Л	А	Д	Е	Н	Е	Д	Ю	Я	Л	Й	Ц	Ї	Ц	Г
Ю	У	Л	Р	А	Р	Е	Ц	И	Д	И	В	Ю	Є	Х	С	Я
Т	Р	Ш	І	В	Г	Є	Ь	Ѓ	Є	К	К	Ю	Ш	М	Ю	Й
П	Е	Р	Ѓ	З	Є	Б	Д	Ю	Ю	В	Х	Ф	Ц	Т	М	Ї
Є	Н	Е	Є	Є	Ц	К	С	Р	Б	О	Д	З	Б	Х	Х	Я
Р	Ц	Д	Ф	Ж	Я	О	Х	З	Й	Л	Н	Ж	Ф	Д	Ю	Ц
З	І	У	Ь	Я	Є	В	Ж	Т	У	Ц	Я	О	С	Б	П	Б
П	Я	М	Т	Б	О	Ж	С	Л	П	Л	О	З	Д	Б	Е	Г

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

6 ЗНАЙДІТЬ

Знайдіть у КК по дві статті , що містять прості одиничні КП , КП, що вміщують кілька альтернативних дій , КП з двома чи більше альтернативними наслідками та КП, котрі кваліфікуються за наслідками. Користуючись текстом КК, наведіть конкретні приклади триваючих і складених КП.

7 ПОРІВНЯННЯ

Здійсніть порівняльну характеристику:

- множинності КП та одиничного КП;
- ідеальної сукупності і складених КП;
- реальної сукупності й повторності КП;
- повторності та рецидиву.

***Відповідь оформіть у таблицю.**

Тестові завдання:

1. Ознаками множинності є:

- а) кожне із КП передбачений самостійною кримінально-правовою нормою, він не є необхідною ознакою іншого КП, з числа вчинених цією ж особою;
- б) хоча б по двох КП не «погашені» їх юридичні наслідки;
- в) хоча б щодо двох КП відсутні процесуальні перепони для притягнення до кримінальної відповідальності;
- г) сукупність попередніх трьох варіантів.

2. Множинність КП має місце при:

- а) вчиненні однією особою двох КП, за які особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності;
- б) вчиненні однією особою трьох КП, кожний із яких передбачений окремою кримінально-правовою нормою і за які особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності;
- в) вчиненні однією особою двох чи більше КП, кожний із яких передбачений окремою кримінально-правовою нормою і за які особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності;
- г) вчиненні особою декількох КП, за які особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності.

3. *Окремі КП утворюють множинність за умови, що:*

- а) не вплив строк давності притягнення до кримінальної відповідальності;
- б) не погашена чи незнята судимість;
- в) особа не звільнена за дане КП від кримінальної відповідальності у встановленому законом порядку;
- г) сукупність попередніх трьох варіантів.

4. *Відповідальність за множинність КП регламентована:*

- а) як Загальною так і Особливою частинами КК України;
- б) лише Загальною частиною КК України;
- в) лише Особливою частиною КК України;
- г) законом не передбачено.

5. *Видами множинності є:*

- а) сукупність, повторність, рецидив;
- б) одиничне КП і те КП, що утворює множинність;
- в) триваюче, продовжуване і складне КП;
- г) сукупність, повторність, одиничне КП.

6. *Продовжуване КП – це КП, що складається з:*

- а) кількох тотожних кримінально протиправних актів, які поєднані одним умислом і спрямовані на досягнення однієї загальної мети;
- б) кількох однорідних кримінально протиправних актів, які поєднані одним умислом і спрямовані на досягнення однієї загальної мети;
- в) кількох тотожних та однорідних кримінально протиправних актів, які поєднані одним умислом і спрямовані на досягнення однієї загальної мети;
- г) кількох кримінально протиправних актів, які спрямовані на досягнення однієї загальної мети.

7. *Всі кримінально протиправні акти продовжуваного КП мають:*

- а) спільну (одну) суб'єктивну сторону, і тому вони утворюють одне КП;
- б) спільну (одну) об'єктивну сторону, і тому вони утворюють одне КП;
- в) спільну суб'єктивну та об'єктивну сторони, і тому вони утворюють одне КП;

г) спільну суб'єктивну та відмінну об'єктивну сторони декількох КП.

8. Залежно від виду попереднього і наступного КП виділяють:

а) повторність попереднього та наступного КП;

б) повторність тотожних та однорідних КП;

в) повторність реальних та ідеальних КП;

г) повторність загальних та спеціальних КП.

9. Підставою поділу сукупності КП на види є:

а) суб'єктивне ставлення особи до вчиненого діяння нею діяння;

б) кілька однакових наслідків, які відносяться до одного і того ж об'єкта;

в) кількість діянь, якими вчиняється два чи більше КП;

г) об'єктивне ставлення особи до вчиненого діяння нею діяння.

10. Пенітенціарний рецидив має місце:

а) за умови, що нове КП вчинений під час відбування покарання за раніше вчинене КП, причому це передбачене законом як ознака складу КП;

б) за умови вчинення нового КП особою, яка має непогашену або незняту судимість;

в) за умови вчинення особою, яка була засуджена за певне КП, знову КП, ознакою складу якого є вчинення його особою, раніше судимою за таке КП;

г) за умови, що нове КП вчинений під час відбування покарання за раніше вчинене КП.

11. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Розрізняють такі види складного одиничного КП:

а) продовжувані;

б) триваючі;

в) _____;

г) _____;

д) _____.

Контрольні питання

1. Що таке множинність кримінальних правопорушень? Які її ключові ознаки?

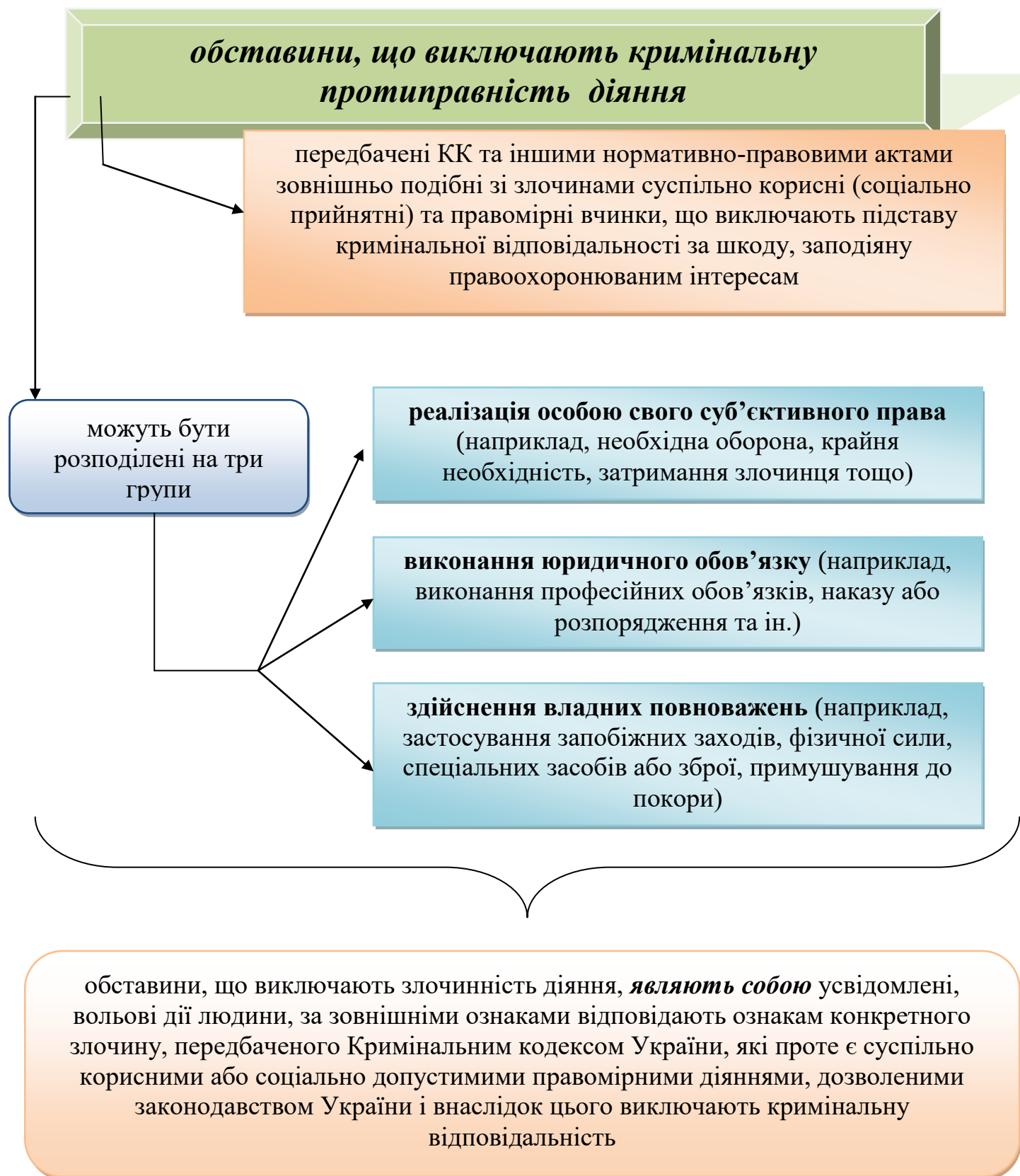
2. Які форми множинності кримінальних правопорушень виділяє кримінальне право?
3. Чим сукупність злочинів відрізняється від повторності?
4. Що таке сукупність кримінальних правопорушень? Які її особливості?
5. У яких випадках можна говорити про ідеальну сукупність злочинів?
6. Що таке реальна сукупність злочинів? Чим вона відрізняється від ідеальної?
7. Як кваліфікуються дії особи у випадку сукупності злочинів?
8. Які умови обов'язкові для визнання повторності злочинів?
9. Що таке рецидив злочинів? Чим він відрізняється від повторності?
10. Які види рецидиву злочинів знайшли закріплення в кримінальному праві?
11. Як рецидив впливає на кваліфікацію злочину та призначення покарання?
12. У яких випадках рецидив не враховується при призначенні покарання?
13. Що таке спеціальний рецидив злочинів?
14. Які обставини можуть виключати множинність кримінальних правопорушень?
15. Як множинність кримінальних правопорушень впливає на розмір і вид покарання?
16. Яка роль строків давності у визнанні повторності чи рецидиву злочинів?
17. Чи може бути визнано рецидивом злочин, вчинений до моменту погашення чи зняття судимості за попередній злочин?
18. Які проблеми виникають у правозастосуванні при кваліфікації множинності кримінальних правопорушень?

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ
КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД
КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

Тема 3 Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

1. Поняття і види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння.
2. Необхідна оборона, її поняття і умови правомірності.
3. Уявна оборона.
4. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення.
5. Крайня необхідність, її поняття і умови правомірності.
6. Фізичний або психічний примус.
7. Виконання наказу або розпорядження.
8. Діяння, пов'язане з ризиком (виправданий ризик).
9. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації.
10. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

НЕОБХІДНА ОБОРОНА

правомірний захист правоохоронюваних інтересів особи, суспільства або держави від суспільно небезпечного посягання, викликаний необхідністю його негайного відвернення чи припинення шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, яка відповідає небезпеці посягання та обстановці захисту

Право на необхідну оборону є

природним

невідчужуваним

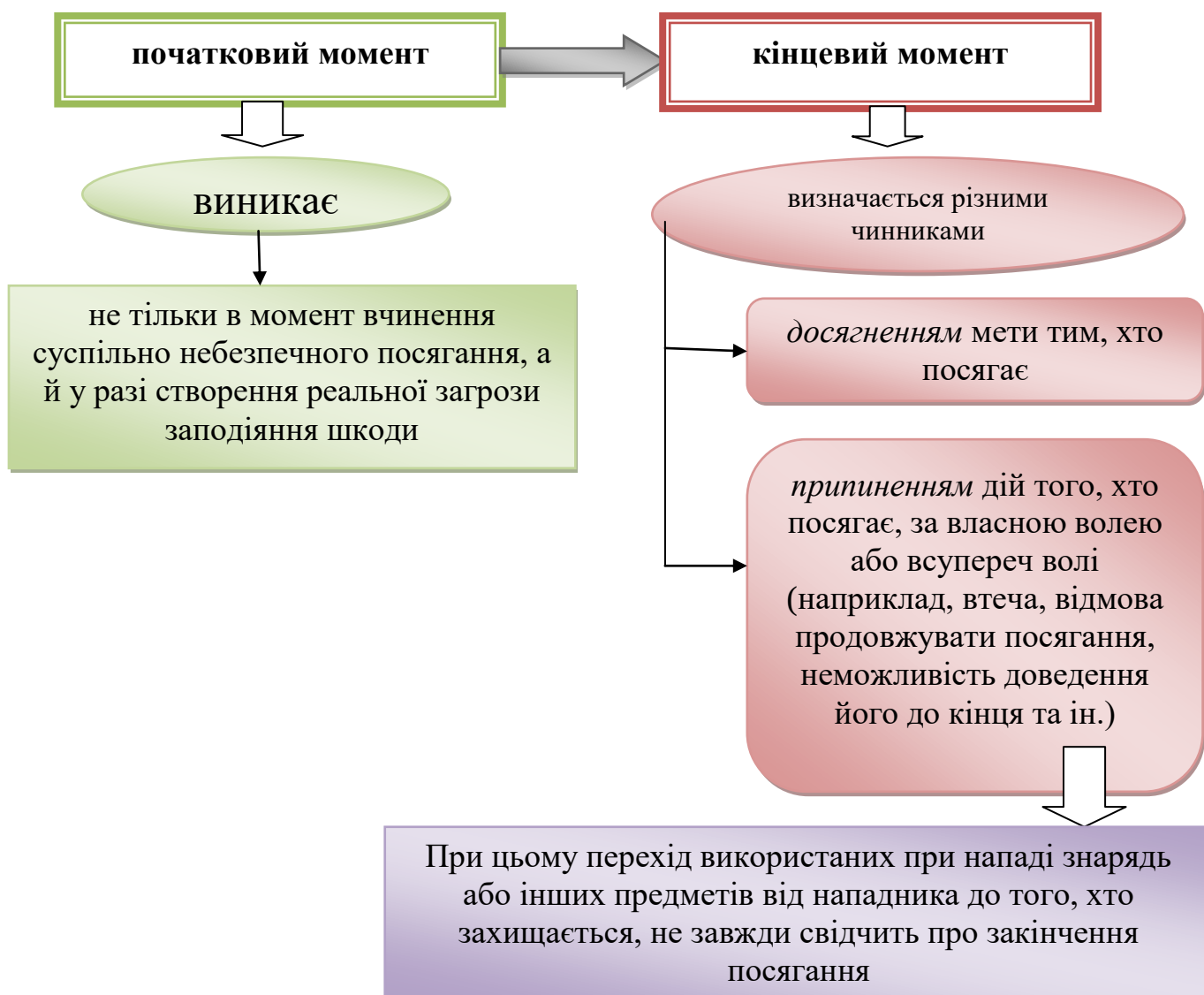
абсолютним

це означає, що всі інші особи не мають права перешкоджати громадянину в законному здійсненні права на необхідну оборону

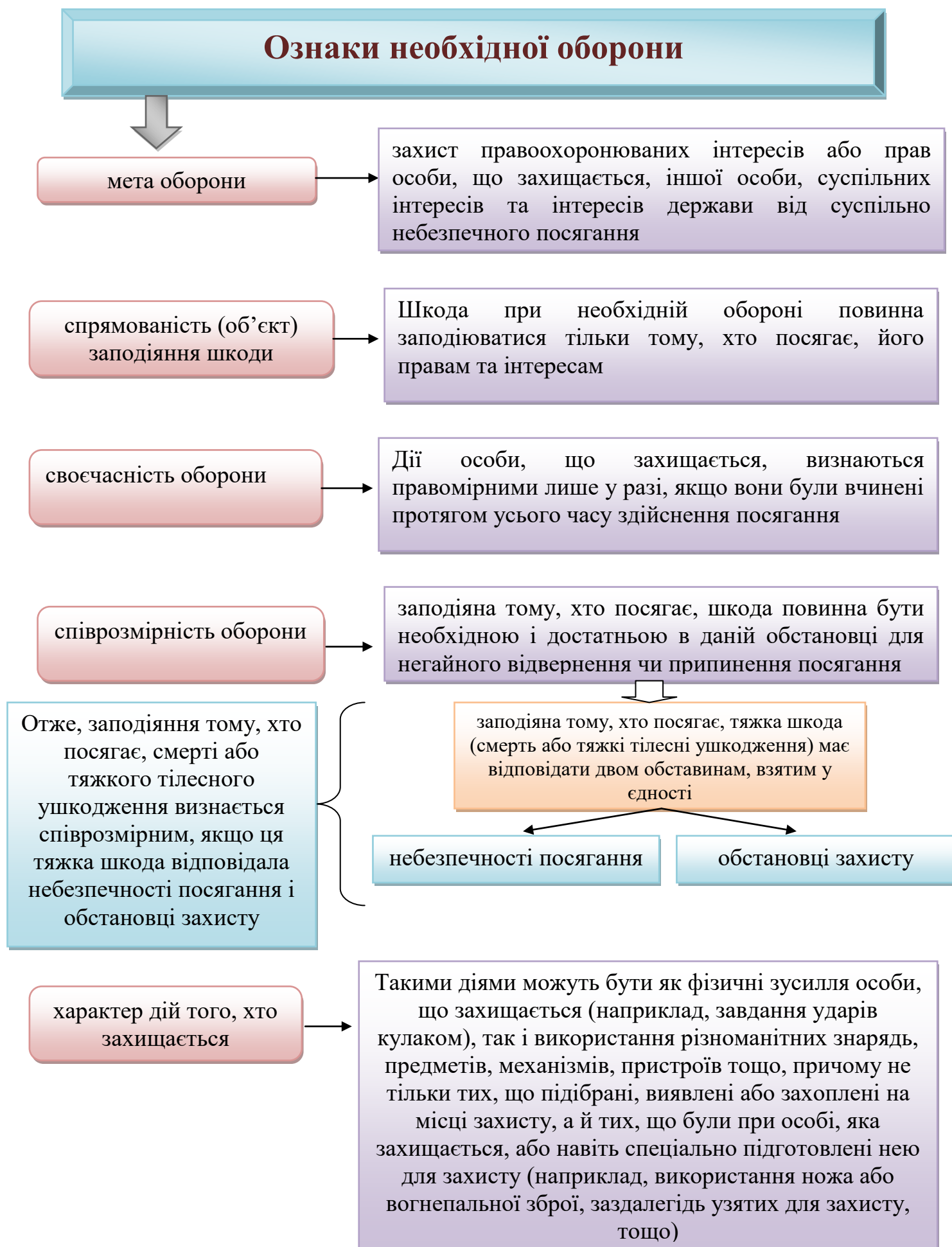
підстава необхідної оборони

суспільно небезпечного
посягання

необхідності в його негайному
відверненні чи припиненні

Стан необхідної оборони я має початковий і кінцевий моменти

Ознаки необхідної оборони

Перевищення меж необхідної оборони (ексцес оборони)

Перевищення меж необхідної оборони (ексцес оборони)

свідчить про те

що особа, яка захищається, перебуваючи у стані необхідної оборони, порушила вимогу про співрозмірність оборони

Відповідно до ч. 3 ст. 36 КК

перевищенням меж необхідної оборони

визнається

умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту

Перевищення меж
необхідної оборони

тягне кримінальну відповідальність
лише у випадках, спеціально
передбачених у статтях

118 КК

124 КК

перевищення меж необхідної оборони — це умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди (смерті або тяжких тілесних ушкоджень), явно неспіврозмірної з небезпечністю посягання або явно невідповідної обстановці захисту

Спеціальні види необхідної оборони

не є перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення в житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає

ч. 5 ст. 36 КК

Отже

закон передбачає три винятки із загального правила про те, що при необхідній обороні особа, яка захищається, повинна додержуватися визначеної межі, завдаючи шкоду тому, хто посягає

напад озброєної особи

напад групи осіб

протиправне насильницьке вторгнення в житло чи інше приміщення

Шкода, що заподіюється особі, яка посягає, у таких випадках не обмежена жодними рамками.

Згідно з ч. 5 ст. 36 КК не є ексцесом оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність заподіяння тому, хто посягає, будь-якої шкоди у зазначених ситуаціях, аж до позбавлення його життя

Уявна оборона

Іноді особа, що захищається, знаходиться в такій ситуації, коли які-небудь вчинки інших людей через обстановку, що склалася, вона помилково сприймає за суспільно небезпечне посягання, у зв'язку з чим заподіює тому, хто «посягає», шкоду (*наприклад*, мешканцю, який заблукав і помилково намагався зайти в чужу квартиру, або приятелю, який, жартуючи, намагався в масці зв'язати свого товариша, тощо).

Подібні ситуації прийнято іменувати

уявною обороною, що пов'язана з фактичною помилкою того, хто захищається

Відповідно до
ч. 1 ст. 37 КК

УЯВНОЮ обороною визнаються

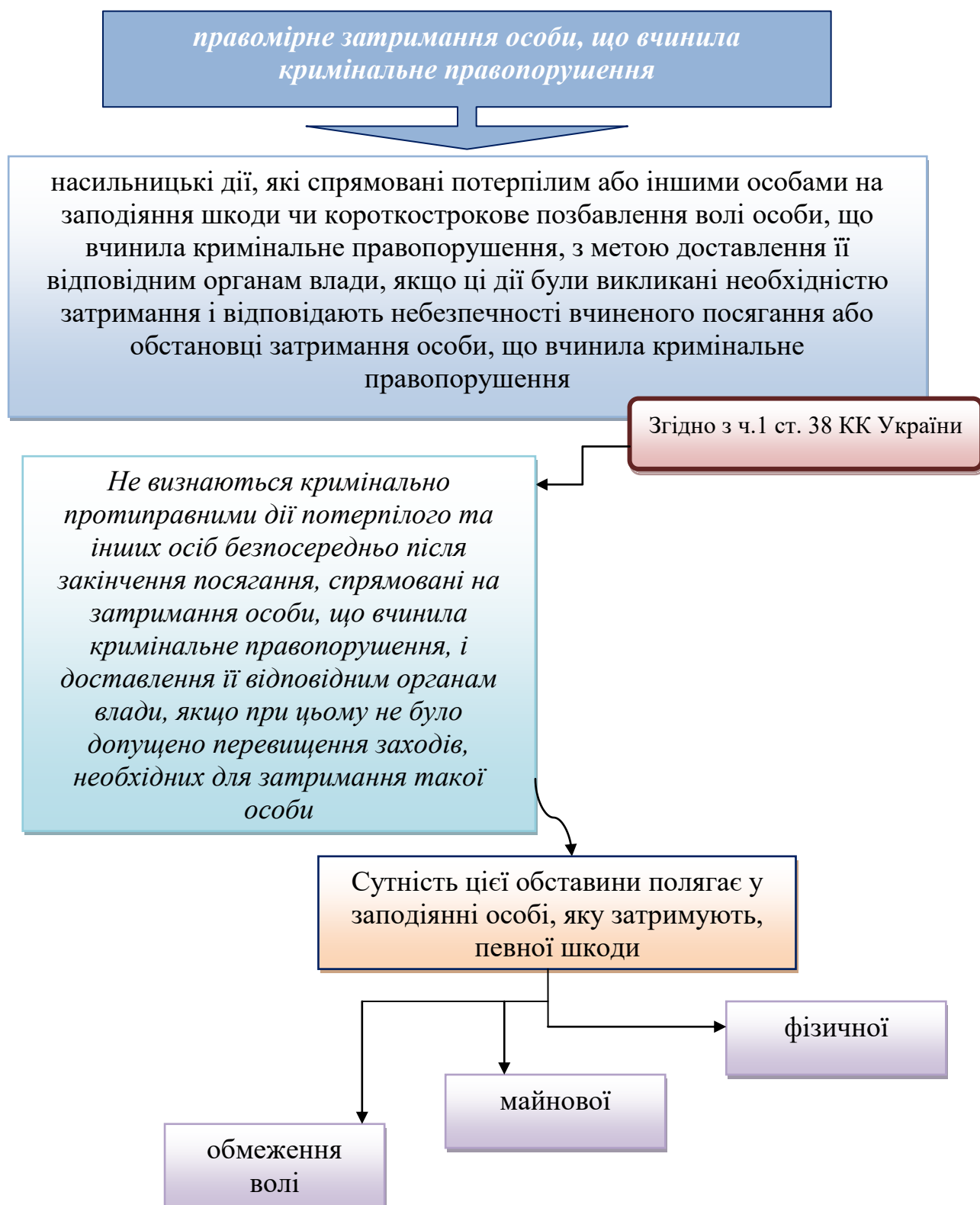

дії, пов'язані із заподіянням шкоди за таких обставин, коли реального суспільно небезпечного посягання не було, і особа, неправильно оцінюючи дії потерпілого, лише помилково припускала наявність такого посягання

Вирішення питання про відповідальність за шкоду, заподіяну при уявній обороні

Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення

Затримання злочинця має ознаки, що характеризують

мету затримання

затримання злочинця і доставлення його органам влади

кінцева

найближча

доставлення злочинця відповідним органам влади (до відділення поліції, прокуратури, виконкому місцевої ради, органів

затримання злочинця, тобто позбавлення його особистої свободи

Якщо ж дії стосовно затримання злочинця були розпочаті для досягнення інших цілей (наприклад, для самосуду), то це виключає їх правомірність

особу, яка підлягає затриманню

затримання лише злочинця, а не інших правопорушників, тобто затримання особи, яка вчиняє або вже вчинила злочинне посягання

Переконання в тому, що затримується саме злочинець, а не інша особа, має будуватися на усвідомленні тим, хто затримує, очевидності злочин

характер дій при затриманні

виражається в діях потерпілих або інших осіб, пов'язаних із позбавленням злочинця особистої свободи, а також заподіянням йому (у разі необхідності) шкоди

своєчасність затримання

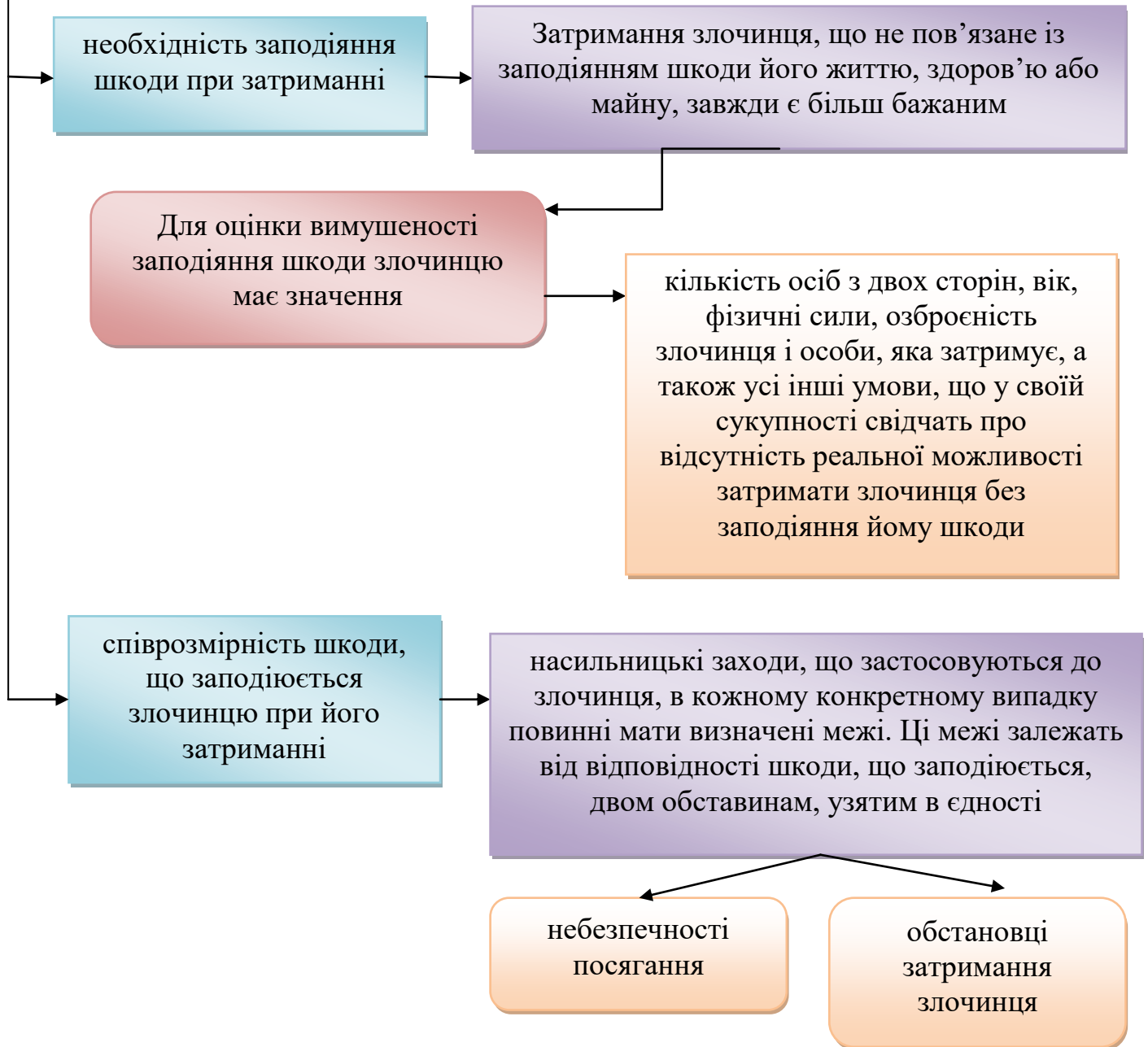
може бути вчинене лише в момент або безпосередньо після вчинення злочинного посягання

Початковий момент

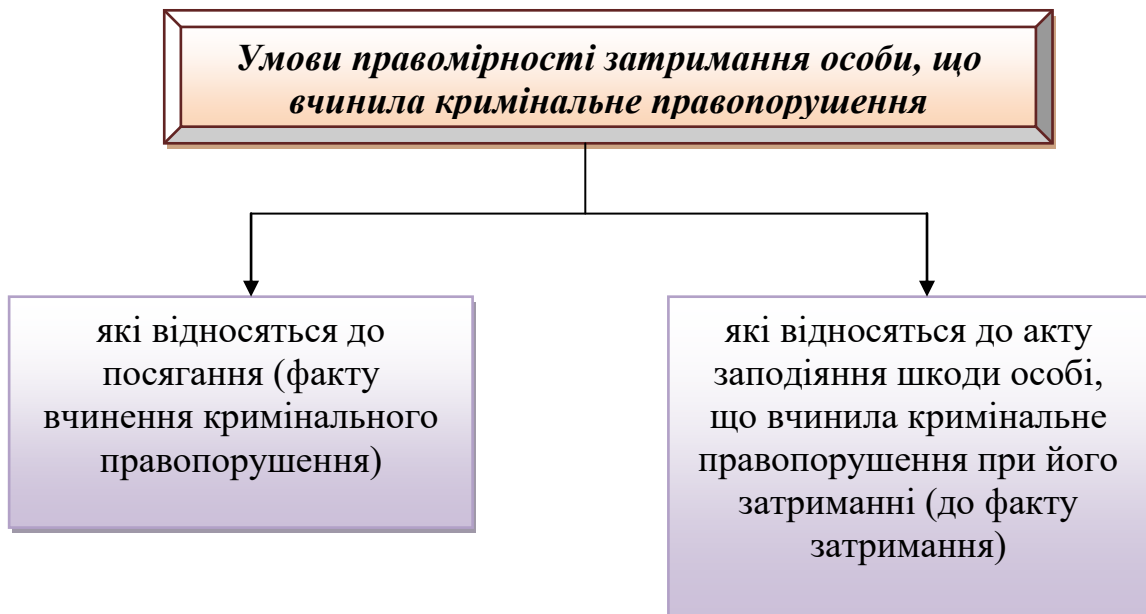
початок злочинного посягання, коли об'єкт посягання піддається безпосередній загрозі негайного заподіяння шкоди

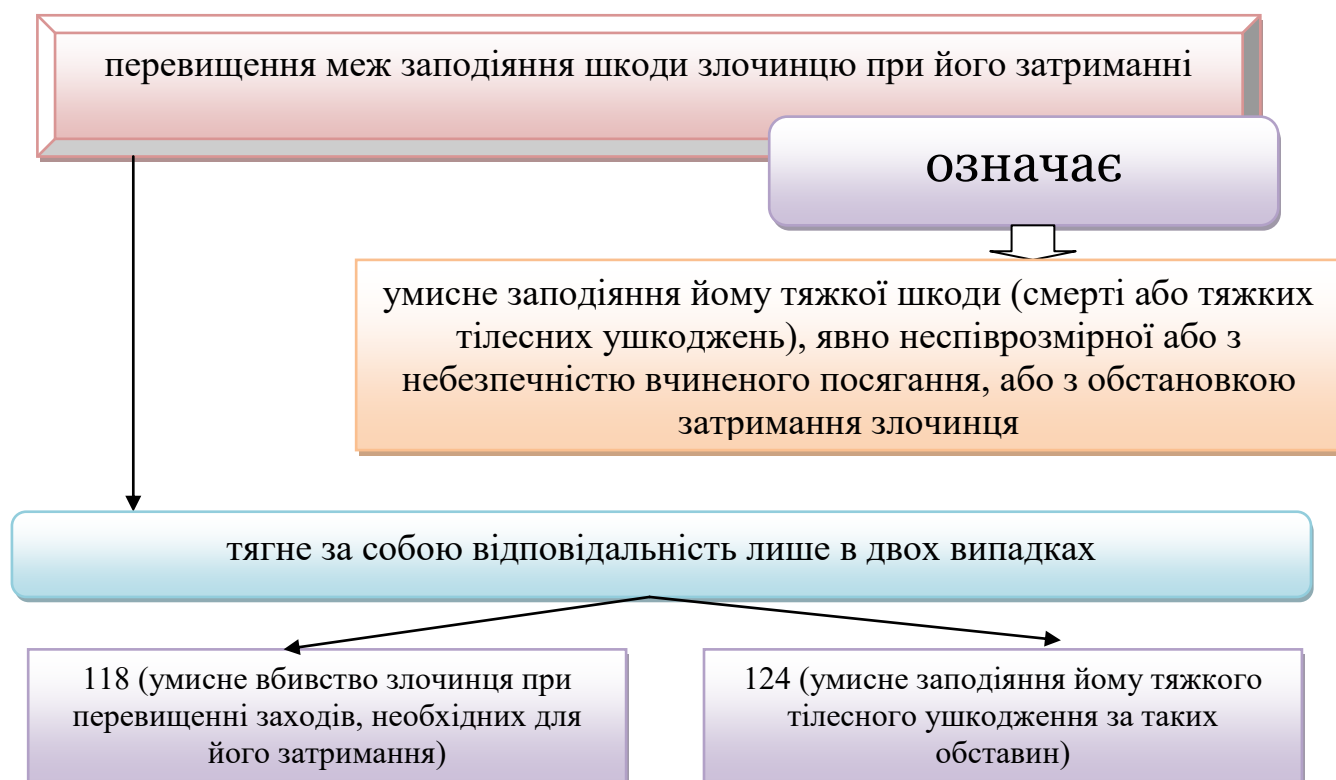
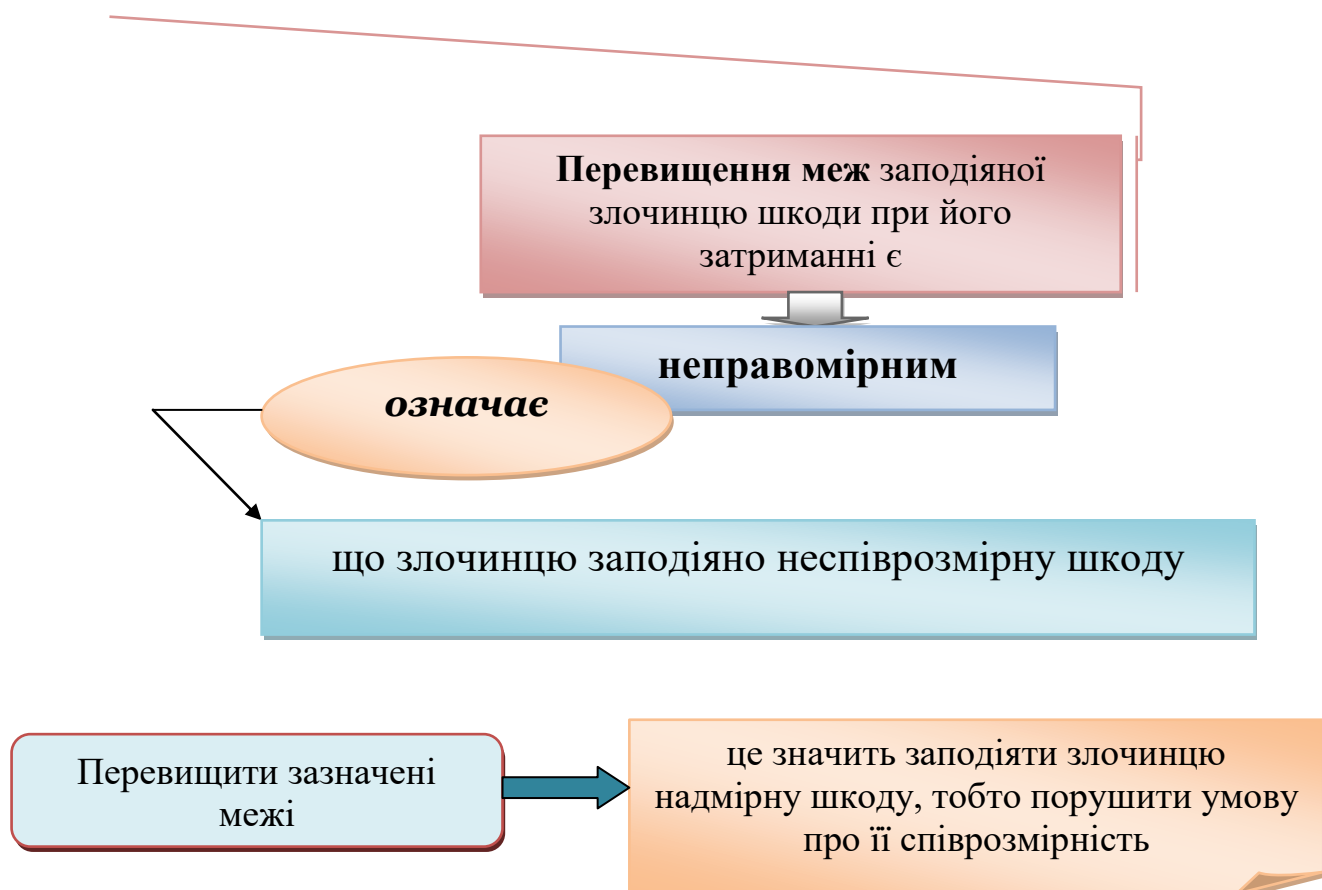
зберігається і під час посягання, що продовжується, а також безпосередньо, тобто відразу ж після завершення злочину

затримання, здійснене через якийсь час, тобто не безпосередньо після вчинення злочинного посягання, є неправомірним

Підстави затримання особи

Крайня необхідність

Не є злочином

заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності

тобто

для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності

1 ст. 39 КК

крайня необхідність

вимушене заподіяння особою шкоди правоохоронюваним інтересам з метою усунення загрожуючої небезпеки, якщо вона в даній обстановці не могла бути усунена іншими засобами і якщо заподіяна шкода є рівнозначною або менш значною, ніж шкода відвернена

ексцес крайньої необхідності

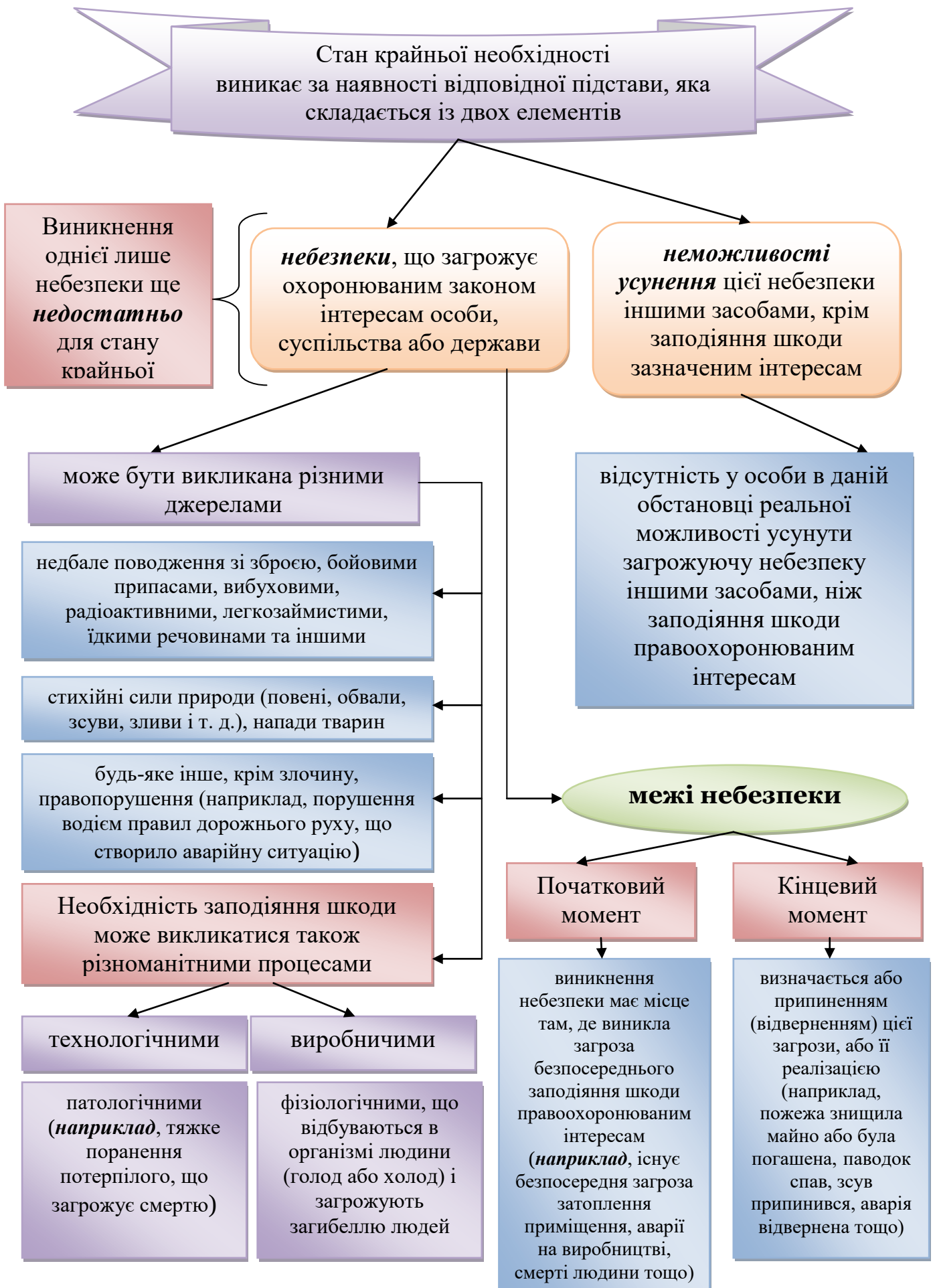
умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода

Право особи на заподіяння шкоди в стані крайньої необхідності є

субсидіарним (додатковим) правом

Ним особа може скористатися *лише в тому разі*, якщо в даній обстановці заподіяння шкоди є вимушеним, крайнім, останнім засобом усунення небезпеки

Стан крайньої необхідності

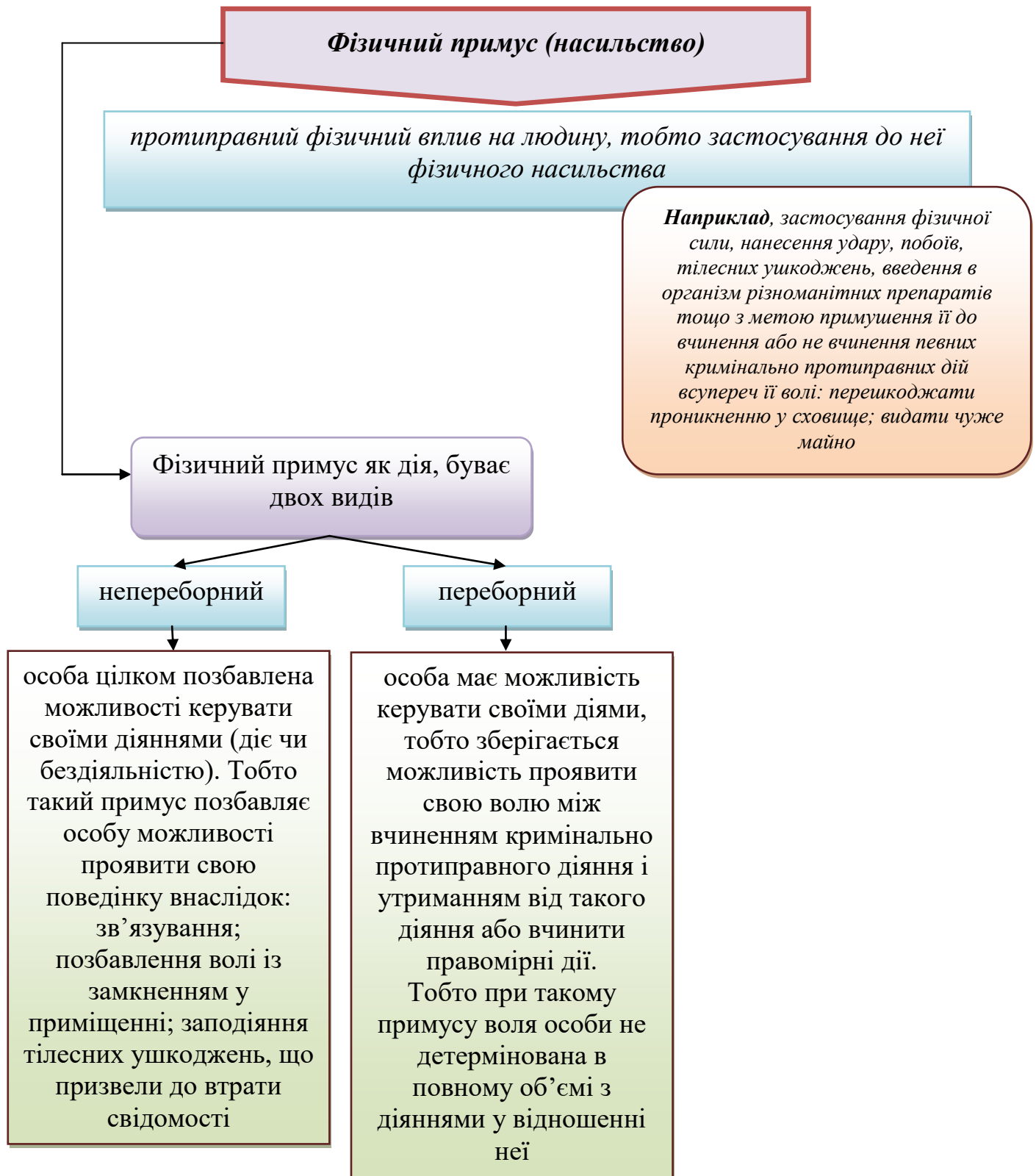

Перевищення меж крайньої необхідності (ексцес)

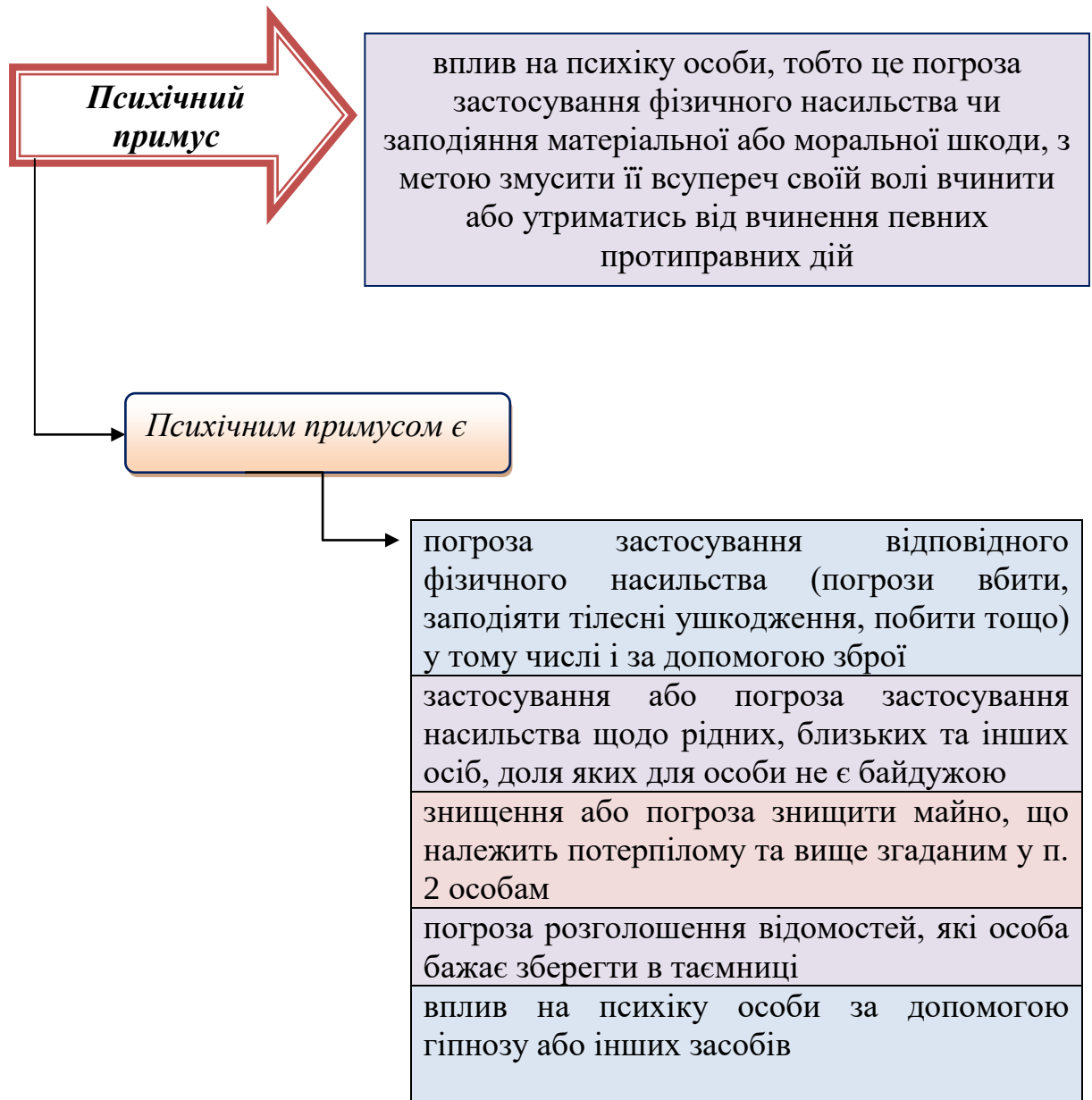

Фізичний або психічний примус

У відповідності до ч. 1. ст. 40 КК України, не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність особи, яка заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, вчинена під безпосереднім впливом фізичного примусу, внаслідок якого особа не могла керувати своїми вчинками.

Психічний примус

Таким чином, психічний примус хоча і обмежує можливість особи керувати своїми, проте в переважній своїй більшості не паралізує цілком її волю, внаслідок чого ця особа все ж таки має можливість обрати той або інший варіант поведінки, як і при переборному фізичному примусі

Фізичний примус**фізичний примус(насильство)**

протиправний фізичний вплив на людину (наприклад, застосування фізичної сили, завдання удару, побоїв, заподіяння тілесних ушкоджень, введення в організм різноманітних препаратів тощо) з метою примусити її вчинити злочин (наприклад, не перешкоджати проникненню в сховище, видати чуже майно)

непереборний фізичний примус

такий фізичний примус, при якому особу цілком позбавлено можливості керувати своїми діями (бездіяльністю)

Ознаки

його збіг з об'єктивними ознаками якогось злочину

відсутність волі особи в такому «діянні»

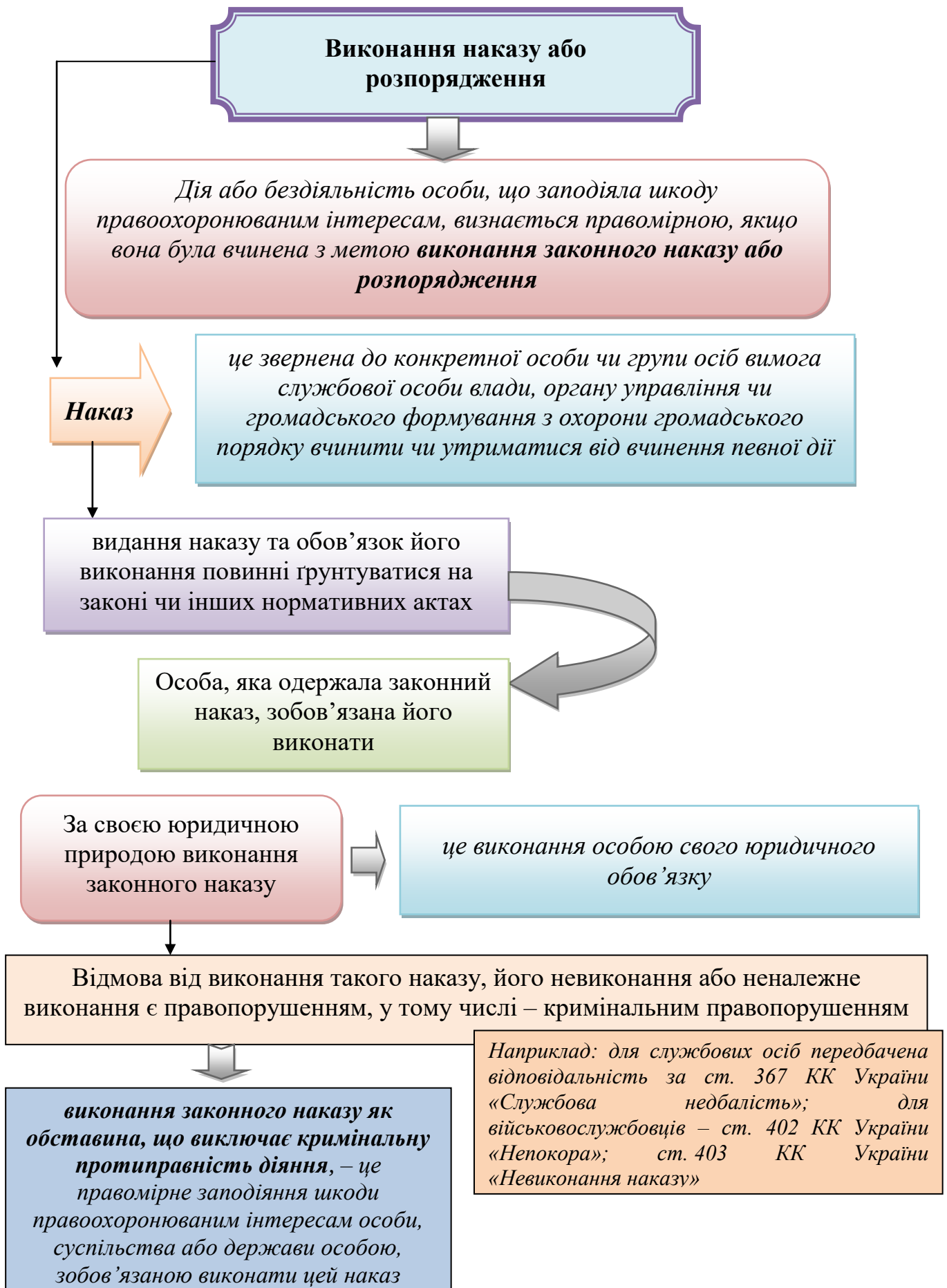
виключається кримінальна відповідальність

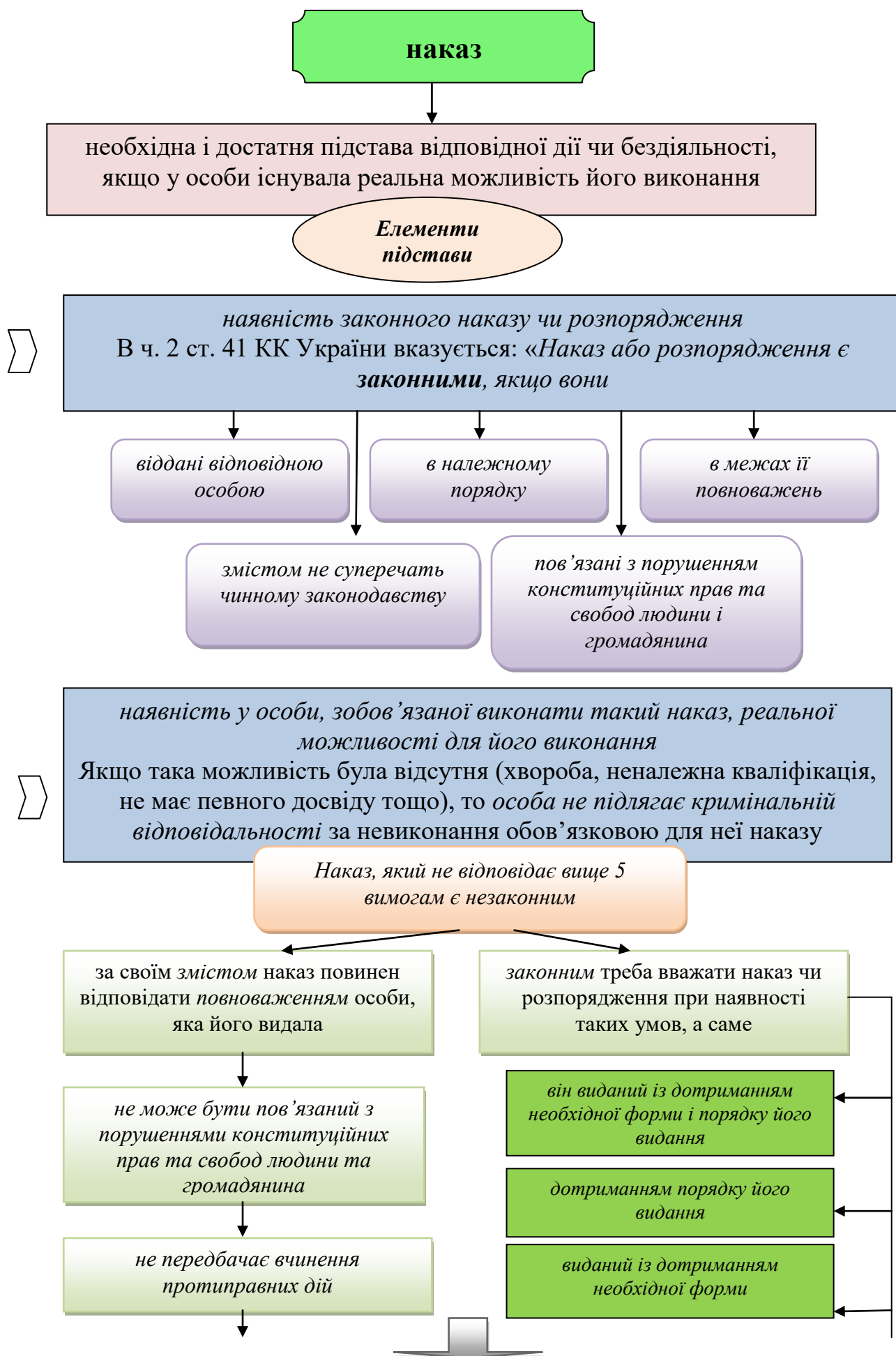
переборний фізичний примус

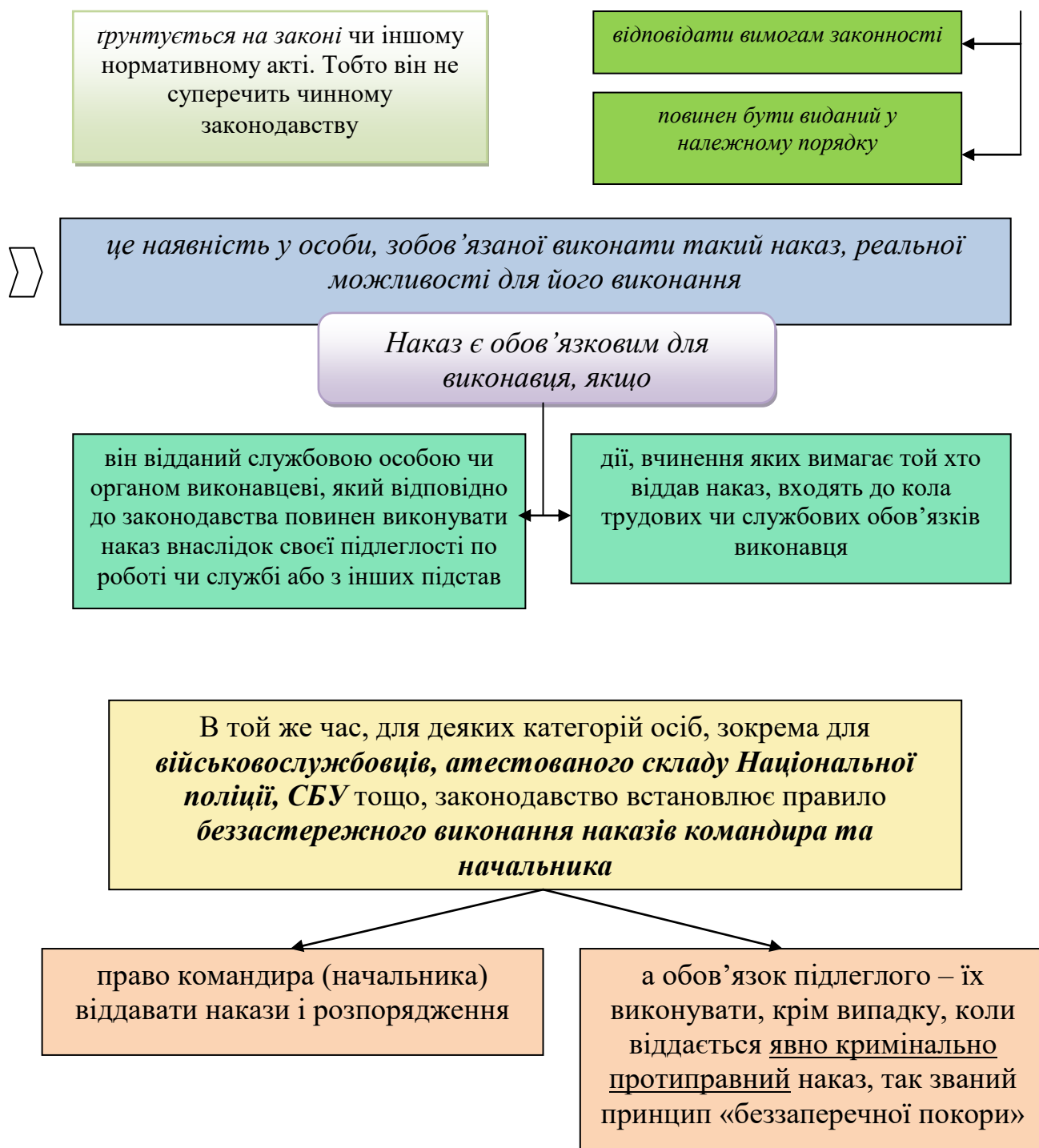
при якому особа зберігає можливість керувати своїми вчинками

Не виключається кримінальна відповідальність

Виконання наказу або розпорядження

Ознаки виконання наказу, які визначають його як *акт правомірного заподіяння шкоди* правоохоронним інтересам

Ці ознаки характеризують

суб'єкт виконання наказу

його мету

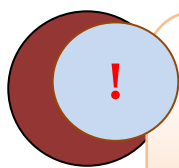
об'єкт заподіяння шкоди

характер діяння виконавця
наказу

своєчасність виконання наказу

межі заподіяння шкоди при
виконанні наказу

Діяння, пов'язане з ризиком

*Не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), яке заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, якщо це діяння було вчинене в умовах **виправданого ризику** для досягнення значної суспільно корисної мети*

**виправданий
ризик**

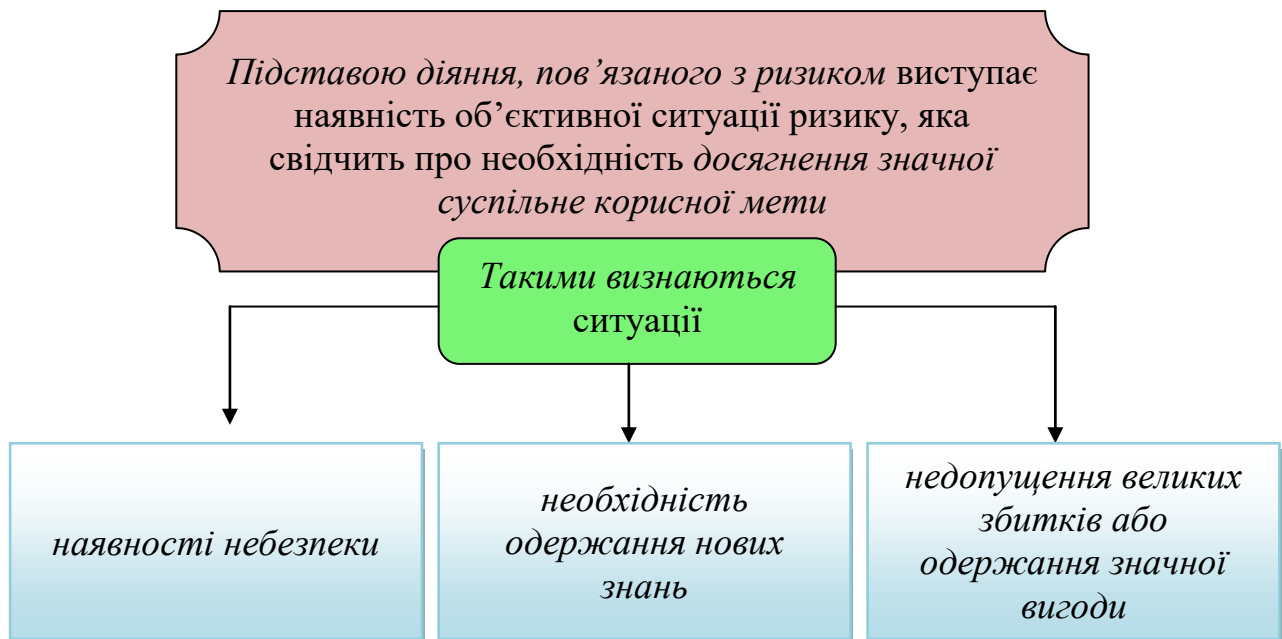
**діяння, пов'язане з
ризиком**

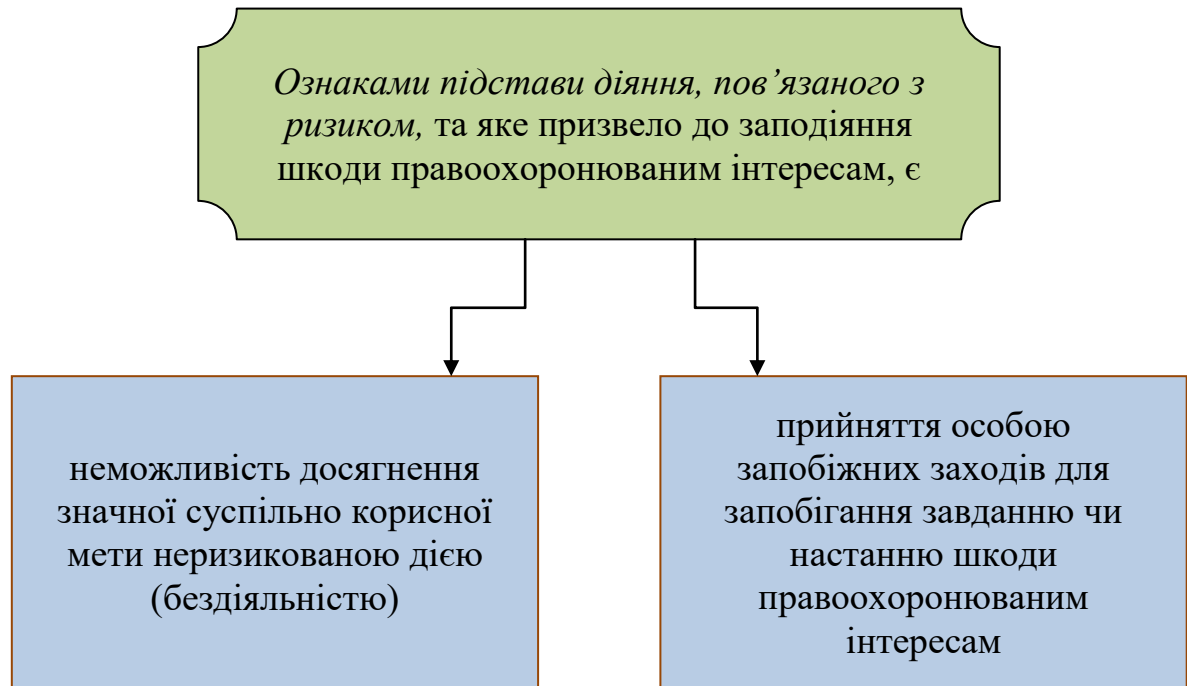

поняття, яке об'єднує випадки вчинення дій (бездіяльності), які формально підпадають під ознаки окремих кримінальних правопорушень, передбачених статтями Особливої частини КК України, та спрямованих на досягнення значної суспільно корисної мети (суспільно корисного результату), досягнення якої (якого) поєднане зі значними матеріальними чи іншими витратами, або взагалі неможливе без завдання певної шкоди правоохоронюваним інтересам

правомірна поведінка, що зовні підпадає під ознаки діяння, передбаченого кримінальним законом, пов'язану із заподіянням шкоди правоохоронюваним інтересам особи, суспільства або держави для досягнення значної суспільно корисної мети, якщо ця мета у даній обстановці не могла бути досягнута неризикованою дією (бездіяльністю) і прийняті особою запобіжні заходи давали достатні підстави розраховувати на запобігання шкоди правоохоронюваним інтересам

має універсальний характер, оскільки може бути застосована до будь-якої сфери людської діяльності

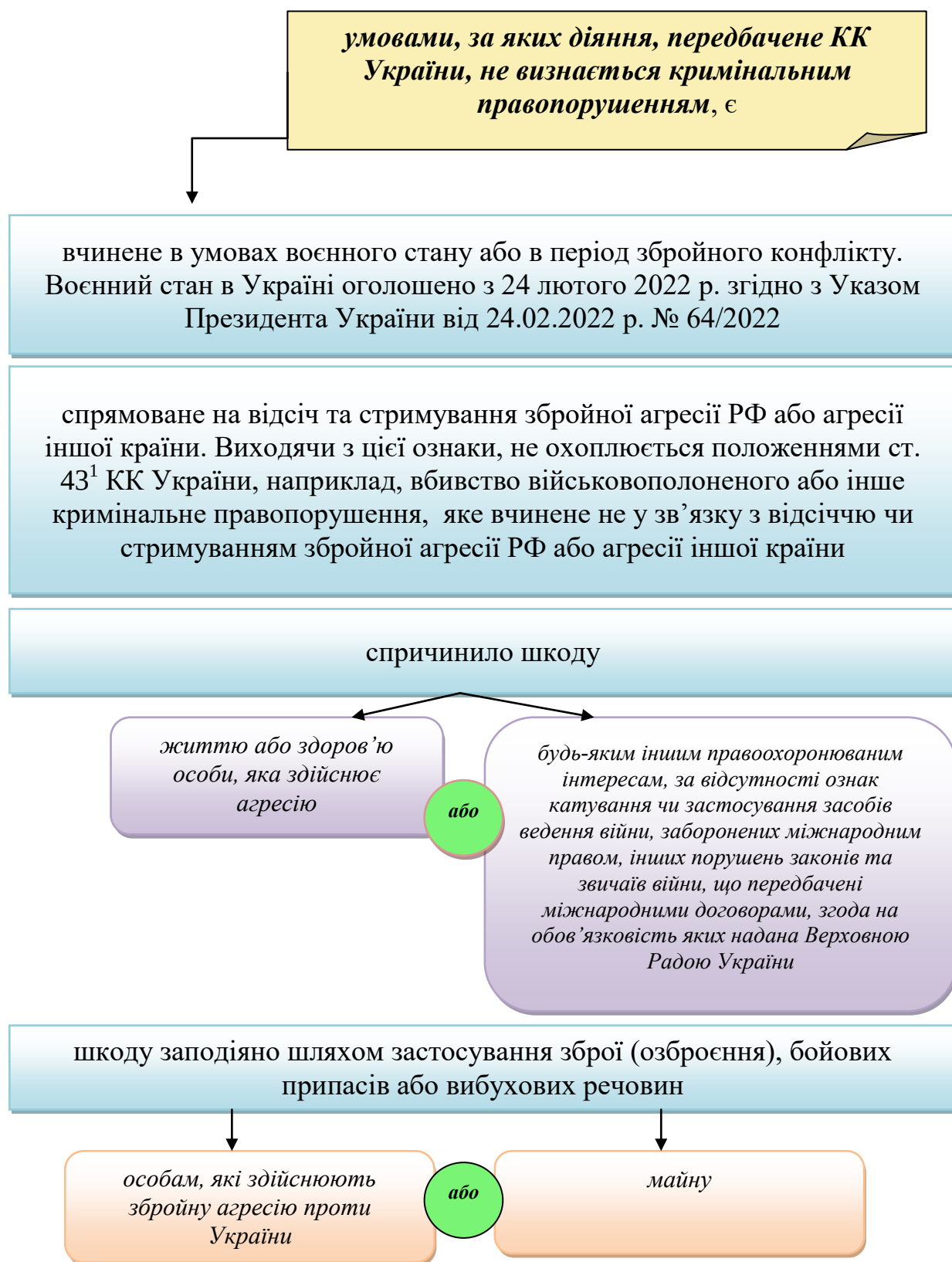

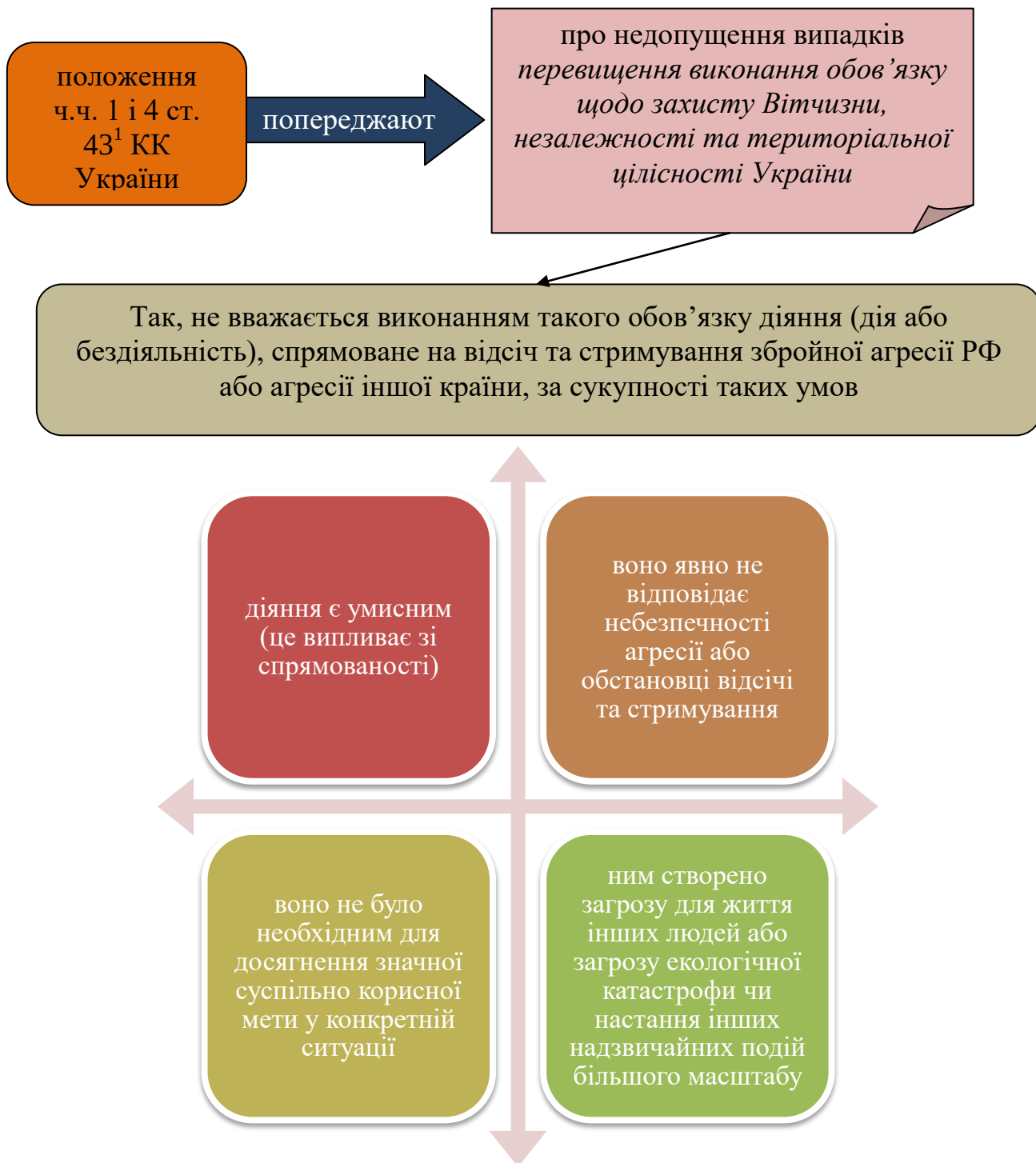

**Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття
кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної
організації**

Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України

Основні поняття та терміни: обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння; необхідна оборона; перевищення меж необхідної оборони; уявна оборона; затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення; крайня необхідність; перевищення меж крайньої необхідності; фізичний примус; психічний примус; виконання наказу або розпорядження; діяння, пов'язане з ризиком; виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; наказ; виправданий ризик; невиправданий ризик.

1 ЗАДАЧІ:

1. Громадянка Перлова нацькувала собаку на громадянина Озерова, який після нападу собаки на нього застрелив його із пістолета, якого мав при собі.

Як потрібно розглядати дії громадянина Озерова?

2. Повертаючись пізно ввечері з роботи додому, Антонов став свідком того, як двоє чоловіків чіплялися до 20-річної Соколової, а остання голосно кликала на допомогу. З метою захисту Соколової Антонов заподіяв нападникам тяжких тілесних ушкоджень, внаслідок чого один із них помер у лікарні.

Чи можна вважати, що Антонов діяв у стані необхідної оборони? Які інтереси – лише власні чи, можливо, й інші – вправі захищати особа від протиправних посягань? Чи має місце у цьому разі перевищення меж необхідної оборони? Відповідь поясніть.

3. Водій автомобіля для відвернення наїзду на пішохода, який раптово вибіг на проїжджу частину перед машиною, різко повернув праворуч. Унаслідок цього керований ним автомобіль виїхав на смугу руху зустрічного транспорту, й відбулося зіткнення з автобусом, що рухався назустріч. У результаті загинув водій автобуса.

З'ясуйте, чи було тут перевищення меж крайньої необхідності. Відповідь обґрунтуйте.

4. Охоронець платної стоянки автомобілів, побачивши, що за кермо автомобіля, який був на стоянці, сів не його власник, а інший чоловік, підбіг до автомобіля і спробував витягти цього чоловіка з салону, вважаючи, що той збирається викрасти автомобіль. Чоловік почав опиратися. Тоді охоронець

ударив його кілька разів по голові, заподіявши середньої тяжкості тілесні ушкодження. При розслідуванні справи було встановлено, що потерпілий був товаришем власника автомобіля, мав доручення на управління цим автомобілем і з дозволу власника мав намір здійснити поїздку.

Оцініть ситуацію. Що таке уявна оборона? Які є варіанти кримінально-правової оцінки заподіяння шкоди при уявній обороні? Порівняйте уявну та необхідну оборону

5. Водій маршрутного автобусу Храмов з метою порятунку пасажирів та уникнення зіткнення з вантажним автомобілем КамАЗ, який раптово виїхав на смугу зустрічного руху, скерував свій транспортний засіб у кювет. Унаслідок таких дій автобус перекинувся на лівий бік, троє пасажирів отримали тілесні ушкодження середньої тяжкості, одинадцять не постраждали.

Чи виключається якою-небудь обставиною кримінальна протиправність діяння Храмова?

6. Косицький і Везир вирішили пограбувати оптовий склад. Щоб їм не заважав сторож, вони, погрожуючи розправою, зв'язали його та закрили в кімнаті для відпочинку.

З якою обставиною, що виключає кримінальну протиправність діяння, пов'язана ця ситуація?

7. Власюк виконував спеціальне завдання у складі злочинної організації. Аби не бути викритим, він узяв участь у вчиненні шахрайства (ч. 4 ст. 190 КК). Згідно з положеннями ст. 12 КК цей злочин віднесений до категорії особливо тяжких.

Чи підпадає діяння Власюка під дію ч. 1 ст. 43 КК? Відповідь поясніть.

8. Миронова викрикувала погрози застосувати зброю (і навіть її демонструвала) на адресу державної виконавиці, яка прийшла описати її майно, що підлягає конфіскації за вироком суду.

Чи мають місце в діях Миронової обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння?

9. Серебряков, захищаючись від нападників зробив кілька пострілів в повітря пістолетом, який незаконно носив. Нападники втекли, однак пострілом був поранений чоловік, який курав на балконі другого поверху.

*Чи буде Серебряков нести відповідальність за поранення чоловіка?
Відповідь обґрунтуйте.*

10. Щоб не бути викритим, Яцьків, який виконував спеціальне завдання у складі банди, взяв участь у розбійному нападі, в ході якого ним особисто було вбито дві особи.

Чи підпадають дії Яцьківа під дію ч. 1 ст. 43 КК України?

2 ТЕМИ ЕСЕ-РОЗДУМІВ

✚ Необхідна оборона: право чи обов'язок громадянина?

✚ Крайня необхідність: етичні та правові межі самозбереження.

✚ Роздуми про моральну та юридичну оцінку дій особи, яка діяла під фізичним примусом.

✚ Роздуми про роль професійного ризику у кримінальному праві та його вплив на суспільну мораль.

3 ВСТАНОВІТЬ ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖ ПОНЯТТЯМИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯМИ:

№	Термін	Правильна відповідь	Тлумачення	Код
1	Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння		Умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода	А
2	Необхідна оборона		Погроза застосувати до особи чи її рідних фізичне насильство або заподіяти шкоду іншим її правоохоронюваним інтересам з метою змусити цю особу вчинити КП	Б
3	Перевищення меж необхідної оборони (ексцес оборони)		Стан, за якого особа правомірно заподіює шкоду правоохоронюваним інтересам, аби усунути загрожуючу небезпеку, якщо її в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами	В
4	Уявна оборона		Умисне заподіяння тому, хто посягає,	Г

			тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту	
5	Затримання особи, яка вчинила КП		Дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, суспільства чи держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання	Д
6	Крайня необхідність		Зовнішньо схожі з КП суспільно корисні (соціально прийнятні) та правомірні діяння, які вчинені за наявності певних підстав і виключають кримінальну відповідальність особи за завдану шкоду	Е
7	Перевищення меж (ексцес) крайньої необхідності		Діяння, яке заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, вчинене для досягнення значної суспільно корисної мети, якої іншим чином не можна було досягти в даній обстановці, і вжиті особою заходи давали їй підстави обґрунтовано розраховувати на відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам	Є
8	Фізичний примус		Дії потерпілого та інших осіб безпосередньо після вчинення посягання, спрямовані на затримання особи, котра вчинила КП, і доставлення її відповідним органам влади	Ж
9	Психічний примус		Заподіяння шкоди за таких обставин, коли реального суспільно небезпечного посягання не було, і особа, неправильно оцінюючи дії потерпілого, лише помилково припускала наявність такого посягання	З
10	Виправданий ризик		Примушування особи до вчинення суспільно небезпечного діяння шляхом застосування до неї фізичного впливу	

4 ЗДІЙСНІТЬ ПОРІВНЯЛЬНУ ХАРАКТЕРИСТИКУ

Зробіть порівняльну характеристику:

- дій із затримання особи , яка вчинила КП , і дій , вчинених у стані необхідної оборони;
- крайньої необхідності й необхідної оборони.

*** Відповідь оформіть у таблицю.**

5 СКЛАДІТЬ СХЕМИ

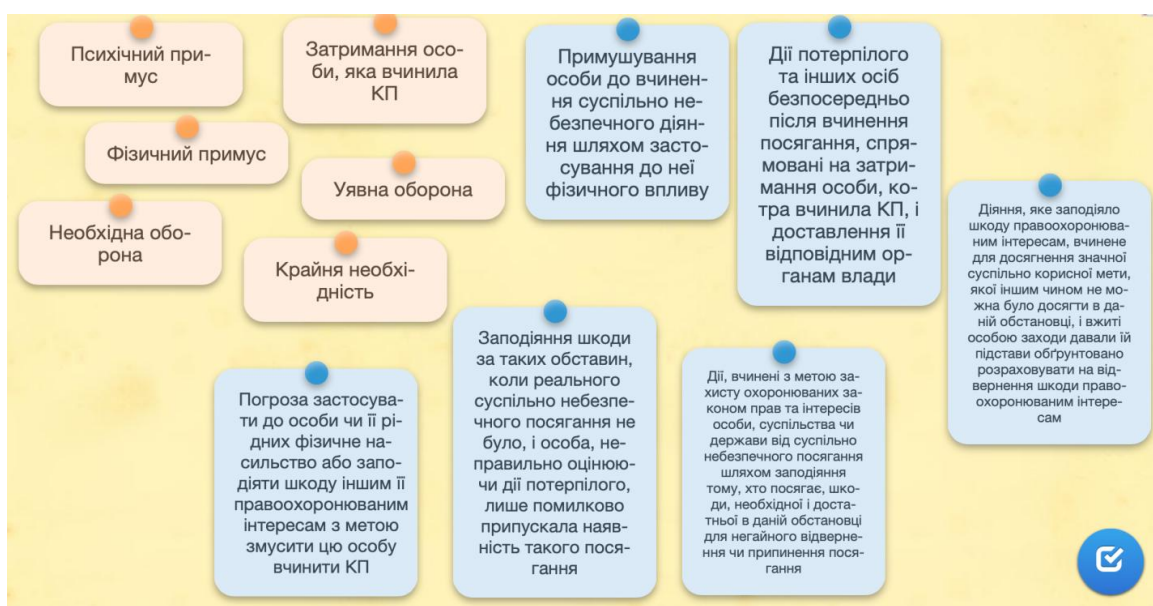
- правова оцінка заподіяння шкоди у стані уявної оборони;
- правові наслідки фізичного або психічного примусу;
- юридична оцінка діяння особи при виконанні наказу або розпорядження.

6 НАВЕДІТЬ ПРИКЛАДИ

**Проаналізуйте сутність запропонованих термінів та понять та наведіть приклади ситуацій, які б їх характеризували:*

<i>необхідна оборона</i>	
<i>ексцес оборони</i>	
<i>уявна оборона</i>	
<i>крайня необхідність</i>	
<i>ексцес крайньої необхідності</i>	
<i>фізичний примус</i>	
<i>психічний примус</i>	
<i>діяння, пов'язане з ризиком</i>	

7 ВИКОНАЙТЕ ЗАВДАННЯ «ЗНАЙТИ ПАРУ»

Тестові завдання:

1. *Кожна особа має право на необхідну оборону:*

- а) незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання;
- б) незалежно від можливості звернутися за допомогою до інших осіб;
- в) незалежно від можливості звернутися за допомогою до органів влади;
- г) сукупність попередніх трьох варіантів.

2. *Уявна оборона виключає кримінальну відповідальність за:*

- а) заподіяну шкоду лише у випадках, коли обстановка, що склалася, давала особі достатні підстави вважати, що мало місце реальне посягання, і вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення;
- б) заподіяну шкоду лише у випадках, коли обстановка, що склалася, давала особі достатні підстави вважати, що мало місце реальне посягання, і вона не усвідомлювала помилковості свого припущення;
- в) заподіяну шкоду лише у випадках, коли обстановка, що склалася, давала особі достатні підстави вважати, що мало місце реальне посягання, і вона не могла усвідомлювати помилковості свого припущення;

г) заподіяну шкоду лише у випадках, коли обстановка, що склалася, давала особі достатні підстави вважати, що мало місце реальне посягання, і вона усвідомлювала помилковість свого припущення.

3. Перевищенням заходів, необхідних для затримання особи, яка чинила КП, визнається:

а) умисне заподіяння особі, що вчинила КП, моральної та/або матеріальної шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці затримання особи, яка вчинила КП;

б) умисне заподіяння особі, що вчинила КП, будь-якої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці затримання особи, яка вчинила КП;

в) умисне заподіяння особі, що вчинила КП, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці затримання особи, яка вчинила КП;

г) умисне заподіяння особі, що вчинила КП, шкоди, яка не відповідає обстановці затримання особи, яка вчинила КП.

4. Перевищенням меж крайньої необхідності є:

а) необережне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода;

б) умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода;

в) умисне та/або необережне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода;

г) заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є менш значною, ніж відвернена шкода.

5. Особа, яка відмовилася виконувати явно кримінально протиправний наказ або розпорядження:

а) підлягає кримінальній відповідальності на спеціальних підставах;

б) не підлягає кримінальній відповідальності;

в) підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах;

г) не передбачено звконом.

6. Ризик визнається виправданим, якщо мету, що була поставлена:

а) не можна було досягти в даній обстановці дією (бездіяльністю), не поєднаною з ризиком, і особа, яка допустила ризик, обґрунтовано розраховувала, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам;

б) не можна було досягти в даній обстановці дією, не поєднаною з ризиком, і особа, яка допустила ризик, обґрунтовано розраховувала, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам;

в) не можна було досягти в даній обстановці бездіяльністю, не поєднаною з ризиком, і особа, яка допустила ризик, обґрунтовано розраховувала, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам;

г) не можна було досягти в даній обстановці і особа, яка допустила ризик, легковажно розраховувала, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення наслідків.

7. Ризик не визнається виправданим, якщо він:

а) завідомо створював загрозу для життя інших людей;

б) завідомо створював загрозу екологічної катастрофи;

в) завідомо створював загрозу інших надзвичайних подій;

г) сукупність попередніх трьох варіантів.

8. Не є КП вимушене заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам особою, яка:

а) відповідно до закону виконувала спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації з метою попередження чи розкриття їх злочинної діяльності;

б) відповідно до указу виконувала спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації з метою попередження чи розкриття їх злочинної діяльності;

в) відповідно до інструкції виконувала спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації з метою попередження чи розкриття їх злочинної діяльності;

г) відповідно до положення виконувала завдання, беручи участь в організованій групі з метою попередження чи розкриття злочинної діяльності.

9. В якій ситуації діюче законодавство дозволяє застосовувати зброю незалежно від наслідків?

а) для відвернення протиправного насильницького вторгнення в приватне житло особи;

б) для відвернення протиправного проникнення в приватне житло особи;

в) для відвернення протиправного знищення приватного житла особи;

г) для відвернення протиправного пошкодження приватного житла особи.

10. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння передбачені:

а) тільки в Загальній частині КК України;

б) в Загальній та Особливій частинах КК України;

в) тільки в Особливій частині КК України;

г) у Кримінальному кодексі України.

11. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

До умов правомірності крайньої необхідності _____, які належать до небезпеки, зараховують:

а) небезпека є наявною;

б) _____;

в) _____.

12. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Умовами правомірності крайньої необхідності, що характеризують дії з усунення небезпеки, є:

а) вчинені у стані крайньої необхідності дії спрямовуються на захист законних інтересів громадян, суспільних і державних інтересів;

б) _____;

в) _____;

г) _____.

13. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

До умов правомірності виправданого ризику відносять:

а) ризиковане діяння вчинялося для досягнення значної суспільно корисної мети;

б) _____;

в) _____.

14. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Умовами правомірності заподіяння шкоди при виконанні спеціального завдання є:

а) заподіяння шкоди є вимушеним;

б) _____;

в) _____.

Контрольні питання:

1. Які обставини виключають кримінальну протиправність діяння? Яка їхня загальна характеристика?

2. Які види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, передбачені кримінальним законодавством України?

3. Що таке необхідна оборона? Які її ознаки та умови правомірності?

4. У чому відмінність необхідної оборони від крайньої необхідності?

5. Що таке перевищення меж необхідної оборони? Які правові наслідки воно тягне?

6. Що таке крайня необхідність? Які умови її правомірності?

7. У чому відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони?

8. Що таке фізичний або психічний примус як обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння?

9. Які умови правомірності діянь, вчинених у стані фізичного або психічного примусу?

10. Що таке виконання наказу або розпорядження як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння?

11. Які вимоги до наказу або розпорядження для виключення кримінальної відповідальності?

12. Що таке професійний ризик у кримінальному праві? Які умови його правомірності?

13. У яких випадках професійний ризик не виключає кримінальну відповідальність?

14. Що таке згода потерпілого як така, що виключає кримінальну протиправність діяння?

15. Які умови правомірності застосування сили чи інших дій у зв'язку із затриманням особи, що вчинила кримінальне правопорушення?

16. Що таке виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння?

17. У яких випадках перевищення повноважень при виконанні спеціального завдання тягне кримінальну відповідальність?

18. Як обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, співвідносяться з принципом справедливості?

19. Які проблеми виникають у правозастосуванні обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння?

Тема 4 Звільнення від кримінальної відповідальності

1. Види, правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Звільнення від кримінальної відповідальності

Звільнення від кримінальної відповідальності

це врегульована кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством відмова держави від засудження особи, яка вчинила злочин, від покладання на неї обмежень особистого, майнового або іншого характеру, встановлених законом за вчинення цього злочину, шляхом закриття кримінальної справи та постановлення ухвали про звільнення від відповідальності у зв'язку із втратою цієї особи суспільної небезпечності

Порядок звільнення від кримінальної відповідальності встановлюється законом

здійснюється
виключно судом

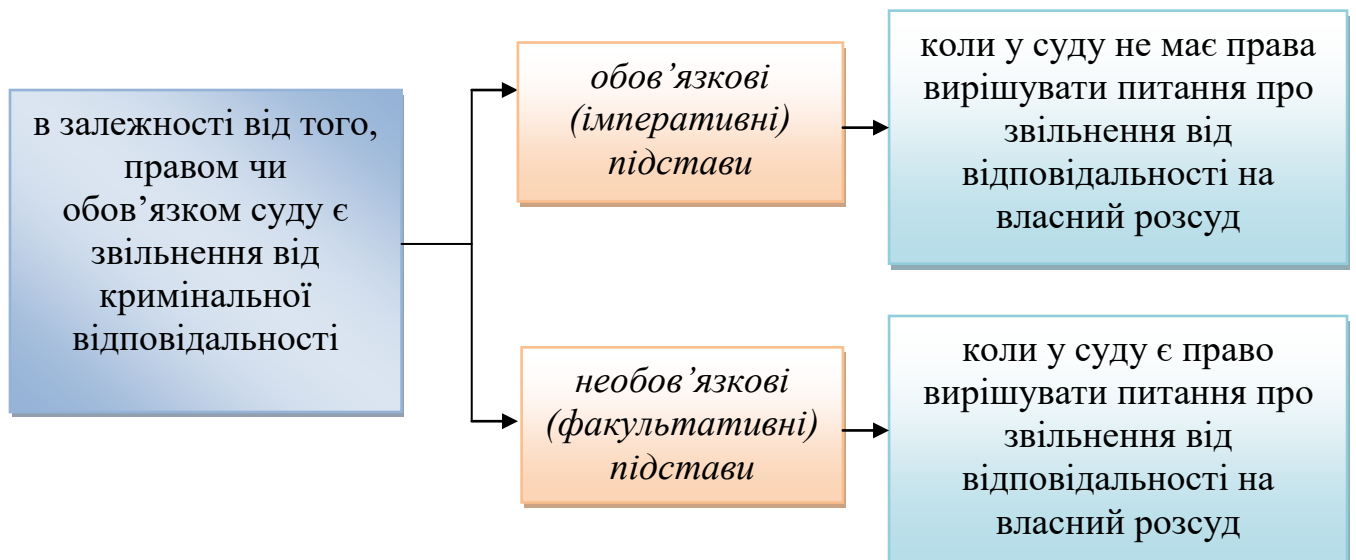
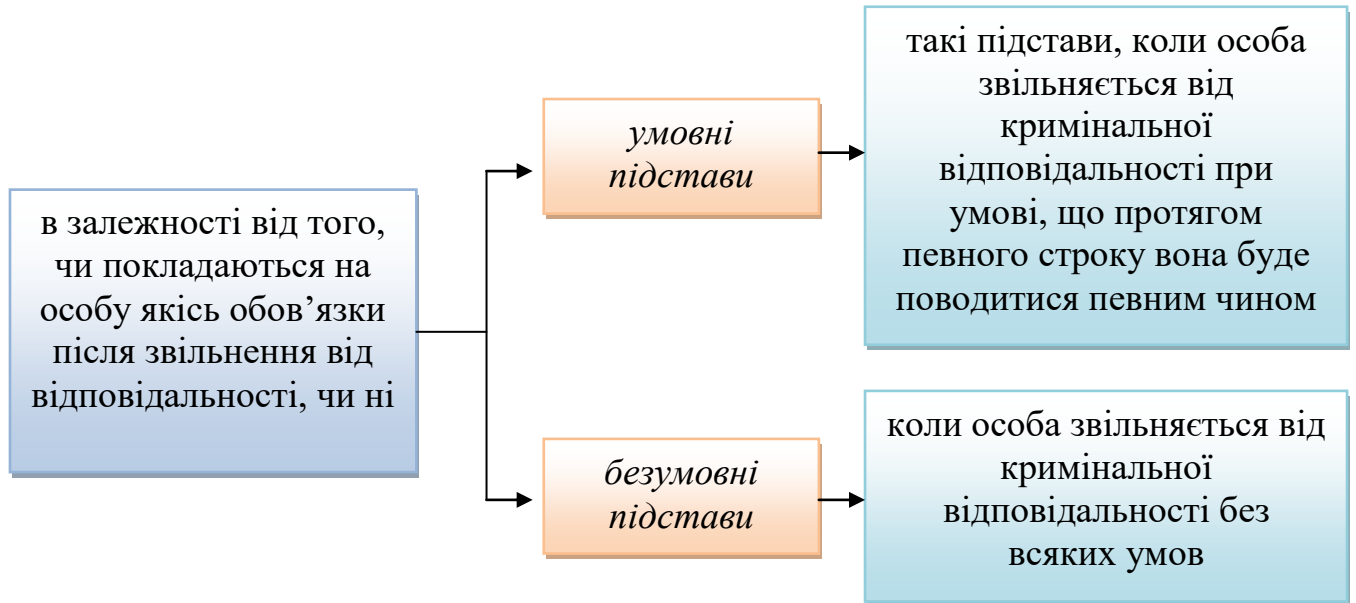
Ухвалення судом рішення про звільнення особи від кримінальної відповідальності є актом, що свідчить про припинення кримінальноправових відносин між особою, яка вчинила злочин, і державою

Це означає також, що з цього моменту дана особа вже **не несе обов'язку відповідати перед державою** за скоєне, не може нести тягар кримінальної відповідальності. Виходячи з цього, вчинене раніше нею діяння визнається юридично незнаним, «забувається»

Підстави звільнення від кримінальної відповідальності

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям

ст. 45
КК
України

Особа, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона після вчинення кримінального правопорушення щиро покаласяся, активно сприяла розкриттю кримінального правопорушення і повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду

ознаки

щире каяття особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення, тобто вона засуджує свою кримінально протиправну поведінку, щиро шкодує щодо спричиненої шкоди, співчуває потерпілим, визнає свою вину за усіма законно висунутими проти неї пунктами обвинуваченнями, дає правдиві показання по ним, демонструє готовність понести законне покарання

активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення, яке передбачає, окрім дачі правдивих показань відносно особистих діянь, повідомлення всіх відомостей, що мають істотне значення для розкриття і розслідування кримінального правопорушення, а також усунення заподіяної кримінальним правопорушенням шкоди

повне відшкодування завданих нею збитків або усунення заподіяної шкоди
Межі та розміри відшкодування заподіяних винним збитків визначаються на підставі зібраних по справі об'єктивних доказів

умови відносяться до поведінки особи після вчинення нею кримінального правопорушення

**Звільнення від кримінальної відповідальності
у зв'язку з дійовим каяттям**

Особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона після вчинення злочину щиро покалася, активно сприяла розкриттю злочину і повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду

Ст. 45 КК

Передумовою такого звільнення є

вчинення особою **вперше** злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості

Підставою звільнення від кримінальної відповідальності разі є

дійове каяття особи

Таке каяття характеризується трьома елементами, взятими в сукупності

щирим розкаянням

активним сприянням розкриттю злочину

повним відшкодуванням завданих збитків або усуненням заподіяної шкоди

Відсутність хоча б одного з цих елементів виключає підставу звільнення від кримінальної відповідальності за ст. 45 КК

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим

ст. 45
КК
України

Особа, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду

Умови

примирення винної особи з потерпілим, тобто добровільна відмова останнього від претензій до винного і наміру добиватися притягнення його до кримінальної відповідальності, що повинно відповідним чином закріплюватись у матеріалах кримінального провадження

відшкодування завданих нею збитків або усунення заподіяної шкоди

**Примирення повинно
бути з потерпілим**

фізичною особою, якій кримінальним правопорушенням заподіяна фізична, моральна або майнова шкода і яка визнана потерпілою постановою в рамках кримінального провадження, а не з будь-якою іншою особою

за винятком

смерті потерпілого

коли потерпілому не
виповнилося 15 років

коли потерпілий в силу
хронічного психічного
захворювання не є дієздатним

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим

Особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим і відшкодувала завдані нею збитки або усунула загрозу шкоди

Ст.46 КК

Передумовою цього виду звільнення є

вчинення особою вперше умисного або необережного злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості

Примирення

це угода зазначених осіб, наслідком якої є прощення потерпілим свого кривдника, який заподіяв йому шкоду

Участь у такій угоді потерпілого має бути добровільною, а не вимушеною

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки

Особу, яка **вперше** вчинила злочин **невеликої або середньої тяжкості** та **щиро покаласяся**, може бути звільнено від кримінальної відповідальності з передачею її на поруки колективу підприємства, установи чи організації за їхнім клопотанням за умови, що вона протягом року з дня передачі її на поруки виправдає довіру колективу, не ухилятиметься від заходів виховного характеру та не порушуватиме громадського порядку

У разі порушення умов передачі на поруки особа притягається до кримінальної відповідальності за вчинений нею злочин

ст. 47 КК

передумови звільнення особи від кримінальної відповідальності

Матеріально-правовим елементом передумови звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею її на поруки є вчинення нею вперше злочину невеликої або середньої тяжкості

Процесуальним елементом передумови цього виду звільнення від кримінальної відповідальності є наявність клопотання колективу підприємства, установи чи організації про передачу на поруки особи, яка вчинила хоча б один із зазначених злочинів

Підставою звільнення такої особи від кримінальної відповідальності є

її щире розкаяння у вчиненому злочині

Таке каяття передбачає усвідомлення особою своєї вини, щирий жаль щодо вчиненого злочину та осуд своєї поведінки

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки

Особу, яка вперше вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо буде визнано, що на час розслідування або розгляду справи в суді внаслідок зміни обстановки вчинене нею діяння втратило суспільну небезпечність або ця особа перестала бути суспільно небезпечною

ст. 48 КК

Отже, у ст. 48 КК передбачено дві підстави факультативного та безумовного звільнення особи від кримінальної відповідальності

втрата діянням суспільно небезпечного характеру

втрата особою суспільної небезпечності внаслідок зміни обстановки

Втрата діянням суспільно небезпечного характеру це

втрата ним зовсім суспільної небезпечності

втрата її в такій мірі, за якої діяння через малозначність

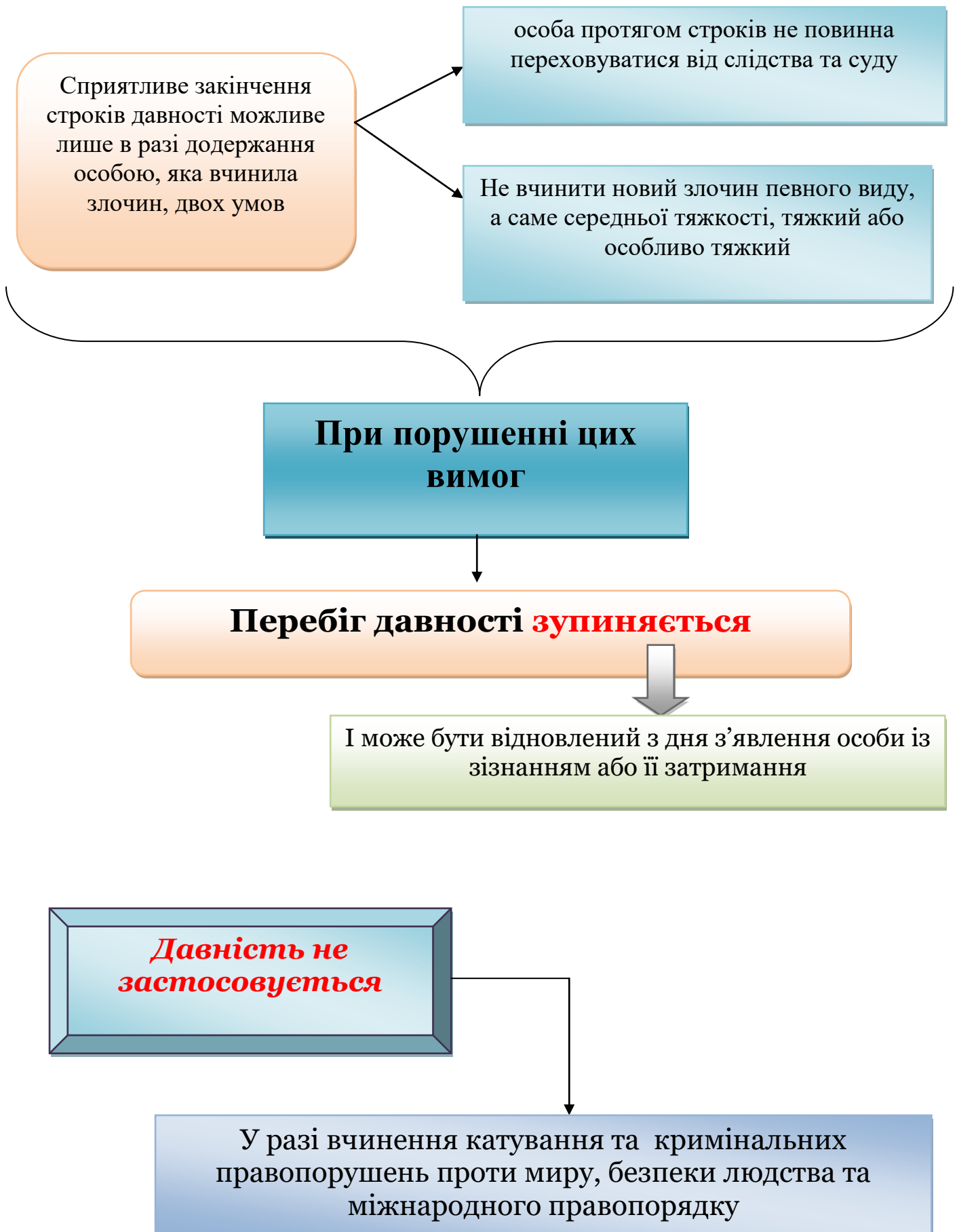
Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності

СТРОКИ ДАВНОСТІ

два роки	у разі вчинення кримінального проступку, за який передбачено покарання менш суворе, ніж обмеження волі
три роки	у разі вчинення кримінального проступку за який передбачено покарання у виді обмеження волі
п'ять років	у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за нетяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин
десять років	у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років за тяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше десяти років за особливо тяжкий злочин
п'ятнадцять років	у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років за особливо тяжкий злочин

Обчислення строків давності

Основні поняття та терміни: звільнення від кримінальної відповідальності; умовні підстави; безумовні підстави; дійове каяття; щире каяття; сприяння розкриттю кримінального правопорушення; повне відшкодування завданих збитків; усунення заподіяної шкоди; примирення винного з потерпілим; потерпілий; передача особи на поруки; зміна обстановки; давність притягнення до кримінальної відповідальності.

1 ЗАДАЧІ:

1. 19-річний Паляниця вперше вчинив крадіжку зі складу магазину . Наступного дня через докори сумління він з'явився до правоохоронних органів, щиро покався і повернув викрадене майно.

Чи може бути Паляниця звільнений від кримінальної відповідальності?

2. Сторож заводу «Маяк» Шутько під час своєї зміни викрав зі складу підприємства прилади і техніку загальною вартістю 11 500 грн. Коли про зникнення майна стало відомо , Шутько щиро покався і повернув частину викраденого, що залишилася в нього, загальною вартістю 5 800 грн, а решту вартості майна добровільно відшкодував у грошовому еквіваленті.

Ознайомтеся зі статтями 185 і 191 КК. Чи може суд звільнити Шутька від кримінальної відповідальності за даних обставин ? Якщо так , то який різновид звільнення можна (необхідно) застосувати? Які умови цього звільнення?

3. Корсаков, який вже має судимість, вчинив нетяжкий злочин. На час розгляду справи в суді, внаслідок зміни обстановки, вчинене Корсаковим діяння втратило суспільну небезпечність.

Чи може бути Корсаков звільнений від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки? Відповідь поясніть.

4. Грищенко вчинив крадіжку у листопаді 2020 року, але затриманий не був. В серпні 2021 року Грищенко вчинив новий злочин – розбій.

Коли закінчиться перебіг давності за таких умов?

5. Громадянка Розумна подала до правоохоронних органів заяву про згвалтування її громадянином Волковим. Однак через місяць Розумна і Волков примирилися та подали заяву до органів РАЦСу про реєстрацію шлюбу.

Чи можливе у такому разі звільнення Волкова від кримінальної відповідальності? Відповідь поясніть.

6. Довлатов вчинив умисне вбивство жінки, яка знаходилася у стані вагітності. Про вагітність Довлатов знав.

Чи можливе застосування давності за тих умов?

7. У 2020 році громадянин Грицяк був затриманий під час вчинення крадіжки з проникненням у житло (ч. 3 ст. 185 КК). Слідство встановило, що 2008 року Грицяк вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК), а 2012 – був співучасником розбійного нападу (ч. 2 ст. 187 КК).

Вирішіть питання про строки давності притягнення до кримінальної відповідальності. З'ясуйте, чи може бути Грицяк звільнений від кримінальної відповідальності за злочини, вчинені 2008 та 2012 роках, у зв'язку із закінченням строків давності, якщо слідству стало відомо про них у 2020 році.

8. З того моменту, як Єгорова вчинила злочин, за який може бути призначене покарання у виді позбавлення волі, пройшло 15 років. За цей час нового злочину вона не скоїла.

Чи є факт закінчення строку давності безумовною причиною звільнення Єгорової від кримінальної відповідальності? Відповідь поясніть.

9. 2011 року Середа, керуючи транспортним засобом у нетверезому стані, здійснив наїзд на пішохода, внаслідок чого останній помер дорогою до лікарні (ч. 2 ст. 286 КК). Аби уникнути відповідальності, Середа виїхав за кордон, у зв'язку з чим його було оголошено в розшук. У 2022 році Середа був затриманий працівниками правоохоронних органів.

Чи можливе застосування давності притягнення до кримінальної відповідальності?

10. Киренко вчинив розбій (ч. 1 ст. 187 КК), але затриманий не був. За рік після цього Киренко вчинив новий злочин – хуліганство (ч. 2 ст. 296 КК).

Коли за цих умов закінчиться перебіг давності? У яких випадках строки давності перериваються? Як у такому разі обчислюється давність?

11. Заруба вчинив хуліганство і кілька крадіжок. Усвідомивши свою негідну поведінку, він змінив спосіб життя, став чесно працювати, покинув пити, одружився. Через два роки після вчинення КП Заруба, бажаючи повністю виправдатися, з'явився до правоохоронних органів і розповів про своє минуле.

Чи є в даному випадку підстави для звільнення Заруби від кримінальної відповідальності?

12. Агафонов вчинив незаконну порубку дерев у заповіднику (ст. 246 КК). Деревину він хотів використати як дрова для опалення свого будинку.

На час кримінального провадження у заповіднику сталася пожежа й значна частина лісу біля місця незаконної порубки була знищена вогнем.

Чи може бути ця обставина підставою для звільнення Агафопова від кримінальної відповідальності?

2 ТЕМИ ЕСЕ-РОЗДУМІВ

✚ Звільнення від кримінальної відповідальності: другий шанс чи загроза правопорядку.

✚ Звільнення у зв'язку з амністією: акт гуманізму чи політичний інструмент.

✚ Роль суспільної небезпеки у прийнятті рішення про звільнення від відповідальності.

✚ Проблеми правозастосування у випадках звільнення від кримінальної відповідальності.

✚ Гуманізм у кримінальному праві: межі та можливості звільнення від відповідальності.

✚ Звільнення від кримінальної відповідальності в умовах військового стану: нові виклики для права

3 НАКРЕСЛІТЬ СХЕМУ

1. Види звільнень від кримінальної відповідальності.

4 СКЛАДІТЬ ТАБЛИЦІ

1. Поділіть загальні види звільнення від кримінальної відповідальності на групи залежно від того , обов'язковим чи факультативним є відповідне звільнення, й за можливістю поставити перед особою , звільненою від кримінальної відповідальності, які-небудь вимоги.

** Відповідь оформіть у таблицю.*

2. Назвіть загальні різновиди звільнення від кримінальної відповідальності. Чим вони відрізняються від спеціальних ? Наведіть приклади спеціального звільнення від кримінальної відповідальності.

** Відповідь оформіть у таблицю.*

5 ВИКОНАЙТЕ ЗАВДАННЯ «ЗНАЙТИ ПАРУ»

Звільнення від КВ у зв'язку з передачею особи на поруки

Звільнення від КВ у зв'язку із закінченням строків давності

Звільнення від КВ у зв'язку з дійовим каяттям

Звільнення від КВ у зв'язку з примиренням винного з потерпілим

Звільнення від КВ у зв'язку із зміною обстановки

Особу, яка вперше вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо буде визнано, що на час кримінального провадження внаслідок зміни обстановки вчинене нею діяння втратило суспільно небезпечність або ця особа перестала бути суспільно небезпечною

Особу, яка вперше вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин, та щиро покалася, може бути звільнено від кримінальної відповідальності з передачею її на поруки колективу підприємства, установи чи організації за їхнім клопотанням за умови, що вона протягом року з дня передачі її на поруки виправдає довіру колективу, не ухилятиметься від заходів виховного характеру та не порушуватиме громадського порядку

Особа, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, якщо вона після вчинення кримінального правопорушення щиро покалася, активно сприяла розкриттю кримінального правопорушення і повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду

Особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею КП і до дня набрання вироком законної сили минули встановлені законом строки

Особа, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду

6 ВИКОНАЙТЕ ЗАВДАННЯ «ЗНАЙТИ СЛОВА»

Ж	Б	Щ	Ш	И	А	Т	С	Т	Ш	В	Р
Ь	Ї	Щ	К	Й	Х	П	І	А	Д	М	Ь
З	Ю	П	О	Т	Е	Р	П	І	Л	И	Й
Ф	Р	Ь	Д	З	Б	И	Т	К	И	Е	З
Ї	Т	З	А	Т	М	М	Б	Є	Е	Ч	Д
С	К	Щ	Т	А	В	И	Н	Ж	Ц	Л	І
Є	Ц	Ш	Ю	П	О	Р	У	К	И	К	Л
З	В	І	Л	Ь	Н	Е	Н	Н	Я	Д	М
Й	О	Б	С	Т	А	Н	О	В	К	А	К
В	О	П	В	И	Н	Н	И	Й	Р	В	Ч
Р	К	А	Я	Т	Т	Я	Ь	Щ	Ж	Н	Г
І	Й	Г	Г	Ш	Л	Й	Ч	Т	С	І	А
Т	Г	Ш	М	Д	Є	П	В	Р	Щ	С	А
З	Д	И	Х	Ї	Ж	Н	І	Г	Я	Т	Щ
Д	Н	С	Ж	П	С	Х	Е	Д	Є	Ь	І

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Тестові завдання:

1. Чим є звільнення від кримінальної відповідальності?

- а) правом суду;
- б) правом або обов'язком суду залежно від виду звільнення від кримінальної відповідальності;
- в) обов'язком суду;
- г) правом правоохоронних органів.

2. Що є видом звільнення від кримінальної відповідальності?

- а) звільнення з випробуванням;
- б) у зв'язку з вагітністю жінки;
- в) у зв'язку з хворобою;
- г) у зв'язку із зміною обстановки.

3. Які із зазначених видів звільнення від кримінальної відповідальності є обов'язковими?

а) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки;

б) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим;

в) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки;

г) звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітнього із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

4. Що є підставою звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям?

а) дійове каяття особи, яке характеризується щирим розкаянням, активним сприянням розкриттю КП та повним відшкодуванням завданих збитків або усуненням заподіяної шкоди;

б) щире розкаяння та прилюдне вибачення за завдану образу;

в) активне сприяння розкриттю КП;

г) повне відшкодування завданих особою збитків або усунення заподіяної шкоди.

5. Що є звільненням від кримінальної відповідальності?

а) відмова держави за наявності підстав, передбачених КК України, від застосування до особи покарання;

б) відмова держави за наявності підстав, передбачених КК України, від державного осуду особи, що вчинила КП, а також від покладання на неї обмежень особистого, майнового або іншого характеру, передбачених законом за вчинення певного КП;

в) правовий наслідок засудження особи вироком суду;

г) правовий наслідок правомірного діяння.

6. Чи вважається судимою особа при звільненні від кримінальної відповідальності?

а) вважається судимою;

б) не вважається судимою;

в) вважається судимою тільки у випадках, передбачених законом;

г) вважається судимою у всіх випадках за виключенням звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

7. У чому полягає щире розкаяння у вчиненому КП при дійшовому каятті?

а) укладення угоди між потерпілим та особою , яка вчинила КП , про усунення заподіяної шкоди;

б) активне сприяння розкриттю КП;

в) відшкодування завданих особою збитків;

г) визнання особою своєї провини , висловлення жалю з приводу вчиненого та бажання виправити ситуацію, що склалася.

8. Який із зазначених видів звільнення від кримінальної відповідальності є умовним?

а) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим;

б) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки;

в) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки;

г) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійсовим каяттям.

9. Які із зазначених видів звільнення від кримінальної відповідальності є безумовними?

а) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки та звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим;

б) звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітнього із застосуванням примусових заходів виховного характеру та звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки;

в) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки та звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітнього із застосуванням примусових заходів виховного характеру;

г) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки та звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.

10. У разі вчинення яких злочинів давність не застосовується?

а) злочинів проти життя особи (статті 115-120, стаття 129 КК України);

б) злочинів проти волі, честі та гідності особи (статті 146-151 Кримінального кодексу України);

в) злочинів проти основ національної безпеки України та злочинів проти миру та безпеки людства (статті 109-114-2, статті 437-439; частина перша статті 442 КК України);

г) злочинів проти громадської безпеки (статті 255-270-1 КК України).

Контрольні питання:

1. Що таке звільнення від кримінальної відповідальності?

2. У чому основна суть звільнення від кримінальної відповідальності?

3. Які підстави для звільнення від кримінальної відповідальності передбачені Кримінальним кодексом України?

4. Чим звільнення від кримінальної відповідальності відрізняється від звільнення від покарання?

5. Що таке щире каяття?

6. Які умови правомірності щирого каяття для звільнення від відповідальності?

7. У яких випадках особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням сторін?

8. Які умови необхідні для звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям?

9. Що означає звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності?

10. Які строки давності встановлює закон?

11. Що таке амністія?

12. Яких категорій осіб може стосуватись амністія?

13. У чому різниця між амністією та помилуванням?

14. Які особливості має звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності?

15. Що таке звільнення у зв'язку зі зміною обстановки? Які умови обов'язкові для його застосування?

16. Як суд враховує суспільну небезпеку діяння при звільненні від відповідальності?

17. Які правові проблеми виникають під час застосування звільнення від кримінальної відповідальності на практиці?

18. Як міжнародне право регулює звільнення від кримінальної відповідальності?

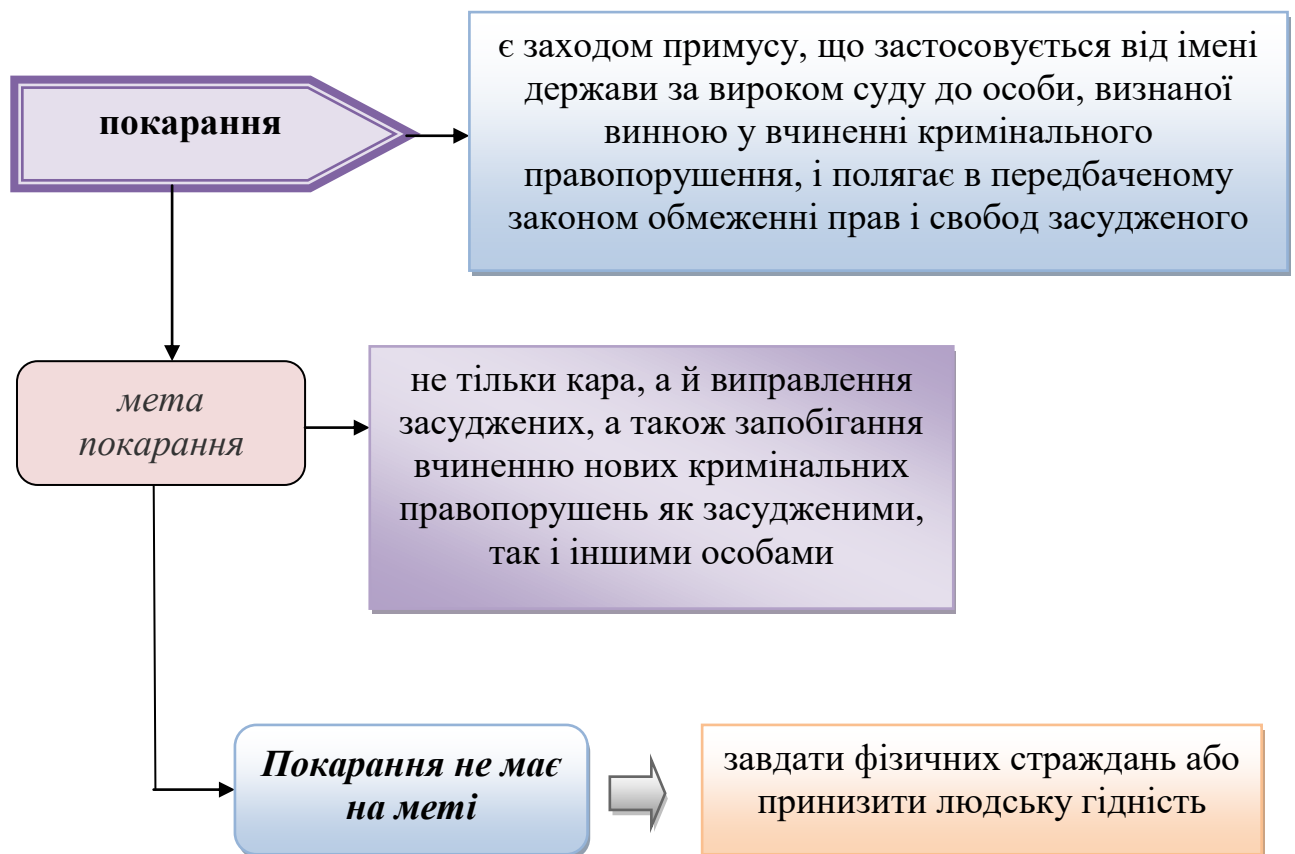
19. Чи є обмеження щодо звільнення від кримінальної відповідальності в умовах воєнного стану?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ПОНЯТТЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ

Тема 5. Поняття та види покарань

1. Поняття та ознаки покарання за кримінальним законом України.
2. Мета покарання. Загальна і спеціальна превенція.
3. Поняття системи кримінальних покарань. Види покарань.
4. Характеристика основних, додаткових покарань та покарань, які застосовуються як основні і як додаткові.

Поняття покарання

Види покарань

Штраф

З урахуванням майнового стану особи суд може призначити штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком до одного року

У разі **несплати** штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та відсутності підстав для розстрочки його виплати

суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді

громадських робіт із розрахунку одна година громадських робіт за один установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян

виправними роботами із розрахунку один місяць виправних робіт за двадцять установлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, але на строк **не більше двох років**

У разі **несплати** штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, призначеного як основне покарання, та відсутності підстав для розстрочки

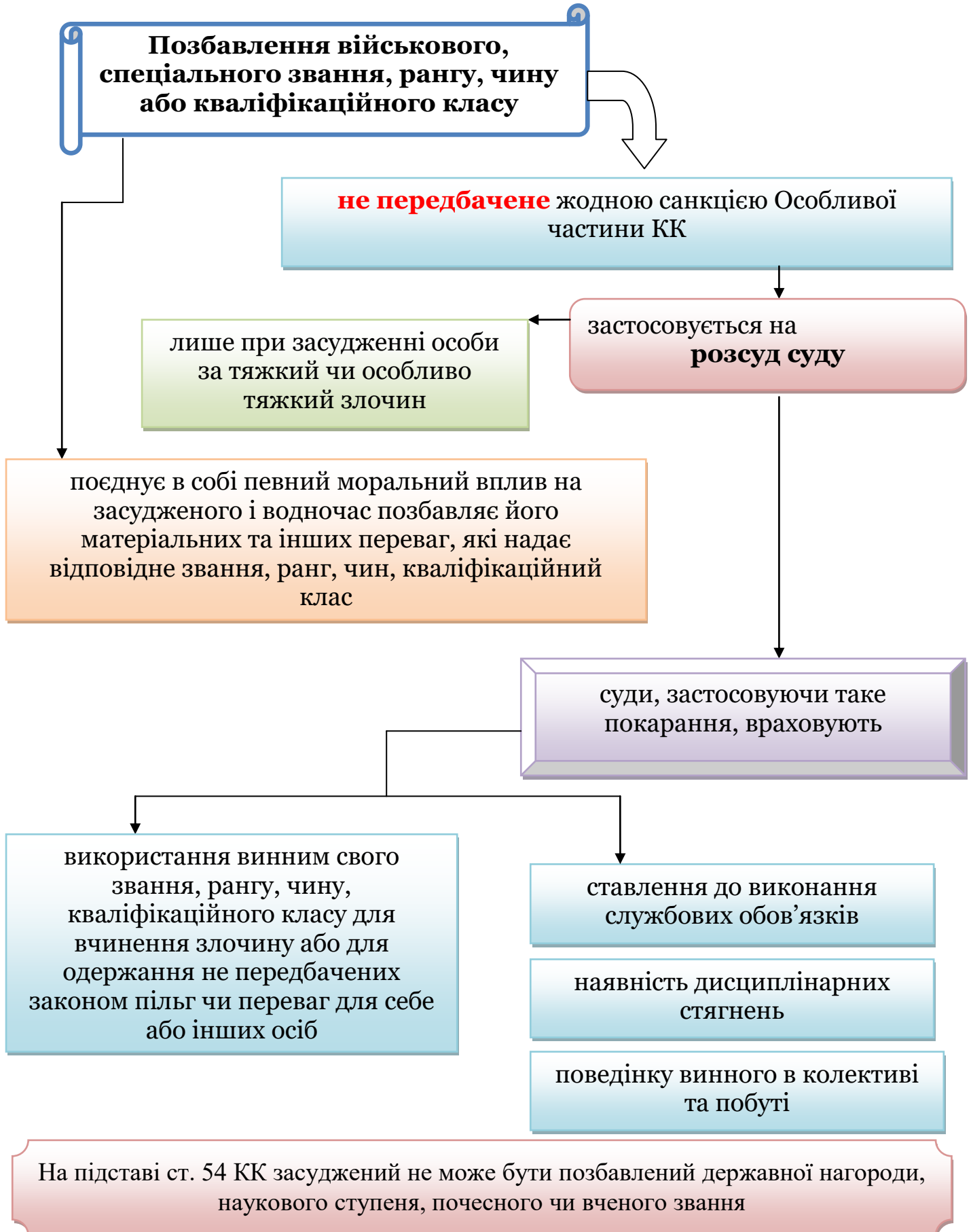
суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді

позбавлення волі із розрахунку один день позбавлення волі за вісім неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у таких межах

від одного до п'яти років позбавлення волі	у випадку призначення штрафу за вчинення нетяжкого злочину
від п'яти до десяти років позбавлення волі	у випадку призначення штрафу за вчинення тяжкого злочину
від десяти до дванадцяти років позбавлення волі	у випадку призначення штрафу за вчинення особливо тяжкого злочину

Якщо під час розрахунку строку позбавлення волі цей строк становить більше вказаних меж, суд замінює покарання у виді штрафу покаранням у виді позбавлення волі на максимальний строк, передбачений для злочину відповідної тяжкості цією частиною статті

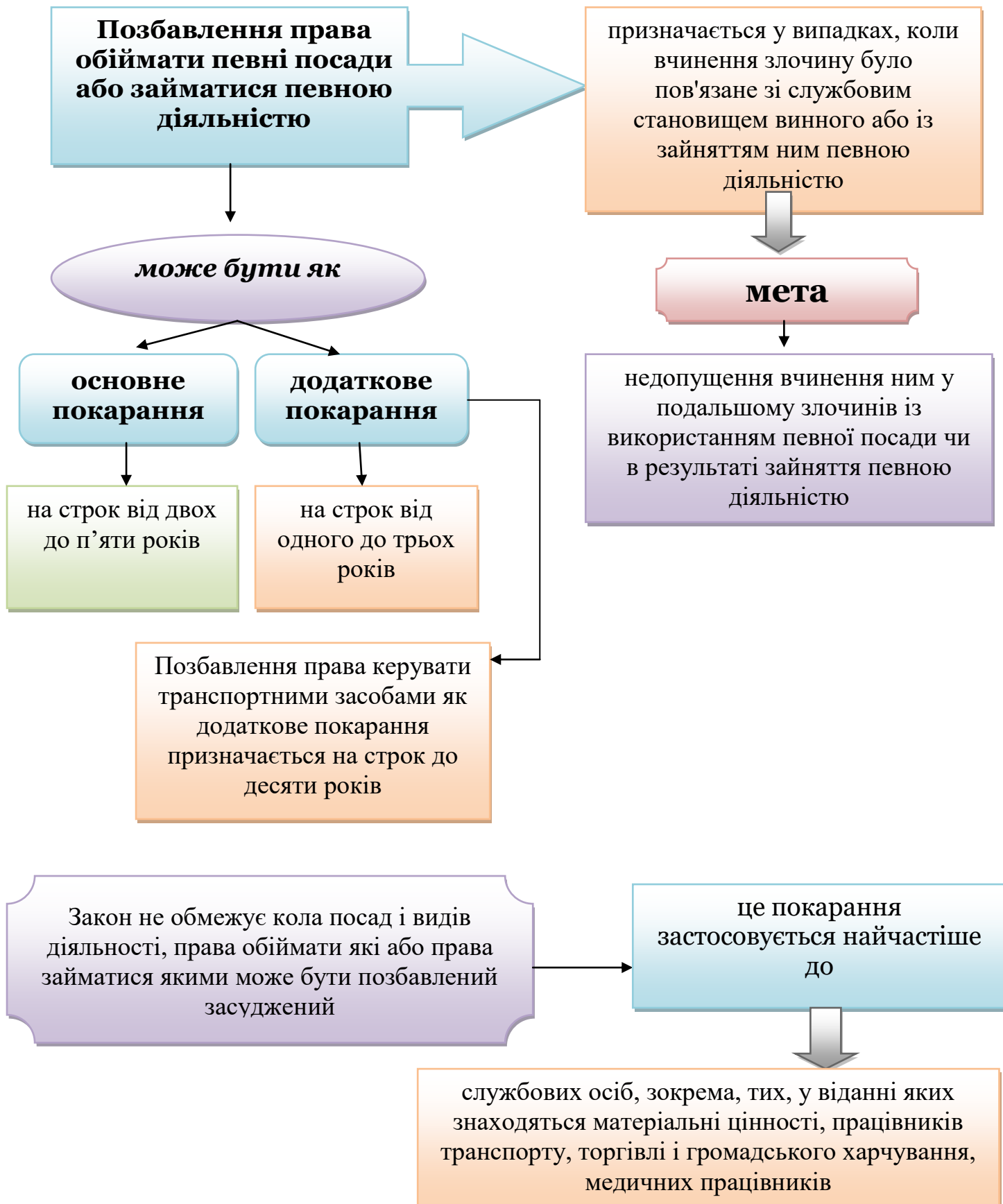
Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу

Позбавлення державної нагороди України

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

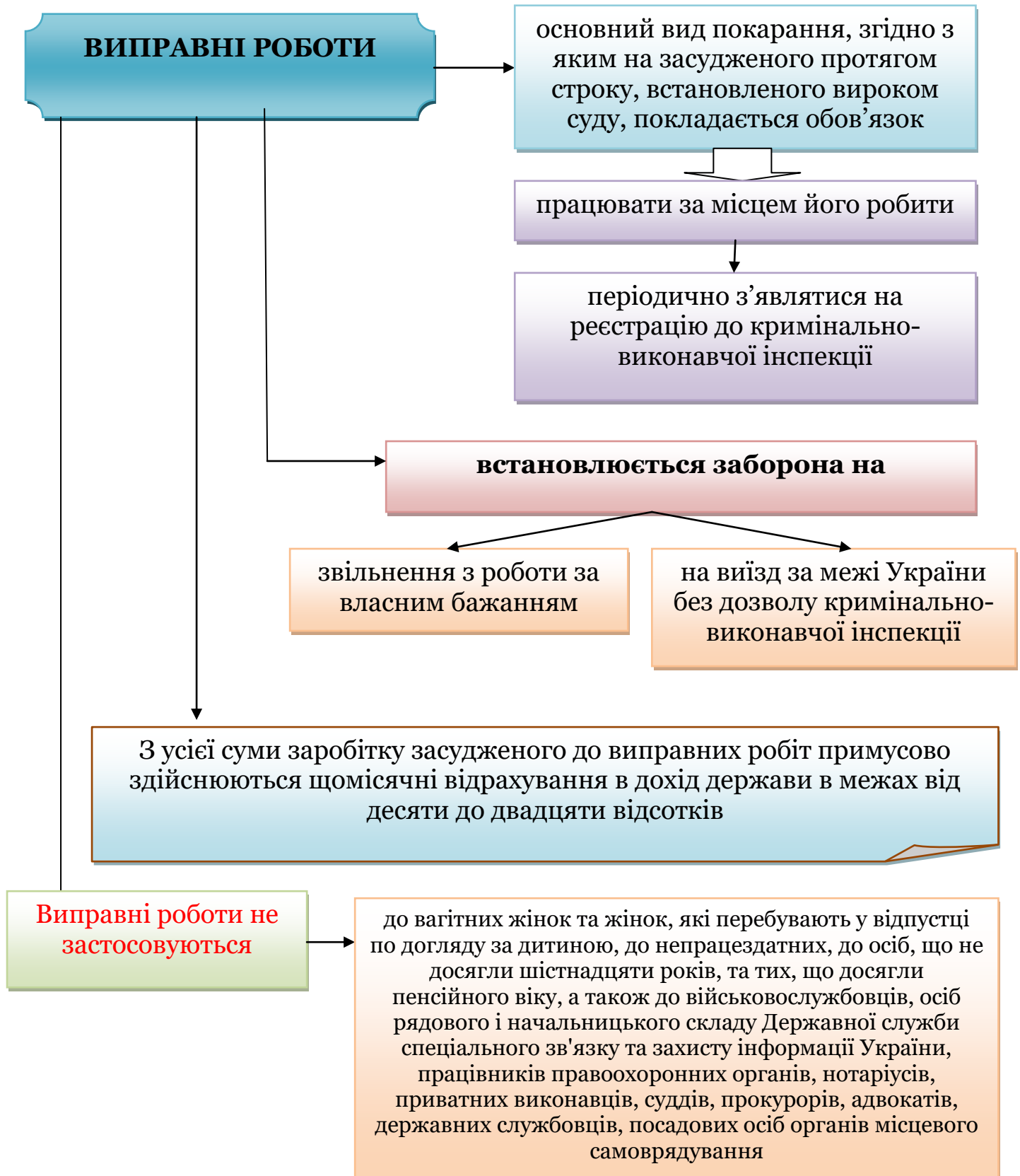

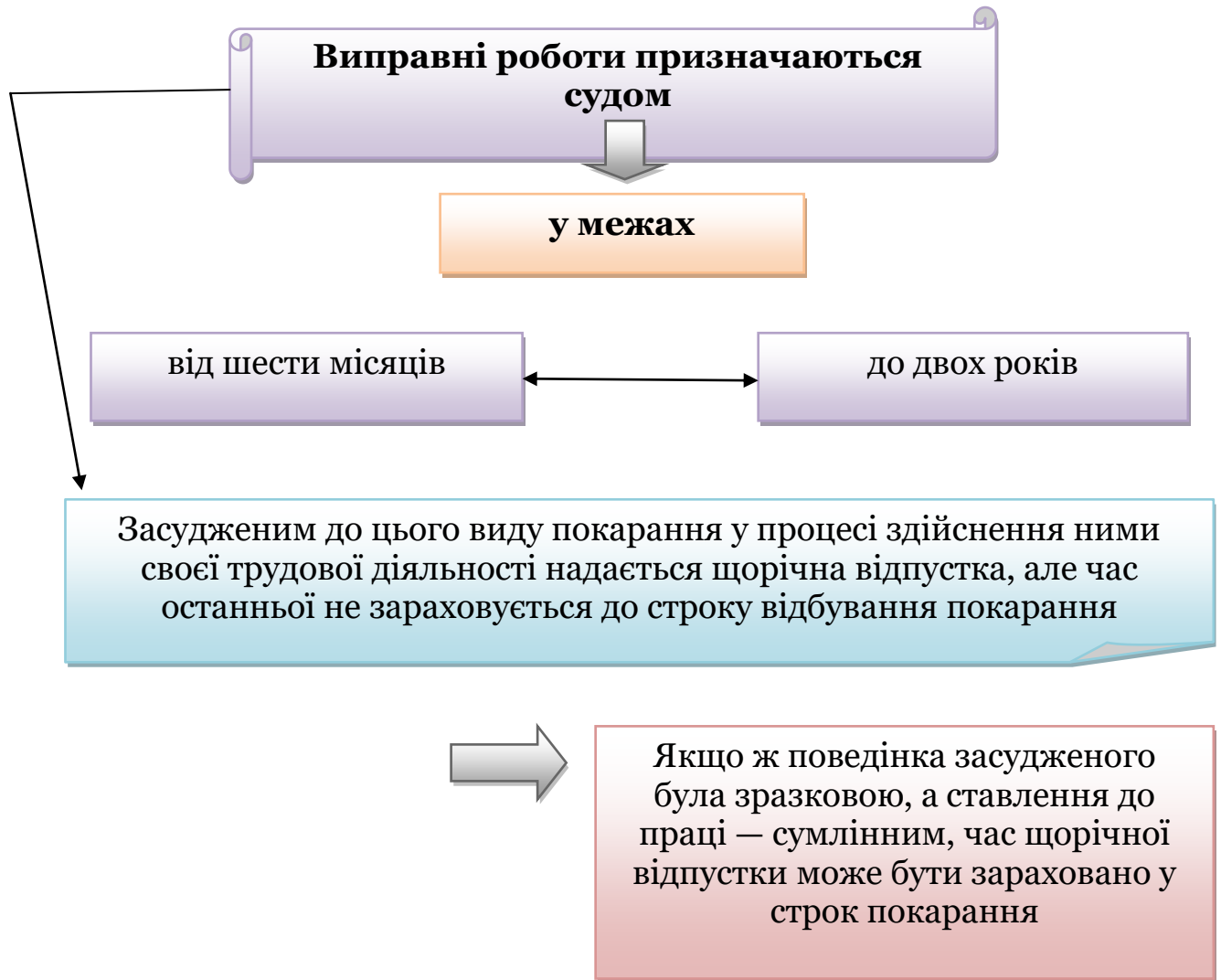
Громадські роботи

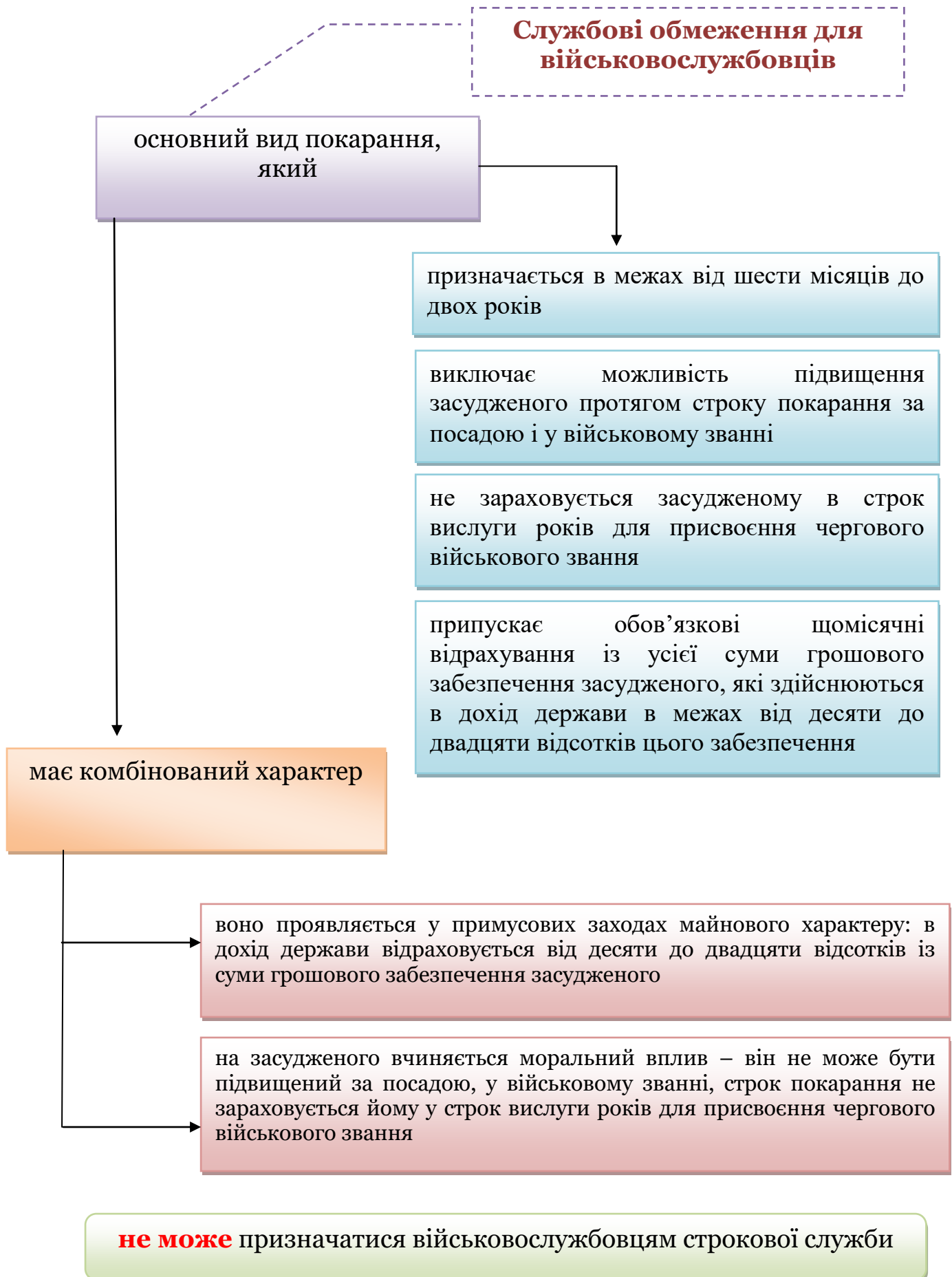
Виправні роботи

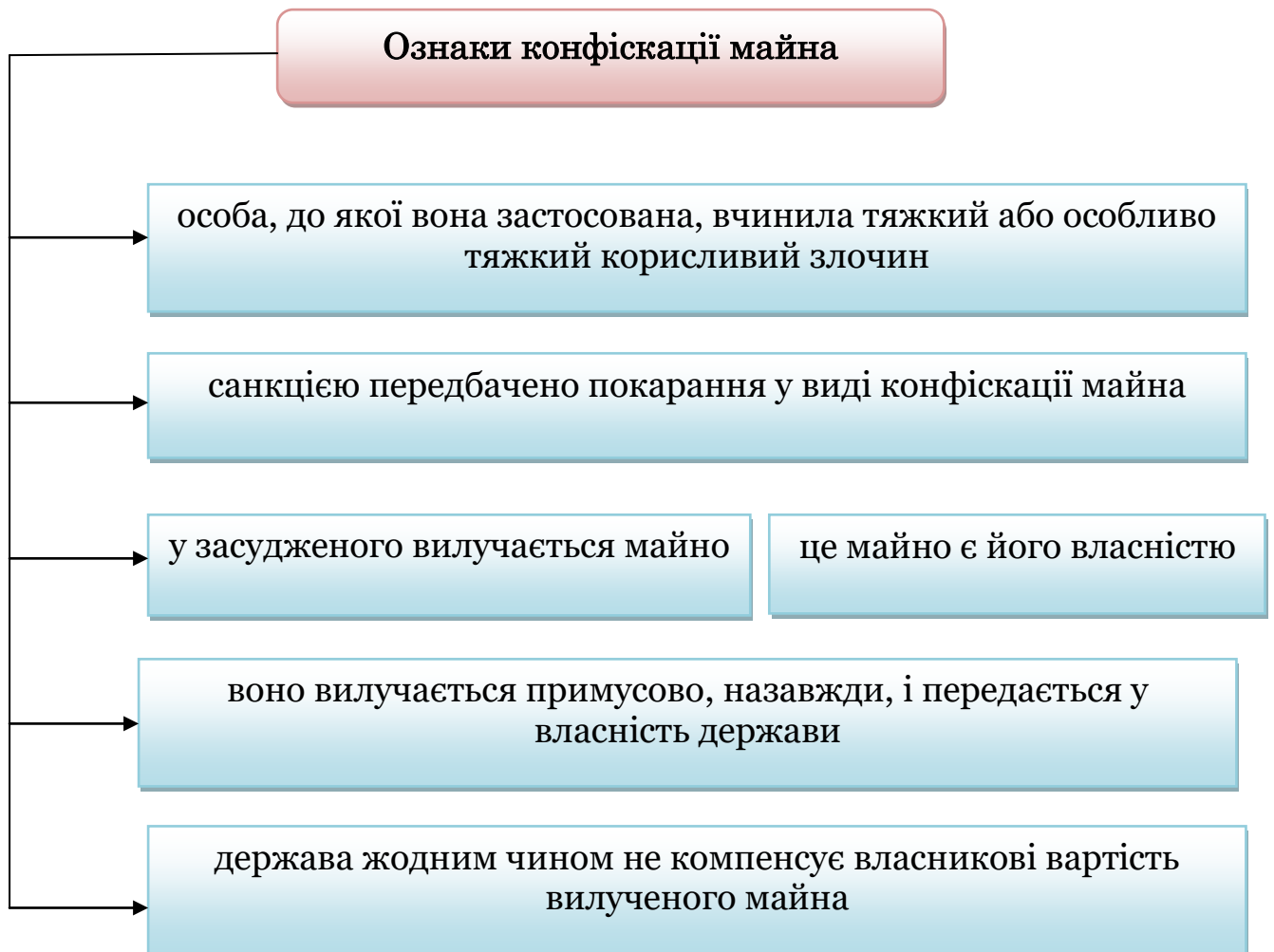
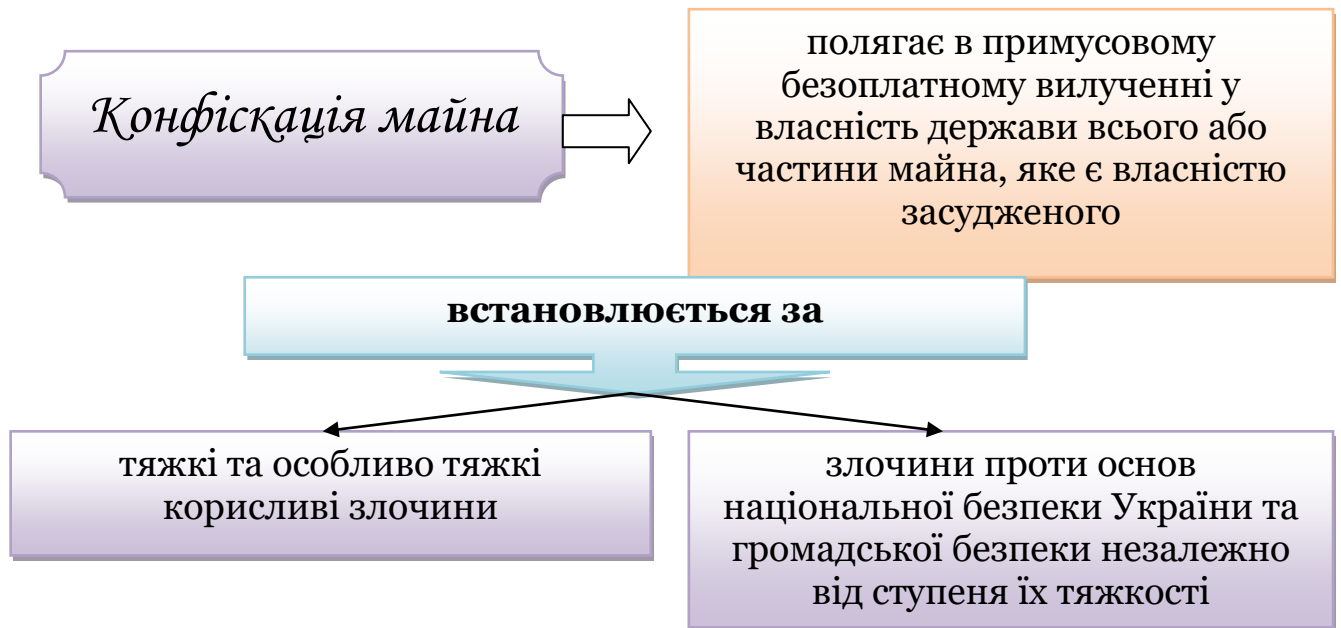
Особам, які стали непрацездатними після постановлення вироку суду, виправні роботи суд може замінити штрафом із розрахунку трьох встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за один місяць виправних робіт

Службові обмеження для військовослужбовців

Конфіскація майна

Не підлягають конфіскації

Предмети щоденного побутового особистого вжитку для задоволення щоденних фізіологічних та гігієнічних потреб (посуд, постільна білизна, засоби гігієни), речі індивідуального користування (одяг, взуття, всі дитячі речі)

Меблі - по одному ліжку та стільцю на кожну особу, один стіл, одна шафа на сім'ю

Один телевізор, персональний комп'ютер на сім'ю, один мобільний телефон - на кожну особу

Майно, необхідне для відправлення релігійних культів та ритуальних обрядів боржником, членами його сім'ї та особами, які перебувають на його утриманні, професійних занять боржника, членів його сім'ї та осіб, які перебувають на його утриманні, якщо воно є єдиним джерелом доходу таких осіб, знаряддя особистої кустарної і ремісничої праці, книги

Насіння, необхідне для чергового посіву, та незібраний урожай - в осіб, які займаються індивідуальним сільським господарством (крім земельних ділянок, на які накладено стягнення)

Сільськогосподарський інвентар - в осіб, які займаються індивідуальним сільським господарством

Призи, державні нагороди, почесні та пам'ятні знаки, якими нагороджений боржник

Лікарські засоби, окуляри та інші вироби медичного призначення, необхідні боржникові, членам його сім'ї та особам, які перебувають на його утриманні, за медичними показаннями

Один холодильник на сім'ю

Запас питної води, продукти харчування, необхідні для особистого споживання боржникові, членам його сім'ї та особам, які перебувають на його утриманні, - з розрахунку на три місяці або гроші, необхідні для придбання запасів питної води та продуктів харчування для боржника, членів його сім'ї та осіб, які перебувають на його утриманні, - з розрахунку трикратного розміру мінімальної заробітної плати, що діє на день звернення стягнення, на кожну особу

Паливо, необхідне боржникові, членам його сім'ї та особам, які перебувають на його утриманні, для приготування щоденної їжі та опалення (протягом опалювального сезону) житлового приміщення

Використовувані для цілей, не пов'язаних із провадженням підприємницької діяльності, племінна, молочна і робоча худоба (по одній одиниці), кролики (дві пари), птиця (п'ять штук), корми, необхідні для їхнього утримання до вигону на пасовища

Технічні та інші засоби реабілітації, що забезпечують компенсацію або усунення стійких обмежень життєдіяльності людей з інвалідністю та інших категорій осіб, автомобіль, яким відповідно до закону за медичними показаннями забезпечена людина з інвалідністю безоплатно або на пільгових умовах

Закон розрізняє

повну конфіскацію

часткову конфіскацію

полягає у вилученні всього майна, що є власністю засудженого

коли вилучається лише зазначена у вироку частина майна засудженого

Тому

у вироку має бути чітко зазначено, конфіскується все майно чи тільки його частина.

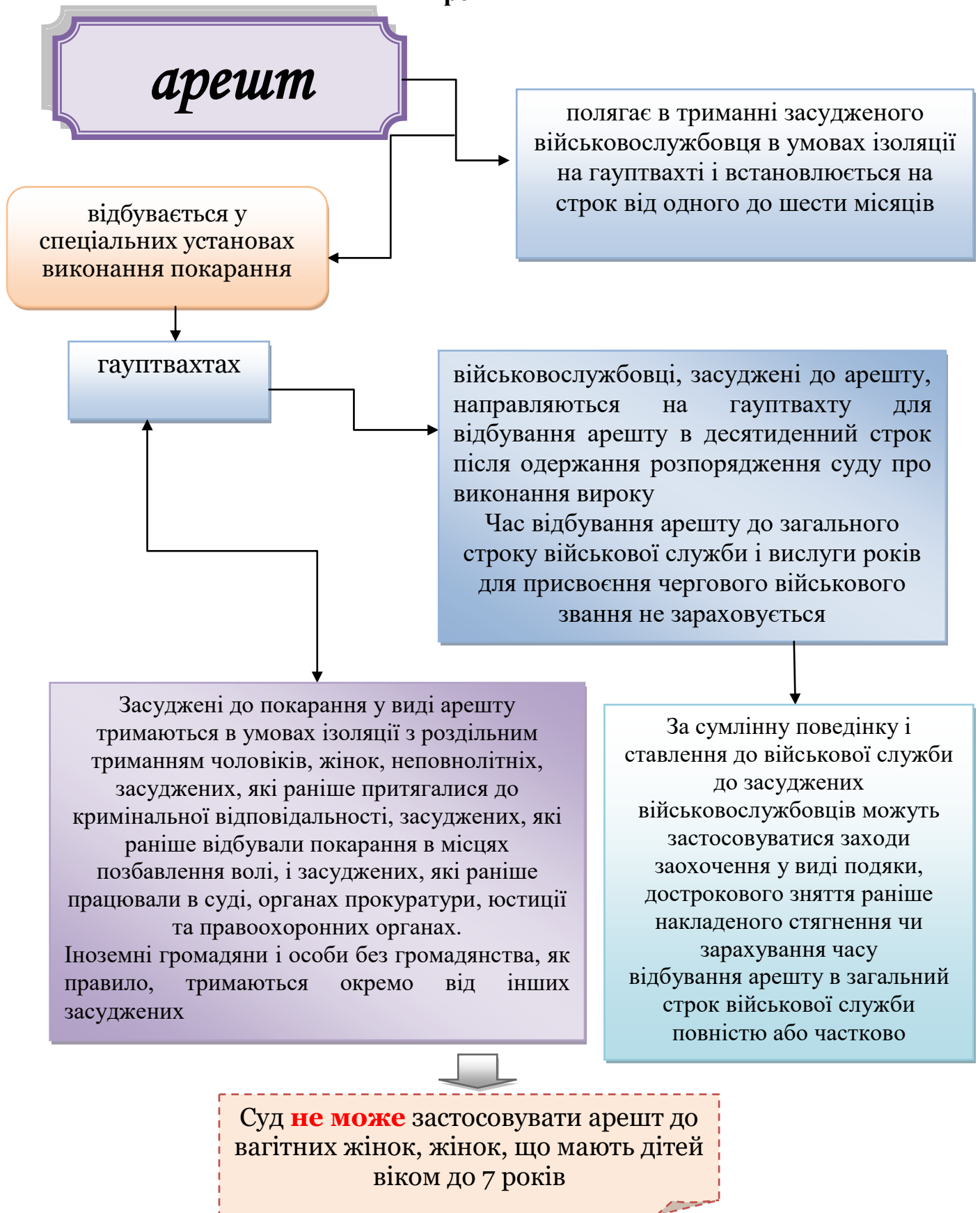
В цьому випадку необхідно уточнити, яка саме частина майна (1/2, 1/3) конфіскується або перелічити ті конкретні предмети (речі), які підлягають конфіскації

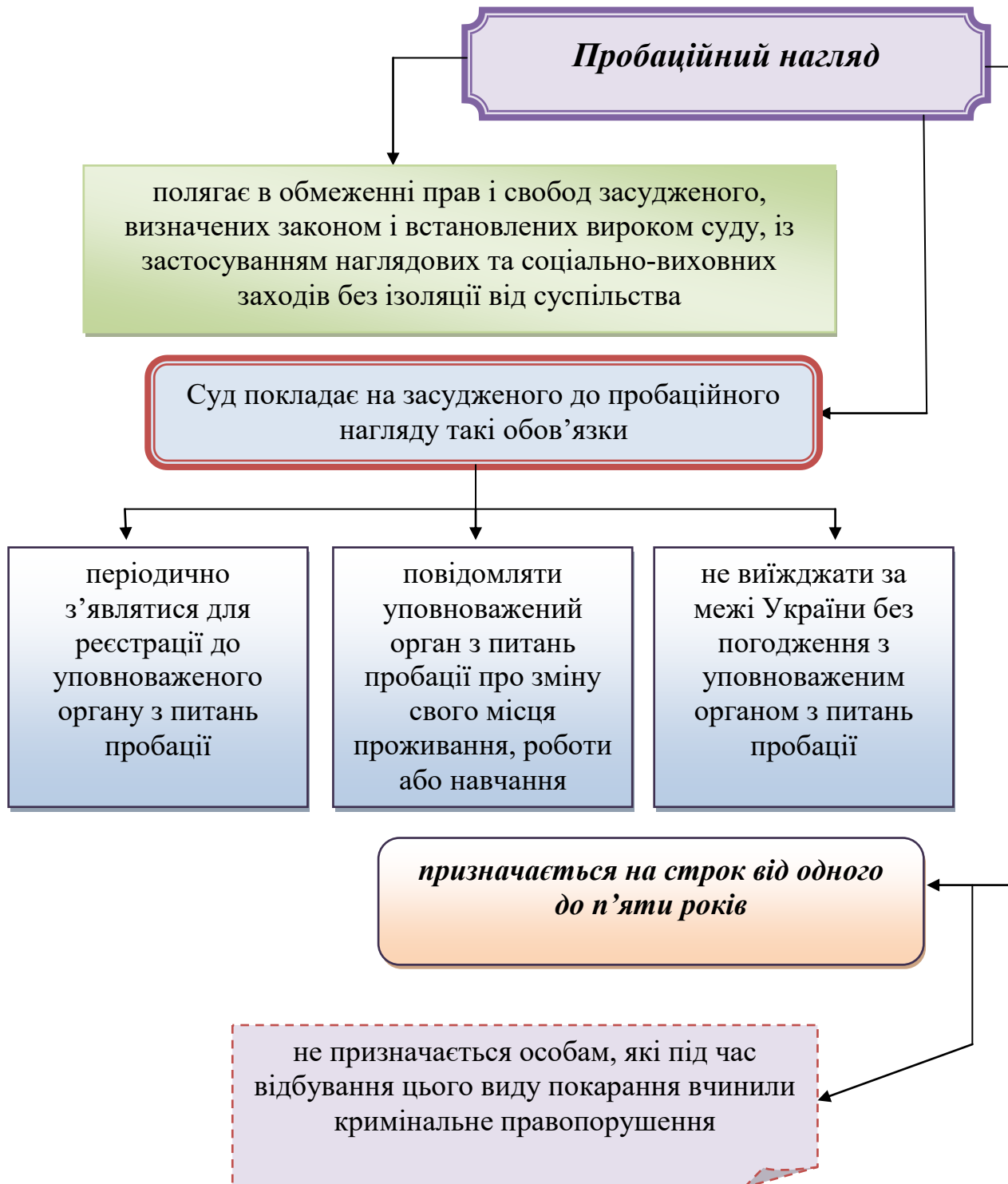
Від конфіскації майна як виду покарання слід відрізняти так звану спеціальну конфіскацію

яка не є кримінальним покаранням і полягає у вилученні тих предметів, що визнані знаряддями і засобами вчинення злочину, предметами посягання чи такими, що здобуті злочинним шляхом

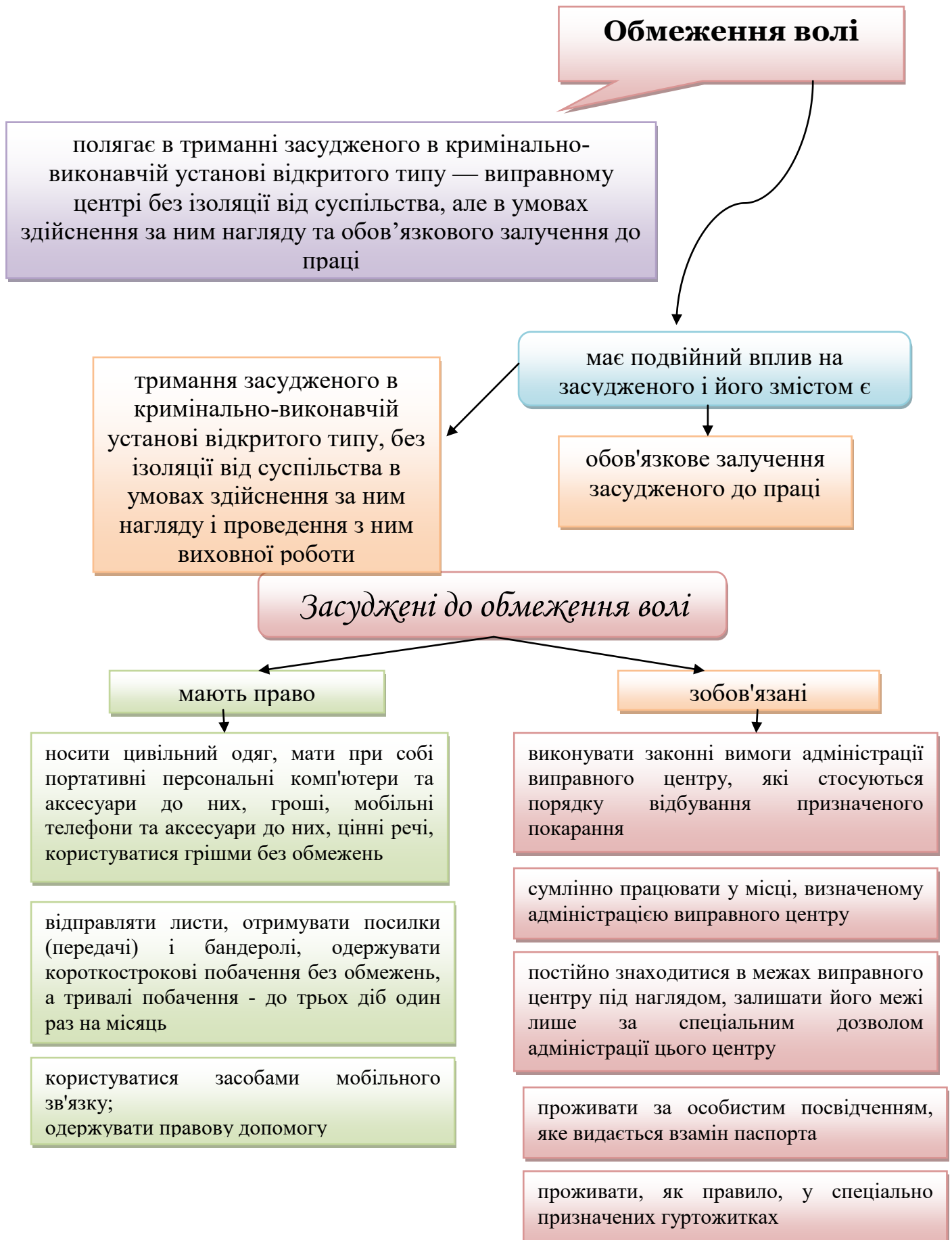
Арешт

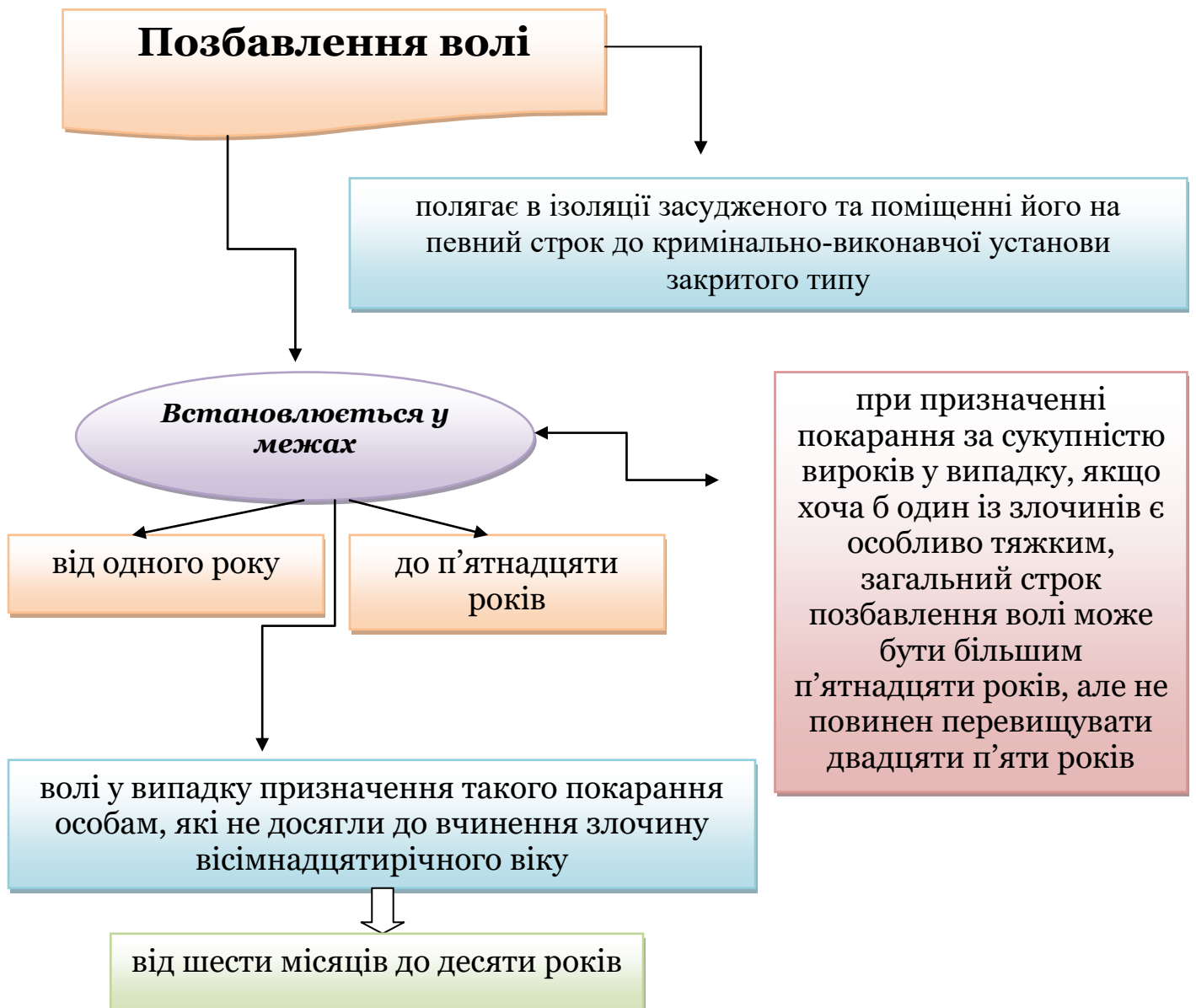

Пробаційний нагляд

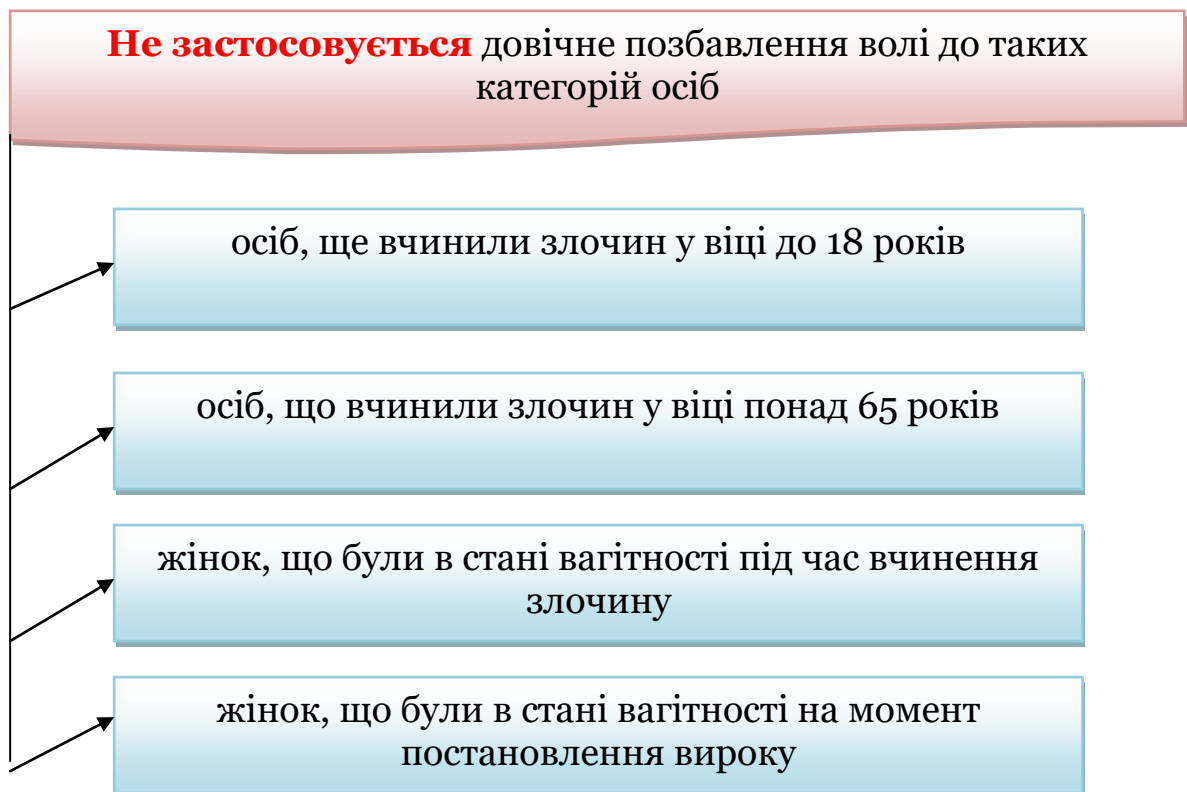
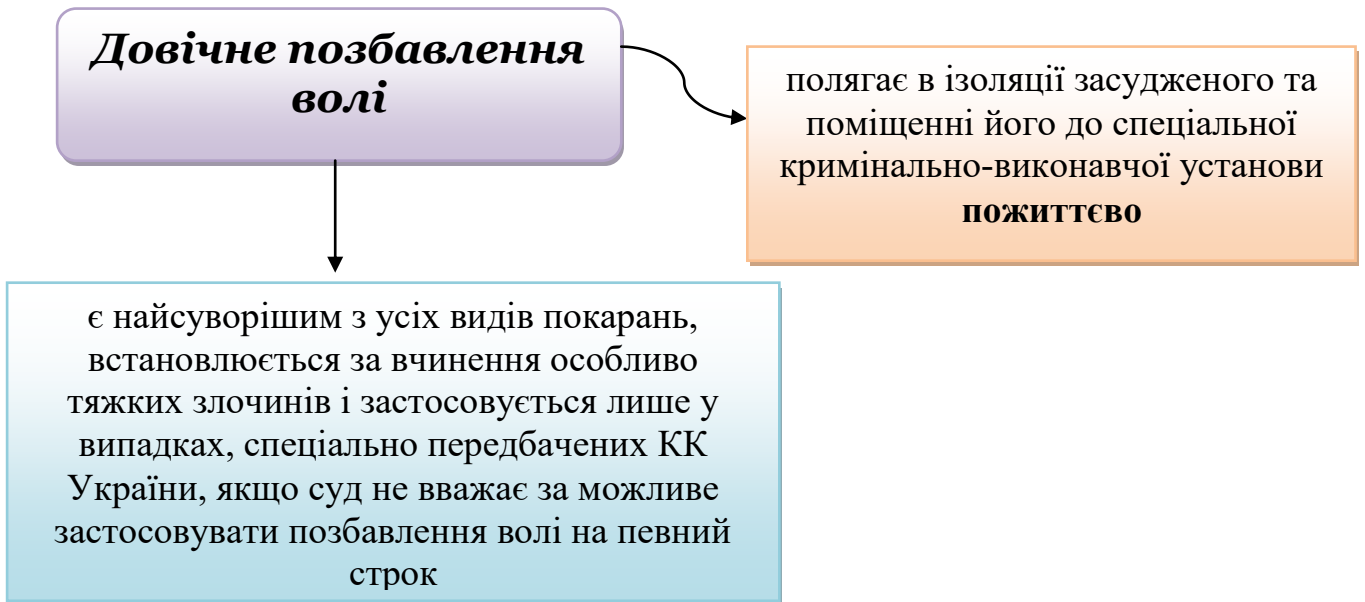
Обмеження волі

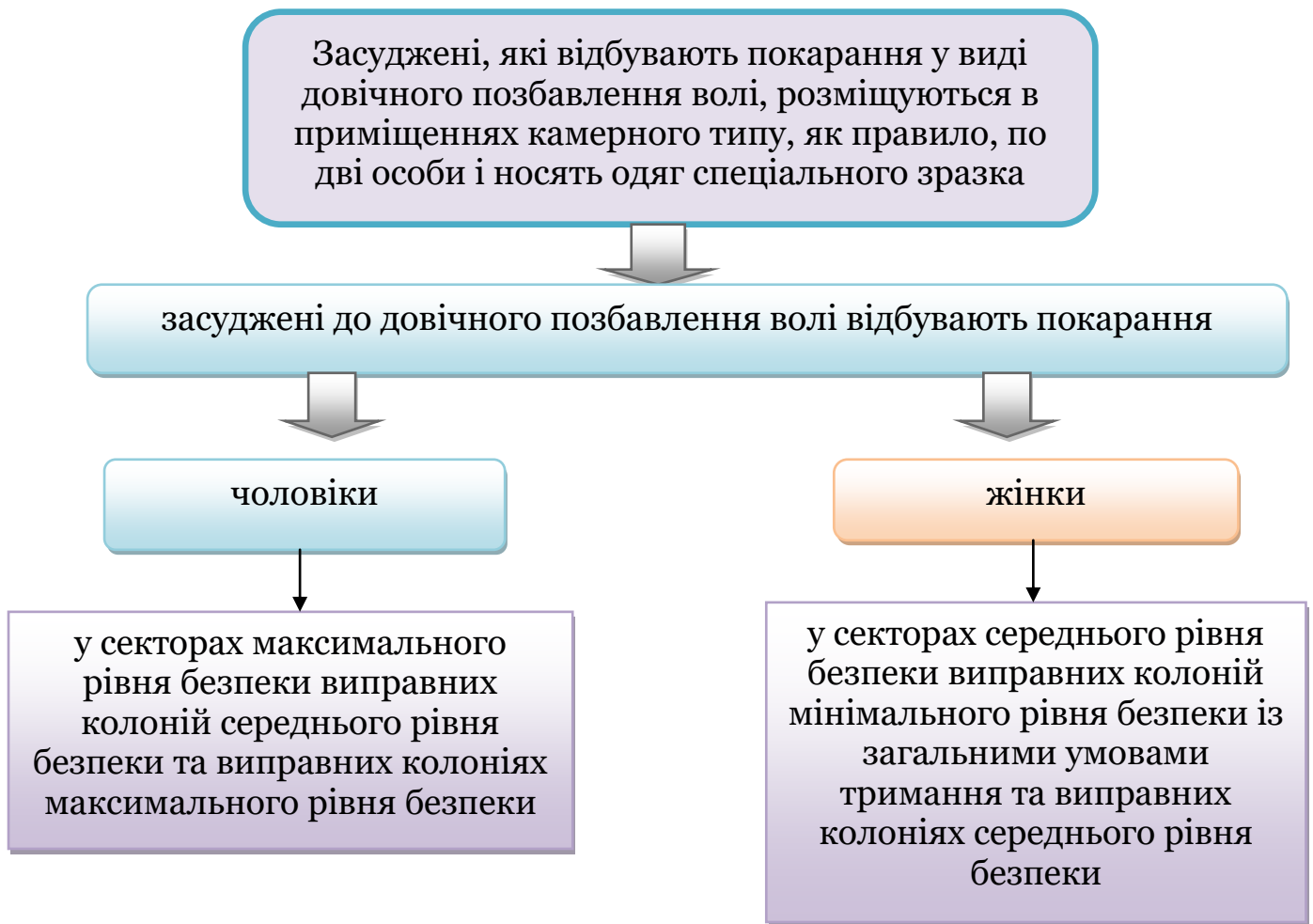

Позбавлення волі

Довічне позбавлення волі

Основні поняття та терміни: покарання; система покарань; основні покарання; додаткові покарання; покарання, які можуть застосовуватись як основні, і як додаткові; строкові покарання; безстрокові покарання; громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців; пробаційний нагляд; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі; військове звання; спеціальне звання; ранг; чин; кваліфікаційний клас; конфіскація майна; штраф; право обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

1 ЗАДАЧІ:

1.Кириченка було засуджено за ч. 1 ст. 142 КК до обмеження волі на строк два роки зі штрафом у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Адвокат Кириченка подав апеляцію, в якій просив виключити з

вироку покарання у виді штрафу, оскільки в санкції ч. 1 ст. 142 КК воно передбачене як альтернативне основне і суд не мав права призначати за одне КП одночасно обидва покарання.

Чи підлягає скарга задоволенню?

2. За обвинувальним вироком суду Хохлова було засуджено на 3 роки обмеження волі.

Укажіть, до якого виду покарання віднесено обмеження волі.

3. Ректор ЗВО Буцько, засуджений за зловживання службовим становищем, що спричинило тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 364 ст. КК), одночасно за вироком суду був позбавлений наукового ступеня доктора політичних наук і вченого звання професора.

Дайте оцінку рішенням суду щодо позбавлення Буцька наукового ступеня і вченого звання.

4. Громадянин Лола не зміг заплатити штраф у розмірі 17 000 грн. за скоєне ним КП.

Порахуйте, на який строк суд може замінити несплачену суму штрафу покаранням у виді виправних робіт.

5. Холоденко був визнаний винним у шахрайстві, передбаченому ч. 2 ст. 190 КК. Суд призначив йому покарання у виді позбавлення волі строком на два роки і, враховуючи корисливий характер КП, конфіскацію майна.

Чи відповідає вирок закону в частині призначення конфіскації майна?

6. Щуков був засуджений на 3 роки позбавлення волі та позбавлений військового звання «капітан» за вчинення замаху на зґвалтування.

Поясніть, чи правомірно Щуков був позбавлений військового звання.

7. Суд засудив Хандучка за ч. 1 ст. 328 КК до позбавлення волі. Про додаткові покарання у вироку не згадувалося.

Чи є тут порушення вимог закону?

8. Неповнолітнього Г. за розбій (ч. 1 ст. 187 КК) було засуджено до 12 років позбавлення волі.

Чи є правильним рішенням суду?

9. Вироком суду Сафонова була визнана винною у вчиненні КП, передбаченого ст. 118 КК.

Яке покарання з тих , що вказані у санкції ст . 118 КК, може бути призначене Сафонові, ураховуючи той факт , що вона є матір'ю дворічної дитини?

10. Неповнолітню В. за крадіжку було засуджено до 2 місяців позбавлення волі.

Чи правильне рішення суду?

11. За сукупністю вироків суд призначив Вагонову покарання у виді позбавлення волі на 20 років. Адвокат оскаржив вирок суду.

Укажіть, який максимальний строк позбавлення волі може бути визначений судом в даній ситуації.

12. П. у 2020 р. був засуджений за ч. 1 ст. 296 КК, а в 2021 р. знову вчинив хуліганство, за що був притягнутий до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 296 КК. Суд призначив покарання у вигляді штрафу.

Чи правильне рішення суду?

2 ТЕМИ ЕСЕ-РОЗДУМІВ:

✚ Історична еволюція покарання: від фізичних страт до ре соціалізації.

✚ Конфіскація майна: правомірне покарання чи удар по родині засудженого?

✚ Виправні роботи: чи сприяють вони виправленню злочинців?

✚ Смертна кара: справедливість чи порушення права на життя?

3 НАКРЕСЛІТЬ СХЕМИ

Згрупуйте всі покарання, що складають їх систему, відповідно до таких критеріїв:

- порядок застосування;
- характер обмежень прав і свобод засуджених;
- зв'язок з ізоляцією від суспільства;
- суб'єкт, якому може призначатися покарання;

- можливість чи неможливість визначення строку покарання;
- можливість (неможливість) призначення покарання у випадках, коли воно не передбачене санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК.

*** Відповідь оформіть схематично.**

4 ВСТАНОВІТЬ ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖ ПОНЯТТЯМИ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯМИ

№	Термін	Правильна відповідь	Тлумачення	Код
1	Покарання		Ізоляція засудженого та поміщення його на визначений у вирокі строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу	А
2	Мета покарання		Вплив покарання на винного таким чином, що він був позбавлений або значно обмежений у можливості знову вчиняти КП	Б
3	Кара		Безстрокове поміщення засудженого до кримінально-виконавчої установи закритого типу	В
4	Виправлення засуджених		Кінцевий результат, якого прагне досягнути держава застосуванням до особи покарання	Г
5	Приватна (спеціальна) превенція		Вплив призначеного конкретній особі покарання на інших осіб, для того, аби утримати їх від вчинення КП	Д
6	Загальна (генеральна) превенція		Досягнення таких змін в особистості винного, коли у нього з'являються риси та установки, які б утримували його від вчинення КП	Е
7	Система покарань		Покарання, котрі самостійно не застосовуються, а можуть призначатися лише на додаток до основних	Є
8	Основні покарання		Близьке за своїм змістом до виправних робіт покарання, яке застосовується до засуджених військовослужбовців	Ж
9	Додаткові покарання		Покарання, які застосовуються лише самостійно й не можуть приєднуватися до інших покарань	З
10	Покарання , які можуть		Встановлений у законі про кримінальну відповідальність та обов'язковий для	И

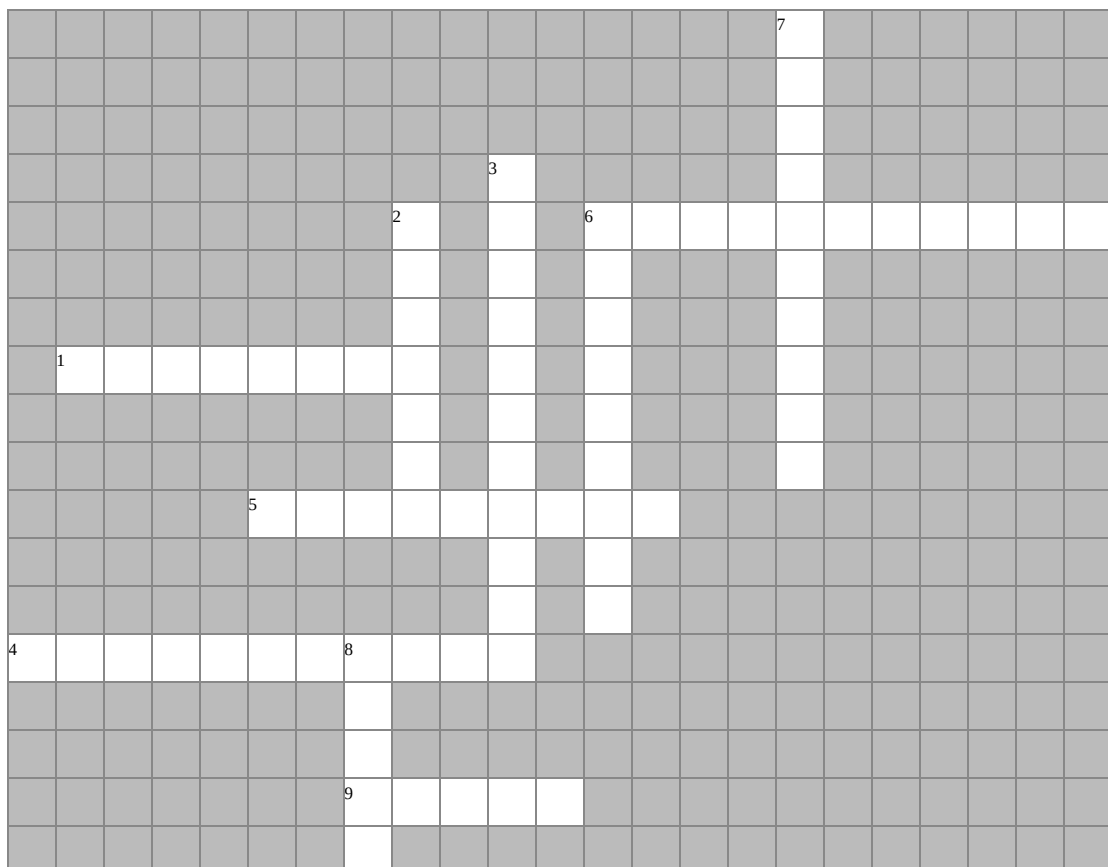
	призначатися і як основні, і як додаткові		суду вичерпний перелік видів покарань, що розташовані за ступенем їх тяжкості	
11	Штраф		Примусове безоплатне вилучення у власність держави майна, що належить засудженому на праві власності	І
12	Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу		Заборона засудженому на вказаний у вирокі строк обіймати конкретно визначені судом посади на підприємствах, в установах чи організаціях або займатися певною діяльністю	Й
13	Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю		Захід примусу, що призначається від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні КП, і полягає у передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого	К
14	Громадські роботи		Покарання, яке застосовується до особи за місцем роботи на вказаний у вирокі строк з утриманням у дохід держави визначеного судом відсотка її заробітку	Л
15	Виправні роботи		Виконання засудженим у вільний від роботи або навчання час безоплатних суспільно корисних робіт	М
16	Службові обмеження для військовослужбовців		Перебування особи у кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду та з обов'язковим залученням до праці	Н
17	Конфіскація майна		Грошове стягнення, що накладається судом у випадках і розмірі, встановлених в Особливій частині КК	О
18	Арешт		Примусове поміщення засудженого до особливої військової частини – дисциплінарного батальйону	П
19	Обмеження волі		Тримання засудженого військово-службовця в умовах ізоляції на гауптвахті впродовж строку від одного до шести місяців	Р
20	Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців		Покарання, які залежно від обставин в одних випадках можуть призначатися як самостійні, в інших – на додаток до основних	С
21	Позбавлення волі на		Позбавлення засудженого за вироком	Т

	певний строк		суду матеріальних та інших переваг, які надає відповідне звання, ранг, чин, кваліфікаційний клас	
22	Довічне позбавлення волі		Позбавлення засудженого певних прав і свобод	У
23	Пробаційний нагляд		Обмеження прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вироком суду, із застосуванням наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства	Ф

5 СКЛАДІТЬ ПОРІВНЯЛЬНІ ТАБЛИЦІ:

- громадських і виправних робіт;
- виправних робіт і службових обмежень для військовослужбовців;
- арешту та позбавлення волі на певний строк;
- обмеження волі і позбавлення волі;
- штрафу як виду покарання та як заходу адміністративного стягнення.

6 РОЗГАДАЙТЕ КРОСВОРД

По горизонталі:

1. Вид робіт, що відбувається за місцем роботи засудженого із відрахуванням в доход держави відсотків із суми заробітку.

4. Примусове безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого.

5. Триманням особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці є ... волі.

6. Обмеженням прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вироком суду, із застосуванням наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства є ... нагляд.

9. Грошове стягнення, що накладається судом у випадках і розмірі, встановлених КК.

По вертикалі:

2. Встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених КК, якщо суд не вважає за можливе застосовувати позбавлення волі на певний строк ... позбавлення волі.

3. Ізоляцією засудженого та поміщенням його на певний строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу є ... волі.

6. Захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

7. Вид робіт, що полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування.

8. Тримання засудженого військовослужбовця в умовах ізоляції на гауптвахті

7 ВИКОНАЙТЕ ЗАВДАННЯ «ЗНАЙТИ СЛОВА»

Х	Ь	Ь	Д	Х	Л	К	Ф	А	Ш	Н	Т	Б	В	Ч	Ѓ	Р	У	С	З	Щ	Ж
І	З	Й	А	Ш	Р	Ц	Щ	И	Т	М	П	Л	А	І	Ю	Ь	Т	И	І	Ч	Я
Б	И	Л	Л	Ц	Г	В	И	П	Р	А	В	Н	І	О	Ь	У	Ч	Р	Т	В	П
Ї	З	Ж	А	Б	Х	Г	Р	Ц	А	К	П	О	З	Б	А	В	Л	Е	Н	Н	Я
Х	А	Ѓ	А	И	У	М	Ю	Ф	Ф	Б	Г	Р	О	М	А	Д	С	Ь	К	І	Ю
Г	Й	Ч	К	Ч	П	К	Я	Ф	М	Н	А	Г	Л	Я	Д	Ф	Ь	Ж	Я	А	К
Щ	Ю	І	А	Й	О	Б	М	Е	Ж	Е	Н	Н	Я	Р	Ь	К	Л	Г	Ь	Є	У
Д	Ш	Б	З	М	К	О	Н	Ф	І	С	К	А	Ц	І	Я	Ц	Ц	І	О	И	Ц
Д	Ж	Щ	У	У	А	Х	П	Р	О	Б	А	Ц	І	Й	Н	И	Й	У	Я	К	Ж
В	Є	Й	Ѓ	Я	Р	З	З	Ф	Ї	Д	Р	Е	Я	Ф	П	Б	У	Я	У	Д	Ѓ
О	Ж	Ѓ	У	Ч	А	Ѓ	Я	И	Н	Є	Е	Х	Д	Є	У	З	К	Л	Ж	У	Ѓ
Д	О	В	І	Ч	Н	Е	Ч	В	Й	Н	Ш	В	К	Ш	Ц	Н	Є	Х	В	Ї	Т
Ю	Ц	И	П	Л	Н	Д	А	Ш	Г	О	Т	Е	З	Л	Ч	И	Б	Ь	Ш	Л	Т
П	И	Й	Я	Ю	Я	П	Д	В	Е	Ѓ	Щ	Л	Ѓ	Т	Е	К	О	Ж	Ц	Т	Ь

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____

Тестові завдання:

1. Покарання є:

а) заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні КП, і полягає в передбаченому законом позбавленні прав і свобод засудженого;

б) заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні КП, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого;

в) заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні КП, і полягає в передбаченому законом обмеженні чи позбавленні прав і свобод засудженого;

г) заходом примусу, що застосовується за вироком суду до особи за вчинення КП і полягає в передбаченому законом позбавленні прав і свобод засудженого.

2. Покарання має на меті:

а) тільки кару засуджених;

б) не тільки кару, а й виправлення засуджених;

в) не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових КП як засудженими, так і іншими особами;

г) запобігання вчиненню нових КП як засудженими, так і іншими особами.

3. Покарання не має на меті:

а) завдати фізичних страждань або принизити людську гідність;

б) завдати психічних страждань або принизити людську гідність;

в) завдати фізичних страждань або принизити людську честь;

г) завдати психічних страждань або принизити людську честь.

4. Додатковими покараннями є:

а) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та конфіскація майна;

б) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців;

в) службові обмеження для військовослужбовців та конфіскація майна;

г) громадські роботи та виправні роботи.

5. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може застосовуватися:

а) як основне та додаткове покарання;

б) лише як основне покарання;

в) лише як додаткове покарання;

г) лише, як вид покарання, передбачений для службових осіб.

6. До основного покарання може бути приєднане:

а) одне додаткове покарання у випадку та порядку, передбаченому КК України;

б) обов'язково декілька додаткових покарань у випадках та порядку, передбачених КК України;

в) одне чи кілька додаткових покарань у випадках та порядку, передбачених КК України;

г) законом не передбачено.

7. Конфіскація майна встановлюється за:

а) тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини;

б) особливо тяжкі корисливі злочини;

в) корисливі КП;

г) тяжкі корисливі злочини.

8. Перелік майна, що не підлягає конфіскації, визначається:

а) Кримінальним кодексом України;

б) судом;

в) законом України;

г) законом не передбачено.

9. Довічне позбавлення волі не застосовується до:

а) осіб, що вчинили злочини у віці до 18 років;

б) осіб у віці понад 65 років;

в) жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку;

г) сукупність попередніх трьох варіантів.

10. Військовослужбовці відбувають арешт:

а) на гауптвахті;

б) в дисциплінарному батальйоні;

в) в місці, яке визначить суд;

г) будь де, головне, щоб в умовах ізоляції.

11. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Громадські роботи не можуть бути призначені:

а) особам, визнаним інвалідами першої або другої групи;

б) _____;

в) _____;

г) _____.

12. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Не можуть бути засуджені до обмеження волі:

- а) неповнолітні;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____;
- е) _____.

13. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні застосовується до:

- а) військовослужбовців строкової служби;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____;
- д) військовослужбовців, призваних на військову службу під час мобілізації, на особливий період (крім військовослужбовців-жінок).

14. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення _____ і застосовується лише у випадках, _____, якщо суд не вважає за можливе _____.

Контрольні питання

1. Що таке покарання в контексті кримінального права?
2. Які основні цілі покарання закріплені Кримінальним кодексом України?
3. Які принципи призначення покарання вам відомі?
4. Чим покарання відрізняється від інших заходів кримінально-правового впливу?
5. Як класифікуються види покарань згідно з Кримінальним кодексом України?
6. У чому сутність та значення штрафу як виду покарання?
7. Які особливості застосування громадських робіт як виду покарання?

8. Яка мета покарання - обмеження волі?
9. У чому різниця між обмеженням волі та позбавленням волі?
10. Які особи можуть бути засуджені до довічного позбавлення волі?
11. Що таке конфіскація майна, і в яких випадках вона застосовується?
12. Яке значення має покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю?
13. Як покарання співвідноситься з такими принципами, як гуманізм і пропорційність?
14. Які особливості мають покарання, що застосовуються до неповнолітніх?
15. Як суд визначає конкретний вид покарання за вчинений злочин?
16. Які види покарань вважаються основними, а які додатковими?
17. Чому смертна кара визнана неприйнятною у багатьох країнах, включаючи Україну?
18. У яких випадках можливе застосування альтернативних видів покарання?
19. Які проблеми вирішуються в процесі виконання покарання?
20. Як забезпечити дотримання прав людини при призначенні та виконанні покарання?

Тема 6 Призначення покарання

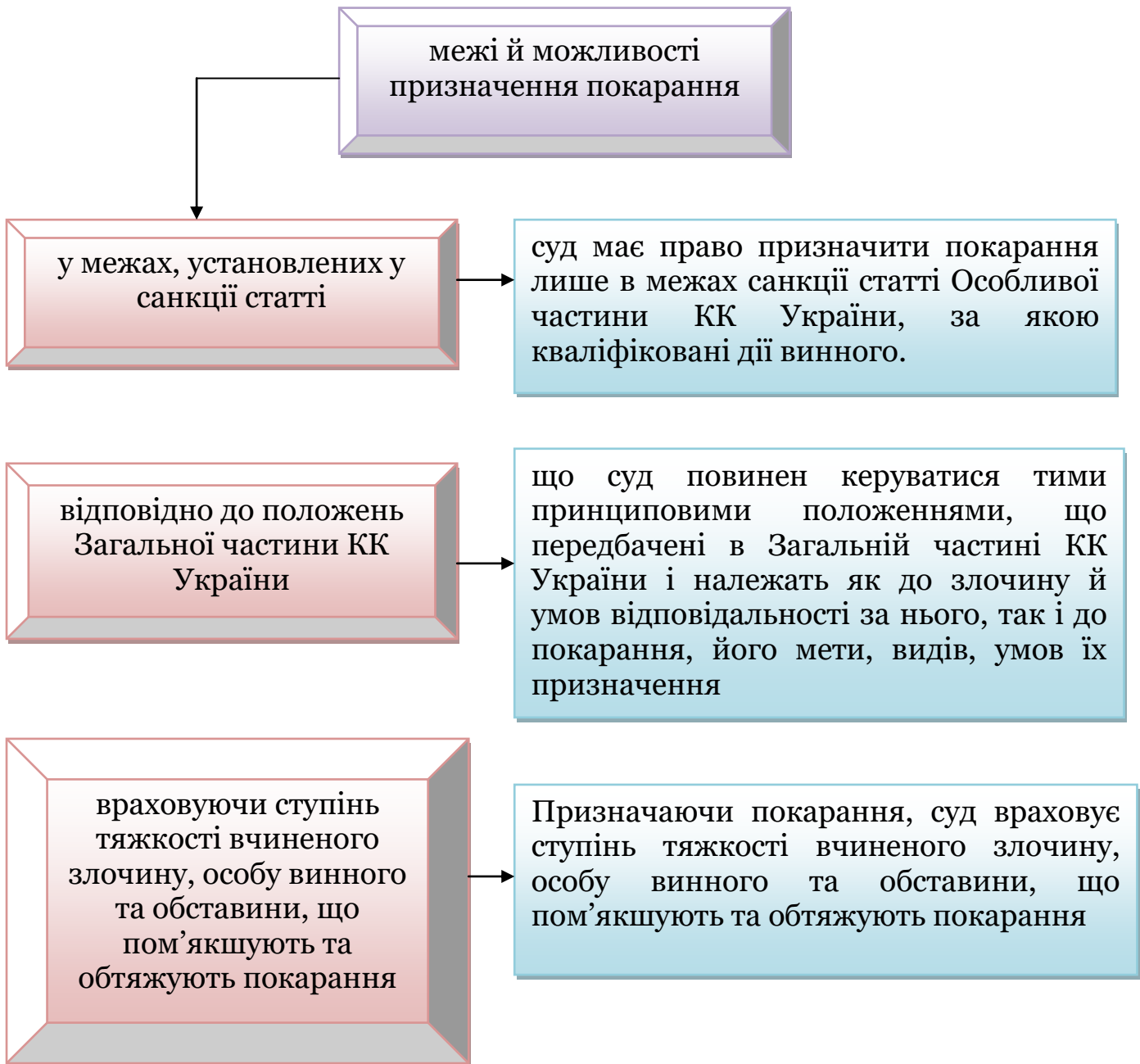
1. Принципи і загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України.
2. Обставини, які пом'якшують, та обставини, які обтяжують покарання.
3. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті, пом'якшення покарання.
4. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та сукупністю вироків.
5. Правила складання покарань, зарахування строку попереднього ув'язнення та обчислення строків покарання.

Загальні засади призначення покарання

Межі й можливості призначення покарання

Обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання**Обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання**

це встановлені судом за конкретною справою об'єктивні та суб'єктивні чинники, що не є ознаками конкретного складу злочину і не впливають на його кваліфікацію, проте свідчать про зниження чи підвищення суспільної небезпечності вчиненого діяння і (або) особи винного і тим самим виступають підставами для пом'якшення чи посилення покарання

з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення

добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди

надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення

вчинення кримінального правопорушення неповнолітнім

вчинення кримінального правопорушення жінкою в стані вагітності

вчинення кримінального правопорушення внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин

вчинення кримінального правопорушення під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність

вчинення кримінального правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поведінням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведіння з боку потерпілого

вчинення кримінального правопорушення з перевищенням меж крайньої необхідності

виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, поєднане з вчиненням кримінального правопорушення

Враховання судом наведених обставин **є обов'язком суду**, тому він не може ігнорувати їх при призначенні покарання

! Перелік наведених обставин не є вичерпним

Визнання судом інших, безпосередньо не зазначених у законі обставин як таких, що пом'якшують покарання, здійснюється за його розсудом, тому рішення про їх урахування має бути вмотивоване у вирокі

проте

суди широко враховують при
призначенні покарання

бездоганну трудову діяльність

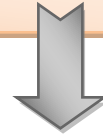
зразкову поведінку до вчинення злочину

поганий стан здоров'я

наявність на утриманні підсудного непрацездатних членів сім'ї

Обставини, що пом'якшують покарання, мають важливе значення при його призначенні, бо їх наявність за конкретною справою надає суду право

Обставини, що пом'якшують покарання, мають важливе значення при його призначенні, бо їх наявність за конкретною справою надає суду право

призначити основне чи додаткове покарання ближчим до мінімуму санкції або в її мінімальних межах

обрати найменш суворий вид основного покарання за альтернативною санкцією

призначити тільки одне додаткове покарання з кількох, передбачених у санкції

не призначити додаткове покарання, передбачене в санкції як факультативне

перейти до більш м'якого виду основного покарання

Обставини, які обтяжують покарання

Обставини, які обтяжують покарання

вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів

вчинення кримінального правопорушення на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату або на ґрунті статевої приналежності

тяжкі наслідки, завдані злочином

вчинення кримінального правопорушення щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах

вчинення кримінального правопорушення щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності

вчинення кримінального правопорушення з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством

вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій

вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою

вчинення кримінального правопорушення у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку

вчинення кримінального правопорушення щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, зокрема на недоумство, має вади розумового розвитку, а також вчинення кримінального правопорушення щодо малолітньої дитини або у присутності дитини

вчинення кримінального правопорушення щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного

вчинення злочину з особливою жорстокістю

вчинення злочину загальнонебезпечним способом

вчинення кримінального правопорушення особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів

! на відміну від обставин, що пом'якшують покарання, перелік обставин, що його обтяжують, є вичерпним і розширенню ні за яких умов не підлягає

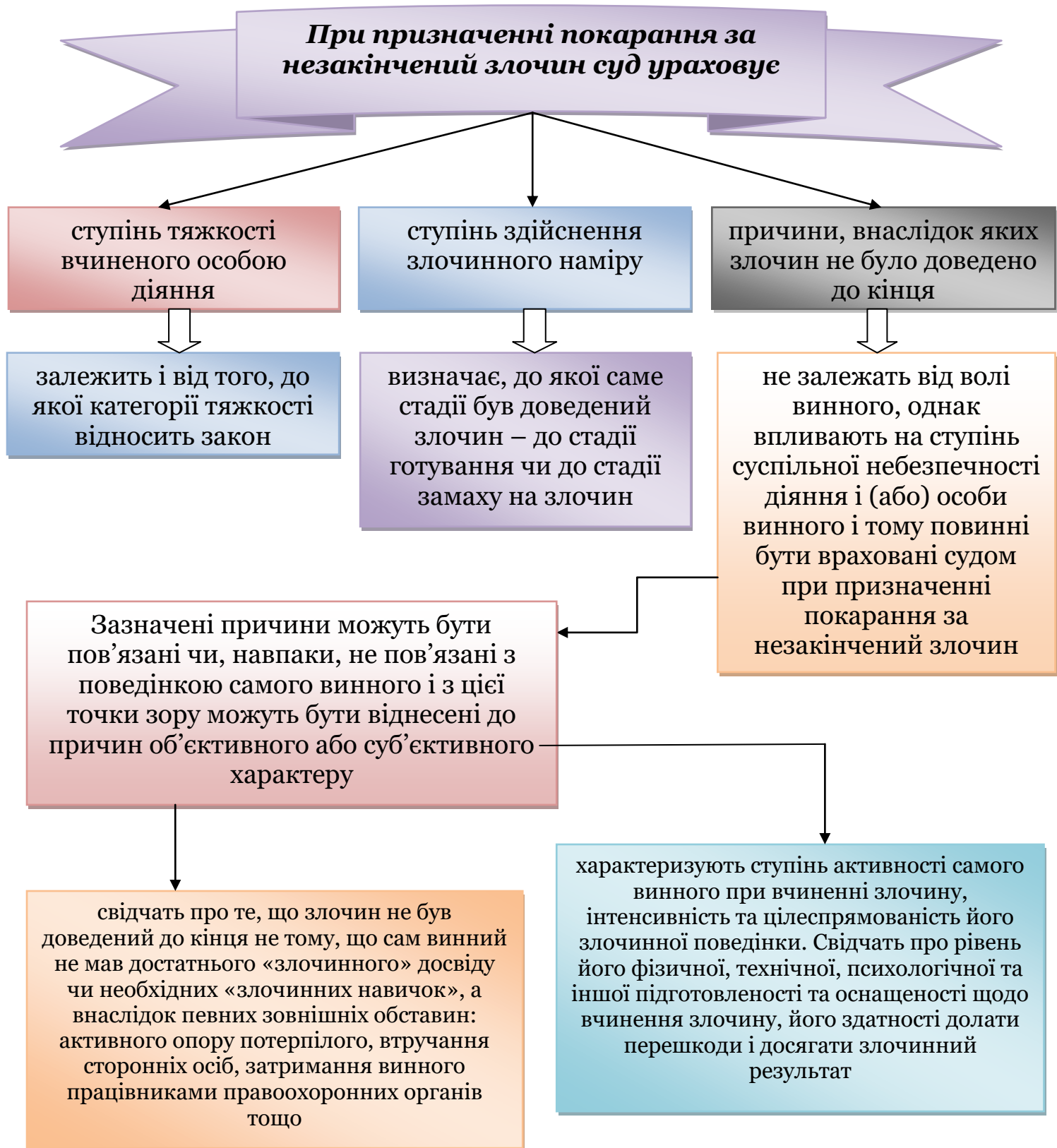
із приписів ч. 2 ст. 67 КК випливає, що передбачені в ч. 1 ст. 67 КК обставини закон поділяє на дві групи

до першої належать ті з них, які за будь-яких умов суд зобов'язаний врахувати як такі, що обтяжують покарання (пп. 2, 6, 7, 9, 10, 12 ч. 1 ст. 67 КК)

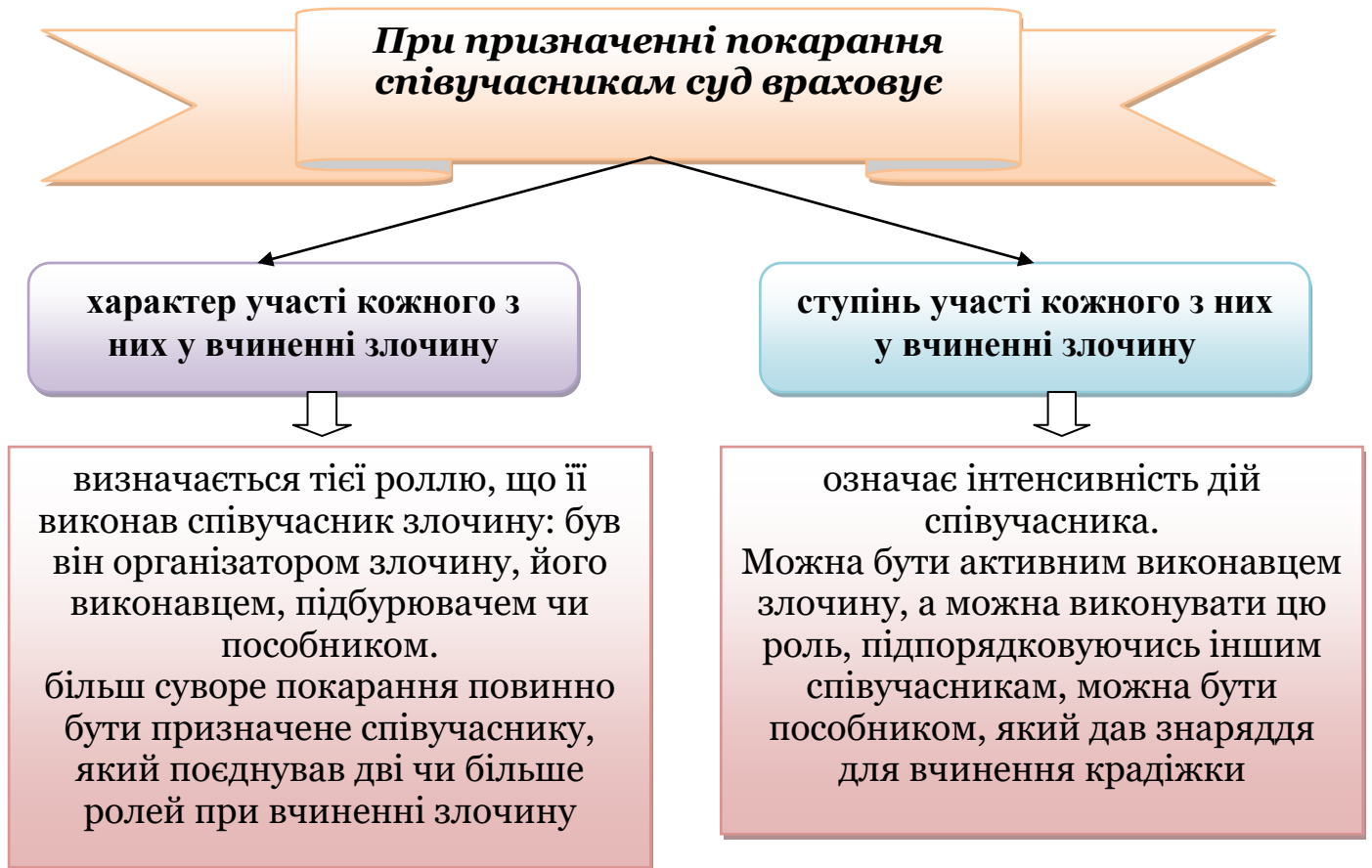
другу групу складають обставини, що оцінюються як такі, що обтяжують покарання, за розсудом суду, який має право визнати чи не визнати їх такими (пп. 1, 3–5, 8, 11, 13 ч. 1 ст. 67 КК).

При цьому підставою для такого рішення суду є наявність чи, навпаки, відсутність зв'язку відповідної обставини з характером вчиненого злочину. Зокрема, суд може не визнати повторність злочину (ч. 1 ст. 67 КК) обставиною, що обтяжує покарання, наприклад, через тривалий розрив у часі між злочинами, які її утворюють

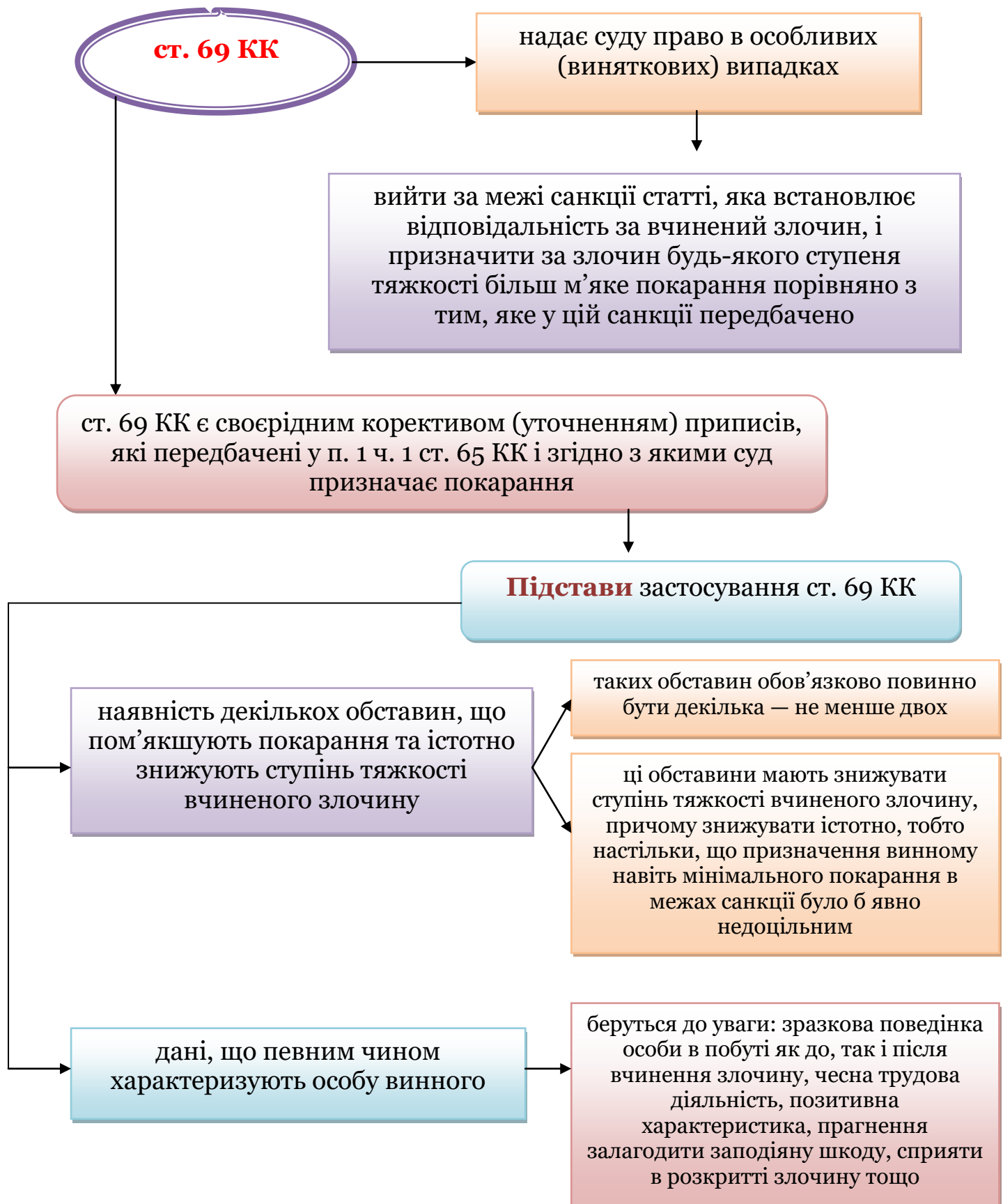
Призначення покарання за незакінчений злочин

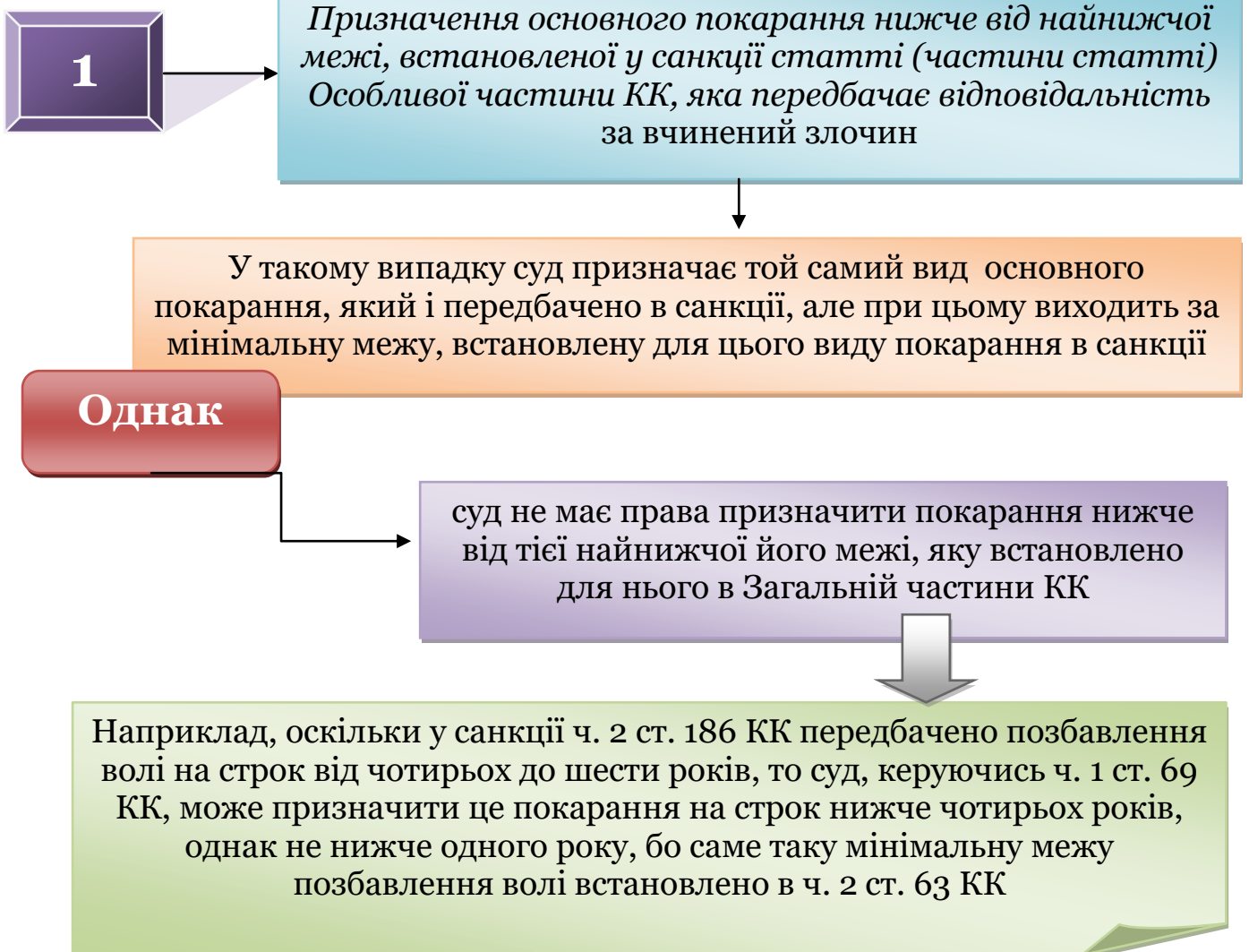
Призначення покарання співучасникам

Призначення покарання більш м'якого, ніж передбачено законом

Порядок призначення більш м'якого покарання припускає застосування судом одного із таких правил застосування ст. 69 КК

2

Перехід до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції тієї статті Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин

Такий перехід означає, що суд призначає покарання, яке, по-перше, не зазначене в санкції статті і, по-друге, є більш м'яким порівняно з тим, яке передбачене у визначеній санкції

Наприклад, від позбавлення волі суд може перейти, наприклад, до обмеження волі чи до виправних робіт, від арешту — до виправних або громадських робіт, а від останніх — до штрафу

3

Керуючись приписами частин 1 та 2 ст. 69 КК, суд також може призначити основне покарання нижче від найнижчої межі, встановленої для нього в санкції, і одночасно не призначати додаткове покарання, передбачене в санкції як обов'язкове

4

На підставі частин 1 та 2 ст. 69 КК суд має право перейти до іншого, не зазначеного в санкції, більш м'якого виду основного покарання і одночасно не призначати додаткове покарання, передбачене в санкції як обов'язкове

Основні поняття та терміни: загальні засади призначення покарання; обставини, що пом'якшують покарання; з'явлення із зізнанням; щире каяття; активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення; добровільне відшкодування завданого збитку; усунення заподіяної шкоди; медична допомога; інша допомога; неповнолітній; жінка в стані вагітності; погроза; примус; матеріальна залежність; службова залежність; сильне душевне хвилювання; крайня необхідність; обставини, які обтяжують покарання; повторність; рецидив; група осіб; попередня змова; службовий обов'язок; громадський обов'язок; тяжкі наслідки; малолітній; особа похилого віку; безпорадний стан; особлива жорстокість; воєнний стан; надзвичайний стан; надзвичайні події; загально небезпечний спосіб; алкогольне сп'яніння; наркотичні засоби; одурманюючі засоби; сукупність кримінальних правопорушень; сукупність вироків.

1 ЗАДАЧІ:

1. Особа вчинила передбачене ч. 1 ст. 150¹ КК використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.

Чи може суд цього разу врахувати як обставину , котра обтяжує покарання, той факт, що КП було учинене стосовно малолітнього?

2. За ч. 2 ст. 286 КК Горобця було засуджено до шести років позбавлення волі. Горобець був визнаний винним у тому , що він , керуючи власним автомобілем, перевищив швидкість і вчинив наїзд на Потапова . Від одержаних травм Потапов помер у лікарні.

При призначенні покарання суд в якості обставин, котрі обтяжують покарання, врахував те, що Горобець не визнав себе винним, не розкався у вчиненому і те, що раніше він позбавлявся прав на керування автомобілем за різні порушення правил дорожнього руху.

Чи допустив суд порушення вимог закону? Відповідь обґрунтуйте.

3. Громушкіна скоїла замах на умисне вбивство малолітньої дитини.

Вкажіть, які обставини суд повинен врахувати, призначаючи покарання за цей злочин.

4. Під час чергової подружньої сварки громадянка Попова не втрималася і вдарила чоловіка пательнею по голові, внаслідок чого останній знепритомнів. Усвідомивши всю небезпечність своїх дій, вона викликала «швидку» і намагалася надати чоловікові першу допомогу. Судово-медичною експертизою шкода здоров'ю Попова була визначена як тяжке тілесне ушкодження.

Ознайомтесь зі ст. 69¹ КК. Чи є у даному випадку підстави для застосування цієї норми? У разі позитивної відповіді назвіть максимальне покарання, яке може бути призначене Поповій.

5. Падалко вчинив зґвалтування та розбій. Суд призначив Падалко покарання у виді позбавлення волі на 19 років.

Поясніть, чи може суд призначити покарання більш суворе, ніж це передбачено відповідними статтями Особливої частини КК України.

6. Особі призначено за ч. 1 ст. 122 КК покарання у виді двох років позбавлення волі, а за ч. 1 ст. 186 КК – три роки позбавлення волі.

На підставі яких принципів суд може призначити остаточне покарання за сукупністю КП? В яких межах має бути визначене це покарання?

7. За одне КП особі К. було призначено покарання у виді сплати штрафу в розмірі 17 000 грн., за інше – вона позбавлена права займатися посередницькою діяльністю на 2 роки.

Як суд повинен призначити остаточне покарання за сукупністю КП?

8. Сидорчук скоїв КП з наступними обтяжуючими покарання обставинами: з особливою жорстокістю, з тяжкими наслідками і загальнонебезпечним способом.

Яку обставину, що обтяжує покарання, суд може не визнати такою?

9. Особа була засуджена за грабіж (ч. 1 ст. 186 КК) і незаконне публічне вживання наркотичних засобів (ч. 1 ст. 316 КК). За перше КП суд призначив двісті сорок годин громадських робіт, за друге – два роки обмеження волі. Призначаючи покарання за сукупністю КП, суд застосував принцип повного складання призначених покарань.

Встановіть, який розмір покарання призначив суд.

10. Я. було засуджено за готування до кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України, до покарання у виді 10 років позбавлення волі. Призначаючи таке покарання, суд зазначив у вирoku, що Я. готувався до вчинення особливо тяжкого злочину, свою вину не визнав, незважаючи на її повне доведення органами досудового слідства, не розкався у тому, що хотів вчинити вбивство.

Чи відповідає вимогам закону призначене Я. покарання?

11. Ж. було засуджено за замах на кримінальне правопорушення, передбачений ч. 3 ст. 289 КК України, до покарання у виді 10 років позбавлення волі. Призначення такого розміру покарання суд мотивував тим, що Ж. вчинив замах на злочин, який є особливо тяжким і виступав організатором такого злочину, завдав потерпілому великої матеріальної шкоди, яку не відшкодував, та не розкався у вчиненому.

Чи відповідає вимогам закону призначене Ж. покарання?

12. Р. вчинив шахрайство з фінансовими ресурсами (ч. 2 ст. 222 КК України) і службове підроблення (ч. 1 ст. 366 КК України). За перше кримінальне правопорушення суд призначив йому покарання у виді 3 років позбавлення волі, за друге – 1 рік обмеження волі. Призначаючи остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень, суд застосував принцип повного складання призначених покарань.

Чи відповідає вимогам закону призначене Р. покарання?

13. В. було засуджено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 257 КК України, до покарання у виді 12 років позбавлення волі, а за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 187 КК України, – до 8 років позбавлення волі. На підставі ст. 70 КК України судом призначене остаточне покарання у виді 15 років позбавлення волі.

Чи відповідає вимогам закону призначене В. покарання?

14. П. було засуджено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 121 КК України, до покарання у виді 5 років позбавлення

волі, а за вчинення злочину, передбаченого ч. 4 ст. 296 КК України, – до 6 років позбавлення волі. На підставі ст. 70 КК України судом призначене остаточне покарання у виді 11 років позбавлення волі.

За яким правилом суд призначив остаточне покарання П.? Чи відповідає призначене покарання вимогам ст. 70 КК України?

15. М. було засуджено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК України, до покарання у виді 3 років позбавлення волі, а за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України, – до 5 років позбавлення волі. На підставі ст. 70 КК України судом призначене остаточне покарання у виді 6 років і 6 місяців позбавлення волі.

За яким правилом суд призначив остаточне покарання М.? Чи відповідає призначене покарання вимогам ст. 70 КК України?

2 ТЕМИ ЕСЕ-РОЗДУМІВ:

✚ Призначення покарання: поняття, сутність та значення у кримінальному праві.

✚ Індивідуалізація покарання: баланс між суспільною небезпекою злочину та особою злочинця.

✚ Особливості призначення покарання за сукупністю злочинів.

✚ Особливості призначення покарання неповнолітнім.

✚ Особливості призначення покарання за злочини проти людяності та воєнні злочини.

3 СИСТЕМАТИЗУЙТЕ НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ З ТЕМИ ТА НАКРЕСЛІТЬ СХЕМИ:

1. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення.
2. Призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.
3. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
4. Призначення покарання за сукупністю вироків.
5. Складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення, домашнього арешту.

4 ЗАПОВНІТЬ ПОРІВНЯЛЬНУ ТАБЛИЦЮ:

	<i>обставин, що пом'якшують покарання, і обставин, що обтяжують покарання</i>	<i>призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та за сукупністю вироків</i>
1.		
...		

5 ВИКОНАЙТЕ ЗАВДАННЯ «ЗНАЙТИ СЛОВА»

Є	В	Є	З	Н	В	К	Ь	Щ	С	Е	Ю	Х	Х	Е	П	Ч	Х	О	Ш	Ф	Е
Й	Н	А	Б	И	Д	Щ	И	М	П	Е	Ѓ	Ц	Я	Г	А	І	І	Х	Х	И	П
Х	Л	Е	Є	П	Ц	Н	О	В	І	Г	И	У	З	Ф	Н	Ї	Д	І	Б	Ж	Г
Ж	Ь	Г	Ц	Л	Г	И	Н	Т	В	І	Ж	О	Р	С	Т	О	К	І	С	Т	Ь
К	Ц	Р	І	Е	Ш	Р	Щ	Р	В	Д	Г	Б	Х	Т	Ь	Б	Г	Д	Ю	О	Ц
С	У	Ь	Я	Х	У	Ш	Д	С	І	Ч	Д	М	О	Т	Є	В	О	Я	У	Ж	Е
У	Б	Ш	Н	Т	Ѓ	Л	Щ	П	Д	Л	І	Е	В	Ф	Ѓ	Б	Е	Б	И	А	Ѓ
К	В	Ѓ	Ї	Ї	Е	Ш	С	І	Н	Т	Ю	Ж	Ї	Ї	Н	О	Г	И	К	Ш	Ю
У	И	Ю	У	П	Ї	Х	Е	В	О	Е	В	Е	Ш	Е	Щ	Ї	Е	Щ	Є	Ї	Ї
П	Р	А	В	О	П	О	Р	У	Ш	Е	Н	Н	Я	Н	П	П	Ч	А	Ц	Л	Е
Н	О	Ѓ	'	К	Я	Т	Ѓ	Ч	Е	Ш	С	Н	Н	Ц	Т	Г	Ь	Н	І	Є	Ю
І	К	Ь	Я	А	Ю	Ь	Ї	А	Н	К	А	Я	Т	Т	Я	У	Ц	Щ	Х	Б	Ь
С	Щ	У	З	Р	Д	И	Н	С	Н	Е	У	Ш	Б	В	Т	Ѓ	Л	Ї	Ш	Ж	А
Т	Ф	В	Н	А	Х	Я	Т	Т	Я	І	В	К	Ж	Ч	Г	Ю	Й	У	Ї	Я	И
Ь	Щ	О	Е	Н	Ц	Г	Н	Ь	Р	Г	Н	И	Н	П	Ж	Ь	Ѓ	Т	И	Щ	Т
Г	Е	С	Н	Н	Н	К	Р	Ц	Т	О	О	Ч	Ц	Ь	Щ	К	Ч	Ц	Ю	Є	А
Є	Ш	О	Н	Я	Є	В	Е	Ц	Х	У	Х	Ь	И	О	Т	Щ	З	В	Ш	Д	Ѓ
Б	Т	О	Я	Х	Н	Ю	П	Т	Ж	З	О	Є	Л	Ю	Й	Ш	Й	Е	З	Х	С

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Тестові завдання:

1. Суд призначає покарання:

- а) у межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України, що передбачає відповідальність за вчинене КП, за винятком випадків, передбачених ч. 2 ст. 53 КК України;
- б) відповідно до положень Загальної частини КК України;
- в) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого КП, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання;

г) сукупність попередніх трьох варіантів.

2. Особі, яка вчинила КП., має бути призначене покарання:

а) необхідне для її виправлення та попередження нових КП;

б) достатнє для її виправлення та попередження нових КП;

в) необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових КП;

г) необхідне й достатнє для її виправлення.

3. Більш суворий вид покарання з числа передбачених за вчинене КП призначається лише у разі, якщо:

а) менш суворий вид покарання буде недостатній для виправлення особи;

б) менш суворий вид покарання буде недостатній для попередження вчинення особи нових КП;

в) менш суворий вид покарання буде недостатній для виправлення особи та попередження вчинення нею нових КП;

г) менш суворий вид покарання буде недостатній для попередження нових КП.

4. Більш суворе покарання, ніж передбачене відповідними статтями Особливої частини КК України за вчинене КП, може бути призначене:

а) лише за сукупністю КП згідно зі ст. 70 КК України;

б) лише за сукупністю вироків згідно зі ст. 71 КК України;

в) і за сукупністю КП і за сукупністю вироків, згідно зі статтями 70 та 71 КК України;

г) законом не передбачено.

5. У випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання вини суд призначає покарання:

а) узгоджене сторонами угоди;

б) узгоджене сторонами угоди та прокурором;

в) узгоджене сторонами угоди та слідчим суддею;

г) законом не передбачено.

6. Оберіть обставини, які пом'якшують покарання:

а) вчинення КП неповнолітнім;

- б) вчинення КП жінкою в стані вагітності;
- в) вчинення КП з перевищенням меж крайньої необхідності;
- г) сукупність попередніх трьох варіантів.

7. Оберіть обставини, які обтяжують покарання:

- а) вчинення КП на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі або розбрату;
- б) вчинення КП особи похилого віку або особи, що перебуває в безпорадному стані;
- в) вчинення КП щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного;
- г) сукупність попередніх трьох варіантів.

8. При складанні покарань за сукупністю КП та сукупністю вироків менш суворий вид покарання переводиться в більш суворий вид виходячи з такого їх співвідношення:

- а) одному дню обмеження волі або арешту відповідають вісім годин громадських робіт;
- б) одному дню обмеження волі або арешту відповідають три дні виправних робіт;
- в) одному дню обмеження волі або арешту відповідають чотири години громадських робіт;
- г) одному дню обмеження волі або арешту відповідають чотири дні виправних робіт.

9. Строки покарання обчислюються відповідно:

- а) у роках, місяцях та днях;
- б) у роках, місяцях та годинах;
- в) у місяцях, днях та годинах;
- г) у роках та днях.

10. При заміні або складанні покарань, а також у разі зарахування попереднього ув'язнення допускається обчислення строків покарання у:

- а) днях;

- б) годинах;
- в) днях та годинах;
- г) роках.

11. Не підлягають складанню з іншими видами покарань при призначенні їх за сукупністю КП чи вироків такі основні покарання:

- а) виправні роботи;
- б) обмеження волі;
- в) штраф;
- г) громадські роботи;
- д) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- е) арешт.

12. У разі засудження особи до позбавлення волі попереднє ув'язнення зараховується у строк покарання:

- а) день за день;
- б) день за два;
- в) день за три;
- г) не зараховується.

13. Загальний строк позбавлення волі при складанні покарань за сукупністю вироків у випадку, коли хоча б одне із КП є особливо тяжким злочином, не має перевищувати:

- а) п'ятнадцяти років;
- б) двадцяти п'яти років;
- в) тридцяти п'яти років;
- г) максимальної межі у цьому разі немає.

14. У випадках, коли особа після винесення вироку, але до повного відбуття покарання вчиняє нове КП, призначається покарання:

- а) за сукупністю КП;
- б) за сукупністю вироків;
- в) за правилами розірваної сукупності;

г) така ситуація законодавчо не врегульована.

15. За загальним правилом, остаточне покарання при складанні покарань за сукупністю вироків, не може перевищувати:

а) максимального строку , визначеного для даного виду покарання в Загальній частині КК;

б) максимальної межі , встановленої в санкції статті , яка передбачає суворіше покарання;

в) двадцяти п'яти років позбавлення волі;

г) відповідної межі закон не визначає.

16. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

При призначенні покарання співучасникам злочину суд враховує:

а) загальні засади призначення покарання;

б) _____;

в) _____.

Контрольні питання:

1. Що таке покарання, і яке його значення?

2. Які основні принципи призначення покарання закріплені в Кримінальному кодексі України?

3. Що таке індивідуалізація покарання, і як вона забезпечується на практиці?

4. Які особливості враховуються судом при призначенні покарання?

5. Як суд враховує мету покарання (загальну і спеціальну превенцію) під час його призначення?

6. Які особливості призначення покарання для неповнолітніх?

7. Як співучасть у злочині впливає на призначення покарання різним учасникам?

8. У яких випадках можливо призначення більшого м'якого покарання, ніж передбачено законом?

9. Як враховується рецидив злочинів при призначенні покарання?

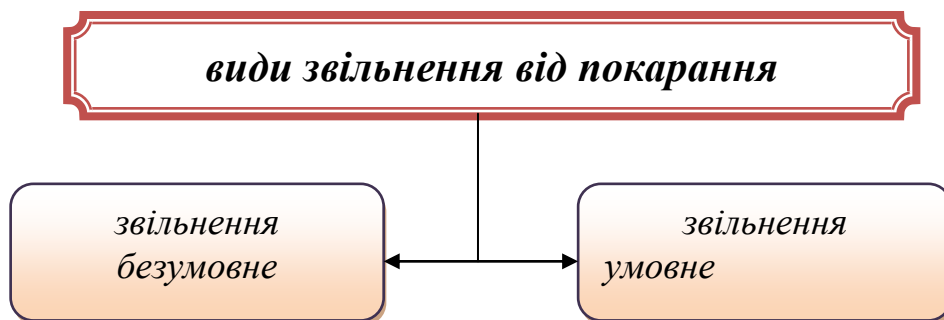
10. Які особливості має призначення покарання за незакінчений злочин?

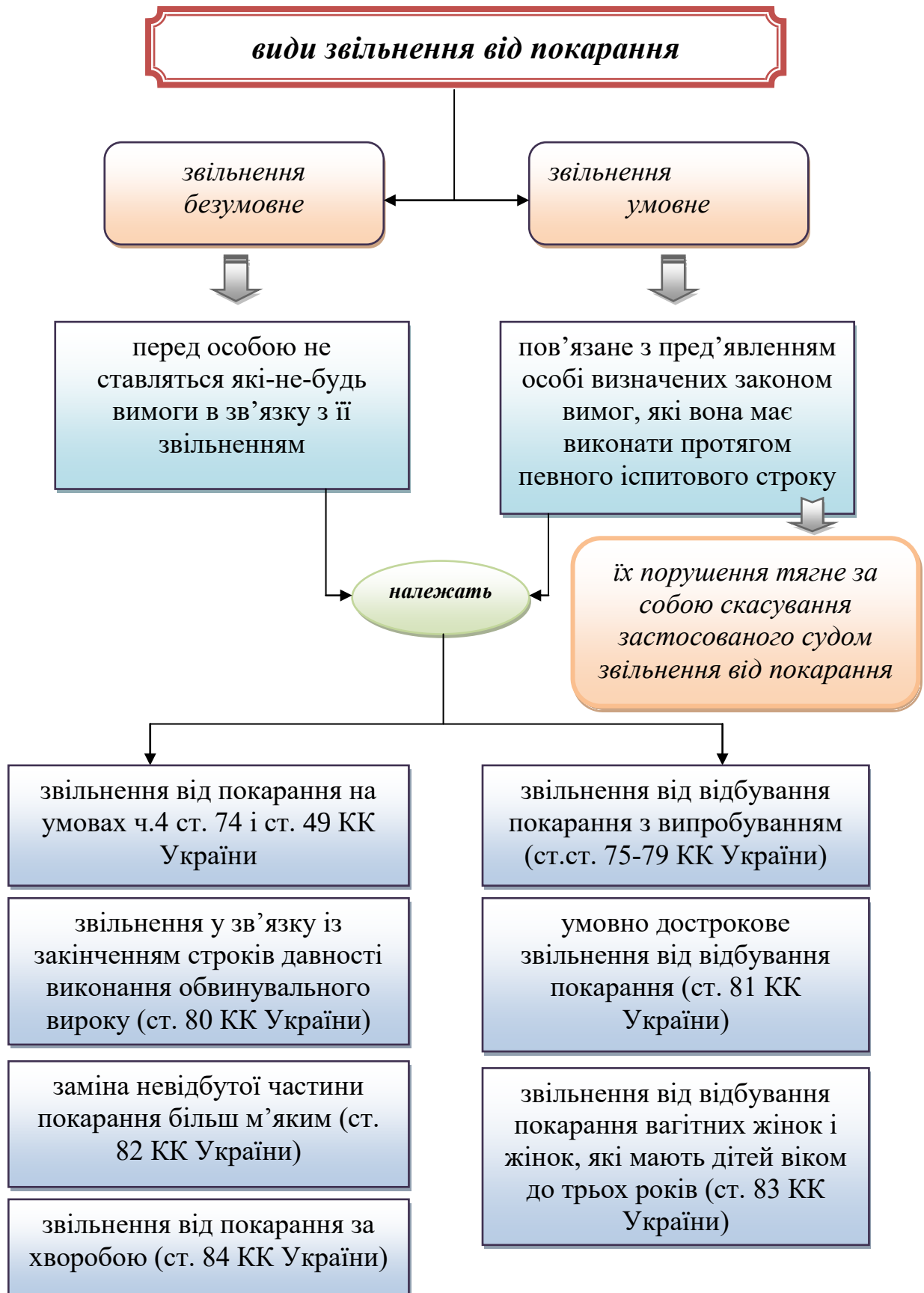
11. Як впливає активне сприяння розкриттю злочину на призначення покарання?
12. У яких випадках можливо об'єднання основних і додаткових видів покарань?
13. Як обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, впливають на призначення покарання?
14. Яка роль судового розсуду в процесі призначення покарання?
15. Які чинники враховуються при виборі виду і розміру покарання?
16. Чим обґрунтовується можливість заміни покарання на більш м'яке?
17. Як строки давності притягнення до відповідальності впливають на призначення покарання?
18. Які проблеми в практиці призначення покарання в умовах воєнного стану?
19. Як враховується майновий стан обвинуваченого при призначенні штрафу?
20. Що означає гуманізація кримінальної відповідальності, і як це впливає на призначення покарання?
21. Які сучасні тенденції спостерігаються у підходах до призначення покарання?

Тема 7 Звільнення від покарання та його відбування. Погашення та зняття судимості

1. Поняття звільнення від покарання та його види.
2. Звільнення від покарання у зв'язку з втратою особою суспільної небезпечності.
3. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
4. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
5. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
6. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.
7. Звільнення від відбування покарання на підставі акта амністії або помилування.
8. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.
9. Заміна покарання або його невідбутої частини більш м'яким.
10. Звільнення від покарання за хворобою.
11. Звільнення від відбування покарання у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну як військовополоненого.

Звільнення від покарання можливе лише в тих випадках, коли його мета може бути досягнута без реального відбування покарання

Види звільнення особи від реально призначеного судом покарання або від подальшого відбування покарання за вчинене нею кримінальне правопорушення

Види звільнення особи від реально призначеного судом покарання або від подальшого відбування покарання за вчинене нею кримінальне правопорушення

у зв'язку з часовою юрисдикцією кримінального закону

особа, засуджена за діяння, караність якого законом усунена, підлягає негайному звільненню від призначеного

призначена засудженому міра покарання, що перевищує санкцію нового закону, знижується до максимальної

особа, яка вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, може бути за вироком суду звільнена від покарання, якщо буде визнано, що з урахуванням бездоганної поведінки і сумлінного ставлення до праці цю особу на час розгляду справи в суді не можна вважати суспільно небезпечною

звільнення від відбування покарання з випробуванням

звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років

звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку

умовно-дострокове звільнення від відбування покарання

заміна невідбутої частини покарання більш м'яким

звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років

звільнення від покарання за хворобою

звільнення від покарання на підставі закону України про амністію

звільнення від покарання на підставі акта про помилування

звільнення від відбування покарання у зв'язку з прийняттям
уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну
як військовополоненого

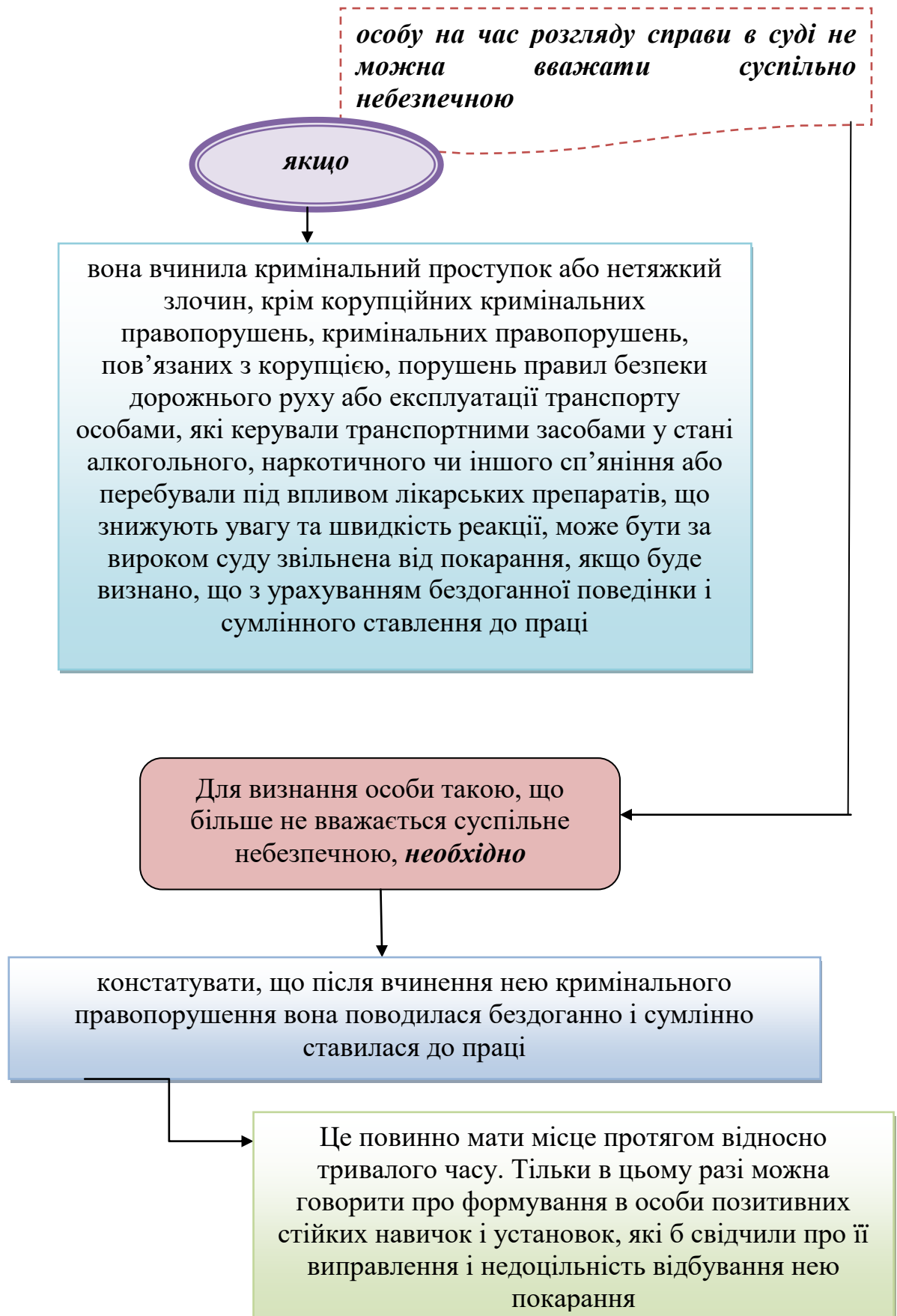

Особливим видом звільнення від покарання є звільнення від покарання у разі прийняття нового закону, що виключає або пом'якшує призначене особі покарання (ч.ч. 2, 3 ст. 74 КК України).

Конституція України (ч. 1 ст. 58) та КК України (ст. 5) встановлюють принцип, згідно з яким закони та інші нормативно-правові акти мають зворотну дію уразі, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Дія такого закону поширюється з моменту набрання ним чинності також на діяння, вчинені до його видання, в тому числі на осіб, що відбувають або вже відбули покарання, але мають судимість.

Якщо новий закон пом'якшує караність діяння, за яке засуджений відбуває покарання, призначена йому міра покарання, що перевищує санкцію знов виданого закону, знижується до максимальної межі покарання, встановленого КК України.

Звільнення від покарання у зв'язку з втратою особою суспільної небезпечності

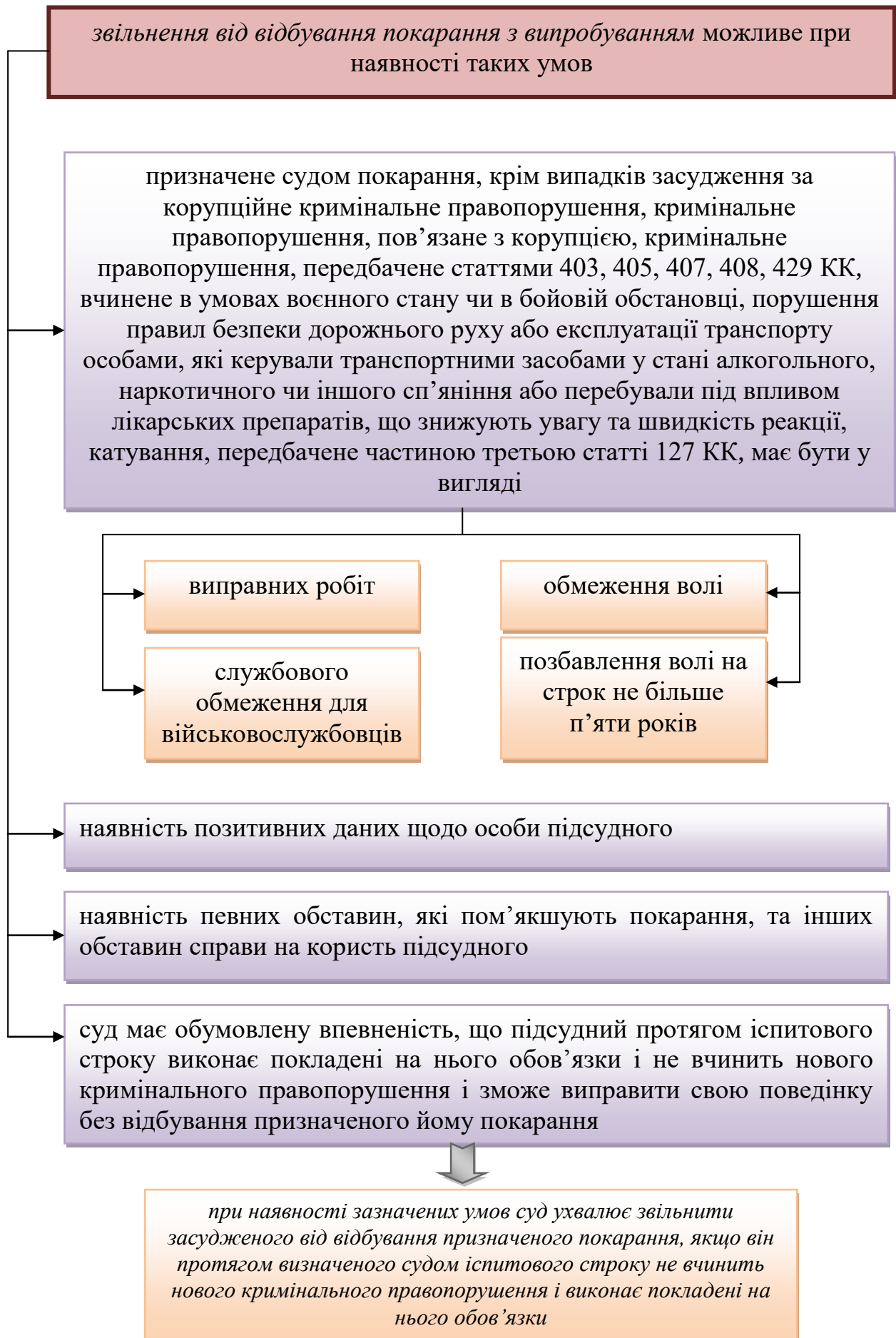
три обов'язкові обставини

особа вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції

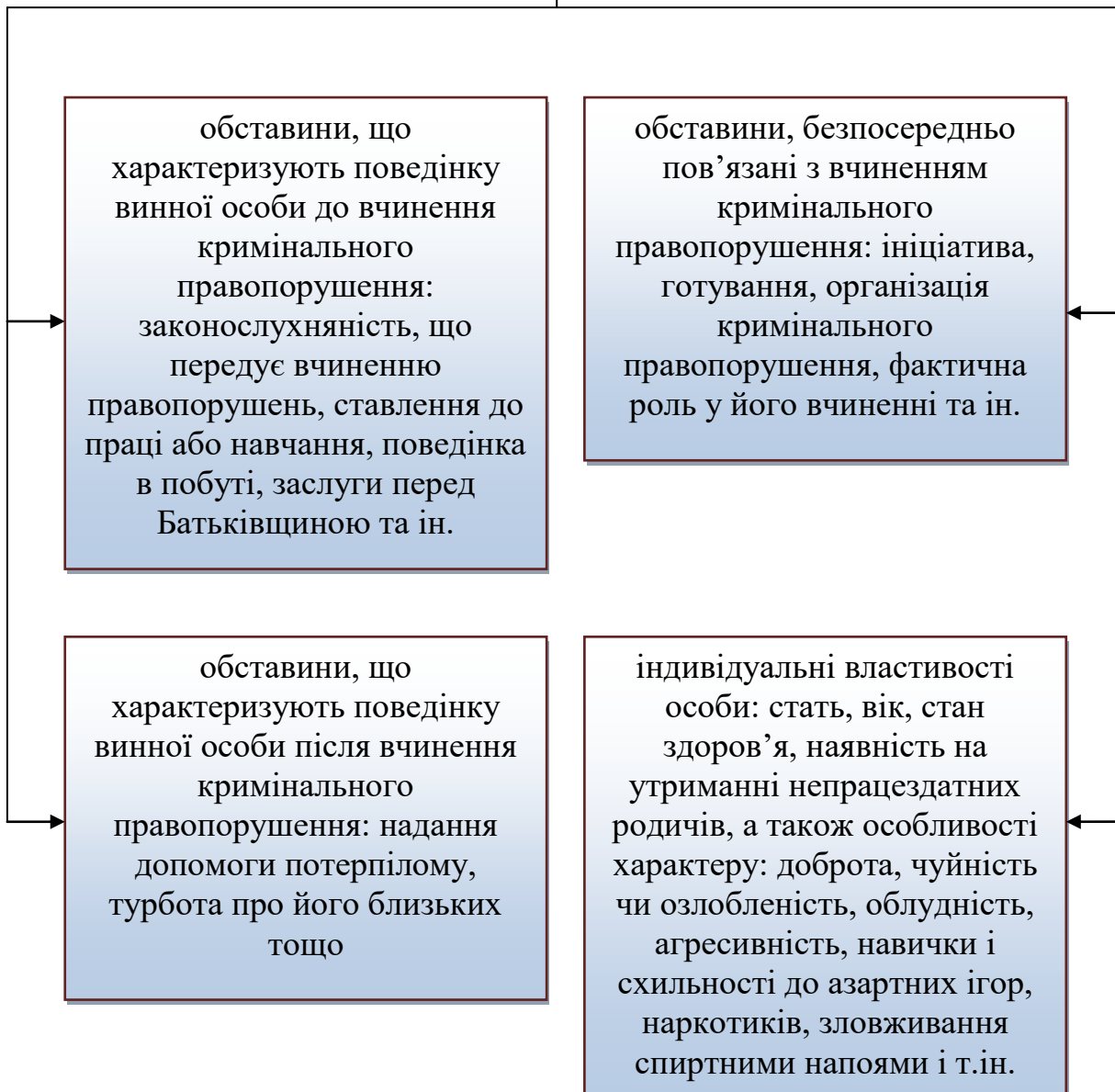
особа після вчинення кримінального правопорушення поводитися бездоганно і сумлінно ставилася до праці

на час розгляду справи в суді особу не можна вважати суспільне небезпечною

Звільнення від відбування покарання з випробуванням

Не менш важливе значення має
врахування даних, що характеризують
особу винного.
Їх можна розмежувати на чотири

Звільнення від відбування покарання з випробуванням може бути пов'язано з покладанням судом на такого засудженого певних обов'язків, передбачених законом. Ч. 1 ст. 76 КК України містить вичерпний перелік таких обов'язків

попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого

не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації

працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробації звернутися до органів державної служби зайнятості для реєстрації як безробітного та працевлаштуватися, якщо йому буде запропоновано відповідну посаду (роботу)

пройти курс лікування від розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб

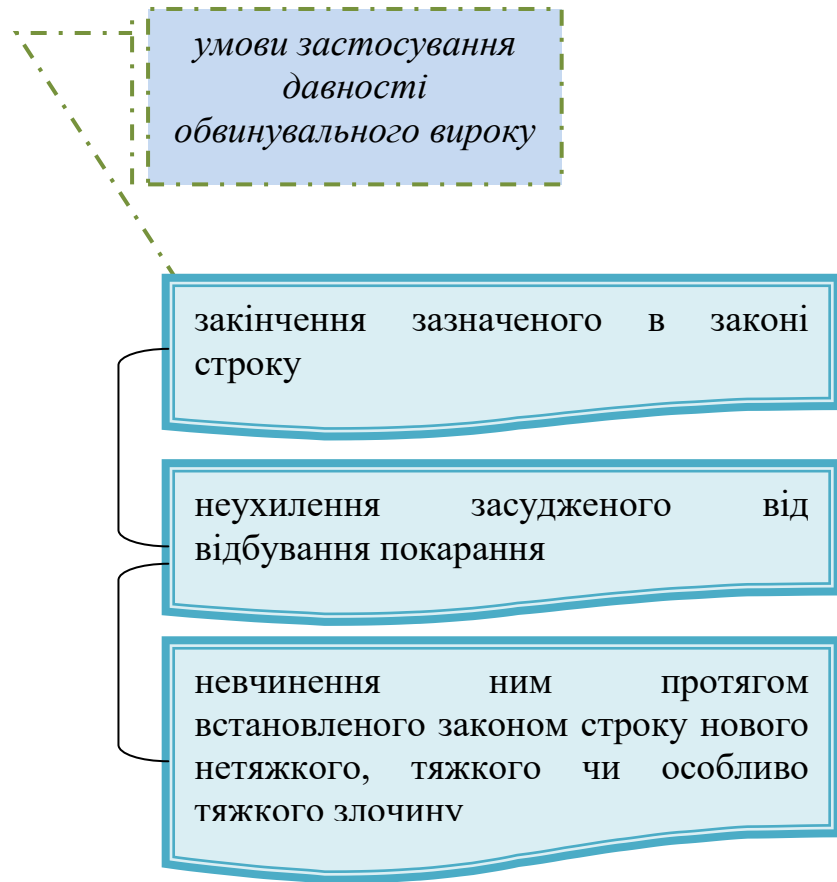
виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою

дотримуватися встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля

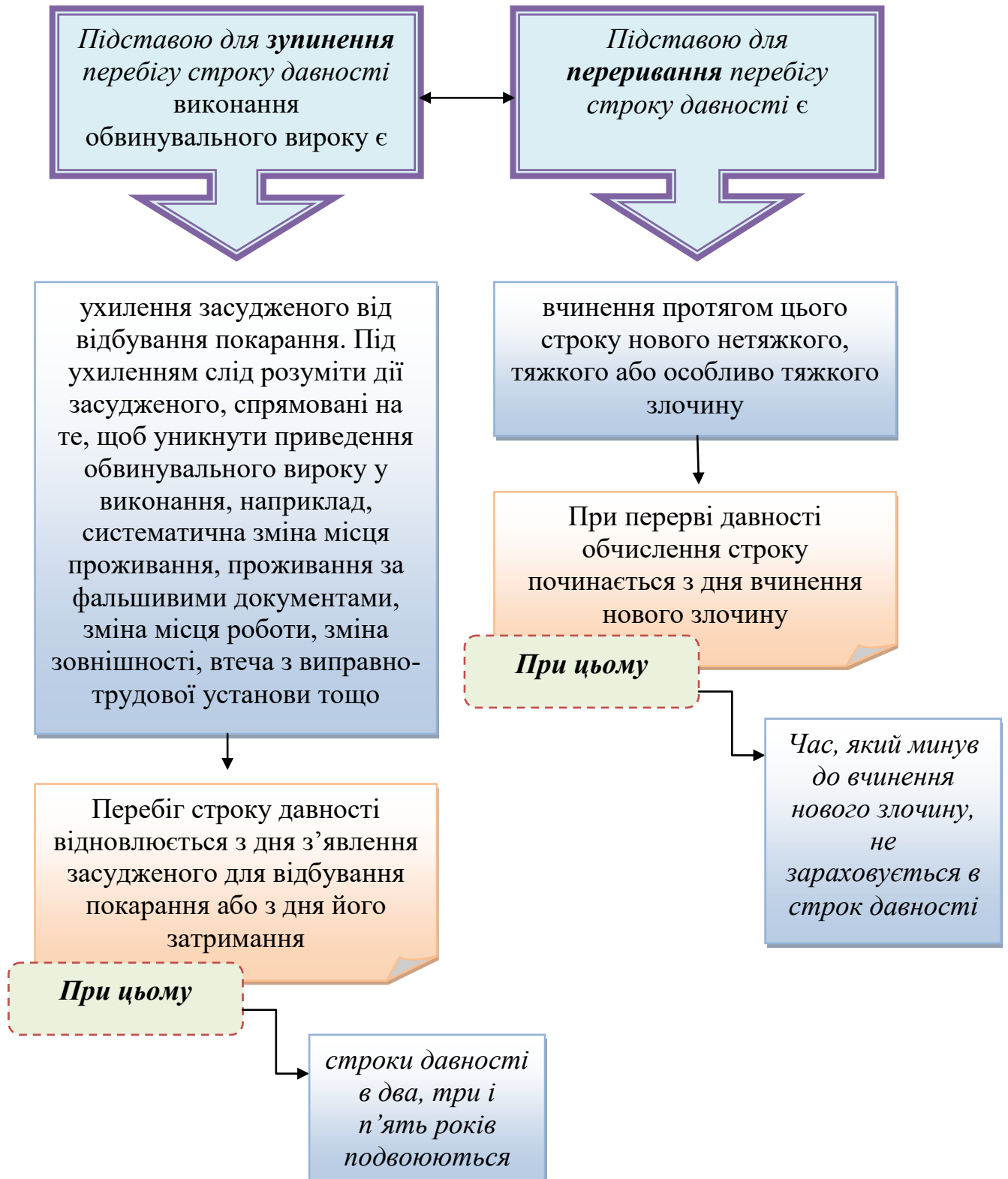
Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку

строки, закінчення яких виключає виконання обвинувального вироку	
два роки	у разі засудження до покарання менш суворого, ніж обмеження волі
три роки	у разі засудження до покарання у виді обмеження волі
п'ять років	у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за нетяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин
десять років	у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років за тяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше десяти років за особливо тяжкий злочин
п'ятнадцять років	у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років за особливо тяжкий злочин

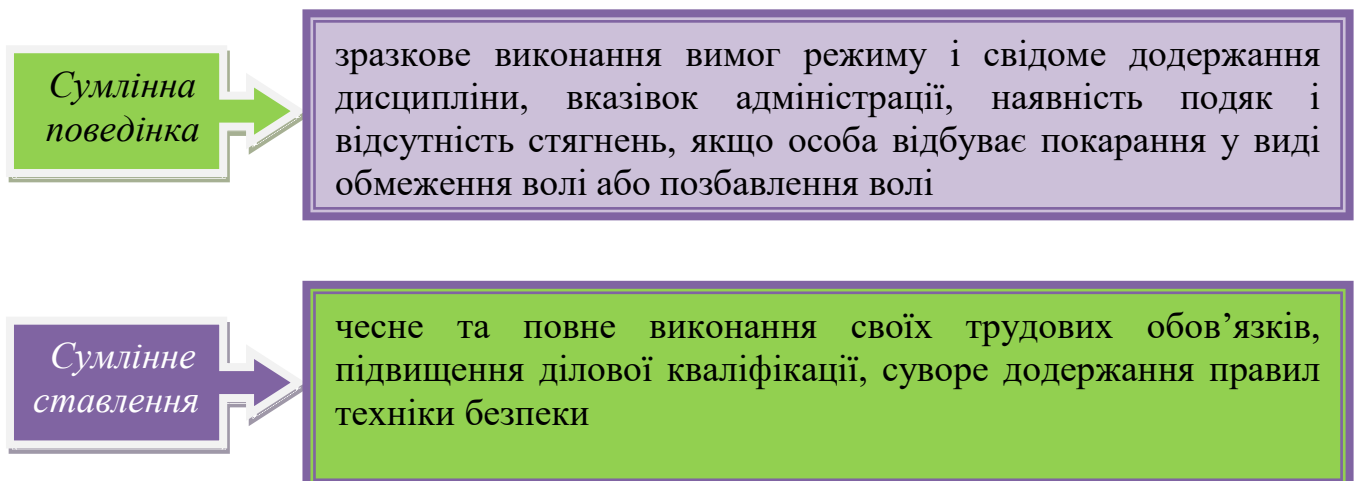
Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання

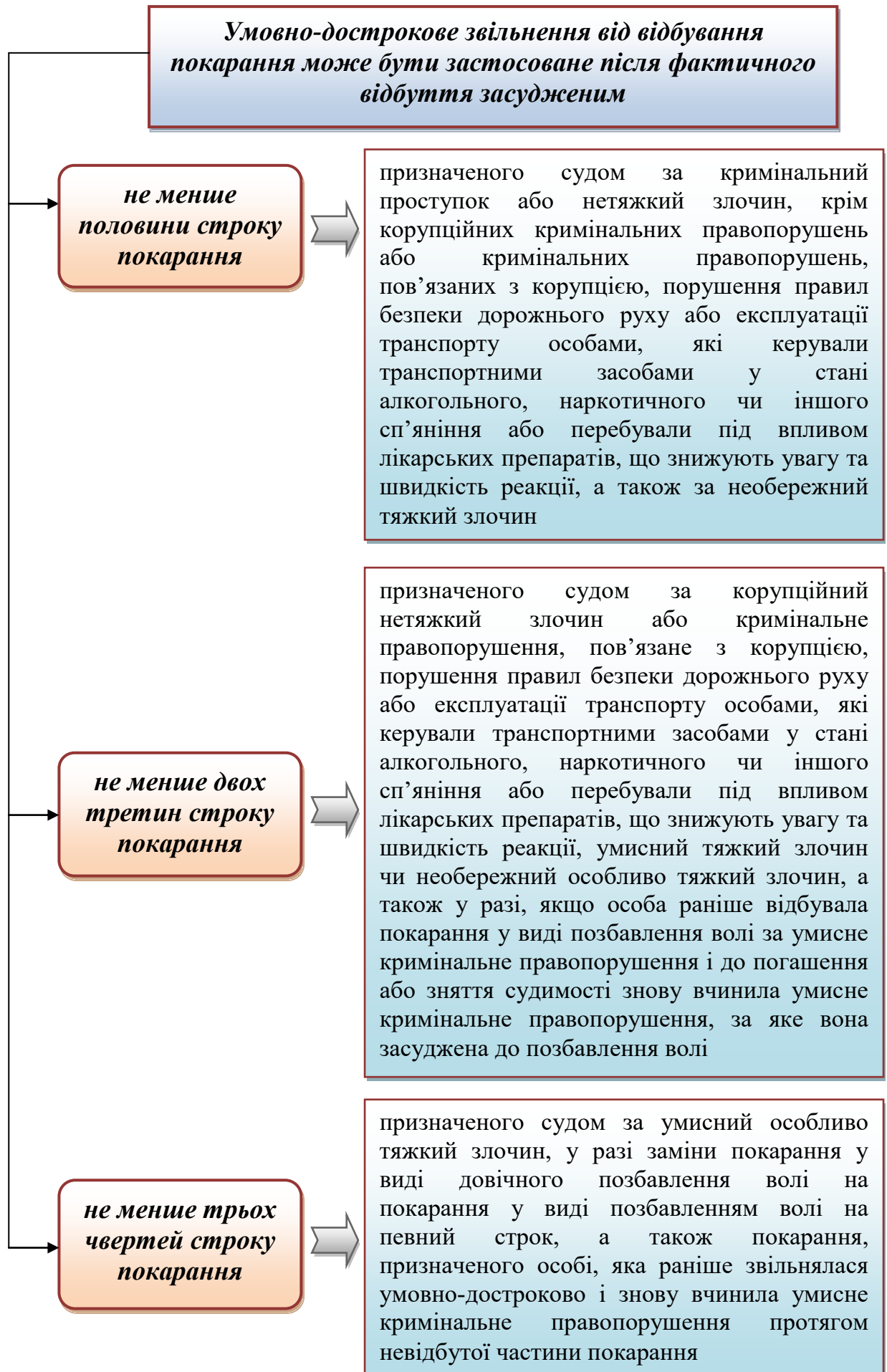

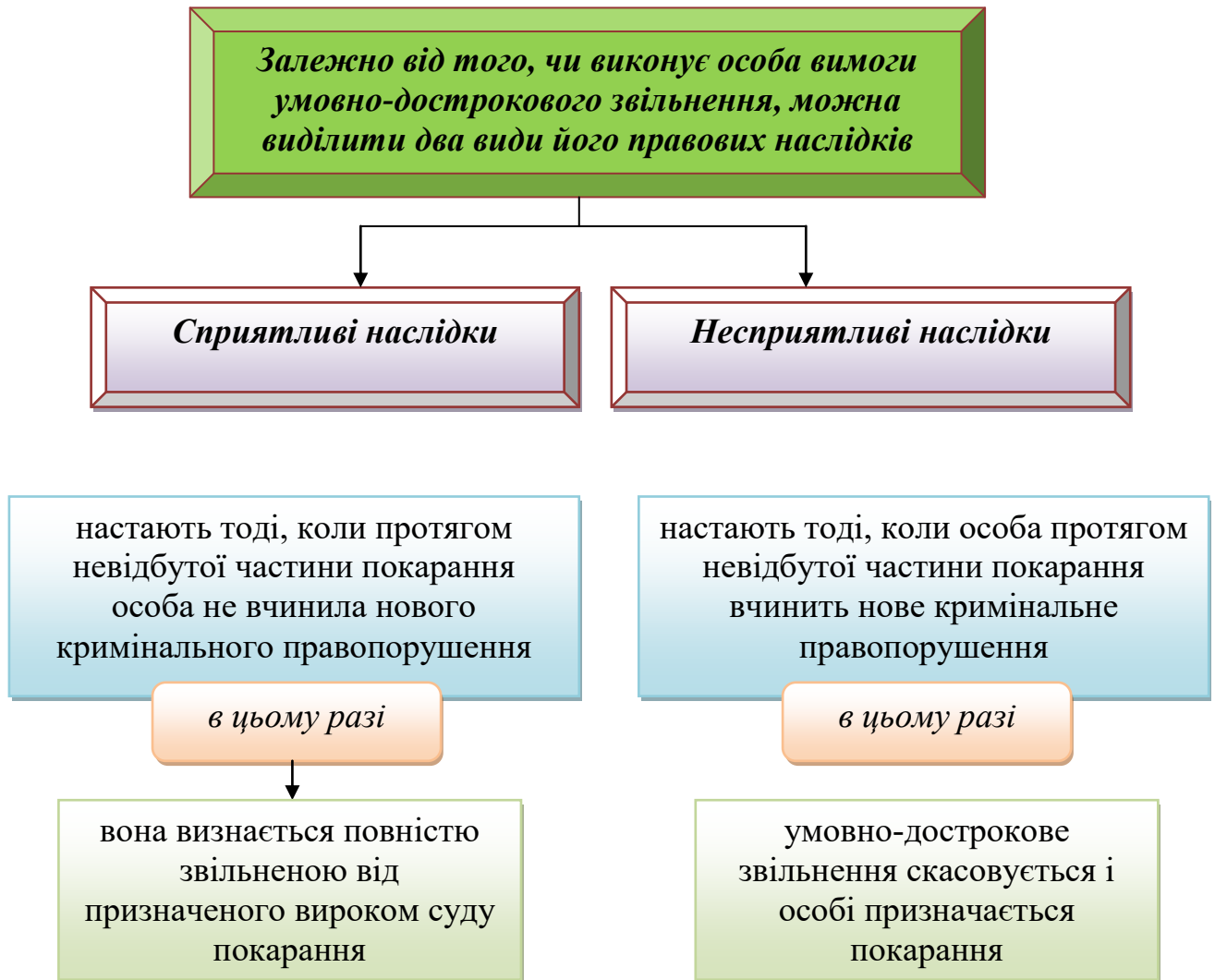
Підстави застосування умовно-дострокового звільнення

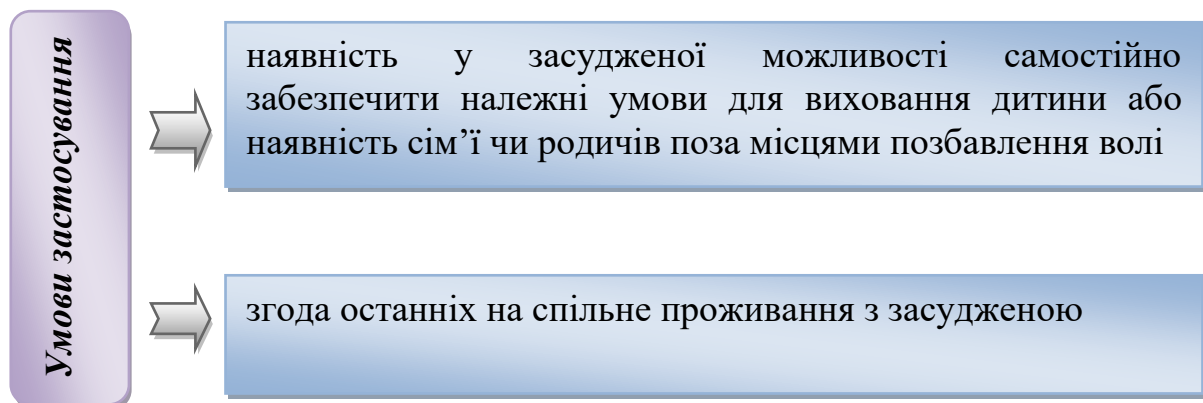
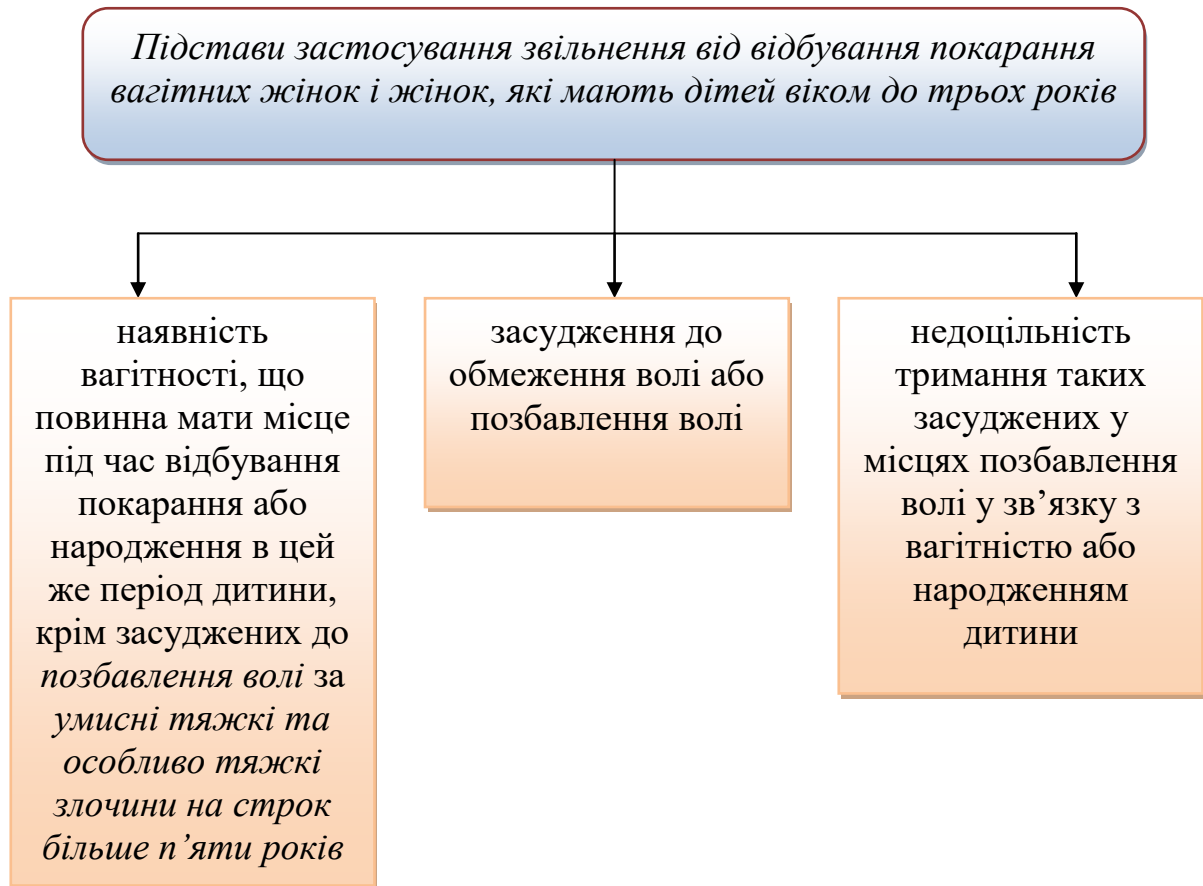
Засуджений може бути достроково звільнений судом тільки у разі, якщо він довів своє виправлення сумлінною поведінкою і ставленням до праці

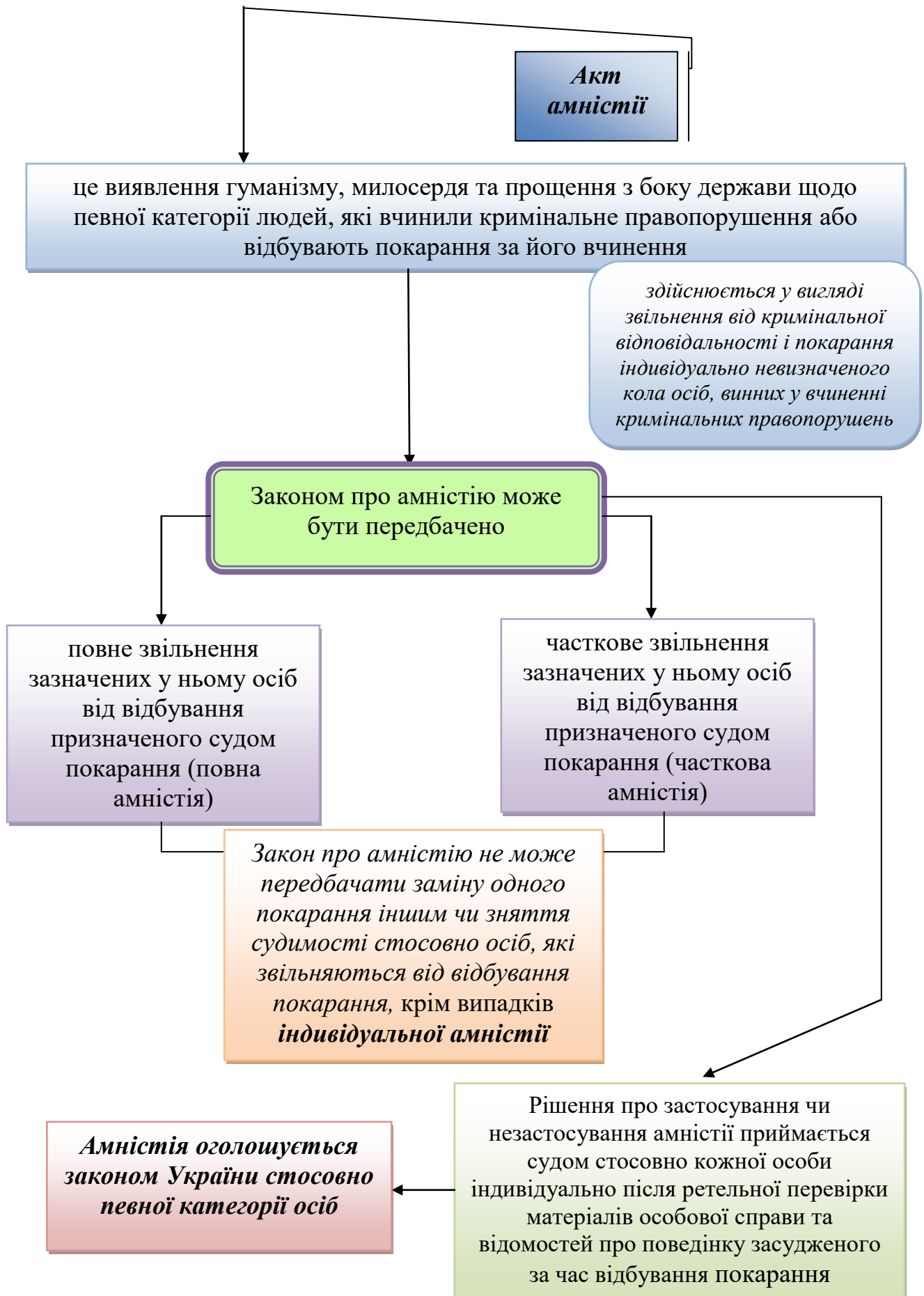

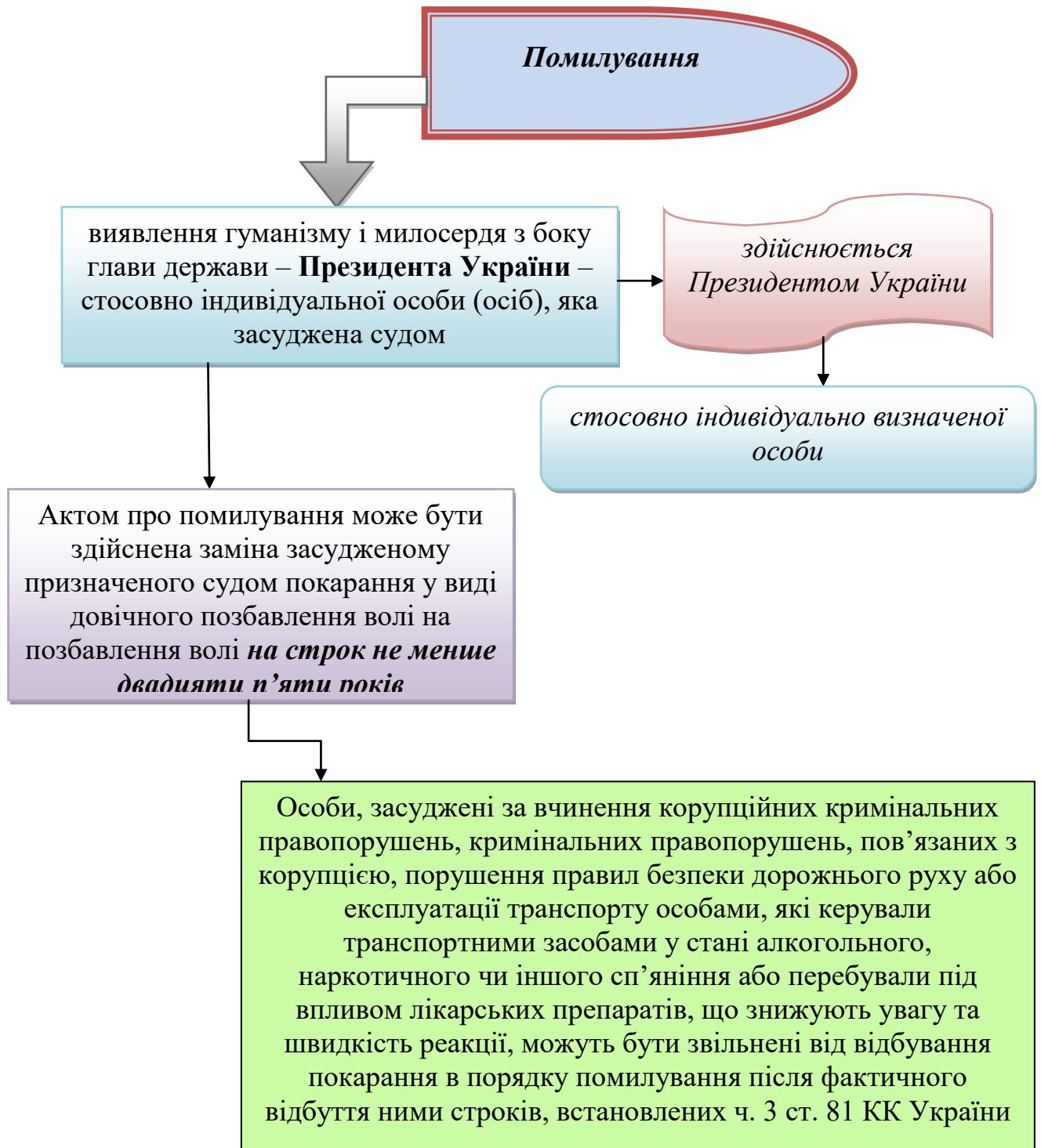
Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років

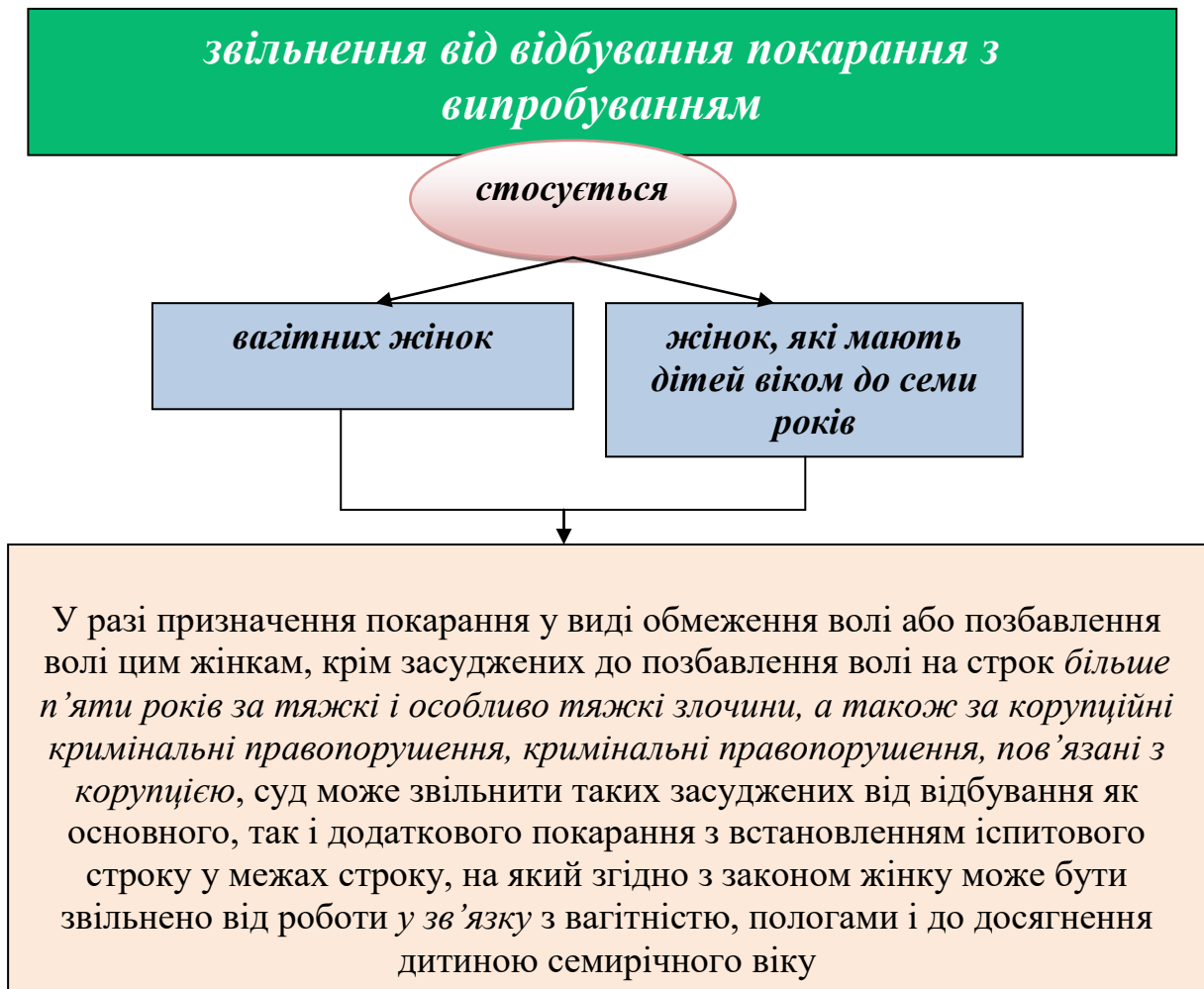
Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, є правом, а не обов'язком суду

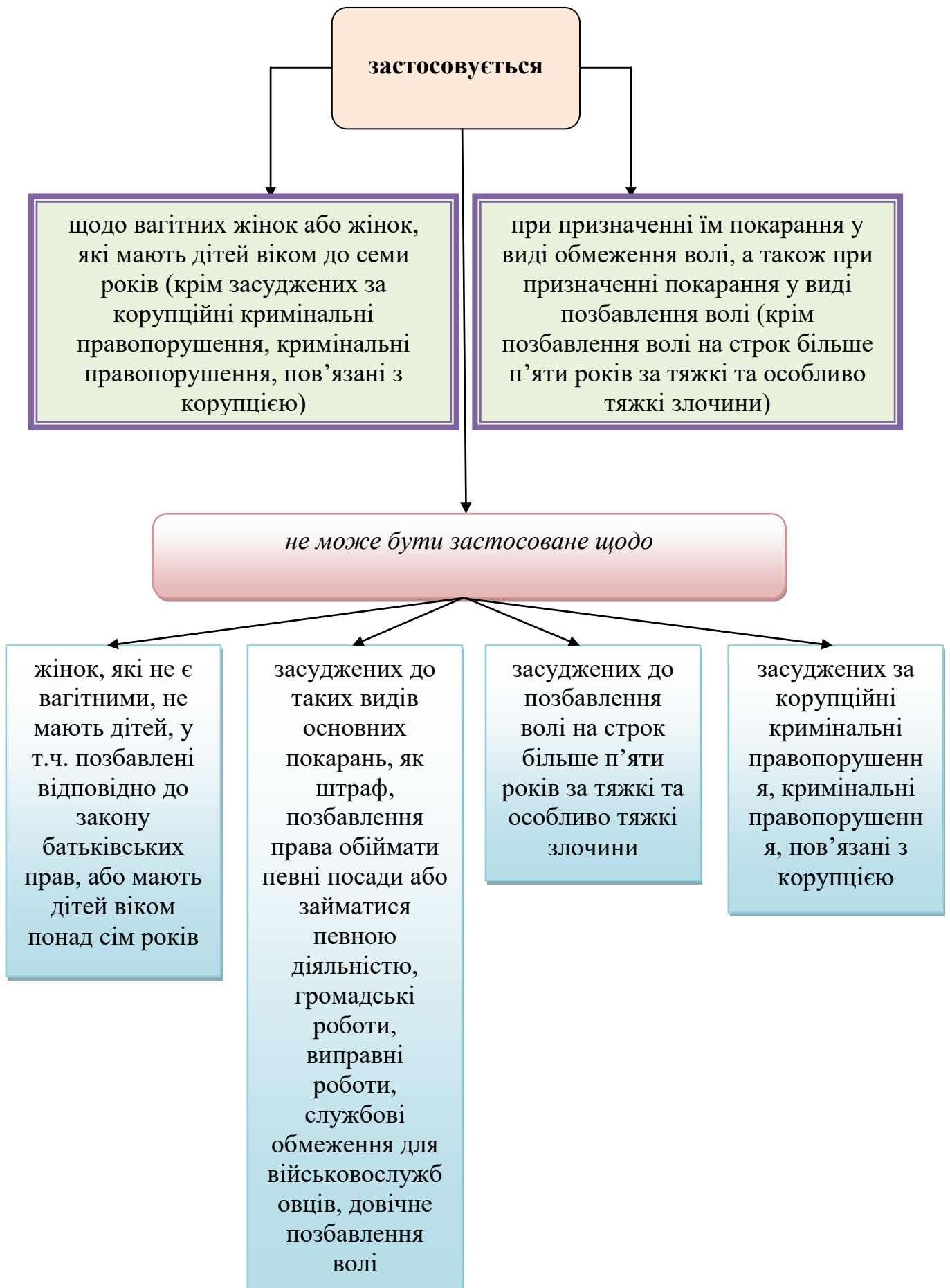
Звільнення від відбування покарання на підставі акта амністії або помилування

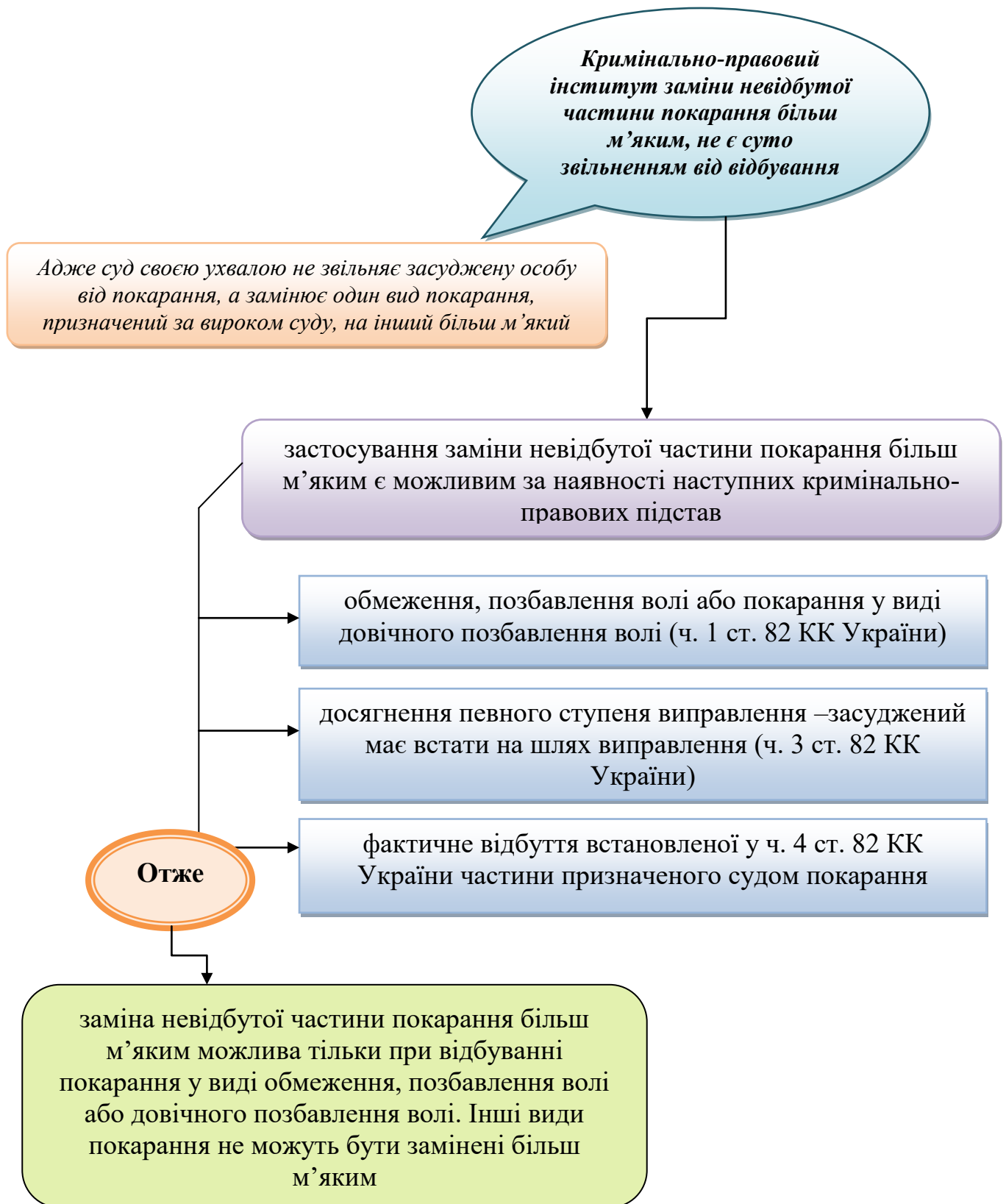

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років

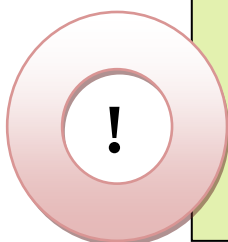
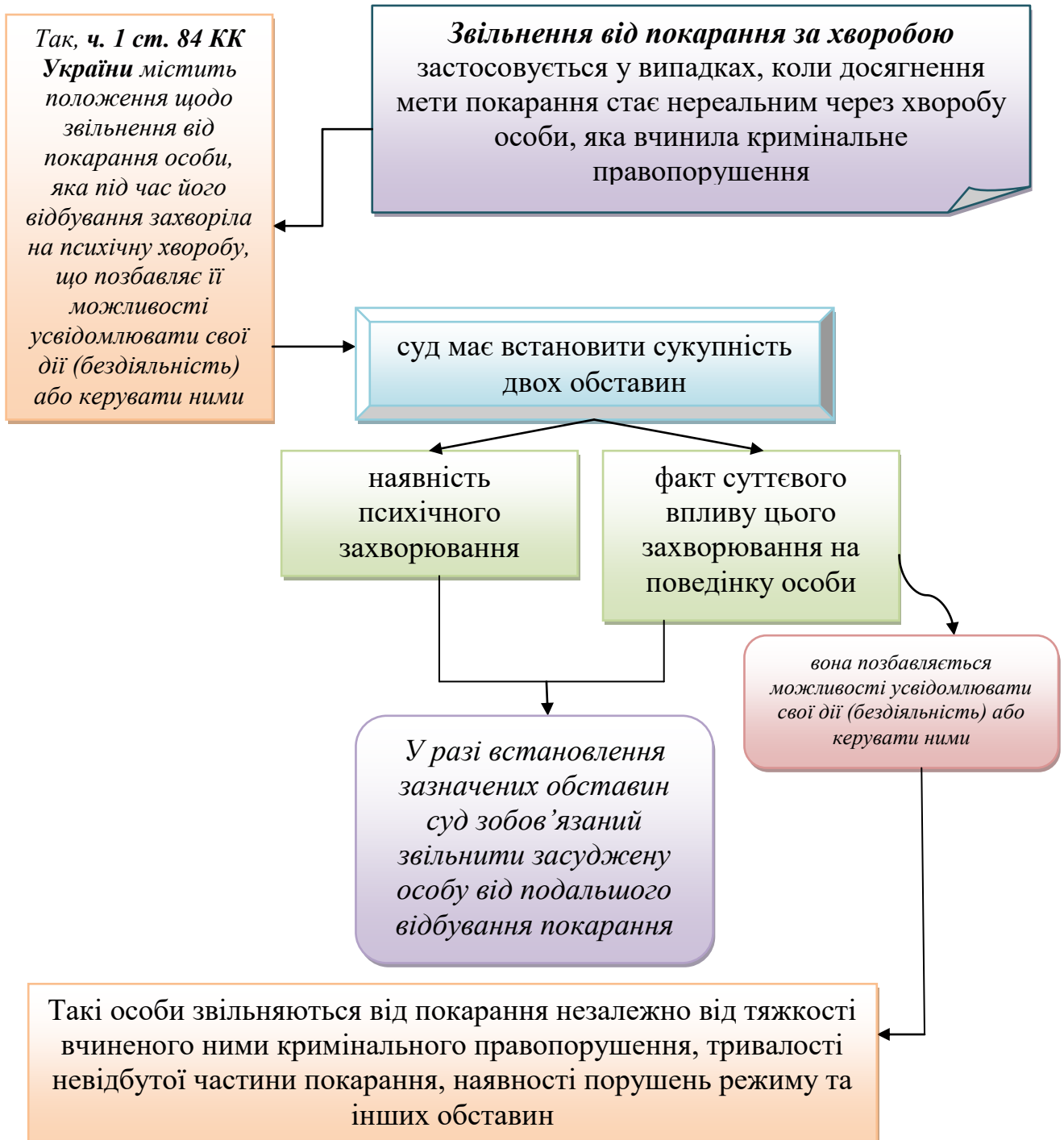

Заміна покарання або його невідбутої частини більш м'яким

Звільнення від покарання за хворобою

Слід зазначити, що законодавець акцентує увагу на тому, що засуджена особа захворіла на психічну хворобу під час відбування покарання.

Отже відповідно йдеться про звільнення від подальшого відбування покарання

звільнення від покарання або від подальшого його відбування особи, яка захворіла на іншу тяжку хворобу, що перешкоджає відбуванню покарання

це має статися після вчинення кримінального правопорушення або постановлення вироку

підставами застосування даного виду звільнення є

наявність тяжкої хвороби
(крім психічної)

встановлення того факту,
що ця тяжка хвороба
перешкоджає відбуванню
покарання

*До тяжких слід віднести
хвороби*

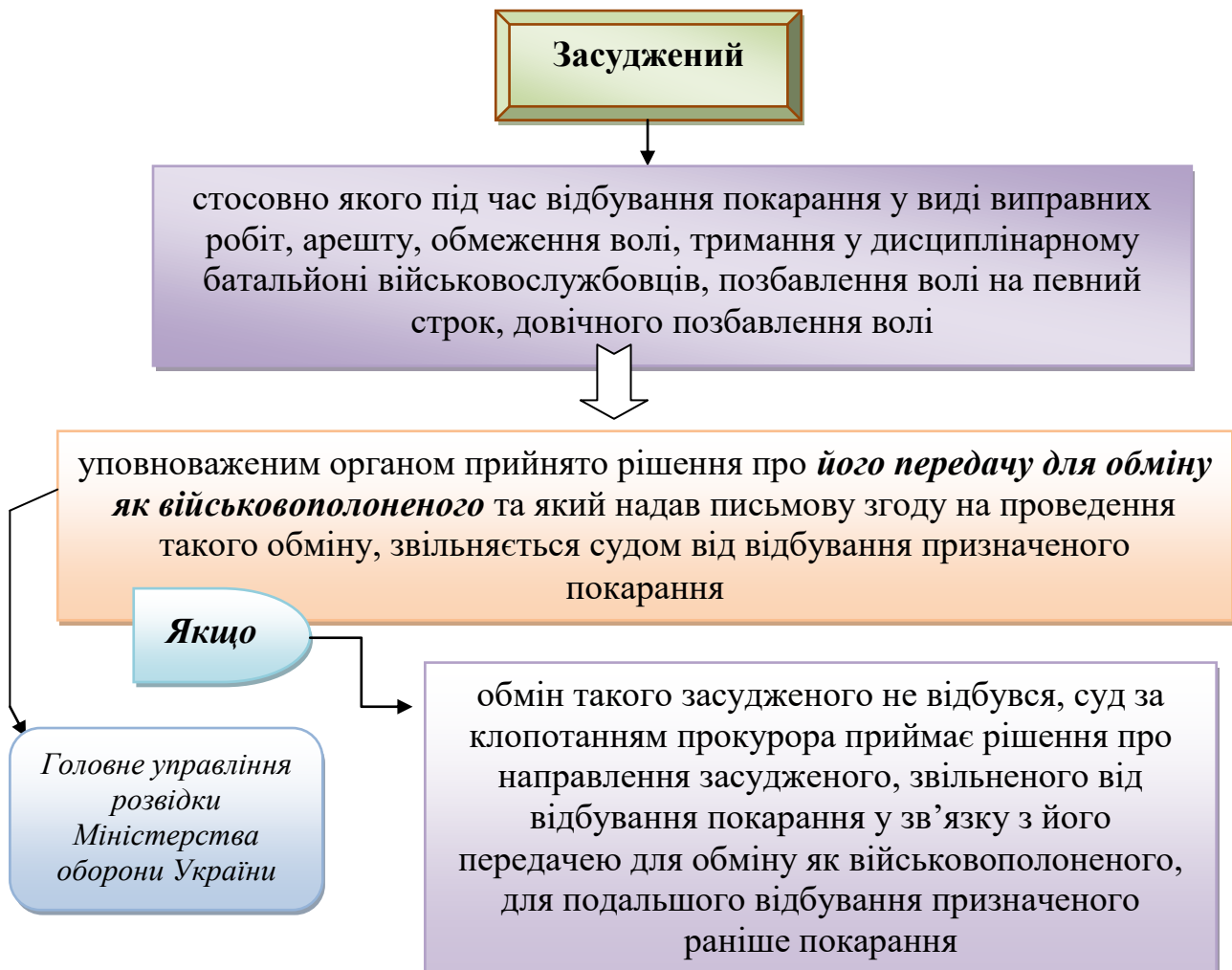
*Тяжка хвороба має
перешкоджати відбуванню
покарання*

найбільш тяжкі форми туберкульозу	розсіяний склероз, паркінсонова хвороба, епілепсія, повна сліпота)
інфекція вірусу імунодефіциту людини (ВІЛ/СНІД)	деякі хвороби органів кровообігу
лепра	деякі хвороби органів дихання (бронхіальна астма, абсцес легені тощо)
злоякісні та деякі інші новоутворення	деякі хвороби органів травлення (наприклад, окремі форми цирозу печінки)
деякі хвороби ендокринної системи (цукровий діабет тощо)	хвороби нирок з хронічною нирковою недостатністю; й) деякі хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини (ревматоїдний артрит, системна склеродермія тощо)
окремі хвороби нервової системи та органів чуття (наприклад, менінгіти вторинні гнійні, абсцеси головного мозку	хвороби обміну (подагра в термінальній стадії)
деякі види променевої хвороби	

Звільнення від покарання спеціального суб'єкту кримінального правопорушення – військовослужбовців

**Звільнення від відбування покарання у зв'язку з прийняттям
уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну як
військовополоненого**

! Розглядуваний вид звільнення від відбування покарання належить до імперативних, тобто за наявності вказаної у ст. 84¹ КК України підстави суд зобов'язаний звільнити засудженого від подальшого відбування призначеного раніше покарання

Правова підстава звільнення від відбування покарання складається з двох обов'язкових елементів

наявність прийнятого уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну як військовополоненого

наявність письмової згоди засудженого на обмін його як військовополоненого

Основні поняття та терміни: звільнення від покарання; безумовне звільнення від покарання; умовне звільнення від покарання; звільнення від відбування покарання з випробуванням; звільнення від покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років; звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку суду; умовно-дострокове звільнення від відбування покарання; звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років; звільнення від покарання за хворобою; звільнення від покарання на підставі закону про амністію або акта про помилування; заміна не відбутої частини покарання більш м'яким.

1 ЗАДАЧІ:

1. Орешко порушив правила безпеки дорожнього руху під час керування транспортним засобом – не зупинившись на червоне світло світлофора , здійснив наїзд на пішохода, котрий від завданої травми помер на місці.

Прокурор висунув обвинувачення за ч. 2 ст. 286 КК і вимагав призначення покарання – шість років позбавлення волі. Своєю чергою, адвокат Орешка заявив клопотання про звільнення його підзахисного від відбування покарання з випробуванням, ураховуючи характеристику особи підсудного і пом'якшуючі покарання обставини.

Вироком суду Орешка було засуджено до шести років позбавлення волі і на підставі ст. 75 КК звільнено від відбування покарання з іспитовим строком два роки.

Дайте оцінку рішенням суду в частині звільнення від відбування покарання з випробуванням. За яких умов можливе застосування цього звільнення?

2. Голубченко було засуджено за порушення законів та звичаїв війни до 16 років позбавлення волі. Вирок не було виконано протягом 17 років.

Поясніть, чи можливе за таких умов застосування давності до Голубченка.

3. Вагітна жінка чи жінка, яка має дитину віком до трьох років, засуджена за тяжкий злочин до семи років позбавлення волі.

Чи може бути така жінка звільнена від відбування покарання з випробуванням?

4. Громадянина Борсукова було засуджено до довічного позбавлення волі. Вирок щодо нього не було виконано протягом 15 років.

Поясніть, чи можливо за таких умов застосувати до Борсукова довічне позбавлення волі.

5. Суд, розглядаючи матеріали кримінального провадження про можливість умовно-дострокового звільнення Г., засудженого до 10 місяців виправних робіт, відмовив у застосуванні до нього ст. 81 КК України, мотивуючи своє рішення невеликим строком призначеного покарання.

Чи правильним є рішення суду? Які підстави необхідні для застосування умовно-дострокового звільнення щодо Г.?

6. С. засуджено за кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 135 КК України до 2 років позбавлення волі. Протягом 3 років С. ухилявся від відбування покарання. Після цього звернувся до суду з проханням звільнити його від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

Чи можливе за таких умов звільнення С. від відбування покарання?

7. Б. було засуджено за кримінальне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 309 КК України, до 3 років позбавлення волі. Суд на підставі ст. 75 КК України звільнив засудженого Б. від відбування покарання з випробуванням і призначив йому іспитовий строк тривалістю 3 роки. Протягом іспитового строку Б. вчинив три адміністративних правопорушення, які потягли за собою адміністративні стягнення.

Яке рішення повинен винести суд стосовно Б.? За яких умов засуджений, якого звільнили від відбування покарання з випробуванням, під час іспитового строку може бути направлений для відбування призначеного покарання?

8. Член виборчої комісії Є. під час проведення виборів умисно порушив таємницю голосування і був засуджений за ст. 159 КК України до штрафу у розмірі 10 тис. грн. Після винесення обвинувального вироку Є. захворів і 2,5

роки перебував на амбулаторному лікуванні , що перешкодило виконанню вироку. З метою одержання необхідних ліків , перебуваючи в лікарні , Є. двічі використовував завідомо підроблені документи , останній раз – чотири місяці тому.

Чи буде приведений у виконання обвинувальний вирок щодо Є . після його одужання? Назвіть умови, при яких застосовується звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку?

9. Вироком суду Ш. було засуджено за ч. 2 ст. 296 КК України на 1 рік і 6 місяців позбавлення волі із звільненням його від відбування покарання з випробуванням. Враховуючи тяжкість кримінального правопорушення та особу винного, суд встановив 2 роки іспитового строку. Через 8 місяців постановою суду Ш. звільнено від відбування покарання внаслідок акту амністії , як особу, що на день набрання Закону України «Про амністію» чинності відбула одну третину призначеного строку покарання.

Чи правильним є рішення суду? Чи є вплив третини іспитового строку підставою до застосування амністії?

10. Інську засуджено за ст. 205 КК (фіктивне підприємництво). Законом від 18 вересня 2019 р. караність цього діяння усунена.

Чи є в даному випадку підстави для звільнення Інської від покарання?

11. К. було засуджено за кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 442 КК, до 15 років позбавлення волі. Із дня набрання чинності обвинувальним вироком його не було виконано протягом 15 років.

Чи можливе за таких умов застосування до К. звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку?

12. Вироком суду від 11 грудня 2023 року Сальникова засуджено за ст. 138 КК до двох років позбавлення волі.

Визначте календарну дату , з якої , відповідно до закону, Сальникова можна умовно-достроково звільнити від відбування покарання.

2 ТЕМИ ЕСЕ-РОЗДУМІВ

✚ Поняття, види та підстави звільнення від покарання за кримінальним законодавством України.

✚ Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: правове регулювання та судова практика.

✚ Міжнародний досвід звільнення від покарання та відбування покарання: уроки для України.

✚ Соціально-правові аспекти погашення та поняття судимості: вплив на ресоціалізацію засуджених.

✚ Звільнення від покарання осіб похилого віку: правові та соціальні аспекти.

3 СИСТЕМАТИЗУЙТЕ НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ З ТЕМИ ТА НАКРЕСЛІТЬ СХЕМИ:

1. Види звільнення від покарання та його відбування.
2. Умовні і безумовні види звільнення від покарання та його відбування.
3. Обов'язкові та факультативні види звільнення від покарання та його відбування.

4 Користуючись текстом КПК , опишіть процесуальний порядок застосування окремих різновидів звільнення від покарання та його відбування.

** Відповідь оформіть у вигляді таблиці.*

5 Здійсніть порівняльну характеристику:

- звільнення від відбування покарання з випробуванням і звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок , які мають дітей віком до семи років;
- звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, котрі мають дітей віком до семи років і звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років;

- звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку й звільнення за давністю притягнення до кримінальної відповідальності;
- умовно-дострокового звільнення від відбування покарання і заміни невідбутої частини покарання більш м'яким;
- амністії та помилування.

*** Відповідь оформіть у вигляді таблиці.**

6 ВИКОНАЙТЕ ЗАВДАННЯ «ЗНАЙТИ СЛОВА»

Й	Й	Ш	Ж	Й	С	Щ	Л	З	У	П	И	Н	Е	Н	Н	Я	Щ	Є
Є	С	З	С	Ю	Ж	В	Б	І	П	О	К	А	Р	А	Н	Н	Я	Ф
Ї	Я	Ч	Д	Ч	Р	С	Р	Т	А	М	Н	І	С	Т	І	Я	Ѓ	Ю
И	Т	Ц	І	С	П	И	Т	О	В	И	Й	Ю	Щ	Д	Е	Ь	Ь	Е
С	М	Л	И	Ю	Л	Л	Щ	П	Я	Л	М	Й	С	Є	Ж	М	Ѓ	С
Ѓ	Ь	Г	Б	Щ	П	Ф	П	Т	Х	У	К	З	В	Ш	С	Ю	Ч	С
З	Т	О	О	Щ	П	Н	Й	Д	А	В	Н	І	С	Т	Ь	Є	З	Е
С	Ф	Р	В	Г	Й	Л	Щ	Ѓ	З	А	С	У	Д	Ж	Е	Н	И	Й
Ж	В	И	П	Р	О	Б	У	В	А	Н	Н	Я	Х	У	Ї	А	У	Д
Я	Б	Є	В	І	Д	Б	У	В	А	Н	Н	Я	И	Є	Ї	З	Ѓ	А
П	Е	Р	Е	Р	И	В	А	Н	Н	Я	Р	К	Р	Ѓ	Р	Б	Х	Ж

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Тестові завдання:

1. *Особа, засуджена за діяння, караність якого законом усунена:*
 - а) підлягає негайному звільненню від призначеного судом покарання;
 - б) не підлягає звільненню від призначеного судом покарання;
 - в) підлягає звільненню від призначеного судом покарання, якщо ця особа доведе суду, що її можна вважати не суспільно небезпечною;
 - г) законом не передбачено.
2. *Іспитовий строк встановлюється судом тривалістю від:*
 - а) шести місяців до одного року;
 - б) одного року до трьох років;
 - в) трьох років;

г) двох до п'яти років.

3. У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням суд може покласти на засудженого такі обов'язки:

а) попросити публічно пробачення у потерпілого;

б) не виїжджати за межі України на постійне проживання без дозволу кримінально-виконавчої інспекції;

в) пройти курс лікування від алкоголізму;

г) сукупність попередніх трьох варіантів.

4. Контроль за поведінкою засуджених здійснюється:

а) органами суду;

б) органами прокуратури;

в) кримінально-виконавчою інспекцією;

г) правоохоронними органами.

5. Звільняється від покарання особа, яка під час його відбування захворіла на:

а) психічну хворобу;

б) венеричну хворобу;

в) ауто-імунну хворобу;

г) будь-яку хворобу.

6. Особа звільняється від відбування покарання, якщо з дня набрання чинності обвинувальним вироком його не було виконано в такі строки:

а) два роки – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за нетяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин;

б) три роки – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за нетяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин;

в) п'ять років – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за нетяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин;

г) десять років – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за нетяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин.

7. Амністія оголошується:

- а) законом України стосовно певної категорії осіб;
- б) законом України стосовно індивідуальної особи;
- в) постановою Верховної Ради України, щодо осіб, вирок яких не набрав законної сили на день прийняття такої постанови;
- г) постановою Кабінету Міністрів України.

8. Актом про помилування може бути здійснена заміна засудженому призначеного судом покарання у виді довічного позбавлення волі на:

- а) позбавлення волі на строк не менше 25 років;
- б) обмеження волі на строк не менше 40 років;
- в) пожиттєві громадські роботи;
- г) пожиттєві виправні роботи.

9. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Суд направляє звільнену від відбування покарання з випробуванням жінку, якщо вона:

- а) відмовилася від дитини;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____ або

е) систематично вчинює правопорушення , що потягли за собою адміністративні стягнення і свідчать про її небезпечність ажання стати на шлях виправлення.

10. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Умовами звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку є:

- а) вплив визначених у законі строків;

б) _____;

в) _____.

11. *Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.*

Амністія – це _____ або _____ звільнення від відбування покарання осіб, _____, або _____, але вирoki стосовно цих осіб _____.

12. *Вкажіть неправильні відповіді.*

Контрольні питання

1. Що таке звільнення від покарання, і які його основні види передбачені кримінальним законодавством України?

2. У чому різниця між звільненням від покарання та звільненням від його виконання?

3. Які умови є необхідними для застосування умовно-дострокового звільнення?

4. Що таке звільнення від покарання у зв'язку з амністією, і в яких воно діє?

5. У чому полягають особливості звільнення від покарання за актом помилування?

6. Які є підстави для звільнення від покарання у зв'язку з хворобою засудженого?

7. Які особливості звільнення від покарання для неповнолітніх осіб?

8. Як впливають пом'якшуючі обставини на рішення суду про звільнення від покарання?

9. Що таке погашення судимості, і як воно відбувається?

10. Які строки передбачені для погашення судимості залежно від виду покарання?

11. Який суд може прийняти рішення про зняття судимості?

12. Як судимість впливає на правовий статус засудженого?

13. Що таке повторна судимість, і які її наслідки у кримінальному праві?

14. Які особливості мають погашення та зняття судимості для осіб, які скоїли злочини неповнолітніми?

15. Які міжнародні стандарти стосуються звільнення від покарання та погашення судимості?

16. У чому соціальна та правова значимість інституту погашення судимості?

17. Як законодавство України регулює питання судимості осіб, засуджених за особливо тяжкі злочини?

18. Чим обґрунтовується потреба гуманізації кримінально-виконавчої системи через механізми звільнення?

19. Які проблеми виникають у судовій практиці щодо застосування звільнення від покарання?

20. Як звільнення від покарання у зв'язку з приміренням винного з потерпілим реалізується на практиці?

Тема 8 Судимість

1. Поняття, ознаки та правові наслідки судимості в кримінальному праві України.
2. Строки погашення судимості.
3. Обчислення строків судимості.
4. Зняття судимості, підстави та порядок реалізації.

Судимість

Судимість

є правовим станом особи, який виникає у зв'язку з її засудженням до кримінального покарання і за зазначених у законі умов тягне настання для неї певних негативних наслідків

Істотними ознаками судимості є те, що вона

є наслідком засудження за вчинення кримінального правопорушення, яке триває і після відбуття покарання

являє собою особливий правовий статус засудженого (має персональний характер і пов'язана лише з даною особою)

має чітко визначені часові рамки, встановлені КК

полягає в обмеженнях, які застосовуються до особи, що має судимість, інших несприятливих для неї правових наслідках

умови перебігу судимості та її кримінально-правові наслідки визначені КК України

*Судимість пов'язана із вчиненням конкретного
кримінального правопорушення і засудженням за
нього*

Отже

не може набути судимості особа, яка

не вчинила
кримінального
правопорушення

не постанала перед судом
і не була засуджена

Підставою виникнення судимості є

**засудження за вчинення кримінального правопорушення
судом України**

**Судимість
обмежена у часі**

початковим
моментом є

**день набрання чинності
обвинувальним вироком**

закінчується
судимість

**з моменту її погашення або
зняття**

При цьому

моментом погашення судимості є сплив останнього дня, доки триває судимість, а моментом зняття судимості є момент набрання чинності рішення суду про дострокове зняття судимості чи застосування акта амністії, відповідно до якого особа вважається

Погашення або зняття судимості означає припинення всіх її негативних правових наслідків

Кримінально-правовими наслідками судимості є те, що судимість

може виступати як кваліфікуюча ознака при вчиненні нового кримінального правопорушення. КК України кваліфікуюче значення надає судимості лише за тотожне чи однорідне кримінальне правопорушення. Кваліфікуюче значення судимість має і в тому випадку, коли закон передбачає посилення відповідальності за вчинення кримінального правопорушення повторно, оскільки повторність охоплює собою судимість. Якщо судимість прямо не передбачена законом як кваліфікуюча ознака, вона при кваліфікації вчиненого не враховується

при призначенні покарання з підстав, вказаних у ч.ч. 2 і 4 ст. 67 КК України

враховується при визнанні рецидиву кримінальних правопорушень (ст. 34 КК України)

враховується при визначенні того, чи має місце переривання перебігу строків давності притягнення до кримінальної відповідальності (ч. 3 ст. 49 КК України)

як одна із ознак, що характеризують особу винного, враховується відповідно до загальних засад призначення покарання (п. 3 ч. 1 ст. 65 КК України), а також при звільненні від покарання через хворобу (ч. 2 ст. 84 КК України)

за загальним правилом, є підставою для відмови в призначенні більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69 КК України)

може бути підставою для відмови у звільненні від відбування покарання з випробуванням (ч. 1 ст. 75 КК України)

може виступати як кваліфікуюча ознака при вчиненні нового кримінального правопорушення. КК України кваліфікуюче значення надає судимості лише за тотожне чи однорідне кримінальне правопорушення. Кваліфікуюче значення судимість має і в тому випадку, коли закон передбачає посилення відповідальності за вчинення кримінального правопорушення повторно, оскільки повторність охоплює собою судимість. Якщо судимість прямо не передбачена законом як кваліфікуюча ознака, вона при кваліфікації вчиненого не враховується

є перепорою для звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК України), примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК України), передачею особи на поруки (ст. 47 КК України), зміною обстановки (ст. 48 КК України)

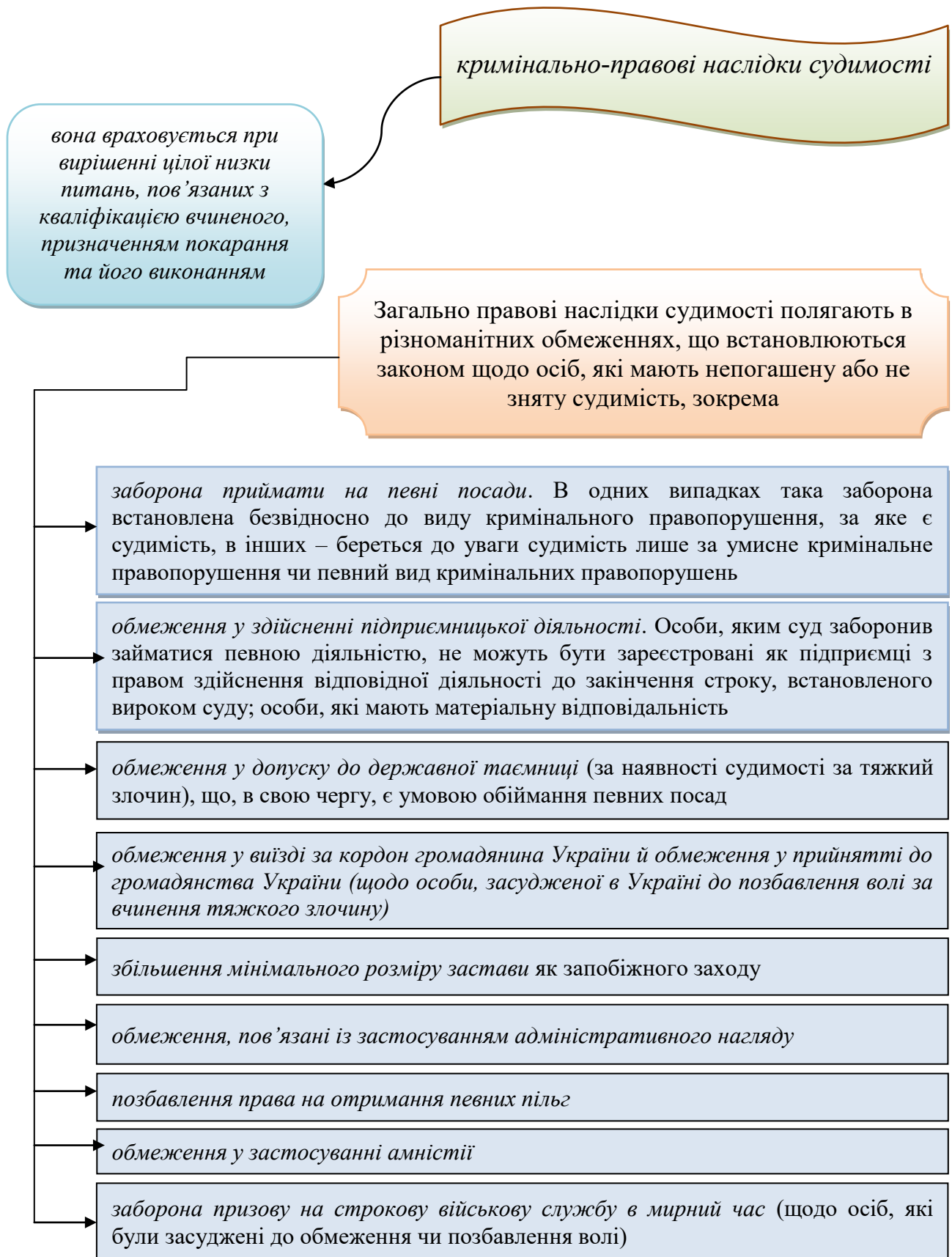
враховується при виборі окремих видів покарання (ч. 2 ст. 62 КК України), а протягом строку відбування певних покарань створює підстави для застосування спеціальних обмежень щодо засуджених (ч. 2 ст. 58 КК України)

судимість за умисне кримінальне правопорушення (оскільки вона є умовою рецидиву та різновидом повторності кримінальних правопорушень) виступає як обставина, яка обтяжує покарання при призначенні покарання (п. 1 ч. 1 ст. 67 КК України), хоча може і не враховуватися

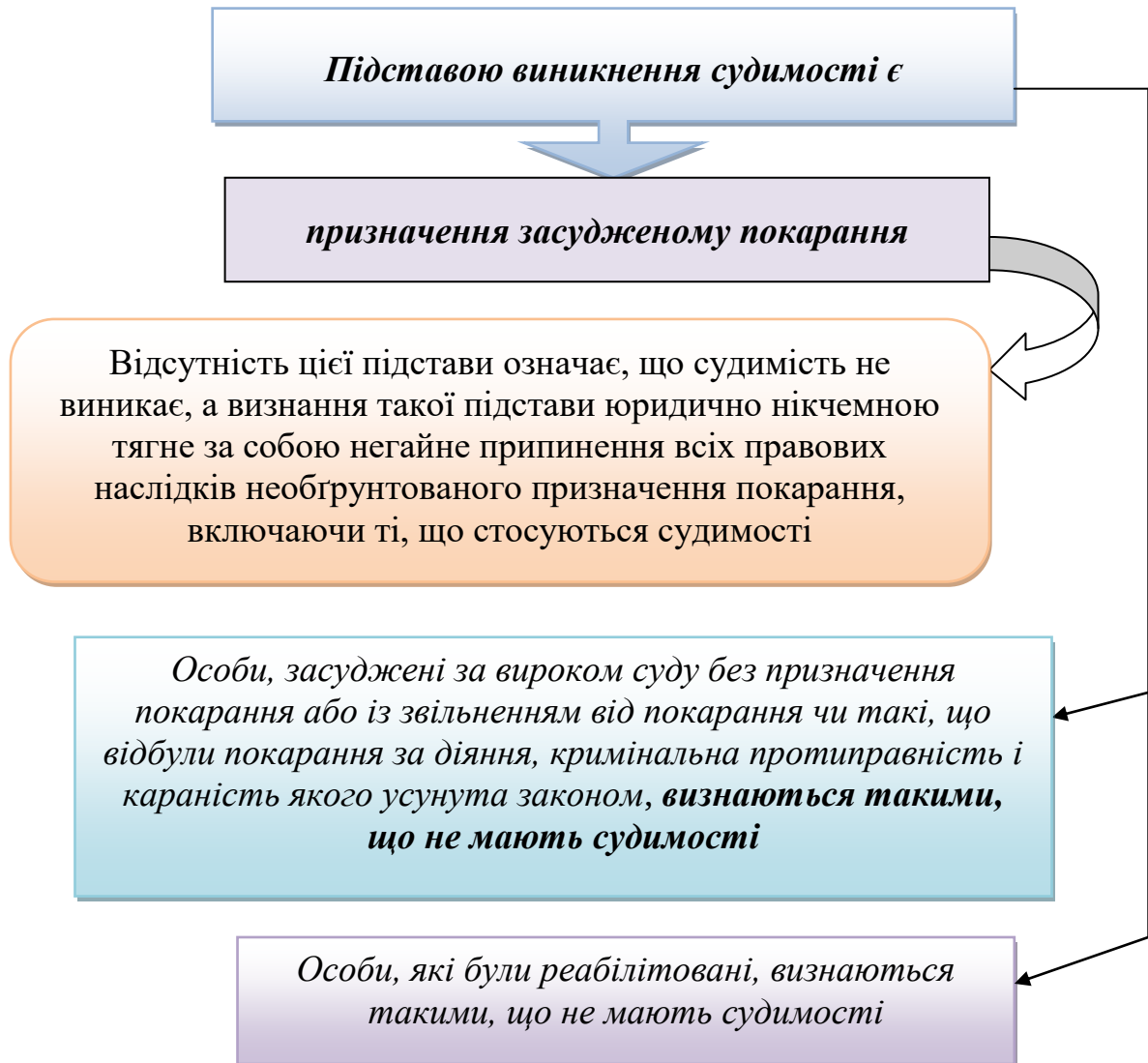
за катування, передбачене ч. 3 ст. 127 України, злочини проти національної безпеки, проти миру та безпеки людства, передбачені ст.ст. 437-439 та ч. 1 ст. 442 України, є підставою для незастосування давності виконання обвинувального вироку (ч. 6 ст. 80 КК України)

враховується при визначенні обов'язкової частини покарання, яка фактично повинна бути відбута – при умовно-достроковому звільненні від відбування покарання (п. 2 ч. 3 ст. 81, п. 2 ч. 3 ст. 107 КК України), а також при заміні не відбутої частини покарання більш м'яким (п. 2 ч. 4 ст. 82 КК України)

Кримінально-правові наслідки судимості

Підстава виникнення судимості

такими, що не мають судимості, визнаються

особи, засуджені відповідно до статті 75 КК України, якщо *протягом іспитового строку вони не вчиняють нового кримінального правопорушення* і якщо протягом зазначеного строку рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням не буде скасоване з інших підстав, передбачених законом. Якщо строк додаткового покарання перевищує тривалість іспитового строку, особа визнається такою, що не має судимості, після відбуття цього додаткового покарання

жінки, засуджені відповідно до ст. 79 КК України, якщо *протягом іспитового строку вони не вчиняють нового кримінального правопорушення* і якщо після закінчення цього строку не буде прийняте рішення про направлення для відбування покарання, призначеного вироком суду. Якщо засуджена не була звільнена від додаткового покарання і його строк перевищує тривалість іспитового строку, то жінка визнається такою, що не має судимості, після відбуття цього додаткового покарання

особи, засуджені за вчинення кримінального проступку, **після відбуття покарання**

особи, які відбули покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців або тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців чи достроково звільнені від цих покарань, а також військовослужбовці, які відбули покарання на гауптвахті замість арешту

особи, засуджені за вчинення злочину до основного покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, пробачійного нагляду або арешту, якщо вони **протягом року** з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчиняють нового кримінального правопорушення

особи, засуджені за вчинення злочину до обмеження волі, якщо вони **протягом двох років** з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчиняють нового кримінального правопорушення

особи, засуджені до позбавлення волі або основного покарання у виді штрафу за *нетяжкий злочин*, якщо вони **протягом трьох років** з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчиняють нового кримінального правопорушення

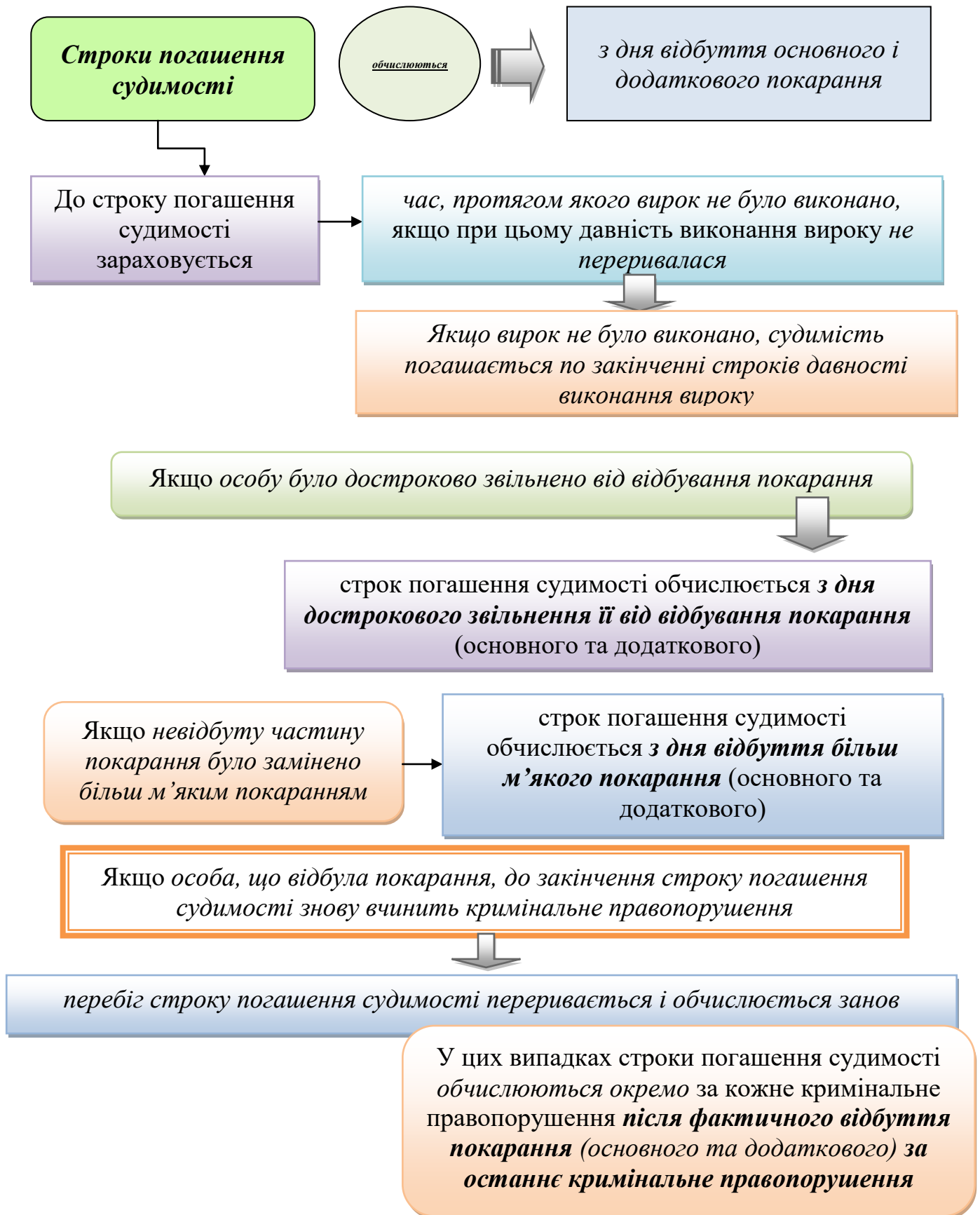
особи, засуджені до позбавлення волі або основного покарання у виді штрафу за *тяжкий злочин*, якщо вони **протягом шести років** з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчиняють нового кримінального правопорушення

особи, засуджені до позбавлення волі або основного покарання у виді штрафу за *особливо тяжкий злочин*, якщо вони **протягом восьми років** з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчиняють нового кримінального правопорушення

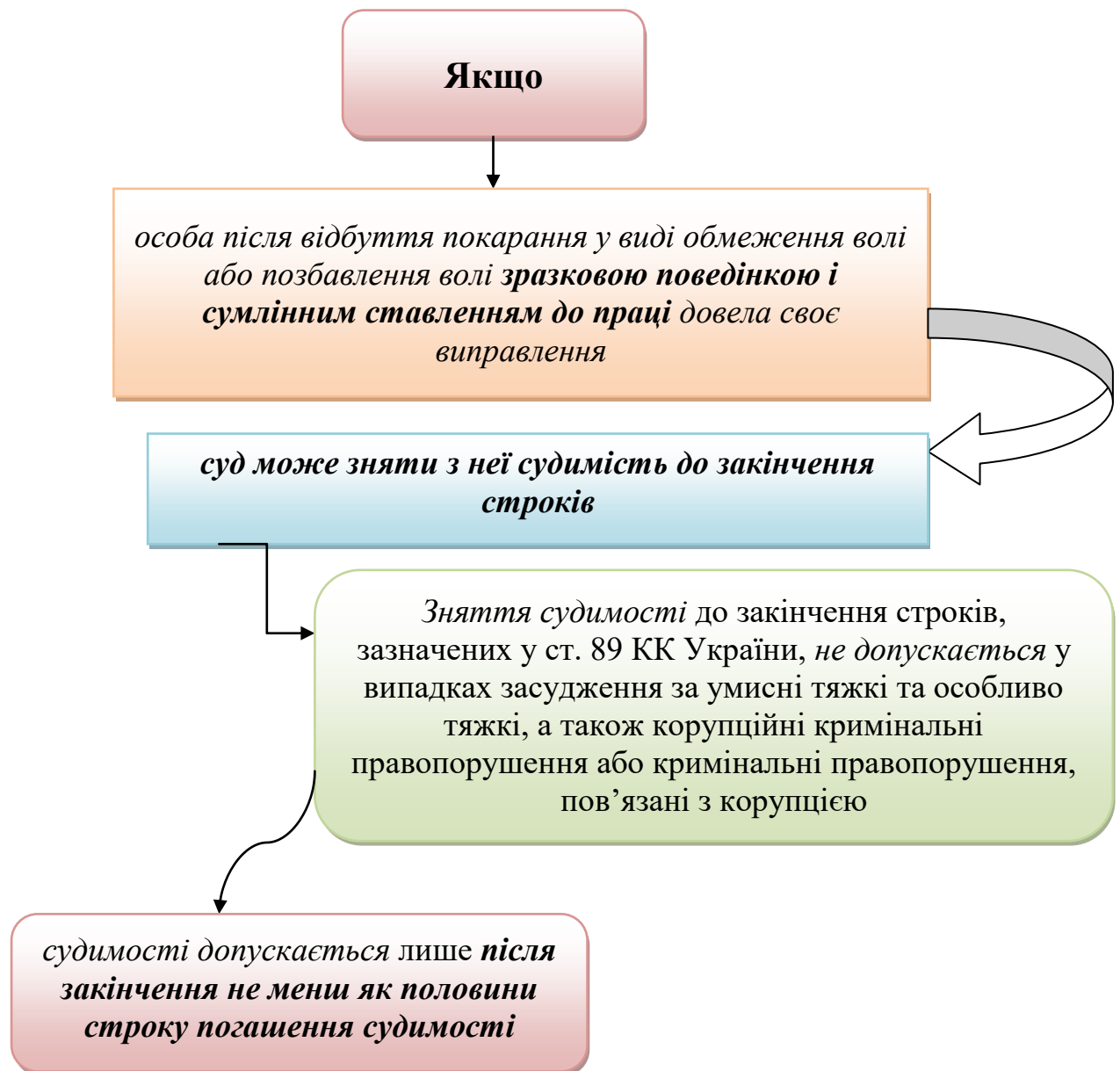
Строки погашення судимості

Обчислення строків погашення судимості

Зняття судимості, підстави та порядок реалізації

Основні поняття та терміни: судимість; погашення судимості; невідбута частина покарання; кваліфікуюча ознака; строки погашення судимості; зняття судимості; засудження; підстави зняття судимості; зразкова поведінка; сумлінне ставлення до праці; виправлення особи.

1 ЗАДАЧІ:

1. Їжаків, відбувши покарання у виді трьох років позбавлення волі за зґвалтування (ч. 1 ст. 152 КК України), через рік після звільнення вчинив крадіжку з проникненням у житло (ч. 3 ст. 185 КК України).

Визначте, чи матиме правові наслідки в такому разі факт притягнення Їжакова до кримінальної відповідальності за зґвалтування , враховуючи, що покарання за це кр. пр. він відбув повністю. Відповідь поясніть.

2. Баришева була засуджена до семи років позбавлення волі за умисне вбивство свого чоловіка (ч. 1 ст. 115 КК України).

Коли судимість Баришевої буде погашена?

3. Вироком суду від 20 листопада 2017 р. Полов був засуджений за ч. 1 ст. 265 КК України до чотирьох років позбавлення волі. 23 лютого 2020 року його було достроково звільнено від відбування покарання.

Визначте момент , з якого почне обчислюватися строк погашення судимості, й назвіть календарну дату, коли судимість Полова буде вважатися погашеною.

4. Вироком суду С . був визнаний винним у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 366 і ч. 1 ст. 367 КК України. На підставі ч. 1 ст. 49 КК України його було звільнено від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Чи можна вважати С. особою, що має судимість?

5. За вироком суду Т. було визнано винним у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 209 і ч. 2 ст. 210 КК України. За сукупністю кримінальних правопорушень , на підставі ст. 70 КК України остаточне покарання було призначене у виді чотирьох років позбавлення волі. На підставі Закону України «Про амністію» Т. було звільнено від відбування покарання.

Чи можна вважати Т. особою, раніше засудженою?

6. Гунька за вчинене КП засуджено на п'ять років обмеження волі з позбавленням на два роки права займатися певною діяльністю . Відповідно до ст. 75 КК його звільнено від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком один рік. Після закінчення іспитового строку суд звільнив Гунька від призначеного покарання у виді обмеження волі.

Чи можна вважати Гунька таким, що не має судимості? Відповідь обґрунтуйте.

7. 8 березня 2019 року розпочався перебіг строку погашення судимості в особи, засудженої до позбавлення волі за тяжкий злочин. До закінчення строку погашення судимості ця особа вчинила новий злочин, який віднесени й до категорії особливо тяжких тяжкості. За вироком, котрий набрав законної сили 21 жовтня 2022 р. і тоді ж почав виконуватися, винний був засуджений до позбавлення волі строком на десять років.

Коли сплинуть строки погашення судимості у цьому випадку?

8. Особа була засуджена за необережне вбивство двох осіб (ч. 2 ст. 119 КК) до позбавлення волі.

Чи можна зняти з такої особи судимість до закінчення строків погашення судимості? Якщо так, то через який мінімально можливий термін можна ставити питання про дострокове зняття судимості?

9. Вироком суду О. було засуджено за ч. 1 ст. 115 КК до десяти років позбавлення волі.

Через який строк після відбуття покарання О. буде визнаватися таким, що не має судимості?

10. П. був засуджений вироком суду за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК, до п'яти років позбавлення волі. У період відбування покарання він був умовно-достроково звільнений з місць позбавлення волі на один рік і п'ять місяців. Через два роки після звільнення щодо П. до суду надійшло клопотання про зняття судимості.

Чи може суд задовольнити таке клопотання?

11. В. був засуджений за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 377 КК, до обмеження волі на строк 4 роки, за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 378 КК, – до позбавлення волі на строк 4 роки, за сукупністю вчинених кримінальних правопорушень – до позбавлення волі на строк 6 років.

Через який строк після відбуття покарання В. буде визнаватися таким, що не має судимості?

12. М. був засуджений за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 191 КК, до позбавлення волі на строк 4 роки з позбавленням права обіймати певні посади на строк 2 роки, за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК, – до обмеження волі на строк 3 роки з позбавленням права обіймати певні посади на строк 2 роки, за сукупністю вчинених кримінальних правопорушень – до позбавлення волі на строк 5 років з позбавленням права обіймати певні посади на строк 3 роки.

Через який строк після відбуття основного покарання М. буде визнаватися таким, що не має судимості?

2 ТЕМИ ЕСЕ-РОЗДУМІВ:

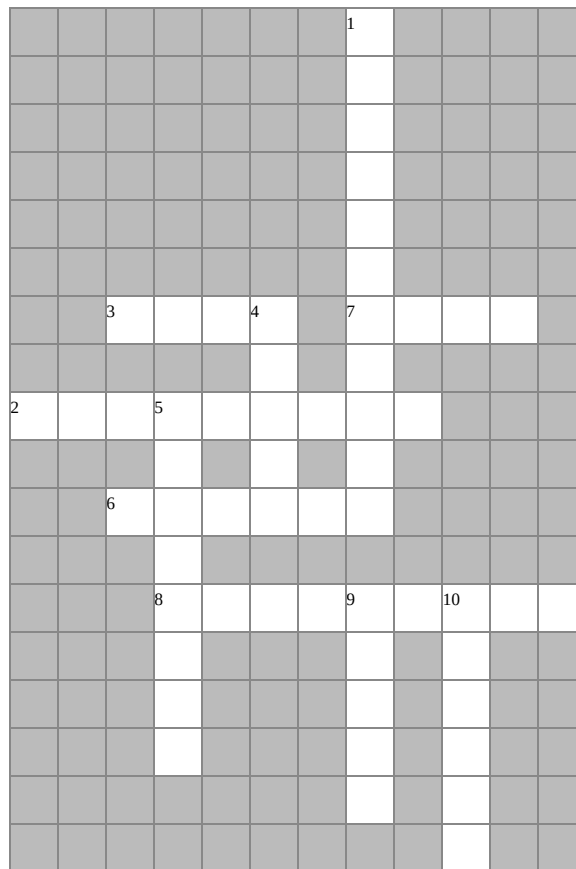
- ✚ Судимість як правова категорія: сутність, значення та наслідки.
- ✚ Кримінально-правові наслідки судимості: теоретичний та практичний аспекти.
- ✚ Вплив судимості по цивільній, судовій та іншій правовідносини.
- ✚ Міжнародно-правові стандарти у питаннях судимості та її наслідків.
- ✚ Судимість і доступ до державної служби: правові аспекти.
- ✚ Проблеми усунення наслідків судимості в процесі ресоціалізації засуджених.
- ✚ Гуманізація законодавства щодо судимості: перспективи розвитку в Україні.

3 НАКРЕСЛІТЬ СХЕМИ:

1. Види припинення судимості.
2. Строки погашення судимості.

**4 Схарактеризуйте кримінально -правові наслідки судимості .
Проілюструйте їх прикладами з КК України.**

5 РОЗГАДАЙТЕ КРОСВОРД

По горизонталі:

2. Автоматичне припинення судимості після спливу певних строків за дотримання встановлених законом умов.
3. Уявлення винного про результат, якого він прагне досягти.
6. Припинення судом стану судимості до закінчення строків її погашення.
7. Психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності , передбаченої КК, та її наслідків.
8. Негативний правовий стан особи , що виникає внаслідок засудження її за вчинене КП і пов'язаний з певними правообмеженнями.

По вертикалі:

1. Акт глави держави , за яким певна особа повністю або частково звільняється від відбування покарання чи їй може бути замінене покарання (невідбута його частина) більш м'яким покаранням.
4. Сильне душевне хвилювання, зумовлене впливом на винного якихось особливих обставин.
5. Повне або часткове звільнення від відбування покарання певної категорії осіб, визнаних винними у вчиненні КП.
9. Внутрішнє спонукання особи, що викликало в неї намір вчинити КП.
10. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності.

5 ВИКОНАЙТЕ ЗАВДАННЯ «ЗНАЙТИ СЛОВА»

Ш	В	Ю	Г	М	В	М	Я	Н	М	Ц	Х	Р	П
Ї	А	Й	А	И	Ф	И	И	Ж	Ї	Б	М	К	О
Є	О	О	О	К	Р	С	Ї	М	Ї	Ф	Т	Щ	Г
Ч	Л	Ї	Ь	Т	З	Ґ	А	Р	Б	Я	Б	Ж	А
М	И	У	Ш	Р	Ь	Ч	Л	С	П	Ї	З	Г	Ш
Я	И	Н	А	С	Л	І	Д	К	И	Ч	А	И	Е
З	Н	Я	Т	Т	Я	Ж	И	Ь	Х	О	К	Ґ	Н
Ж	Ш	В	И	Р	О	К	Ш	К	К	Ю	І	Б	Н
В	О	Ч	Б	О	Б	Ч	И	С	Л	Е	Н	Н	Я
Ш	О	В	И	К	О	Н	А	Н	Н	Я	Ч	Х	М
Ї	С	У	Д	И	М	І	С	Т	Ь	У	Е	Ц	Ф
Я	Ж	Л	П	П	О	Ж	Б	Я	Ю	Ф	Н	Ш	У
Ґ	Ч	Й	Я	П	Ґ	І	Ж	Ш	Ж	Ф	Н	Т	С
Д	Г	М	Х	В	І	Д	Б	У	Т	Т	Я	І	Ї

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Тестові завдання:

1. *Порядок зняття судимості встановлюється:*

а) Кримінальним процесуальним кодексом України;

б) Кримінальним кодексом України;

в) Законом України «Про зняття судимості»;

г) Постановою Кабінету Міністрів України «Про Порядок зняття судимості для громадян України».

2. *Судимість починається:*

а) з дня ухвалення обвинувального вироку;

б) з моменту відбуття покарання;

в) з часу вчинення КП;

г) з дня вступу обвинувального вироку у законну силу.

3. *Стан судимості втрачає своє правове значення:*

а) у разі припинення судимості;

- б) зі смертю засудженого або із захворюванням його на психічну хворобу;
- в) тоді, коли особа довела своє виправлення;
- г) після відбуття винним основного покарання.

4. Автоматичне припинення судимості через визначений законом термін за дотримання певних, встановлених КК, умов, – це:

- а) погашення судимості;
- б) зупинення судимості;
- в) звільнення від судимості;
- г) зняття судимості.

5. Вкажіть неправильні відповіді.

Судимість погашається одразу після успішного спливу іспитового строку або відбуття додаткового покарання , якщо його строк перевищує тривалість іспитового строку:

- а) при звільненні від відбування покарання з випробуванням;
- б) при звільненні від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років;
- в) при звільненні від відбування покарання вагітних жінок і жінок , які мають дітей віком до трьох років;
- г) за умовно-дострокового звільнення.

6. Особи, засуджені за вчинення злочину до обмеження волі, визнаються такими, що не мають судимості, якщо з дня відбуття ними покарання (основного та додаткового) минуло:

- а) два роки;
- б) три роки;
- в) чотири роки;
- г) п'ять років.

7. Строки погашення судимості обчислюються:

- а) із часу ухвалення обвинувального вироку;
- б) із дня набрання обвинувальним вироком законної сили;
- в) із моменту відбуття основного покарання;

г) з дня відбуття основного і додаткового покарання.

8. Зняття судимості здійснюється:

а) судом;

б) Верховною Радою України;

в) Президентом України;

г) органами кримінально-виконавчої системи.

9. Право на зняття судимості мають особи, котрі відбули покарання у виді:

а) виправних робіт;

б) арешту;

в) обмеження волі;

г) позбавлення волі.

10. Зняття судимості допускається:

а) після спливу не менше третини строку погашення судимості;

б) після закінчення не менш як половини строку погашення судимості;

в) після спливу не менше двох третин строку погашення судимості;

г) після відбуття основного і додаткового покарання.

Контрольні питання

1. Що таке судимість, і як вона визначається у кримінальному праві України?

2. Яке значення має судимість у системі кримінально-правових наслідків?

3. Який є критерій для визнання особи такою, що має судимість?

4. Що означає поняття «погашення судимості»?

5. У яких випадках судимість може бути знята і в якому порядку?

6. Яка різниця між погашенням і зняттям судимості?

7. Які строки погашення судимості встановлені для різних видів покарань?

8. Як судимість впливає на реалізацію громадянських, трудових і виборчих прав особи?

9. Які правові обмеження встановлюються для осіб із судимістю?
10. Як судимість враховується при призначенні покарання за новий злочин?
11. Які особливості судимості умовно засуджених?
12. Як регулюється законом судимість осіб, які вчинили злочини в неповнолітньому віці?
13. Чи враховується погашена або знята судимість у процесі кримінального провадження?
14. Які особливості має судимість за злочини, вчинені за межами України?
15. Як впливає судимість на можливість обіймати певні посади або займатися певною діяльністю?
16. Які відомості про судимість містяться в реєстрах, і як забезпечити конфіденційність цієї інформації?
17. Які міжнародні стандарти стосуються регулювання питання судимості?
18. Які сучасні проблеми суспільства у правозастосовній практиці щодо погашення та зняття судимості?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Тема 9. Обмежувальні заходи. Інші заходи кримінально-правового характеру. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

1. Обмежувальні заходи.
2. Примусові заходи медичного характеру.
3. Примусове лікування.
4. Спеціальна конфіскація.
5. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

В інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених КК, від кримінальної відповідальності чи покарання

суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, **один або декілька обмежувальних заходів**, відповідно до якого (яких) на засудженого можуть бути покладені такі обов'язки:

заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства

обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності

заборона наблизитися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин

заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб

направлення для проходження програми для кривдників

до особи, яка на момент вчинення домашнього насильства досягла 18-річного віку

можуть застосовуватися на строк **від одного до трьох місяців** і за потреби можуть бути продовжені на визначений судом строк, але **не більше як на 12 місяців**

Примусові заходи медичного характеру

це надання за рішенням суду амбулаторної психіатричної допомоги, поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь (ст. 92 КК України)

Метою заходів медичного характеру є обов'язкове лікування особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, а також запобігання вчиненню нею таких діянь

Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані до таких осіб:

які вчинили у стані неосудності суспільно небезпечні діяння

які вчинили у стані обмеженої осудності кримінальні правопорушення

які вчинили КП у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку або під час відбування покарання

Підстави застосування примусових заходів медичного характеру:

вчинення особою суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки конкретного кримінального правопорушення

наявність у особи психіатричного захворювання

така особа становить небезпеку для суспільства

Якщо не буде визнано за необхідне застосування до психічно хворого примусових заходів медичного характеру, а також у разі припинення застосування таких заходів, суд може передати його на піклування родичам або опікунам з обов'язковим лікарським наглядом

Види примусових заходів медичного характеру		
1.	<i>Надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку</i>	може бути застосоване судом стосовно особи, яка страждає на психічні розлади і вчинила суспільно небезпечне діяння , якщо особа за станом свого психічного здоров'я не потребує госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги
2.	<i>Госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із звичайним наглядом</i>	може бути застосована судом щодо психічно хворого , який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребує тримання у закладі з надання психіатричної допомоги і лікування у примусовому порядку
3.	<i>Госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги з посиленням наглядом</i>	може бути застосована судом щодо психічно хворого , який вчинив суспільно небезпечне діяння, не пов'язане з посяганням на життя інших осіб, і за своїм психічним станом не становить загрози для суспільства , але потребує тримання у закладі з надання психіатричної допомоги та лікування в умовах посиленого нагляду
4.	<i>Госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із суворим наглядом</i>	може бути застосована судом щодо психічно хворого , який вчинив суспільно небезпечне діяння, пов'язане з посяганням на життя інших осіб, а також щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння становить особливу небезпеку для суспільства і потребує тримання у закладі з надання психіатричної допомоги та лікування в умовах суворого нагляду

Примусові заходи медичного характеру є безстроковими. Вони призначаються до видужання особи або до зміни ступеня тяжкості захворювання, коли особа перестає бути небезпечною для себе та інших

*Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється **судом за заявою представника закладу з надання психіатричної допомоги** (лікаря-психіатра), який надає особі психіатричну допомогу*

До заяви додається висновок комісії лікарів-психіатрів, що обґрунтовує необхідність таких примусових заходів

*Зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру може здійснюватися **судом також за заявою особи**, до якої застосовуються примусові заходи медичного характеру, її **захисника або законного представника** у разі, якщо така особа за станом свого здоров'я не може усвідомлювати свої дії (бездіяльність) чи керувати ними, в тому числі не може усвідомлено подати до суду відповідну заяву*

До заяви додається висновок комісії лікарів-психіатрів закладу, в якому особі надається психіатрична допомога, або, у разі наявності, висновок лікаря-психіатра

*Особи, до яких застосовані примусові заходи медичного характеру, підлягають огляду комісією лікарів-психіатрів **не рідше одного разу на 6 місяців** для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду із заявою про припинення або про зміну застосування такого заходу*

*У разі відсутності підстав для припинення або зміни застосування примусового заходу медичного характеру **представник закладу з надання психіатричної допомоги (лікар-психіатр)**, який надає особі таку психіатричну допомогу, **направляє до суду заяву**, до якої додається висновок комісії лікарів-психіатрів, який містить обґрунтування про необхідність продовження застосування примусового заходу медичного характеру*

У разі необхідності *продовження застосування примусового заходу* медичного характеру **понад 6 місяців** представник закладу з надання психіатричної допомоги (лікар-психіатр), який надає особі таку психіатричну допомогу, **повинен направити до суду** за місцем знаходження закладу з надання психіатричної допомоги **заяву про продовження застосування примусового заходу**

В подальшому продовження застосування примусового заходу медичного характеру проводиться кожного разу на строк, який не може перевищувати 6 місяців

До заяви додається висновок комісії лікарів-психіатрів, який містить обґрунтування про необхідність продовження надання особі такої психіатричної допомоги

Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру, *мають право звертатися до суду із заявою про зміну або припинення застосування примусових заходів медичного характеру не частіше одного разу на 6 місяців* та незалежно від того, чи розглядалося судом це питання в зазначений період

Особа, до якої застосовуються примусові заходи медичного характеру, *має право звернутися до обраного нею незалежного лікаря-психіатра* з метою отримання висновку про стан свого психічного здоров'я

У висновку незалежного лікаря-психіатра мають бути зазначені підстави для зміни або припинення застосування примусових заходів медичного характеру

У разі відсутності таких підстав у висновку обґрунтовується необхідність продовження застосування примусових заходів медичного характеру

У разі *припинення застосування примусових заходів медичного характеру* через змінення психічного стану особи на краще, **суд може передати її на піклування** родичам або опікунам з *обов'язковим лікарським наглядом*

У разі *припинення застосування примусових заходів медичного характеру* **через видужання особи**, які вчинили КПУ у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку, підлягають покаранню на загальних засадах, а особи, які захворіли на психічну хворобу під час відбування покарання, **можуть підлягати подальшому відбуванню покарання**

Примусове лікування

Примусове лікування

це лікування, яке застосовується судом, *незалежно від призначеного покарання*, до осіб, які вчинили кримінальні правопорушення та **мають хворобу, що становить небезпеку** для здоров'я інших осіб (ст. 96 КК України)

Застосування примусового лікування є **ПРАВОМ**, а не обов'язком суду

Хворобами, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб, наприклад, є туберкульоз, психічні, венеричні захворювання, ВІЛ/СНІД, наркоманія, токсикоманія, хронічний алкоголізм

Воно застосовується за таких умов:

вчинення особою кримінального правопорушення і призначення їй покарання

наявність у такої особи хвороби, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб

У разі призначення *покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі* примусове лікування здійснюється **за місцем відбування покарання**

У разі призначення *інших видів покарань* примусове лікування здійснюється у **спеціальних лікувальних закладах**

Спеціальна конфіскація

Спеціальна конфіскація

примусове безоплатне вилучення за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених КК України, за умови вчинення умисного кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК, за які передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

а так само передбаченого ч. 1 ст. 150, ст. 154, ч.ч. 2, 3 ст. 1591, ч. 1 ст. 190, ст. 192, ч. 1 ст. 204, ч. 1 ст. 2091, ч. 1 ст. 210, ч.ч. 1, 2 ст. 212, ч.ч. 1, 2 ст. 2121, ч. 1 ст. 222, ч. 1 ст. 229, ч. 1 ст. 2391, ч. 1 ст. 2392, ч. 2 ст. 244, ч. 1 ст. 248, ч. 1 ст. 249, ч.ч. 1, 2 ст. 300, ч. 1 ст. 301, ч. 1 ст. 302, ч. 1 ст. 310, ч. 1 ст. 311, ч. 1 ст. 313, ч. 1 ст. 318, ч. 1 ст. 319, ч. 1 ст. 362, ст. 363, ч. 1 ст. 3631, ч. 1 ст. 3641, ч. 1 ст. 3652 КК (ст. 96¹ КК України)

Спеціальна конфіскація застосовується на підставі:

- обвинувального вироку суду
- ухвали суду про звільнення особи від кримінальної відповідальності
- ухвали суду про застосування примусових заходів медичного характеру
- ухвали суду про застосування примусових заходів виховного характеру

У випадках, коли **об'єктом спеціальної конфіскації є майно, вилучене з цивільного обороту**, вона може бути застосована на підставі:

ухвали суду про закриття кримінального провадження з інших підстав, аніж звільнення особи від кримінальної відповідальності

ухвали суду, постановленої в порядку ч. 9 ст. 100 КПК, за клопотанням слідчого чи прокурора, якщо кримінальне провадження закривається ними

Спеціальна конфіскація застосовується у разі, якщо гроші, цінності та інше майно:

одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна

призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення

були предметом кримінального правопорушення, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), а у разі, коли його не встановлено, – переходять у власність держави

були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про їх незаконне використання

У разі якщо гроші, цінності та інше майно були повністю або частково перетворені в інше майно, спеціальній конфіскації підлягає повністю або **частково перетворене майно**

Якщо конфіскація грошей, цінностей та іншого майна на момент прийняття судом рішення про спеціальну конфіскацію неможлива внаслідок їх використання або неможливості виділення з набутого законним шляхом майна, або відчуження, або з інших причин, суд виносить рішення про **конфіскацію грошової суми, що відповідає вартості такого майна**

Спеціальна конфіскація застосовується також у разі, коли особа не підлягає кримінальній відповідальності у зв'язку з недосягненням віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, або неосудністю, або звільняється від кримінальної відповідальності чи покарання з підстав, передбачених КК, крім звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності

Гроші, цінності, в тому числі кошти, що знаходяться на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах, інше майно **підлягають спеціальній конфіскації у третьої особи**, якщо вона набула таке майно від підозрюваного, обвинуваченого, особи, яка переслідується за вчинення суспільно небезпечного діяння у віці, з якого не настає кримінальна відповідальність, або в стані неосудності, чи іншої особи безоплатно, за ринкову ціну або за ціну вищу чи нижчу ринкової вартості, і знала або повинна була і могла знати, що таке майно відповідає будь-якій із ознак

Спеціальна конфіскація **НЕ МОЖЕ** бути застосована до майна, яке перебуває у **власності добросовісного набувача**

Спеціальна конфіскація **не застосовується** до грошей, цінностей та іншого майна, які згідно із законом **підлягають поверненню власнику (законному володільцю)** або **призначені для відшкодування шкоди**, завданої кримінальним правопорушенням

Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є:

вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених у ст.ст. 209 і 306, ч.ч. 1, 2 ст. 368³, ч.ч. 1, 2 ст. 368⁴, ст.ст. 369 і 369² КК

незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених у ст.ст. 209 і 306, ч.ч. 1, 2 ст. 368³, ч.ч. 1, 2 ст. 368⁴, ст.ст. 369 і 369² КК

вчинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 111¹, 258-258⁶ КК

вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 109, 110, 113, 114², 146, 147, ч.ч. 2-4 ст. 159¹, ст.ст. 160, 260, 262, 436, 437-439, 442, 442¹, 444, 447 КК

вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 255, 343, 345, 347, 348, 349, 376-379, 386 КК

вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 152-156¹, 301¹-303 КК

Заходи кримінально-правового характеру суд застосовує до таких юридичних осіб:

до підприємства, установи чи організації, крім державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, організацій, створених ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного чи місцевого бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також міжнародних організацій (у випадках, передбачених п.п. 1, 2 ч. 1 ст. 963 КК)

до суб'єктів приватного та публічного права резидентів та нерезидентів України, включаючи підприємства, установи чи організації, державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, організації, створені ними у встановленому порядку, фонди, а також міжнародні організації, інші юридичні особи, що створені у відповідності до вимог

Якщо держава або суб'єкт державної власності володіє часткою більше 25 відсотків в юридичній особі або юридична особа знаходиться під ефективним контролем держави чи суб'єкта державної власності, то дана юридична особа несе цивільну відповідальність у повному обсязі за неправомірно отриману вигоду та шкоду, заподіяну кримінальним правопорушенням, що вчинене державою, суб'єктами державної власності або державного управління

У разі **реорганізації юридичних осіб** заходи кримінально-правового характеру можуть бути застосовані до їх **правонаступників**, до яких перейшли майно, права та обов'язки, пов'язані з вчиненням кримінальних правопорушень, зазначених п.п. 1-6 ч. 1 ст. 96³ КК

Юридична особа звільняється від застосування до неї заходів кримінально-правового характеру, якщо з дня вчинення її уповноваженою особою будь-якого кримінального правопорушення, зазначеного у ст. 96³ КК, і до дня набрання вироком законної сили **минули такі строки:**

три роки – у разі вчинення кримінального проступку

п'ять років – у разі вчинення нетяжкого злочину

десять років – у разі вчинення тяжкого злочину

п'ятнадцять років – у разі вчинення особливо тяжкого злочину

Перебіг давності застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру **зупиняється**, якщо її уповноважена особа, яка вчинила будь-яке кримінальне правопорушення, зазначене у ст. 96³ КК, **переховується від органів досудового слідства та суду** з метою ухилення від кримінальної відповідальності та її місцезнаходження невідоме. У таких випадках перебіг давності **відновлюється** з дня встановлення місцезнаходження цієї уповноваженої особи

Перебіг давності застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру **переривається**, якщо до закінчення передбачених строків її уповноважена особа **повторно вчинила будь-яке кримінальне правопорушення**, зазначене у ст. 96³ КК

Обчислення давності в цьому разі починається з дня вчинення уповноваженою особою юридичної особи будь-якого кримінального правопорушення, зазначеного у ст. 96³ КК. При цьому строки давності обчислюються окремо за кожне кримінальне правопорушення

До юридичних осіб судом можуть бути застосовані такі заходи кримінально-правового характеру:

основні заходи

штраф

ліквідація

додаткові заходи

конфіскація майна

При застосуванні заходів кримінально-правового характеру юридична особа зобов'язана відшкодувати нанесені збитки та шкоду в повному обсязі, а також розмір отриманої неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою

Конфіскація майна

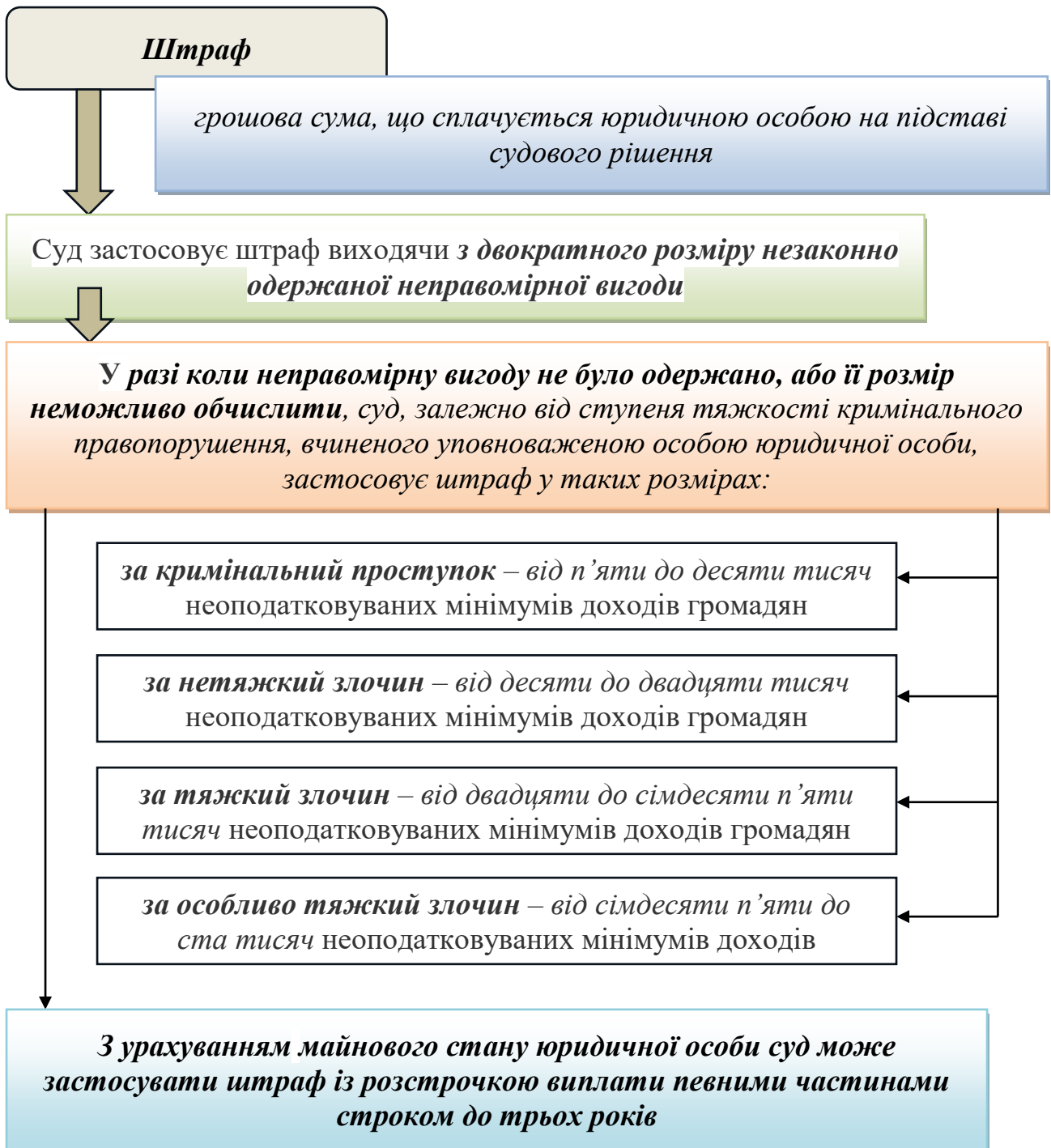
примусове безоплатне вилучення у власність держави майна юридичної особи

Конфіскація застосовується судом лише у разі ліквідації юридичної особи згідно з КК України

Ліквідація юридичної особи

регламентована законом процедура, результатом якої є припинення діяльності юридичної особи

Ліквідація застосовується судом у разі вчинення її уповноваженою особою будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 109, 110, 111¹, 113, 146, 147, 152-156¹, 160, 209, 255, 258-258⁶, 301¹-303, 260, 262, 306, 436, 436¹, 437-439, 442, 442¹, 444, 447 КК України

Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру

При застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру **судом враховуються** ступінь тяжкості вчиненого її уповноваженою особою кримінального правопорушення, ступінь здійснення кримінально протиправного наміру, розмір завданої шкоди, характер та розмір неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою, *вжиті юридичною особою заходи для запобігання кримінального правопорушення*

За **сукупністю кримінальних правопорушень** в межах одного провадження суд, застосувавши до юридичної особи заходи кримінально-правового характеру за кожне кримінальне правопорушення окремо, визначає **остаточний основний захід шляхом поглинення менш суворого заходу більш суворим**

При застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру за злочин **за наявності невиконаного заходу за попереднім вироком** (вироками) суду **кожне з них виконується самостійно**, крім випадків застосування судом ліквідації юридичної особи згідно з КК

Основні поняття та терміни: обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство; примусові заходи медичного характеру; неосудність; обмежена осудність; амбулаторна психіатрична допомога; заклад з надання психіатричної допомоги із звичайним наглядом; заклад з надання психіатричної допомоги з посиленням наглядом; заклад з надання психіатричної допомоги із суворим наглядом; комісія лікарів-психіатрів; примусове лікування; хвороба, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб; спеціальна конфіскація; юридична особа; штраф; конфіскація; ліквідація; уповноважена особа.

1 ЗАДАЧІ:

1. За вчинення насильницького грабежу М. був засуджений за ч. 2 ст. 186 КК до позбавлення волі на строк 5 років. Через 8 місяців після початку відбування покарання М. захворів на психічну хворобу, у зв'язку з чим його направили на лікування до психіатричного закладу із звичайним наглядом. Через 4,5 роки М. одужав, і примусові заходи медичного характеру щодо нього були припинені.

Чи підлягає М. покаранню за вчинений ним кримінальне правопорушення?

Варіант. За вчинення насильницького грабежу М. був засуджений за ч. 2 ст. 186 КК до позбавлення волі на строк 6 років.

2. М. вчинив крадіжку велосипеда. Висновком судово-психіатричної експертизи було встановлено, що М. страждає на олігофренію легкого ступеня дебільності, а тому під час вчинення кримінального правопорушення не був здатним повною мірою усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Яке рішення має прийняти суд?

3. Т. вчинив кримінальне правопорушення у стані осудності, але під час відбування покарання захворів на психічну хворобу. На клопотання адвоката засудженого про звільнення підзахисного від подальшого відбування покарання і передачу його на піклування органів охорони здоров'я суд відповів відмовою.

Чи правильним є рішення суду?

4. Перебуваючи у стані обмеженої осудності, Шолохова вчинила розбійний напад.

Поясніть, чи можливе застосування до Шолохової примусових заходів медичного характеру. Відповідь обґрунтуйте.

5. Відомо, що Солянников скоїв кримінальне правопорушення у стані осудності, але до постановлення вироку захворів на психічну хворобу. Щодо нього було застосовано примусовий захід медичного характеру. Через п'ять місяців Солянников видужав.

Поясніть, чи підлягає він покаранню.

6. Директор приватного агропромислового підприємства шахрайським способом заволодів п'ятьма об'єктами нерухомості соціальної сфери селища. Пізніше він легалізував кошти, отримані від продажу цих об'єктів, використовуючи банківські рахунки агропромислового підприємства. У результаті підприємство отримало неправомірну вигоду у розмірі 2,5 млн грн.

Чи є у даному випадку підстави для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру? Чи нестиме у такому разі кримінальну відповідальність директор підприємства? Відповідь обґрунтуйте з посиланням на відповідні норми КК.

7. Під час полювання Кланов з необережності вбив одного з мисливців. Доки тривало досудове розслідування через докори сумління і сильне душевне хвилювання Кланов захворів на психічну хворобу, яка позбавила його можливості усвідомлювати свої дії, що було засвідчено комісійним висновком лікарів-психіатрів.

Яке рішення щодо Кланова має прийняти суд? Чи підлягає він покаранню у разі одужання?

8. Швеця засуджено за зараження венеричною хворобою (ч. 1 ст. 133 КК) до виправних робіт. Крім того, на підставі ч. 1 ст. 96 КК до нього було застосоване примусове лікування.

Укажіть, у яких місцях буде здійснюватися відповідне лікування.

9. В. було засуджено за шахрайство до двох років обмеження волі. Під час відбування покарання В. захворів на психічну хворобу, у зв'язку з чим його направили на лікування до психіатричного закладу із звичайним наглядом. Через рік психічний стан В. нормалізувався. Ухвалою суду застосування примусових заходів медичного характеру щодо В. було припинено, а його самого направлено до кримінально-виконавчої установи для подальшого відбування покарання.

Чи правильним є рішення суду?

10. Щодо Т. було розпочато кримінальне провадження за ч. 1 ст. 309 КК, а саме, за зберігання наркотичного засобу без мети збуту. У суді Т. свою вину визнав повністю, вказавши, що змушений вживати наркотичні засоби, оскільки хворий на хронічну наркоманію. Ухвалою суду Т. було звільнено від кримінальної відповідальності з покладанням на нього обов'язку пройти курс лікування від наркоманії.

Чи правомірним є рішення суду?

11. А. було засуджено на підставі ч. 2 ст. 310 КК за те, що він на присадибній ділянці свого будинку, не маючи спеціального дозволу, посіяв та вирощував 107 рослин роду коноплі. А. було призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки. Прокурор оскаржив це рішення, вказавши на те, що суд безпідставно разом із покаранням не застосував спеціальну конфіскацію предмета кримінального правопорушення.

Чи правомірною є скарга прокурора? В яких випадках та на яких підставах застосовується спеціальна конфіскація?

12. Ч. було затримано під час незаконного вилову риби у період нересту за допомогою забороненого засобу лову – так званого «хватки-павука». Зокрема, Ч. було виловлено 28 карасів сріблястих та 10 синців. У зв'язку з дійовим каяттям винного, відповідно до ст. 45 КК, суд постановив: 1) закрити кримінальне провадження та звільнити Ч. від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 249 КК; 2) застосувати спеціальну конфіскацію та конфіскувати в дохід держави «хватку-

павук», за допомогою якої Ч. незаконно здійснював вилов риби, 28 карасів сріблястих та 10 синців.

Чи правомірним є рішення суду?

2 ТЕМИ ЕСЕ-РОЗДУМІВ:

+ Особливості застосування обмежувальних заходів до фізичних осіб в Україні: правовий аналіз.

+ Роль обмежувальних заходів у процесі кримінальної реабілітації осіб.

+ Міжнародний досвід застосування обмежувальних заходів у кримінальному праві.

+ Права та обов'язки осіб, до яких застосовуються обмежувальні заходи

3 НАКРЕСЛІТЬ СХЕМИ:

1. Види примусових заходів медичного характеру.
2. Підстави та умови застосування примусового лікування.

4 ЗДІЙСНІТЬ ПОРІВНЯЛЬНУ ХАРАКТЕРИСТИКУ:

- примусових заходів медичного характеру і покарання;
- примусових заходів медичного характеру та примусового лікування;
- спеціальної конфіскації і конфіскації майна як виду покарання;
- покарання і заходів кримінально-правового характеру, застосовуваних до юридичних осіб.

** Відповідь оформіть у таблицю.*

5 Знайдіть у КВК норми , які розкривають порядок застосування і виконання примусового лікування.

** Відповідь оформіть у таблицю.*

6 Спираючись на норми КПК , розкрийте порядок застосування примусових заходів медичного характеру.

Встановіть, у яких випадках суд може продовжити, змінити чи припинити застосування цих заходів.

** Відповідь оформіть у вигляді звіту (обсяг 3-4 сторінки формату А4).*

7 ВИКОНАЙТЕ ЗАВДАННЯ «ЗНАЙТИ СЛОВА»

А	Е	С	С	Щ	Л	Я	С	Ї	Х	К	З	Х	Ж	Г	Ц	В	Я	Є	Ї
Ї	И	Ь	У	Г	О	Е	Ѓ	Ї	У	К	Я	Ѓ	Б	О	Т	Х	Ш	П	Ж
Б	К	М	Т	У	Ю	Є	Ї	В	Я	В	Щ	Щ	Г	С	И	Ѓ	Р	Н	Ч
З	И	Т	З	Ш	Щ	Я	Т	В	Ф	У	С	С	В	П	В	О	Н	Н	Ч
П	У	Я	Ф	С	Л	Ч	Ь	Л	Х	Б	Т	Ц	К	І	И	П	У	К	Ї
Ї	Х	Й	Ѓ	Й	Я	Л	Я	Л	А	О	Х	Т	Ѓ	Т	С	Н	А	Г	Ц
В	Л	М	Т	Ю	Є	О	Б	І	М	Ц	Ѓ	М	Х	А	К	Ї	Х	Н	Щ
Д	Б	Ш	Р	Г	С	Л	Р	К	М	Ф	А	Щ	Ж	Л	Р	Ж	Ф	Т	О
Ї	Ц	Ц	З	Й	Т	Ч	Д	В	І	Ю	Ц	Ш	Й	І	Ц	Л	О	Ю	К
Х	Ц	В	Ь	Й	М	Я	Ш	І	Ж	Ш	Х	Ї	Ш	З	А	Ь	Н	Щ	И
Ѓ	Н	И	Ф	Ж	А	Й	Т	Д	Б	Ц	Ц	Р	Ж	А	Щ	В	Е	Т	Й
І	Ѓ	П	Я	А	Й	М	Р	А	Н	Ч	Ѓ	Ш	Є	Ц	Д	Ф	О	З	К
И	Е	Ь	У	Ф	Н	Ѓ	А	Ц	Я	Г	З	Є	Т	І	Н	К	С	Ф	П
С	Й	Є	Р	К	О	Н	Ф	І	С	К	А	Ц	І	Я	Ж	П	У	Х	Є
Щ	П	И	К	И	Ч	Ѓ	Г	Я	Ї	И	К	І	Ь	В	А	Ф	Д	О	Т
Й	Ш	Ї	Т	Н	Й	С	П	Є	Ѓ	Ю	Л	І	К	У	В	А	Н	Н	Я
Ї	З	У	У	Ю	Ш	А	М	Б	У	Л	А	Т	О	Р	Н	А	І	З	І
О	Б	М	Е	Ж	Е	Н	О	О	С	У	Д	Н	А	Й	С	Ф	С	М	Ї
Л	М	Р	Р	Ѓ	У	И	З	Ш	Є	Ю	И	Г	Г	Р	Д	І	Т	Ф	Г
Я	М	И	Ѓ	Х	Ю	Б	Ш	Б	Є	У	Х	Ж	Щ	Н	Й	М	Ь	Ю	Ц

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Тестові завдання:

1. *Примусовими заходами медичного характеру є:*

а) надання амбулаторної психіатричної допомоги;

б) поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування;

в) поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, в спеціальний лікувальний заклад з метою запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь;

г) сукупність попередніх трьох варіантів.

2. Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані судом до осіб:

- а) які вчинили у стані неосудності суспільно небезпечні діяння;
- б) які вчинили у стані обмеженої осудності злочини;
- в) які вчинили злочин у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку або під час відбування покарання;
- г) сукупність попередніх трьох варіантів.

3. Примусові заходи медичного характеру призначаються:

- а) судом;
- б) комісією лікарів-психіатрів;
- в) установою виконання покарання;
- г) усіма зазначеними.

4. Надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку може бути застосоване судом стосовно:

- а) особи, яка страждає на психічні розлади і вчинила суспільно небезпечне діяння, якщо особа за станом свого психічного здоров'я не потребує госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги;
- б) особи, яка є психічно хворою і вчинила суспільно небезпечне діяння, якщо особа за станом свого психічного здоров'я не потребує госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги;
- в) особи, яка визнає себе психічно хворою і вчинила суспільно небезпечне діяння, якщо особа за станом свого психічного здоров'я не потребує госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги;
- г) особи, яка страждає на психологічні розлади і вчинила небезпечне діяння, якщо особа за станом свого здоров'я не потребує госпіталізації до медичного закладу.

5. Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані:

- а) органами досудового слідства;
- б) органами прокуратури;
- в) органами суду;

г) органами дізнання.

6. *Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані до особи:*

- а) яка страждає на психічну хворобу;
- б) яка страждає на психічну хворобу і не визнає себе хворою;
- в) яка страждає на психічну хворобу і визнає себе хворою;
- г) яка страждає на певну хворобу і визнає себе хворою.

7. *Питання про продовження, зміну або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється:*

- а) судом;
- б) закладом, де застосовуються примусові заходи медичного характеру;
- в) судом спільно із наглядовою комісією закладу, де застосовуються примусові заходи медичного характеру;
- г) установою виконання покарання спільно із наглядовою комісією закладу, де застосовуються примусові заходи медичного характеру.

8. *Примусові заходи медичного характеру реалізуються:*

- а) тільки стаціонарно;
- б) тільки амбулаторно;
- в) як амбулаторно так і стаціонарно;
- г) законом не передбачено.

9. *Якщо не буде визнано за необхідне застосування до психічно хворого примусових заходів медичного характеру, а також у разі припинення застосування таких заходів, суд може:*

- а) передати його на піклування трудовому колективу з обов'язковим лікарським наглядом;
- б) передати його на піклування родичам або опікунам з обов'язковим лікарським наглядом;
- в) передати його на піклування родичам або опікунам без обов'язкового лікарського нагляду;
- г) законом не передбачено.

10. Примусове лікування може бути застосоване судом, незалежно від призначеного покарання, до осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння та мають:

- а) хворобу, що становить небезпеку для життя і здоров'я інших осіб;
- б) хворобу, що становить небезпеку для життя інших осіб;
- в) хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.
- г) законом не передбачено.

11. Серед різновидів примусових заходів медичного характеру немає:

- а) надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- б) невідкладної примусової амбулаторної психіатричної допомоги;
- в) психіатричного огляду;
- г) госпіталізації до психіатричного закладу із звичайним наглядом;
- д) госпіталізації до психіатричного закладу з особливим наглядом;
- е) госпіталізації до психіатричного закладу з посиленням наглядом;
- є) поміщення особи до психоневрологічного закладу.

12. Примусові заходи медичного характеру призначаються:

- а) строком не більше шести місяців;
- б) на строк від шести місяців до одного року;
- в) строком від шести місяців до двох років;
- г) без вказівки на тривалість застосування.

13. Примусові заходи медичного характеру застосовують до осіб:

- а) які вчинили суспільно небезпечні діяння у стані неосудності;
- б) _____;
- в) _____.

14. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Спеціальна конфіскація застосовується у випадках , коли гроші, цінності та інше майно:

- а) _____;
- б) _____;
- в) _____;

г) були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як знаряддя чи засоби вчинення КП.

15. До юридичних осіб можуть бути застосовані такі заходи кримінально-правового характеру:

- а) попередження;
- б) штраф;
- в) конфіскація майна;
- г) заборона певної діяльності;
- д) заборона на визначений строк рекламувати діяльність , товари і послуги;
- е) ліквідація;
- є) припинення.

16. При застосуванні до юридичної особи заходів кримінально - правового характеру судом враховуються:

- а) _____;
- б) _____;
- в) _____;
- г) характер та розмір неправомірної вигоди , яка отримана або могла бути отримана юридичною особою;
- д) _____.

Контрольні питання

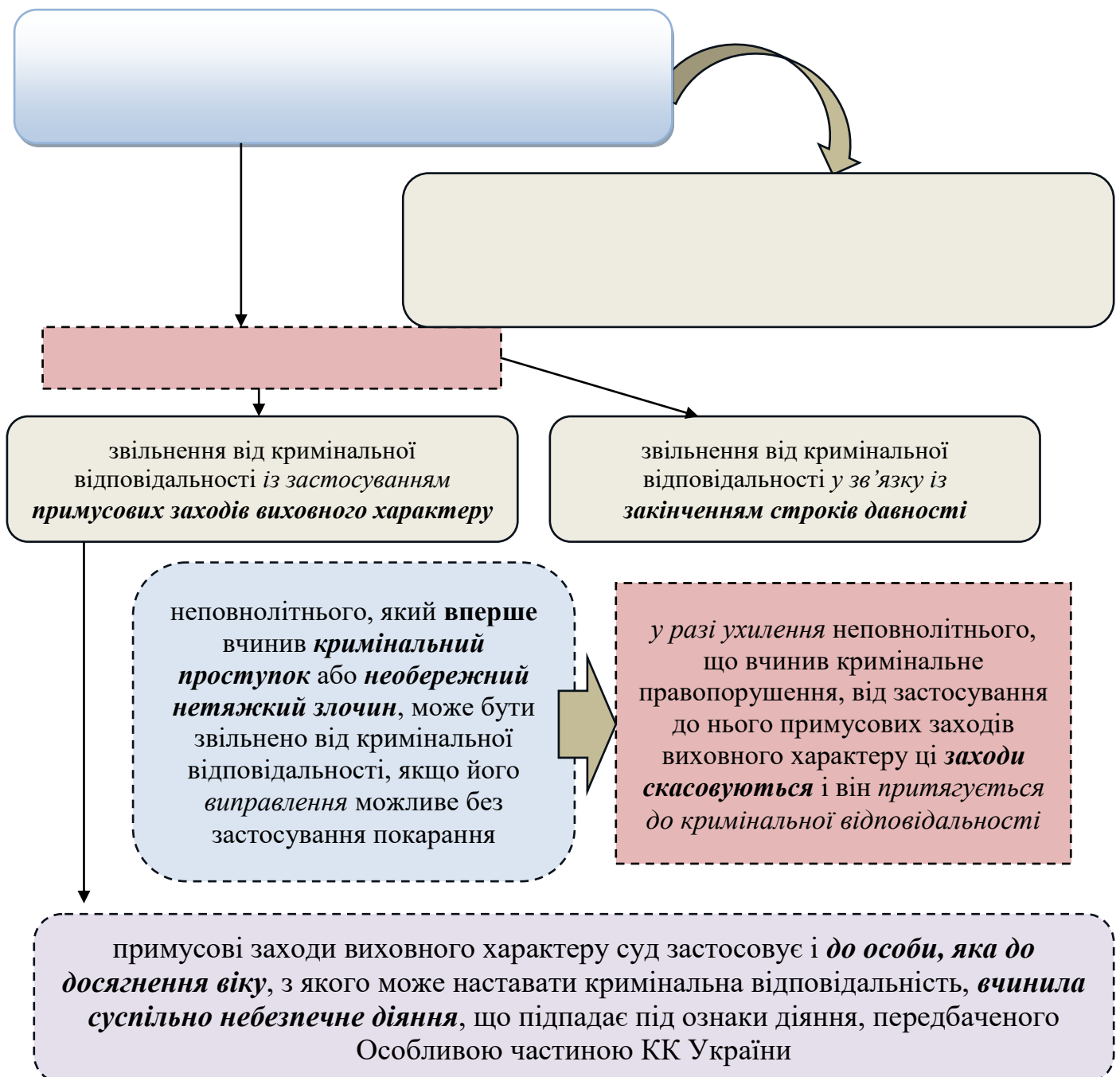
1. Що таке обмежувальні заходи у кримінальному праві?
2. Які види обмежувальних заходів передбачені в українському кримінальному праві?
3. Які умови та підстави для застосування обмежувальних заходів до фізичних осіб вам відомі?
4. Яка правова природа інших заходів кримінально-правового характеру?
5. Як обмежувальні заходи співвідносяться з основними принципами кримінального права?

6. Які санкції можуть бути застосовані до юридичних осіб за вчинення кримінальних правопорушень?
7. Як у кримінальному праві України регулюються питання відповідальності юридичних осіб за кримінальні правопорушення?
8. Які правові наслідки застосування обмежувальних заходів до юридичних осіб?
9. Як міжнародне право регулює застосування кримінально-правових заходів щодо юридичних осіб?
10. Яким чином кримінально-правові заходи впливають на діяльність юридичних осіб?
11. Які особливості застосування обмежувальних заходів до неповнолітніх правопорушників?
12. Яка роль обмежувальних заходів у процесі кримінальної реабілітації осіб?
13. Які проблеми виникають при застосуванні обмежувальних заходів у кримінальних справах?
14. Як забезпечити правовий захист осіб та юридичних осіб від неправомірного застосування обмежувальних заходів?
15. Яким чином застосування кримінально-правових заходів впливає на репутацію юридичних осіб?
16. Які конкретні обмежувальні заходи можуть бути застосовані до юридичних осіб за злочини в економічній сфері?
17. Чим відрізняються обмежувальні заходи для фізичних та юридичних осіб?
18. Як на практиці взаємодіють обмежувальні заходи з іншими інститутами кримінального права, такими як покарання та забезпечення виконання вироків?

Тема 10 Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

1. Поняття та види стадій вчинення кримінального правопорушення.
2. Поняття та види закінченого кримінального правопорушення.
Незакінчене кримінальне правопорушення.
3. Готування до кримінального правопорушення.
4. Замах на кримінальне правопорушення.
5. Добровільна відмова від кримінального правопорушення.

Види звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх

Примусових заходів виховного характеру, які застосовуються до неповнолітніх

До *примусових заходів виховного характеру* відносяться (ст. 105 КК України): **неповнолітніми** у контексті кримінальної відповідальності вважаються

застереження

обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього

передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання

покладення на неповнолітнього, який досяг *п'ятнадцятирічного віку і має майно, кошти або заробіток*, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків

направлення неповнолітнього до *спеціальної навчально-виховної установи* для дітей і підлітків до його виправлення, але **на строк, що не перевищує трьох років**

До неповнолітнього *може бути застосована кілька примусових заходів* виховного характеру
Суд може також визнати за необхідне **призначити** неповнолітньому **вихователя** Кримінального кодексу України

тривалість заходів виховного характеру, передбачених п.п. 2, 3 ч. 2 ст. 105 КК України, встановлюється судом

у разі ухилення неповнолітнього, що вчинив кримінальне правопорушення, від застосування до нього примусових заходів виховного характеру ці заходи скасовуються і він притягується до кримінальної відповідальності

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності відбувається відповідно до ст.ст. 49, 80 КК України та з урахуванням положень ст. 106 КК України

Щодо неповнолітніх встановлюються такі **строки давності:**

два роки

у разі
вчинення
кримінального
проступку

п'ять років

у разі
вчинення
нетяжкого
злочину

сім років

у разі
вчинення
тяжкого
злочину

десять років

у разі
вчинення
особливо
тяжкого
злочину

Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх

Штраф

Штраф

застосовується лише до неповнолітніх, що мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення

розмір штрафу встановлюється судом залежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення та з урахуванням майнового стану неповнолітнього в межах до п'ятисот встановлених законодавством нмдг

до неповнолітнього, що не має самостійного доходу, власних коштів або майна, на яке може бути звернене стягнення, засудженого за вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачено основне покарання лише у виді штрафу понад три тисячі нмдг, може бути застосовано покарання у виді громадських робіт або виправних робіт

Громадські роботи

можуть бути призначені неповнолітньому у віці від 16 до 18 років і полягають у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час

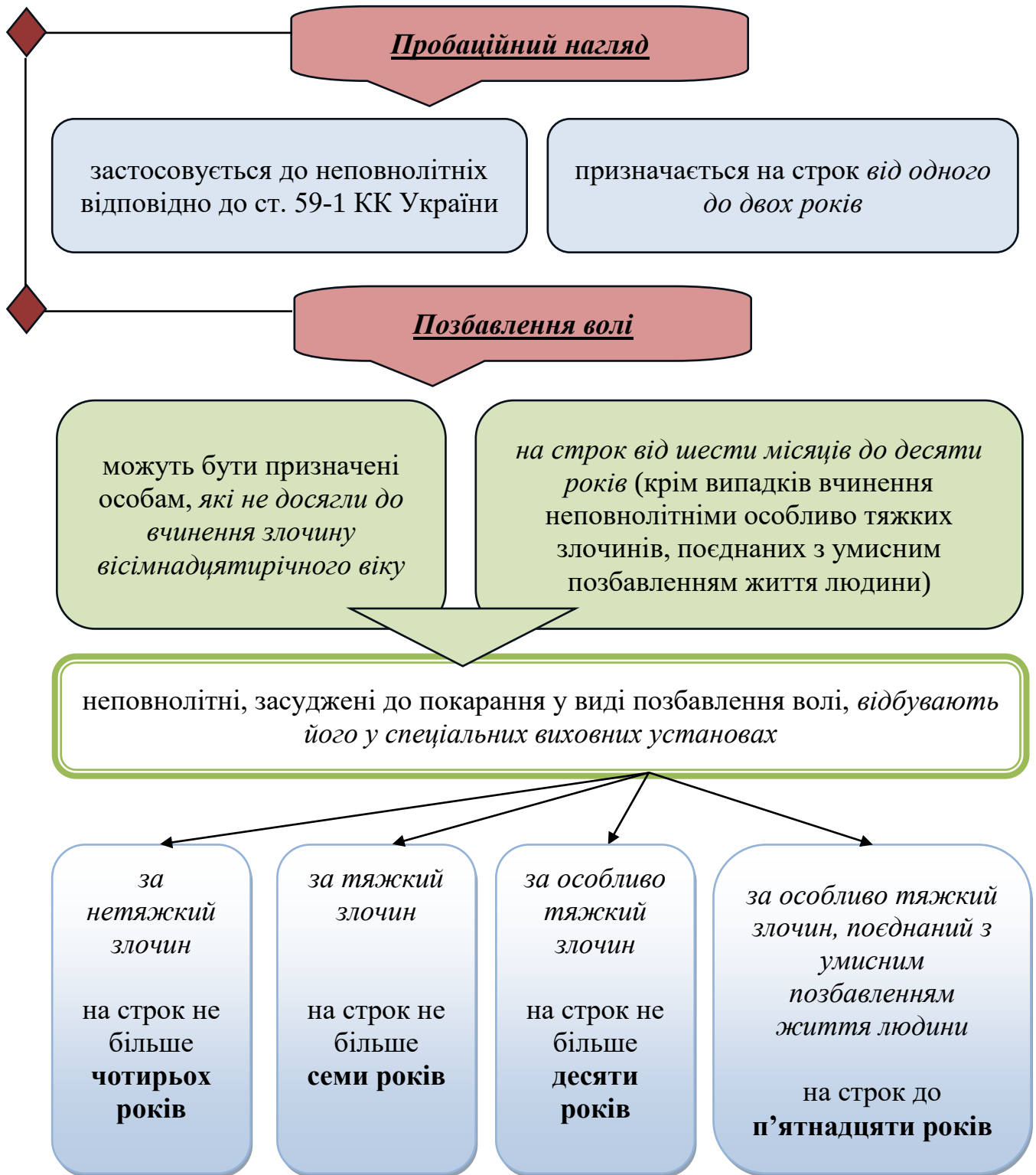
на строк від тридцяти до ста двадцяти годин (тривалість виконання даного виду покарання не може перевищувати двох годин на день)

Виправні роботи

можуть бути призначені неповнолітньому в віці від 16 до 18 років за місцем роботи

на строк від двох місяців до одного року

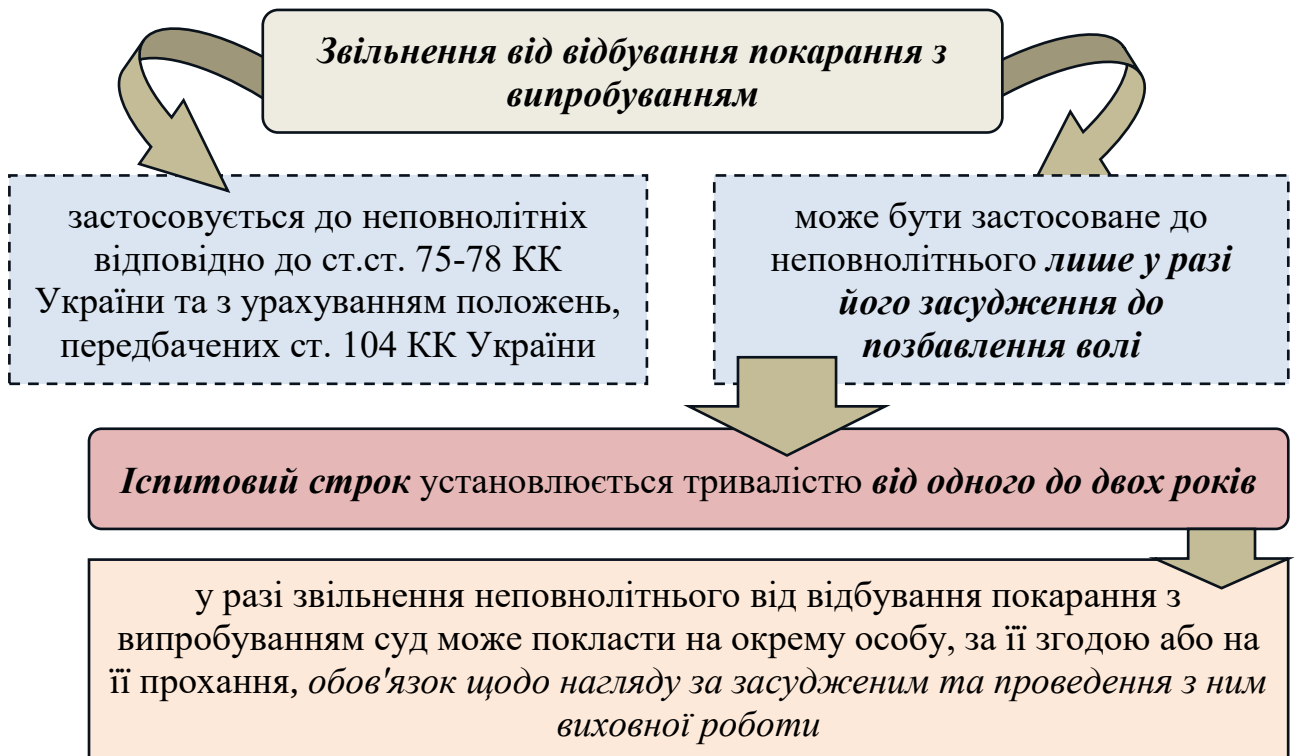
із заробітку неповнолітнього, засудженого до виправних робіт, здійснюється відрахування в дохід держави в розмірі, встановленому вироком суду, в межах від п'яти до десяти відсотків

Особливості призначення та звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування

Звільнення від відбування покарання з випробуванням та із застосуванням примусових заходів виховного характеру

Звільнення неповнолітніх від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності

Звільнення неповнолітніх від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності застосовується відповідно до ст.ст. 49, 80 КК України та з урахуванням положень ст. 106 КК України

Щодо неповнолітніх, які вчинили кримінальне правопорушення у віці до вісімнадцяти років, встановлюються такі **строки виконання обвинувального вироку**:

два роки –
у разі засудження до
покарання, не
пов'язаного з
позбавленням волі, а
також при засудженні до
покарання за
кримінальний проступок

п'ять років –
у разі засудження до
покарання у виді
позбавлення волі за
нетяжкий злочин, а також
при засудженні до покарання
у виді позбавлення волі на
строк не більше п'яти років

сім років –
у разі засудження до
покарання у виді
позбавлення волі на строк
більше п'яти років за
тяжкий злочин

десять років –
у разі засудження до
покарання у виді
позбавлення волі за
особливо тяжкий злочин

До осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі за кримінальне правопорушення, вчинене у віці до вісімнадцяти років, може бути застосоване **умовно-дострокове звільнення від відбування покарання** незалежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення

Таке звільнення відбувається на таких **умовах**:

засуджений сумлінною поведінкою та ставленням до праці та навчання **довів своє виправлення**

фактичне відбуття встановленої у законі частини строку призначеного покарання

у разі вчинення такою особою нового кримінального правопорушення, суд призначає їй покарання за правилами ст.ст. 71, 72 КК України

звільнення можливе за умови, що звільнена від покарання особа протягом невідбутої частини покарання **НЕ вчинить нового** кримінального правопорушення

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання може бути застосоване після фактичного відбуття засудженим неповнолітнім:

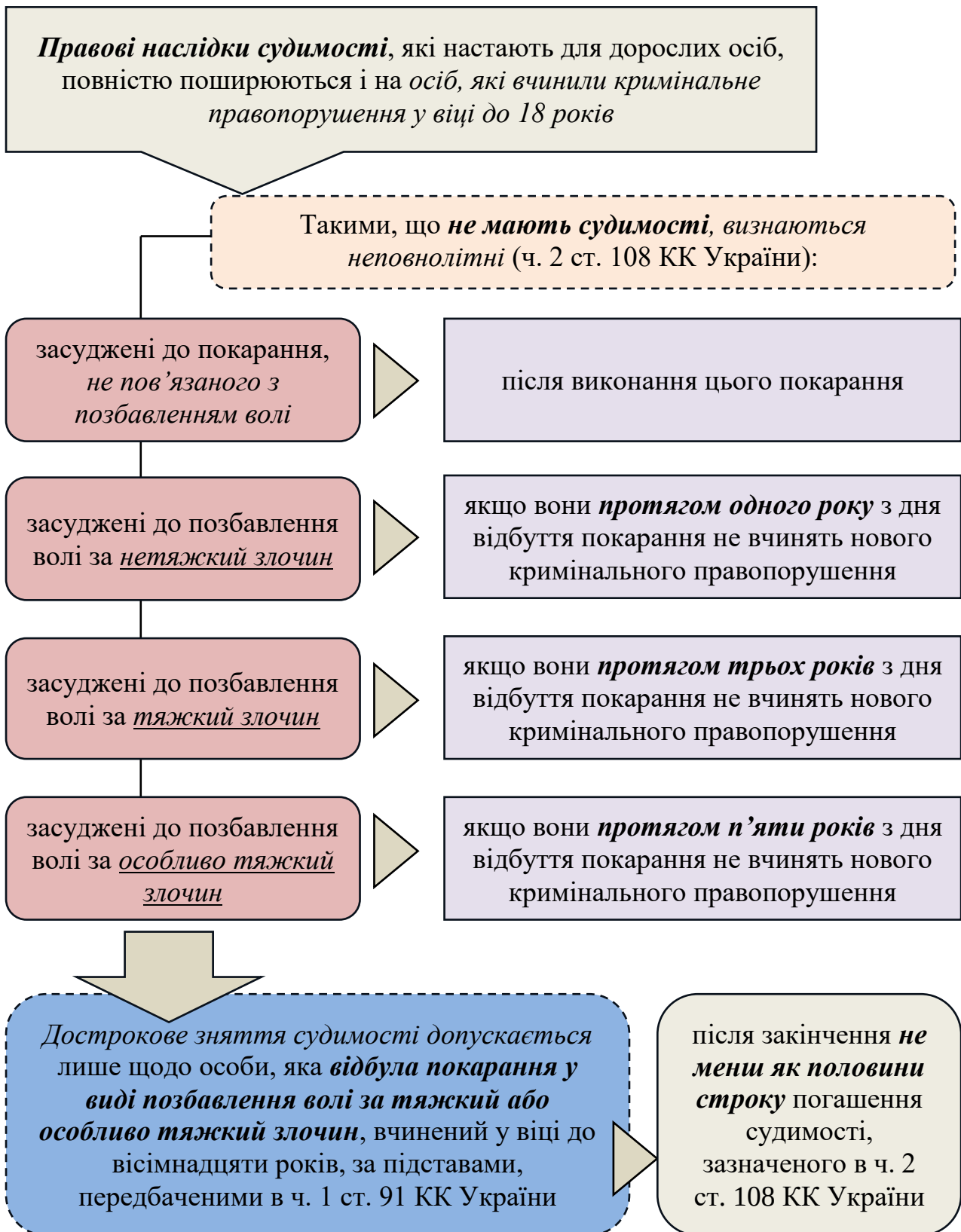
ЗАМІНА невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням НЕ застосовується

не менше третини призначеного строку покарання у виді позбавлення волі за нетяжкий злочин і за необережний тяжкий злочин

не менше половини строку покарання у виді позбавлення волі, призначеного судом за умисний тяжкий злочин чи необережний особливо тяжкий злочин, а також, якщо особа раніше відбувала покарання у виді позбавлення волі за умисне кримінальне правопорушення і до погашення або зняття судимості знову вчинила у віці до вісімнадцяти років нове умисне кримінальне правопорушення, за яке вона засуджена до позбавлення волі

не менше двох третин строку покарання у виді позбавлення волі, призначеного судом за умисний особливо тяжкий злочин, а також, якщо особа раніше відбувала покарання у виді позбавлення волі і була умовно-достроково звільнена від відбування покарання, але до закінчення невідбутої частини покарання та до досягнення вісімнадцятирічного віку знову вчинила умисне кримінальне правопорушення, за яке вона засуджена до позбавлення волі

Особливості погашення та зняття судимості неповнолітніх

Основні поняття та терміни: неповнолітні; примусові заходи виховного характеру; строки давності; основні покарання; штраф; громадські роботи; виправні роботи; пробаційний нагляд; позбавлення волі на певний строк; додаткові покарання; штраф; право обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; щире розкаяння; бездоганна поведінка; умовно-дострокове звільнення від відбування покарання; судимість; погашення судимості; зняття судимості.

1 ЗАДАЧІ:

1. Громадянка Оситрова у віці 12 років скоїла таємне викрадення чужого майна.

Поясніть, чи можливе за таких умов застосування до неї примусових заходів виховного характеру.

2. Учасниця громадського руху «Ф» 17-річна Павлова під час урочистої промови міського голови з приводу святкування Дня міста публічно оголилася, вистрибнула на сцену і почала вигукувати заклики проти забудови міського парку; її дії були кваліфіковані як хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК).

Яке покарання Павлові може призначити суд, ураховуючи, що вона не має власного доходу? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на норми КК.

3. Неповнолітній Дондік вперше скоїв КП, передбачене ст. 123 КК. Відомо, що санкція цієї статті передбачає декілька видів покарання.

Вкажіть, який із передбачених санкцією цієї статті вид покарання не може бути застосований до неповнолітнього Дондіка. Відповідь обґрунтуйте.

4. 15-річний Бондар був засуджений до одного року позбавлення волі за крадіжку, вчинену за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 185 КК).

Встановіть, коли судимість Бондаря буде вважатися погашеною.

5. Сімнадцятирічний Д. вчинив крадіжку з проникненням в житло. Його було засуджено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК. Під час досудового розслідування Д. щиро розкався у вчиненому, повністю відшкодував потерпілому всі завдані збитки.

Чи можливе звільнення Д. від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру? Відповідь обґрунтуйте.

6. Ш. був притягнутий до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 152 КК, оскільки вчинив дії сексуального характеру без добровільної згоди потерпілої особи. На момент вчинення кримінального правопорушення Ш. не виповнилося 17 років.

Чи можливе звільнення Ш. від відбування покарання з випробуванням?

7. 16-річний Вовк був визнаний винним у вчиненні катування (ч. 1 ст. 127 КК).

Чи може суд призначити йому покарання у виді позбавлення волі? Відповідь поясніть.

8. Неповнолітній Л., раніше судимий за крадіжку чужого майна, на шлях виправлення не став і знову вчинив кримінальне правопорушення. Так, з метою заволодіння чужим майном, Л. вчинив вбивство громадянки Ш. Суд засудив Л. до довічного позбавлення волі.

Яке покарання може бути призначене Л. за вчинене кримінальне правопорушення? Чи правильним є рішення суду в даному випадку? Який максимальний строк покарання у виді позбавлення волі може бути призначено неповнолітньому?

9. Р., будучи неповнолітнім, вчинив заволодіння транспортним засобом, поєднане з насильством, що не є небезпечним для життя та здоров'я потерпілого К. Суд, урахувавши обставини, що обтяжують та пом'якшують покарання, умови життя та інші характеристики особи Р., призначив йому за вчинене кримінальне правопорушення покарання у виді восьми років позбавлення волі.

Чи є правильним рішення суду?

10. Л., у день свого шістнадцятиріччя був засуджений за вчинення наруги над могилою за ч. 1 ст. 297 КК. За вчинене кримінальне правопорушення суд призначив йому покарання у виді пробаційного нагляду строком 3 роки.

Чи правильним є рішення суду? Які умови передбачені КК щодо застосування даного виду покарання до неповнолітнього?

11. Смирнова було засуджено за ч. 2 ст. 187 КК на сім років позбавлення волі з конфіскацією всього майна, яке є його власністю.

У касаційній скарзі прокурор просив змінити вирок, виключивши з нього застосування додаткової міри покарання у виді конфіскації майна, оскільки Смирнов вчинив злочин у неповнолітньому віці.

Чи підлягає скарга задоволенню?

12. Неповнолітній у складі організованої групи вчинив вимагання (ч. 4 ст. 189 КК). Суд призначив йому покарання у виді позбавлення волі на десять років і шість місяців.

Чи правильне рішення суду?

2 ТЕМИ ЕСЕ-РОЗДУМІВ

✚ Ювенальна юстиція: концепція та її застосування в правовій системі України.

✚ Покарання неповнолітніх: розгляд альтернативних покарань та їх ефективність.

✚ Моделі ресоціалізації неповнолітніх правопорушників у системі кримінального права.

✚ Роль батьків та педагогів у кримінальній відповідальності неповнолітніх правопорушників.

✚ Покарання неповнолітніх у контексті прав людини: етика та законодавство.

✚ Проблеми та перспективи кримінальної відповідальності неповнолітніх в умовах воєнного стану.

3 НАКРЕСЛІТЬ СХЕМИ:

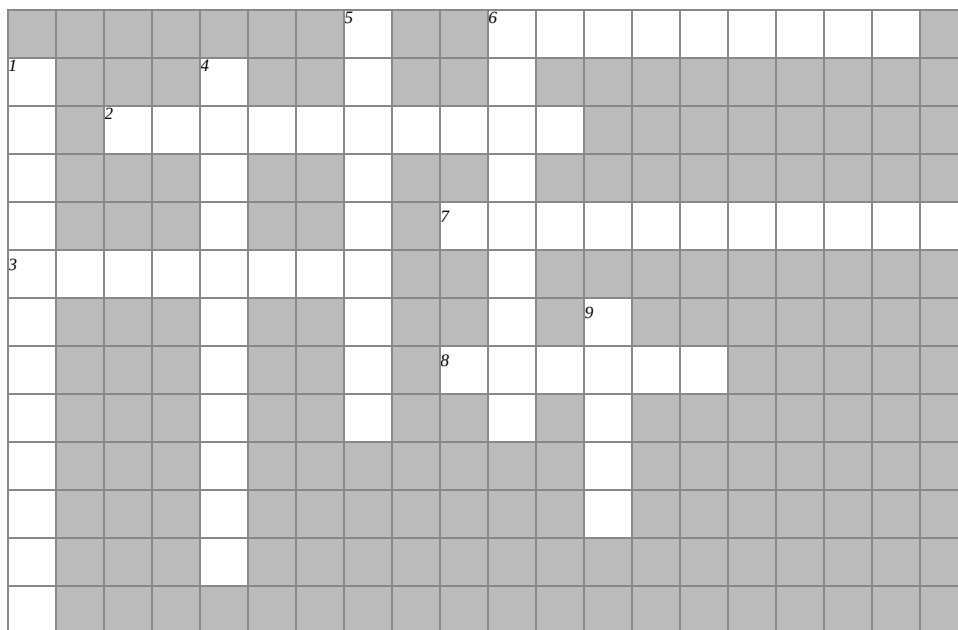
1. Види примусових заходів виховного характеру.
2. Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх.

4 Знайдіть спільні та відмінні риси у застосуванні до неповнолітніх і дорослих осіб:

- звільнення у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності;
- штрафу, громадських і виправних робіт, пробаційного нагляду, позбавлення волі на певний строк;
- звільнення від відбування покарання з випробуванням;
- звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності;
- умовно-дострокового звільнення від відбування покарання;
- погашення та зняття судимості.

** Відповідь оформіть у таблицю.*

5 РОЗГАДАЙТЕ КРОСВОРД

По горизонталі:

2. Вид робіт, що полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування.

3. Вид робіт, що відбувається за місцем роботи засудженого із відрахуванням в доход держави відсотків із суми заробітку.

6. Автоматичне припинення судимості після спливу певних строків за дотримання встановлених законом умов.

7. Обмеженням прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вироком суду, із застосуванням наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства є ... нагляд.

8. Припинення судом стану судимості до закінчення строків її погашення.

По вертикалі:

1. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці з 14 до 18 років.

4. Ізоляцією засудженого та поміщенням його на певний строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу є ... волі.

5. Негативний правовий стан особи, що виникає внаслідок засудження її за вчинене КП і пов'язаний з певними правообмеженнями.

6. Захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

9. Грошове стягнення, що накладається судом у випадках і розмірі, встановлених КК.

6 ВИКОНАЙТЕ ЗАВДАННЯ «ЗНАЙТИ СЛОВА»

Ш	К	І	В	П	О	З	Б	А	В	Л	Е	Н	Н	Я	И	Ь	Л	Й	Щ
З	С	П	Ю	Б	Н	С	У	Д	И	М	І	С	Т	Ь	Б	І	І	Б	И
К	Т	Ь	Г	М	В	Ь	Н	Е	П	О	В	Н	О	Л	І	Т	Н	І	Й
Й	Ш	Г	Г	І	П	О	К	А	Р	А	Н	Н	Я	В	К	К	Ф	Д	Ф
Ф	Т	Є	М	Д	Г	Р	О	М	А	Д	С	Ь	К	І	К	Ї	Й	Т	Є
Ь	Р	В	И	П	Р	О	Б	У	В	А	Н	Н	Я	Й	Г	С	П	М	Ж
З	А	С	Т	Е	Р	Е	Ж	Е	Н	Н	Я	Ц	Ю	Ь	Ш	Ж	Я	Ї	Б
Г	Ф	Ж	П	Р	О	Б	А	Ц	І	Й	Н	И	Й	Ї	Т	Й	П	П	В

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Тестові завдання:

1. До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні КП, судом можуть бути застосовані такі основні види покарань:

а) штраф, громадські роботи, виправні роботи, пробаційний нагляд, позбавлення волі на певний строк;

б) штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, обмеження волі на певний строк, позбавлення волі на певний строк;

в) штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, позбавлення волі на певний строк;

г) штраф, громадські роботи, виправні роботи, пробаційний нагляд, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

2. До неповнолітніх можуть бути застосовані такі додаткові покарання:

а) штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

б) штраф та громадські роботи;

в) штраф та арешт;

г) штраф та виправні роботи.

3. Штраф застосовується лише до неповнолітніх, що:

а) мають самостійний дохід, на яке може бути звернене стягнення;

б) мають власні кошти, на які може бути звернене стягнення;

в) мають майно, на яке може бути звернене стягнення;

г) сукупність попередніх трьох варіантів.

4. При призначенні покарання неповнолітньому за сукупністю КП або вироків остаточне покарання у виді позбавлення волі:

а) не може перевищувати 15 років;

б) не може перевищувати 13 років;

в) не може перевищувати 10 років;

г) не може перевищувати 5 років.

5. Виправні роботи можуть бути призначені неповнолітньому в віці від 16 до 18 років за місцем роботи на строк:

а) від двох місяців до одного року;

б) від чотирьох місяців до одного року;

в) від шести місяців до одного року;

г) від шести місяців до двох років.

6. Громадські роботи можуть бути призначені неповнолітньому у віці від 16 до 18 років на строк:

- а) від 30 до 120 годин і полягають у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час;
- б) від 40 до 120 годин і полягають у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час;
- в) від 50 до 120 годин і полягають у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час;
- г) від 60 до 120 годин і полягають у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час.

7. Пробаційний нагляд стосовно неповнолітніх призначається на строк:

- а) від одного до двох років;
- б) від шести місяців до одного року;
- в) від шести місяців до двох років;
- г) від одного до трьох років.

8. До неповнолітніх заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням:

- а) не застосовується;
- б) застосовується;
- в) застосовується судом за клопотання прокурора;
- г) законом не передбачено.

9. Такими, що не мають судимості, визнаються неповнолітні:

- а) засуджені до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, після виконання цього покарання;
- б) засуджені до позбавлення волі за нетяжкий злочин, якщо вони протягом одного року з дня відбуття покарання не вчинять нового КП;
- в) засуджені до позбавлення волі за тяжкий злочин, якщо вони протягом трьох років з дня відбуття покарання не вчинять нового КП;
- г) сукупність попередніх трьох варіантів.

10. Неповнолітнім призначаються такі види основних покарань:

- а) штраф;
- б) обмеження волі;
- в) виправні роботи;
- г) громадські роботи;
- д) позбавлення волі на певний строк;
- е) довічне позбавлення волі;
- є) пробаційний нагляд;
- ж) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

11. Громадські та виправні роботи можуть бути призначені неповнолітньому:

- а) який досяг п'ятнадцятирічного віку;
- б) віком від 16 до 18 років;
- в) якому виповнилося сімнадцять років;
- г) будь-якому неповнолітньому, що вчинив КП.

12. Тривалість виконання громадських робіт неповнолітніми не може перевищувати:

- а) двох годин на день;
- б) трьох годин на день;
- в) чотирьох годин на день;
- г) шести годин на тиждень.

13. Із заробітку неповнолітнього , засудженого до виправних робіт, здійснюється відрахування в дохід держави в межах:

- а) від десяти до двадцяти відсотків;
- б) від десяти до п'ятнадцяти відсотків;
- в) від п'яти до десяти відсотків;
- г) від трьох до п'яти відсотків.

14. Засуджені до позбавлення волі неповнолітні відбувають це покарання:

- а) у кримінально-виконавчих установах;

- б) у виправних центрах;
- в) у спеціальних навчально-виховних установах для дітей;
- г) у спеціальних виховних установах.

15. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Призначаючи покарання неповнолітньому, суд, крім обставин, передбачених статтями 65-67 КК, повинен враховувати:

- а) _____;
- б) _____;
- в) _____ та інші особливості особи неповнолітнього.

16. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру можливе за сукупності таких чинників:

- а) неповнолітній вчинив _____;
- б) унаслідок _____ винний на момент постановлення вироку не потребує призначення покарання.

17. Доповніть відповідь елементами, яких не вистачає.

Дострокове зняття судимості щодо особи, яка вчинила КП у неповнолітньому віці, допускається, коли:

- а) винний відбув покарання у виді _____ за _____ або _____ злочин;
- б) минуло не менш як _____ строку погашення судимості;
- в) особа _____ і _____ довела своє виправлення.

Контрольні питання

1. Які основні принципи кримінальної відповідальності неповнолітніх передбачені кримінальним законодавством України?
2. З якого віку особа в Україні може бути притягнута до кримінальної відповідальності?
3. Як психічний розвиток неповнолітніх впливає на їх кримінальну відповідальність?

4. Які види покарань можуть бути застосовані до неповнолітніх в Україні?
5. Яка доцільність застосування позбавлення волі до неповнолітніх правопорушників?
6. Що таке «умовне покарання» і як воно виглядає до неповнолітніх?
7. Які правові слідки має судимість неповнолітнього для його подальшого життя?
8. Як відбувається застосування покарання у випадку, коли неповнолітній вчинив злочин під час війни?
9. Які особливості застосування кримінальної відповідальності до неповнолітніх у разі їх участі у вчиненні групових злочинів?
10. Як в Україні організовано виконання покарань для неповнолітніх осіб?
11. Як міжнародне право регулює кримінальну відповідальність неповнолітніх?
12. Які підходи до кримінальної відповідальності неповнолітніх застосовуються в інших країнах?
13. Яка роль судової системи у захисті прав неповнолітніх осіб, які стали жертвами кримінальних правопорушень?
14. Як соціальна реабілітація неповнолітніх після відбуття покарання може сприяти запобіганню рецидиву?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативні акти:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Про застосування амністії в Україні : Закон України від 01.10.1996 р. № 392/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-вр#Text>.
4. Про затвердження Порядку подання до Офісу Президента України матеріалів за клопотаннями про помилування засуджених та виконання указів Президента України про помилування : Наказ Міністерства юстиції України від 26.05.2021 р. № 700/36322. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0700-21#Text>.
5. Про Положення про порядок здійснення помилування : Указ Президента України від 21.04.2015 р. № 223/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223/2015#Text>.
6. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10#Text>.
7. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05#Text>.
8. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05#Text>.

9. Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 р. № 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016700-03#Text>.
10. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va005700-04#Text>.
11. Про практику призначення судами кримінального покарання : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2003 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03#Text>.
12. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text>.
13. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06#Text>.
14. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : Закон України від 17.03.2011 р. № 3160-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17#Text>.
15. Про судову практику у справах про необхідну оборону : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02#Text>.

Друковані видання

1. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник. Київ : Алерта, 2020. 500 с.
2. Конопельський В. Я., Плужнік О. І., Резніченко Г. С. Основи кримінального права : навчальний посібник. Одеса : ОДУВС, 2021. 302 с.
3. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. проф. О. М. Литвинова. Харків : ХНУВС, 2020. 428 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.
5. Кримінальне право України. Загальна частина : посіб. для підгот. до заліків та іспитів / відп. ред. В. І. Тютюгін. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 224 с.
6. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за заг. ред. доктора юрид. наук, проф. В. В. Сухоноса. Суми : ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2020. 672 с.
7. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Борисов В. І. Кримінальне право України : Загальна частина : підручник. Харків : Право, 2020. 584 с.
8. Топчій В. В., Дідківська Г. В. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник у схемах. Вінниця : «ТВОРИ», 2019. 344 с.
9. Андрусяк Г. М. Сутність обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, крізь призму юридичних фактів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Вип. 4 (51). С. 93-98.
10. Бабанли Р. Ш. Призначення покарання в Україні : теоретико-прикладні засади. Чернігів : Десна Поліграф, 2019. 488 с.
11. Бабіна К. С. Особливості трактування поняття та форм множинності злочинів : матеріали III Міжнар. Молод. наук. юрид. форуму, м. Київ, 14-15 травня 2020 р. Тернопіль, 2020. С. 292-293.
12. Винник А. О. Спеціальна конфіскація у кримінальному праві : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 196 с.

13. Гусаров С. М., Яценко А. М. Щодо питання про сутність судимості та її застосування в механізмі реалізації кримінальної відповідальності. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2022. № 2 (27). С. 19-30.
14. Гуцуляк М., Лакіза А. Ретроспективний аналіз визначення поняття повторності злочинів як виду множинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 288-291.
15. Давидович І. Пом'якшення призначеного покарання внаслідок зворотної дії кримінального закону : проблеми застосування ч . 3 ст. 74 Кримінального кодексу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 244-250.
16. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі : науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2019. 288 с.
17. Євдокімова О. Кримінальна відповідальність за повторність кримінальних проступків. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 227-231.
18. Ломага Ю. Т. Система норм про умисне вбивство у Кримінальному кодексі України як юридико-технічна передумова проблем кваліфікації їх за сукупністю злочинів. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України : збірник наукових праць Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. 2022. Вип. LIX. С. 131-144.
19. Мілова Т. М., Трошкіна К. Є. Особливості співучасті у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом. *Наукові записки*. Серія : Право. 2023. № 15. С. 240-244.
20. Околіт О. В. Звільнення від кримінальної відповідальності на підставі частини 6 статті 255 Кримінального кодексу України : актуальні питання правозастосування. *Київський часопис права*. 2023. № 2 (2). С. 212-220.
21. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень : монографія. Харків : Право, 2020. 720 с.

22. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень : монографія. Харків : Право, 2020. 720 с.
23. Тертична А. А. Особливості кваліфікації невиконання судового рішення за наявності множинності кримінальних правопорушень. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 171-178.
24. Тимофєєва Л. Ю. Гуманістична парадигма: досвід, виклики та перспективи кримінального права України : монографія. Харків : Право, 2020. 280 с.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімов М. О., Бабаніна В. В., Вартилецька І. А., Вознюк А. А. Кримінальне право України : збірник задач / за заг. ред. О. М. Джужи, А. В. Савченка, Л. О. Мостепанюк, О. М. Шармар. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 264 с.
2. Васильківська І.П., Бондаренко Є.І. Кримінальне право України. Загальна частина : практикум. Київ : КНЕУ, 2015. 267 с.
3. Плутицька К. М., Панкратова К. О. Кримінальне право (Загальна частина) : курс лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право» : в 2 ч. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. Ч. 2. 173 с.

Навчальне видання
(українською мовою)

Єна Ірина Вікторівна
Панкратова Ксенія Олександрівна

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Навчальний посібник у схематичних діаграмах
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право»
освітньо-професійної програми «Право»
Частина 2

Рецензент *К.М. Плутницька*

Відповідальний за випуск *І.В. Єна*

Коректор *К.О. Панкратова*